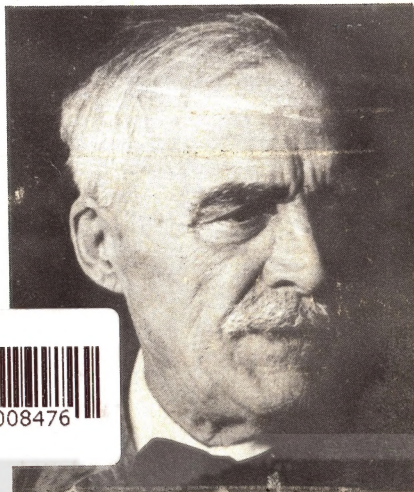

arghezi

582

100024121008476

Lei 5

editura minerva

«D. Arghezi este un neîntrecut artist, în miniatural, nu numai prin organicitatea greu de realizat în citeva pagini, dar și prin semnificația internă, ca și prin forța de a transfigura un material umil, de a-l înălța din pulberea pămîntescă în pulberea constelațiilor.

Adevărate tururi de forță de densitate lirică (altminteri poemul în proză devine un sirop literar), multe din minunile acestea se înscriu de pe acum în fruntea unei antologii argheziene, ca și în a poemului în proză îndeobște.»

Pompiliu Constantinescu (1937)

Anco

arghezi

ce-ai cu mine, vîntule?

pe o palmă de țărîină

arghezi

Ilustrația copertei: *D. Verde*

tudor arghezi

ce-ai cu mine, vîntule?
•
pe o palmă de țărînă

PROZE

PREFAȚĂ DE MIRCEA TOMUȘ
EDIȚIE ÎNGRIJITĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC
DE G. PIENESCU

1970

E D I T U R A M I N E R V A

BUCUREȘTI

Această carte cuprinde tabletele apărute în volumele 6 și 8 din ediția definitivă *Scrieri*, cărora le-am adăugat poemele în proză : *Fin-tina samaritencii*, *Lux perpetuum*, *Strategii*, *Șapte iezi*, *Joacă de cîini*, *Zborul de seară*, *Crizanteme*, *Muzeul*, *Gravură*, *De toamnă*, *Un orizont*, *Fum*, *Tată și fată*, *Primăvară și Mai*, revizuite de Tudor Arghezi în anii 1966 și 1967. În transcrierea textelor am ținut seama de toate modificările efectuate de autor pe paginile tipărite ale celor două volume, 6 și 8, din ediția definitivă.

G. P.

PREFAȚA

Ce i s-ar dezvălui și încotro ar fi orientat spiritul pedant al criticii de clasificare în întâlnirea lui cu textele argheziene cuprinse sub titlurile *Ce-ai cu mine, vintule ?*, *Vintule, pământule*, *Pe o palmă de țărină*, despre care, neputînd a le numi pe toate *tablete*, nici *file de jurnal* și, respingînd, totodată, comercialul *bucăți*, la nevoie, am putea concede că singurul apelativ potrivit rămîne expresivul *proze*, șters ca o pagină veche de caiet dar undeva în preajma atitudinii de exagerată modestie și umilință, accentuată încă prin nu știu ce parfum de vechime și primitivitate, în care autorul lor însuși se complăcea de atîtea ori ? Greu de imaginat în lipsa unei — cum să-i zicem ? — fantezii diabolice, inventatoare de grupe și subgrupe. În ce ne privește, poate tocmai demonul hărțagului, cum spuneau cei vechi, cu acest spirit pedant ne îndeamnă să nesocotim toate aparențele și să proclamăm, pregătiți de a înfrunța zîmbetul asistenței, interesul nostru pentru *substanța romanească* a acestor *proze*. Da, acesta e cuvîntul, toate cele trei culegeri difuzîndu-și ființa interioară în schița, poate vag conturată, e drept, a unui roman aflat în stare de virtualitate în oglinda de adîncuri a intențiilor lor primordiale ; și cred că nu trebuie să adăugăm mai nimic de la noi pentru a completa elementele fundamentale ale unei viziuni și

concepții epice, căci atît este constituit din romanul început : viziune și concepție, construcția rămînînd neîncepută ori surpîndu-se pînă la temelii în acel timp interior al autorului în care toate se fac și se desfac după alte legi de simultaneitate și succesiune și unde, foarte normal, viitorul se poate arăta în haina de ruină a trecutului. Iar elementele de care vorbeam, enumerate simplu, sînt un spațiu problematic în care se înierucisează destinul unui „crou“ principal, sau, altfel spus, o problematică umană de bază în confruntarea ei cu ideea absolută, cu mai multe destine, vieți, dacă vreți, secundare, precum și mediul, scena epică pe care se petrec succesivele confruntări. Dacă ipoteza noastră este cît de cît valabilă (și am putea-o sprijini, lăaturalnic, cu observația că nici în creațiile romanești propriu-zise ale lui Arghezi elementul de construcție nu este deplin finisat, purtînd foarte vizibil amprenta unor asocieri de substanță cu evocarea, meditația, eseu etc.), atunci intenția de roman îngropată sub glia acestor *proze* nu poate fi de alt gen decît în maniera romanului care proiectează un destin individual pe fondul unei meditații cosmogonice și în contextul unui epic mărunț, fragmentat, care-și dezvăluie, la fiecare pas, sub aparența umilă, strălucirea semnificantă ; în acest caz, am avea un exemplu fie de deviere a substanței interioare spre alte forme decît cele necesare, fie, mai degrabă, de jugulare a unui proces constructiv în care spiritul creator, arhitectul lăuntric, abandonat unui capriciu, se ocupă de finisarea mărunță, neglijînd sensurile constructive de sprijin.

Dar orice cuvînt în plus față de aceste considerații, care nu-și pot permite mai mult decît să schițeze o ipoteză, poate să ne arunce tocmai în zona din care am dori să ne refugiem, aceea a amintitului spirit pedant, și, în același timp, poate să îndrume analiza pe căi cu totul nedorite. Ceea ce vrem să reținem are doar valoarea unor inscripții, cu un sens și o funcționalitate limitată.

Vom păstra deci caracterul de *cronică* al prozei lui Arghezi din aceste culegeri, autorul notînd, după propria lui mărturisire, „cronicile gospodăriei“, „evenimentele gospodăriei“, precum și calitatea de *erou* a personajului lor principal, erou care trăiește în diferite raporturi cu o sumă întreagă de personaje și situații în care, mai ales, este integrat într-o adevărată aventură, *flux epic*.

Aventura este interioară, o aventură spirituală : croul este pornit să descopere lumea, să o cunoască, să afle noul pe care aceasta i-l mai poate oferi, iar această căutare a noului, după cum însuși se exprimă undeva, reprezintă prețul cel mai de seamă, și poate singurul, al vieții ; tendința spre cunoaștere nu este deci o acțiune limitată la sfera facultăților intelectuale, ea devine fapt trăit, experiență de viață ; să mai notăm că nimic din ceea ce el caută să cunoască nu este dinainte ignorat, cel puțin în aparență, astfel încît întreaga experiență a eroului, căreia nu-i putem găsi alt nume mai potrivit decît aventură, are și semnificația unei verificări, a unei redescoperiri a lumii, cu emoția inerentă, dar și a unei descoperiri dintru început, pe un teren virgin, potrivit postulatului socratian adînc implantat în gîndirea argheziană, după care știm doar atît : că sîntem neștiutori, deci cantitatea de știință mărește proporțional pe aceea de neștiință. Găsim, în opera lui Tudor Arghezi, o frumoasă deviere a acestui principiu, care e, desigur, un adevăr foarte adînc, indicînd una din ipostazele cele mai dramatice ale omului care gîndește, iar nu un simplu artificiu formal, deviere am spune într-un spațiu poetic, dominat de emoție : această operă vibrează de înfiorarea apropierei de obiectul cunoașterii, în logica socratică singura atitudine pozitivă a celui care meditează, demonstrîndu-ne, prin exemplu, cum poezie și cunoaștere, reduse la esențe, au, în adîncuri, același izvor. Nu ne mai poate surprinde, în acest context, faptul că prima culegere a acestui triptic, *Ce-ai cu mine, vîntule ?*, debutează,

brusc, cu un titlu semnificativ: *Simburii din miezuri*, consemnând întâlnirea poeziei cu acel filon al esențelor, inefabil ca o muzică interioară și exprimat ca atare: „*Adie piatra, cîntă lemnul, şuieră huma, de o dospire interioară*“. „*În beciurile moleculei [...] rod lanțurile prizonierilor păreții și se macină o pilitură, mai nepipăită decît umbra, o umbră de umbră, ecourile unor ecouri, nuanțele unei nuanțe*.“ S-ar putea găsi, oare, în întreg volumul care urmează, un text mai potrivit pentru un motto programatic decît acesta? Și nu subliniază foarte evident caracterul epic al situației eroului în acest complex problematic constatarea că: „*Locuită de-o mie de miracole neîncetate, viața pare un basm etern și straniu...*“? Iată, surprinsă, și condiția dramatică a acestei situații, justificarea și izvorul lanțului de peripeții, spectaculoase pe ecranul trăirilor interioare, pe care le închide cartea între copertile ei: „*Natura-i un șir de parcuri definitiv închise, și noi ne mișcăm într-un spațiu mărginit de jur-împrejur, ca pasărilor de pradă*“.

Poate în comparație cu măreția și spectaculozitatea actului de cunoaștere, poate în conștiința elevării absolute a ideii de creație, autorul comentează, în paginile care urmează, în termeni cît mai defavorabili meseria scrisului; nu este cazul să ne lăsăm înșelați de aparențe; nu avem de-a face nici cu ironia, nici cu ceea ce s-a numit „manieristica argheziană“: în mod cît se poate de sincer și perfect justificat în complexul de raționamente al autorului, creația literară este privită cu dispreț, ca un fapt derizoriu. Scrisul este ceva nu prea departe de mîzgăleală și jocul contrastelor, prin care spiritul se eliberează de tensiunea interioară, aduce în față imaginea foi albe de hîrtie, imaculate: „*Inefabilul material, alb, cel mai frumos și mai gingaș inventat de om, pare tăiat din valurile cerului, căptușit cu foi transparente, aduse plutind din văzduh. Poate fi ceva mai curat și mai cu multă ușurință murdărit?*“ Scrisul este o încercare de

supraviețuire și de consolidare a experienței de viață, faptul trăit tinzând să treacă limita aparenței, încercare de salvare de un destin infinit mai puternic și nemilos. Să observăm că, în spiritul esteticii clasice, factorul creației nu intră deloc în aceste calcule; să mergem mai departe, cu gândul, la estetica argheziană și în primul rînd la cunoscutul *Testament*, în componența căreia factorul principal rămîne atitudinea de rob a subiectului creator. Pe această direcție, culegerile pe care le comentăm acum aduc cîteva completări, de natură să precizeze dubla semnificație pe care o are, după părerea noastră, acest factor: pe de o parte, una general umană, care situează subiectul creator (mai bine zis: al actului scrierii) într-o poziție și de inferioritate și de dependență față de o idee universală supremă, mister, dacă vreți, pe care scrisul nu e menit să și-o apropie; pe de altă parte se deschide, dintr-o perspectivă socială, o zare estetică, delimitată de tot ceea ce arta poetică poate fructifica din poziția socială în care se află și se arată autorul. S-a glosat suficient, în critica noastră, pe această idee din *Testament*, dar cred că a venit momentul să se pună în lumină tot ceea ce ne poate sugera textul și atitudinea argheziană dincolo de semnificațiile strict sociale: în ordine pur estetică, această nouă situație a autorului, exprimată poate prea apăsător în declarația: „*Eu am venit în lume cu mentalitate de țărănoi*“, ne poate trimite spre un întreg complex de atitudini și tehnici artistice care poate fi desemnat cu termenul de primitivism. Estetica primitivă, pe care Tudor Arghezi o profesează și o proclamă de atîtea ori, ar trebui curățată mai întîi de impuritățile pe care însuși autorul le-a pus în joc prin cunoscuta-i ostentație de a-și declama obîrșia umilă, pentru ca, într-o apreciere finală, și cu șanse de aplicabilitate, să fie considerată drept ceea ce, în esență, este: o estetică pozitivă, iar nu negativă, formată deci și din postulate, afirmații, iar nu numai din restricții, limite, îngrădiri;

într-o etapă succesivă a valorificării ei, ar trebui apoi raportată la gândirea teoretică universală, subliniindu-se vecinătatea cu clasicismul pe care îl precede și anunță, fără a se confunda cu el întru toate. Din păcate, textele argheziene însele nu ne pot da, în această direcție, decât un sprijin limitat și indirect: invocarea lor n-ar face decât să scoată în evidență impuritățile de care vorbeam; ar fi necesar, deci, un alt ocol, pentru a decanta din materialul amorf acea atitudine, atât de caracteristică lui Arghezi, pe care n-am putea-o numi altfel decât aristocratism democratic, noblețe, nu inversă, ci hrănită din conștiința apartenenței la cei umili. În această accepțiune, poziția autorului își dezvăluie mai grăitor valențele pozitive și poate influența fructuos considerarea esteticii argheziene dintr-un unghi de vedere notat cu semnul plus.

Optica minimalizatoare asupra scrisului provine din raportarea lui la ideea de creație; a scrie înseamnă a murdări hîrtia, în cel mai bun caz, într-o postură de rob, a-ți prelungi zilele, ca odinicară Șeherezada, amînînd amenințarea Împăratului-Destin: „*El (scriitorul, n.n.) povestește zi de zi o împrejurare a sufletului și a pămîntului, ca să nu piară și ca să i se pară că trăiește ziua îndoit...*” Cît despre a crea, verbul este departe de înțelesul meseriei scrisului, iar această atitudine față de inventivitate ne duce iarăși cu gîndul la sfera esteticii clasice: „*Noi nu putem face nici atît: o furnică*”. Iată, exprimat concret, minimumul de la care începe ideea de creație. La distanță de ani-lumină de meșteșugul onenesc care încearcă să mimeze creația, se află lumea, miraculos receptacol al forțelor creatoare. Nu se cuvine să ezităm: aluviuni diferite, din direcții foarte diferite — păginism elenic și substraturi autohtone ancestrale, franciscanism și ortodoxie, raționalism iluminist — au dat substanță și au modelat ceea ce am putea numi cu un termen destul de vag panteismul arghezian, lumea vă-

zută ca propria sa creație, pătrunsă de forțele și de misterul pururi genetic. „Vișinul s-a făcut singur“ este cea dintii propoziție, și definițorie, a acestei concepții, dacă se poate numai concepție, cea care îi și epuizează înțelesul, de aici încolo urmînd doar formele poetice în care se întrupează, avîntul progresiv al emoției spre imnul care celebrează mistica creației. În această perspectivă, sistemul axiologic al lumii este deranjat, mai bine zis primește alte temeuri: criteriul valorii fiind creația, între granițele realului banalul încetează să existe, totul fiind neprețuit, rotund, încheiat: „Pe tot ce pune mîna Meșterul ăsta isprăvește, că durează o vecie sau o secundă. Steaua și fluturile de o singură seară s-au lucrat cu aceeaș băgare de seamă și cu aceleași unelte.“ „De unde au ieșit atîtea caise ca niște ouă ale lunii, la răsărit, în ceață, scoase cu năvodul din apele acoperite cu cocă de aur?“ Dar cele mai semnificative, pentru mistica argheziană a creației, rămîn momentele în care autorul celebrează ceea ce el numește „sărbătoarea ouălor cotidiană“, adevărate scene de gen purtate într-o nemăsurată elevație atît prin valoarea lor simbolică, deloc ascunsă, nici măcar voalată, cît mai ales prin adevărata exaltare religioasă de care este pătruns acest preot al fărîmei care-și este singură creat și creator, deci Dumnezeu. De prisos aproape să mai remarc că scenele vibrează de abundența pastei vitale, ca niște episoade măiestrit surprinse pe viu, și, în același timp, sînt bătute de lumina îndepărtată a unor înțelesuri filozofice care, în spațiul poeziei române, ne trimit, peste adversități personale și peste adinci deosebiri de poetică, la poezia lui Ion Barbu sau esecistica lui Dan Botta. Ideea de formă vitală incipientă și esențială, circumscrisă în linia subțire a unui contur pururi oval, apare la Arghezi ca un foarte profan și mistic totodată imn al forțelor creatoare închise în coaja subțire a oului de găină. Oul reprezintă un miracol în sine, un miracol

palpabil, dincolo de orice speculație filozofică înaltă : „Oul s-a făcut, ca. și soarele și floarea, în ignoranță și onestitate, departe de regulamente și puncte de vedere și fără să aibă nevoie să fie măcar descoperit“. „Cind se întoarce Măicuța de la găini, și numără ouăle pe masa învelită cu o față de cînepă groasă, e o sărbătoare. De le-ar fi scos din cer așa de frumoase, bucuria ei n-ar fi mai îngerească.“ Transportul sufletesc este atît de puternic încît ar cere o atenuare : „Am vroi să ne deprindem fără emoții cu prezența ouălor în gospodărie, cu fabricarea lor în serie...“ Pornită de la sol, de la constatarea simplă că „vișinul s-a făcut singur“, acolada gîndirii argheziene unește absolutul cu umilul, îl coboară pe cel dintîi, făcîndu-ni-l palpabil : „Vrei să știi cîte ceva despre Dumnezeu ?“ întrebă el arătînd cu un gest spre banalul ou : „Uită-te-ncoa“.

O astfel de înțelegere a dumnezeirii explică printr-o relație deplină sensul rugăciunii în „mistica“ argheziană. Rugăciunea este încercare de înțelegere a raporturilor dintre creator și creat, deci gînd, și ea este, în același timp, și prin aceasta, căutare de punct de sprijin în spațiu. Psalmii, atît de cunoscuți din opera poetică a lui Tudor Arghezi, ne probează acest sens pe care aproape că nu mai este nevoie să-l întărim cu exemple noi, decît în necesitățile reactualizării : „Rugăciunea mea e ca o risipire, ca de aburi, în vecie : mă gîndesc“. „Rugămu-ne fără să cerem, rugămu-ne să ne împărtășim cu tainele și să nu ne lepădăm de ele.“ „Dă-mi, Doamne, știința să te înțeleg, dacă n-am decît puterea să te simțesc.“ „Dar încă fac rugăciunea mea către tine, punct întunecat de lumină în întuneric, căci îmi trebuie un tovarăș, îmi trebuie un stăpîn pe care nu-l găsesc, o patrie care să nu semene cu pămîntul, un împărat cu care să vorbesc, o cifră.“

Dacă termenul n-ar fi prea categoric, impulsînd prin aceasta trimiteri spre alte tărîmuri, am vorbi în

acest caz de raționalizarea rugăciunii ; ne putem mulțumi însă cu constatarea renunțării la motivarea compensatorie a rugăciunii, cu orientarea ei pe coordonata esențială a cunoașterii, cu încărcarea de sens umanist. Deprinși cu mecanismul de neîncetată consumare și re-actualizare a opozițiilor, poate să nu ne mai surprindă optica defavorabilă științei. Ca și scrisul, literatura, știința este o lucrare umană și, prin aceasta, în comparație cu miracolul creației și existenței lumii, derizorie ; ea își mai merită disprețul și prin pretenția de a cunoaște și ordona, afișată la tot pasul. Să mai reamintim, dacă e nevoie, și definiția socratiană a științei care este desigur implicată în concepția lui Arghezi, chiar dacă indirect, poate, și care fundamentează teoretic deprecierea oricărei pretenții ? Saturația și nedeprinderea cu știința notează prevalența vieții față de cunoaștere : „*Mi-e lene și lehamite de știință : nu mai vreau să știu nimic, vreau numai să mă uit și să mă dau în vîntul subțire, — cu frunzele, cu trifoiul, cu bălăriile...*“, neaderența funciară a științei la realitate : „*Vocabularul botanic e tot atît de plin ca și cîmpul, dar între dicționar și cîmpie corespundențele nu vor fi făcute niciodată*“. Dar condamnarea spiritului pedant în care alunecă în eroare cunoașterea nu înseamnă proclamarea lenei, inactivității spirituale. Cum bine se știe, literatura argheziană este, prin exemplu și prin îndemnul direct, o literatură dinamică. Rezistența la spiritul organizat al cunoașterii își află justificare și compensație în promovarea unei adevărate activizări a forțelor sufletești ; știința fiind disprețuită prin comparație cu viața, este firesc ca îndemnul de a se cheltui pe un ogor sterp este înlocuit cu acela de a trăi cît mai intens. Poezia lui Arghezi își asumase nu odată țeluri oarecum didactice, de valoarea generală și tolerantă a îndemnului sufletesc ; nicăieri altundeva, decît în textele din cele trei culegeri amintite, aceste îndemnuri nu răsună mai răspicat și mai clar. Scopul este dinami-

zarea propriei vieți sufletești, prin disciplina cunoașterii de sine : „*Stai de vorbă cu tine mai des, omule, fricosule, nebunule ! Tu ai o carte-n sin, pe care nu o citești. Tot omul se naște cu cartea lui în sin. Rupe-o din cămașa ta, unde a prins rădăcini nezmulsă.*“ Ceea ce ne-am obișnuit să numim cu termenul de viață sufletească, și care este o activitate, o consumare de energii, reprezintă semnul cel mai neîndoișor al unei existențe umane, fumul care anunță vulcanul ! Definiția omului are în vedere tocmai exprimarea unei dinamici : „*Omul nu este un stil țepăn, ca să-și repete zilnic atitudinea din ajun, omul e o eroare orgolioasă care se corectează progresiv, o balanță în legănare, căutându-și cu acul polul mobil, fără să-l găsească precis.*“ Această nu anulează însă ideea de personalitate, cultul eului întemeindu-se, la Argehi, tocmai pe conștiința caracterului relativ al subiectivității, definită între constanță și capacitate fără limite : „*Nu ieși din sufletul tău, nu călători cu alte suflete, ca în niște bărci fără lopeți.*“ Și, foarte curînd : „*În tine se găsește lumea întreagă, oglindită pe dinăuntru.*“ În ambianța largă a celor create, pătrunse tocmai de această conștiință, ca o mistică a creației, existența individuală ar putea să se piardă, asemeni unui fum în cîmpia deschisă. E nevoie de un efort pentru ca individualitatea să aibă conștiința propriei trăiri, iar această tinjire spre viață este notată cu ascutime dar și cu oarecum detașată melancolic : „*Mă silesc să-mi dau seama că trăiesc și că în mijlocul expoziției universale de constelații și de miracole de necrezut [...] sînt ceva deosebit de ape, de stele, de plopî.*“ Viața sufletească rămîne dovada propriei trăiri. Deși, în esență, nu reprezintă altceva decît semnul personal al participării individului la concertul unanim, înelul prin care un eu se logodește tragic cu lumea, tragic pentru că această logodnă presupune anularea limitelor, contopirea în tot : „*Parcă suvenirea ar fi un legămint al meu, că sînt și că trebuie să fiu. Parcă, într-adevăr,*

suvenirea bate-n mine orele, dar parcă e suvenirea și-a mea și-a altuia, amestecată cu suvenirea mea, ca un fum de tămâie cu un fum de țigare."

Se conturează acum mai evident conținutul semnificant cu care Arghezi umple ceea ce ne-am obișnuit să numim înțelesul vicții și, nemaifiind un secret pentru nimeni caracterul de îndrumare morală al scrisului său, caracter dus pînă foarte aproape de limitele de la care începe dădăceala didactică, ne este relativ lesne să depășim farmececele stilistice ale textului, să nu vedem în ele simple podoabe, ci încercări de a aproxima o substanță mai greu de surprins, de a disocia nuanțe îngemănate strins. Morala generală, practică și teoretică, a lui Tudor Arghezi se exprimă de astă dată pe firul unor ascuțimi de gînd : viață înseamnă consum, experiment sufletesc, cheltuirea propriei substanțe într-un fermecător proces de participare la existența unanimă, de anulare a limitelor riguroase ale cului, de abandonarea ambianței, osmoză permanentă prin toți porii. Este tocmai ceea ce explică ipostaza aparte în care apare în aceste „proze“ cel de al treilea termen al acțiunii, alături de primii doi, eul și absolutul (existența); nu e prea ușor de definit acest termen : ca substanță, el este, asemeni cului, o întruchipare a celui de al doilea termen, o formă trecătoare a existenței, profilurile mai apăsate pe care principiul acesteia le ia în tinjirea sa de a se întrupa. Diferența apare mai evidentă în momentul în care intuim și imităm ceea ce s-a petrecut în gîndirea creatoare a autorului, *conjugarea* la care el a supus verbul *a fi*. Acest al treilea termen corespunde persoanei a treia, este trecerea verbului la această persoană, sfera lui *el* și a lui *ei* și *ele*. Să ne mire că această sferă, populată de umbrele umile ale existenței care umplu ograda, se bucură de sentimentul celei mai calde apropieri și înrudiri din partea autorului ? Nu este cazul, lucrurile pot fi presupuse, croul principal fiind frate întru existență cu oricare dintre vicțuitoarele

curții. Astfel încît ceea ce s-ar putea numi, cu un termen pe cît de prozaic pe atît de neprecis, evocarea diferitelor animale sau plante în proza lui Tudor Arghezi, își comunică de îndată suflul de poezie curată și autentică ; el își are sursa în raportul pe care autorul l-a stabilit între eul său și lumea înconjurătoare și ni se arată de natura unui adevărat franciscanism. Nu evocare deci, deși, poate, textul cuprinde pasaje evocatoare, nici descripție, nici interes de naturalist drapat în haina metaforei, ci comuniune, sentiment al generalei înfrățiri, galeria de portrete din lumea viețuitoarelor alcătuind, pînă la urmă, dacă vreți, un adevărat bestiar și insectar franciscan. Aici se află ceea ce s-ar putea numi tendința de bază a culegerii intitulată *Pe o palmă de țărîină*. E drept că, la un moment dat, Arghezi părea tentat și de ideea unui calendar hesiodic al ogrăzii și grădinii, din care a și transcris de altfel citeva file sub titlul *Calendar horticol* și care ar fi putut ridica apreciabil sensul constructiv al acestor texte, structurînd ceea ce noi am numit intenția lor romanescă, dar tentația acelei tendințe de bază pentru care era mai pregătit, mai antrenat sufletește, a izbîndit pe un teren larg. Astfel că, după dialogul său cu absolutul, eul ni se arată într-o ipostază nouă : aceea de părinte al universului domestic : „*Sînt și Tătuțul lui* (al lui Baruțu, *n.n.*), *tătuț de copii, de ciîne, de pisici, de porumbiei și de vrăbii, — și trebuie să fii tată bun pentru toți*“. Ideea absolută pe care o aproximase pînă acum prin ascuțimi de gînd sau de care încercase să se apropie învăluit în fumul de tămîie al rugăciunii, se oglindește de astă dată simplu și curat într-un bob de rouă : istoria universală se țese în limitele gospodăriei, poezia vieții, „pe un petic de grădină, din bucurii delicate și întristări“. Cu puținul vieții lor mărunte, necuvîntătoarele comunică informații asupra Totului : „*Dacă mi-ar spune fiecare ceva, capra nițel, picherea nițel, și nițel turturica, și tot atît și ciinele și brotacul, nu aș mai ieși din domesticitatea*

ogradei ca să aflu și să mă instruiesc". Este o adevărată precizare a sensului filozofic al animalității, în aceste texte de Arghezi, sens vegheat de mărturisirea : „*Ce bine mă simt între animale și cit le respect !*” și în care omul își poate vedea, oglindită, dimensiunea sa de elevație dar și, prin contrast, propria nimicnicie în raport cu principiul vieții. Definițiile animalelor sînt realizate pe axul cite unei idei. Pisica este „idolul inefabil al repaosului și al lenei surizătoare...”, un cîine, „exemplar genial al formelor, al mișcărilor și al vieții suflătești...” Pîlpîind în conturul fugar al unei viețuitoare, principiul vital se exprimă cu simplitate și acurateță : „*Ce-mi place mie [...] e că nici un dobitoc, cum îi zicem noi, deșteptii, nu ia pielea altuia, penele altuia, glasul altuia, și că fiecare rămîne ce este, știind că de multe ori i se trage moartea pentru că vrea să fie numai el*”. Sau, adresîndu-se vrăbiei : „*Orișicum, firea ta potolită mă mulțumește, și dacă vîi ca un stol de cartofi din grădina sfîntului Francisc în livada mea, tu nu-mi turburi nici amorțirea, nici lectura și nu ții să mi te arăți cu coarne și picioaroage, să mă sperii cu o podoabă agățată și cu fanfaronada unui ghiers plagiat*”. Comparativ cu omul, care e o ființă problematică și prin aceasta nefericită, animalele au un sporit simț de încadrare în natural, de participare la ritmul cosmic care li se relevă mai direct : „*Ca și albinele, furnicile nu discută ordinul instinctului și al comitetului de direcție, care deliberează în mușuroaie ; nu se îndoiesc, nu analizează*”. „*Găina e o persoană ; participă la viața universală, din care și-a rezervat un sector, și la sensul filozofic*”. „*Profesoarele (cloștile, n.n.) și-au luat rolul în serios, conducîndu-și clasele, izolate în pîlcuri personale, prin cîneșă și bozii, și elevii se găsesc în linia naturii și a unui ideal, învățînd limba găinii și geologia pămîntului la suprafață, care-i comestibilă toată*”.

Viețuitoarea exprimă, autentic și cu simplitate, principiul vieții, ideea ; de aici caracterul de noblete curată al înfățișării lor, iar, pentru a pune într-o lumină cât mai clară comunicarea lor cu esența cea mai de preț, din care și fac parte, autorul ni le prezintă în haina strălucitoare a celei mai depline frumuseți ; ca și când ar vrea să ne arate că frumosul exprimă direct ideea. În textele lui Arghezi lumea este bătută cu pietre scumpe, e lucrarea unui artizan bijutier, față de care orice încercare de concurență rămîne umilită : *„Iată și o luminoasă șopirlă, cu scintei de safir și zmarald, fugind de noi pe o dungă de argint, ca steaua care cade innecată în azurul negru“*. Lăcusta este „un ac de zmalțuri transparente și lucii, și inima ei ar putea să fie toată de aur, ca luminișurile de amănunte ale nervurilor din aripile strînse“. Scarabeul „face parte și din lumea bijuteriilor lucrute cu aripi lungi și cu migală“. Peștele roșu are o întreagă legendă consemnînd participarea celor mai alese frumuseți la opera de artă a naturii. Tehnica descriptivă este în maniera extrem-orientală, culori curate, mult aur, limpezimi : *„Deasupra florilor din grădină, pe atlazul azurului palid, alunecă săgețile rîndunelelor, ca într-o stampă“*.

Nimic mai greșit a vedea în viziunea argheziană o spoire a lumii cu frumusețe. Exegeza operei sale e demult conștientă de faptul că frumusețea nu vine de la mîna pictorului, că nu e adăugată, că se află în realitatea modelului și trebuie descoperită. Autorul îndepărtează materialul de prisos, pentru a lăsa frumusețea să strălucească în voie, dar lucrarea sa se aplică în primă instanță domeniului semnificațiilor, iar nu aparențelor ; e curățită deci zgura de semnificații, iar strălucirea e un rezultat al evidenței înțelesurilor. De altfel, mai vechea temă argheziană a dualității de substanță a lumii își află în prozele din acest volum nu numai expresii noi, dar mai ales argumentări, interpretări, de care sintem obligați să

ținem cont. Construcția duală a lumii ține de însăși
 esența ei, principiul negativ cu întreaga-i sferă de ma-
 nifestări pronunțându-se în clipa genezei : „*Incepe viața,*
a început suferința. Nici o disciplină și austeritate nu
împiedică atacul perfid al infinitului mic și al larvei“.
 „*Viermele face parte din viață și se înmulțește în scinte-*
ierea luceafărului depărtat“. Contradicția ține deci de
 firescul lucrurilor, dezvăluindu-le adâncimea ; o lume pe
 o singură dimensiune e o lume săracă și falsă ; ochiul
 care o vede astfel e împăienjenit de eroare : „*Alianța*
dintre țepos și fraged, dintre aspru și gingaș, dintre amar
și dulce, pe care fructele o înțeleg, cărturarul nu a în-
țeles-o, fiind sărac cu duhul, ca fericiții sfințelor pilde,
și neștiind că și fulgerarea, care este fără de ființă, ca
răzduhul, scapără din două pietre lovite“. Această con-
 cepție explică și determină acumularea, în viziunea lui
 Arghezi, a acelui snop de corespondențe care o caracte-
 rizează atât de bine. Înnoibilă, pe de o parte, proclamată
 drept opera de artă a unui suprem giuvaergiu, lumea
 alunecă, în cealaltă direcție, pe un povârniș al destră-
 mării, descompunerii, invazie a principiului minus : „*Rin-*
duiala vieții face ca la toate genurile de ingeri să co-
respundă genuri de maimuțe, de imitații, de diavolie. și
hibriditate, o rezervă de simili și degenerescenți“. Musca
 este parazitul „care contraface zborul ciocirlei și cîntecul
 rugăciunii“, prilejuind „intuiția puterilor scăzute ale lui
 Dumnezeu, invadat, în cerurile lui, de muște“, fluturele
 este un „vierme inger“. Alunecarea în viziune apocaliptică
 nu este însă nici exercițiu descriptiv gratuit, nici satis-
 facere a vreunei oarbe înclinări spre zonele de umbră,
 infernale ; fiecare pas spre aria nefastă, fiecare înaintare
 a valului negru al mării dictate de puterile întunericului
 nu face altceva, totuși, decît să lărgească spațiul semni-
 ficant în care este considerată lumea. Perspectiva cosmică
 se instaurează unind infinitul mare cu cel mic, expresiile
 supreme ale creației în sens pozitiv și negativ, în cle-

vație și prăbușire, viermele cu luceafărul, pe o linie de scînteiere. Lumina pornită din steaua de limită a universului, Vega, tinde să se oglindească în ochii umezi ai puilor de pisică abia născuți. În acest fel, nu numai că se aproximează dimensiunile fantastice ale existenței, străbătute însă instantaneu de raza marilor corespondențe care scapără viață, dar se petrece încă o apropiere de principiul ultim, pe traiectoria „misterelor întinse (care, *n.n.*) străbat lumea, înlănțuite unele de altele și încovoiate, ca niște fire telegrafice cu mărgăritare fugare“.

Acest punct de sosire rotunjește însă, după cum se poate observa, ceea ce am numit aventură spirituală. Disponibilitățile eului s-au cheltuit într-o epică a unor succesive încercări de apropiere de absolut; i-au acompaniat, susținut și comentat tentativele umbrele trecătoare ale unor existențe înconjurătoare care au fost, pentru subiectul iscoditor, prietenii eroului din poveste. Basmul, sau romanul, care este numele nou al basmului, și-a consumat substanța epică, tensiunea întîmplării. Ce importanță are faptul că liniile lui de forță n-au apucat să primească tăria materialului constructiv, nefiind schitate decît în virtual? Nici o importanță, pentru că esențialul poveștii, al dialogului cu absolutul, s-a exprimat. Una hotărîtoare, pentru că a dictat haina de aparență fragilă sub care aceste „proze“ vor înfrunta durata.

MIRCEA TOMUȘ

TABEL CRONOLOGIC

1880 După propria sa mărturie repetată, cu graiul și condeiul, Tudor Arghezi (Ion N. Theodorescu) s-a născut la 21 mai 1880 în București, „printr-o împrejurare de pripășire oltenească“ Ascendenții săi erau originari din Cărbuneștii Gorjului, „...*le plus pauvre et le plus pierreux de la région. Là bas les habitans sont des paysans primitifs, très intelligents qu'ont un folklore admirable. Mes ancêtres étaient des gens qui savaient travailler de couteau, pas dans le pain, parce qu'ils n'en avaient pas, mais dans la chair des autres. C'est avec le vocabulaire restreint du couteau qu'ils réglèrent les grandes questions d'amour ou d'intérêts. En ce qui me concerne, je crois que je porte dans mon ombre une parcelle de ce couteau familial, ce qui m'a beaucoup servi parce que ma vie n'a été qu'une bataille contre ceux qui n'acceptaient pas ma poésie. Vous voyez, je suis placé sous le signe de la*

polemique"¹, declara Tudor Arghezi într-un interviu acordat revistei *Les lettres françaises*, în 1964.

Copilăria și adolescența și le petrece în atmosfera pitorească a vechilor București, adeseori evocată în prozele sale.

1887—1891 Urmează, alături de viitorii pictori Jean Steriadi („Nașii mei mi-au spus... că sîntem, după zisa lor, «frați de lapte»“) și Baltazar Abcar (acesta autor al unui desen bizar, reprezentînd „un marinar cu beretă, de care... eram, noi și pictorul Steriadi, atît de geloși în băncile noastre, pentru proporțiile lui exagerate“), cursurile școlii primare „urbane“ „Petrașche Poenaru“ din Piața Amzei, sub veghea blîndă a părintelui Abramescu, „un diacon alb, zvelt și aproape imberb, de vîrsta și acuratețea nouă a unei domnișoare. O liniște de maturitate totuși, permanentiza un suris blajin pe figura lui, însemnată cu un reflex matinal necurmat, ca un porțelan cu o chiparoasă.“ Școala de copii, o casă cu un lung etaj „culcat pe un șir de prăvălii“, se găsea „pe linia trotuarului neîntrerupt, paralel

¹ „...cel mai sărac și mai pietros din regiune. Locuitorii de-acolo sînt țărani primitivi, foarte inteligenți, creatorii unui admirabil folclor. Strămoșii mei știau să-nfigă cuțitul, nu în piine, pentru că nu o aveau, ci în carnea altora. Cu acest vocabular restrîns, al cuțitului, își rezolvau ei marile probleme, ale dragostei și intereselor. În ce mă privește, cred că port în spiritul meu o hașchie din acest cuțit familial, și asta m-a ajutat mult, pentru că viața nu mi-a fost decît o luptă continuă împotriva celor care nu-mi admiteau poezia. După cum vedeți, sînt născut în zodia polemiciei“ (fr.)

cu frontul Pieței, între cele două uliți scurte dintre Calea Victoriei și Piață“.

„Blond și serafic, dascălul nostru purta titlu administrativ de institutor... Abecedarul a fost, cules cu degetele lui blinde, o herbonizare în grădina cu mușețel, cu părăluțe, cu ghiocci, cu poala-Maicii-Domnului și cu patlagini... Din august pînă la Crăciun, copiii din clasa lui, încă mirosind-a lapte și zer, deslușeau textul cărților, fără silabisiri, și puteau să scrie după dictat. În iunie 1888 s-a petrecut fenomenul care consacră pe dascăl, că patruzeci și cinci de copii din patruzeci și cinci avură deopotrivă dreptul la premiul întâi și că premiul a fost împărțit în patruzeci și cinci de porții egale, de biscuiți englezești, care au fost consumate în fostul «Bordei», de către patruzeci și cinci de băieți, așezați turcește în jurul profesorului, în iarbă.“

Tudor Arghezi și-a repudiat, și pe drept-cuvînt pare-se, copilăria („Este cea mai amară vîrstă a vieții. N-aș voi să mai fiu o dată copil“) și a negat, considerînd-o falsă, literatura de amintiri idilice din copilărie („Amințirile copilăriei, prin imitația unei poziții care a consacrat fericirile vîrstei, par frumoase fără să fie“). Totuși, în prozele sale se-ntilnesc, răzlețe și adeseori „potrivite“, „întoarse“ și „încrucșate“, numeroase admirabile echivalențe artistice, secvențe ale unui film sufletec din care „decupăm“ cîteva „cadre“, capabile, deși puține, să sugereze, prin reverberațiile cuvintelor, mai mult decît ar putea mărturisi transcrierea unor pagini de memorii sau a unor documente așa-zis autentice.

Iată un cadru datînd pare-se din prima copi-

lărie, creionat în jurul unei schițe de portret dedicată lui P. P. Carp :

„*Îl cunoșteam de copil, din poarta unei căscioare de pe Calea Dorobanților, pe domnul bătrîior, cu geam la ochi, clasicul lui monoclu, înfipt ca un stileț în sprînceană. Cu mîinile într-un manșon, s-a oprit de cîteva ori dinaintea copilului lovit întîia dată, din greșeală, în căciulă, de un bulgăre de zăpadă. Figura nu i-a displicut domnului cu un singur ochelar. M-a întrebat cum mă cheamă ; i-am răspuns că Iancu. M-a întrebat dacă sînt cuminte, și pîrîndu-mi-se că nu prea eram, am rîs. El a scos o «rublă» de argint, de cinci lei, pe care am primit-o fără să știu ce preț avea și ce să fac cu ea.*“

Dintr-altă pagină apare, amestecată-n preocupările elevului, umbra mamei.:

„*...Aveam poate nouă ani. Cunoșteam pe Ștefan și pe Vodă Tepeș și vorbeam seara îndelung cu mama despre Sarmisegetuza, construind amîndoi harta județului Ilfov, într-o casă veche ; o hartă informă, colorată cu creioane portocalii și verzi, pe tonurile și nuanțele căreia numele de ape și localități, uitate și scrise deasupra vopselelor de praf, se întindeau, pînă a fi prezentate institutorului, peste toată munca noastră, ca o lapoviță violetă, în județele vecine.*“

Din aceeași rîspîntie de timp amintirea păstrează spectacolul grotesc, de coșmar, oferit de omul-cal, poreclit Singerece, „gonind glorios, cu pieptul înainte, surîzînd la trecători cu un zîmbet în colțul zăbalei care spunea : «uitați-vă la mine cal !», „a doua personalitate remarcabilă în existență, după turcul

Ali, bragagiul ambulant, care-mi da din mărfurile lui colorate și ele ca harta mea, pe datorie, dezvelindu-și coșul împărțit în compartimente.

— Ia ceva, bre !... De cinci parale, bre !

— Nu poei, răspunde copilul meu...

— N-ai parale, bre ?

— N-am parale...

— Ia ce-ți dă Ali, bre... Cu asta se face doi bani... O să trec eu pe la voi și o să plătească mama, bre.

Intr-o zi de ploaie mare, Ali m-a luat în brațe peste donița cu bragă și coșul cu acadele, și m-a purtat, șchiopătînd, bătrînul, pe mai multe ulițe de mocirlă, și pentru că nu cunoșcusem mîngîierile tatii, simții o tresărire tragică și dulce.

În contrast cu atmosfera blajină „ca într-o tîrlă de miei și într-un stol de hulubi“, dominată de „tonul cîntecului sufletesc“ al părintelui Abramescu, un „creion“ surprinde aiurea ieșirea năvălită a copiilor din școala Amzei :

„Ca să ieșim mai repede din clasă (pentru a nu pierde spectacolul oferit de trecerea lui Sîngerece) scoborîrăm... scara școlii de-a toboganul, pe ghiozdane, o gimnastică de primejdii. La ușa din stradă, Ionescu P. Ioan, cu capul în jos, îndoit din pîntec, ca la jocul de-a capra, scoate gemete crunte, în vreme ce un coleg zmulgea cu băgare de seamă din carnea rotunjită în fundul pantalonului, o peniță klaps intrată în fesa lui. Din geamul de sus, domnul profesor Nestor, directorul școlii, amenințînd cu degetul părintește, pretindea că Ionescu a fost pedepsit de Dumnezeu, că s-a dat în jos pe scară tîrîș.“

Din același moment i-a rămas imprămată pe retină „schița de fum“ a lui Eminescu :

„L-am zărit pe Calea Victoriei... Trecea prin public un om grăbit, fără să ocolească, impetuos. «Uite-l pe Eminescu», a spus cineva, cu un glas pe care-l ții minte. Se pare că poetul nu mai făcea parte din viața lui și că trăia o metempsihoză străină. Nu puteam ști atunci cine era să fie Eminescu și ar fi fost normal să-i uit numele auzit. E curios că nu l-am uitat. Mi-a rămas în ureche, odată cu tonul de stupefacție și de compătimire, probabil, cu care a fost rostit. Mi-a rămas animat ca o schiță de fum.“

Dar profilul care domină, alături de cele ale diaconului Abramescu, P. P. Carp, turcul Ali și Singerece, filmul sufletesc al copilăriei, este cel al lui Alexandru Odobescu :

„Nu aș înțelege noțiunea «nobleței» dacă nu vedeam pe Alexandru Odobescu“, scria în 1934 Tudor Arghezi, adăogind : „Cînd întîlnesc într-un text cuvintele mele, mă gîndesc fără să vreau la Alexandru Odobescu... Nimic nu s-a intercalat în experiență peste figura lui, ca să o deplaseze sau să sporească noțiunea : prozatorul Snagovului eră un model de criterii.“

„Fabula este aproape curentă și începe anecdotic, la imperfect.

Aveam opt ani, de-vreme-ce eram în clasa doua a unei școli de copii. Diaconul Abramescu, tînărul meu blond institutor, cu sprîncenile verticale, cu părul și barba frizate mărunț... a intrat în clasa noastră, subțire, fin și zvelt în reverendă, conducînd cu alai de

dascăli ai școlii pe bărbatul cel mai frumos și mai distins din toată amintirea mea fotografică. Director al Școlii de Aplicație a institutorilor, Odobescu vizita clasele primare, însoțit de studenți. Aceștia erau obligați să facă probe de pedagogie dinaintea Maestrului. Ni se prezintă sistemul metric și decimal, în aparatele lui cele mai lesne de manipulat...

Odobescu ocupa catedra, supraveghind un cântar cu două funduri aurii, de-o parte și de alta a unui ac perpendicular pe pîrghia, mutat de la «palanță» de desubtul talgerelor de cumpănire... Odobescu, curat cu toată persoana lui ca licăritul unei oglinzi, ținea la cântarul demonstrativ, ca la o bicicletă. Cu batista lui mare, de olandă albă, care-i sta la piept, ca un jabot, el scutura din cînd în cînd, un crîmpei invizibil de praf de pe luciul portocaliu al tiriziilor de alamă.

Pentru ca demonstrația să fie reținută de copii, cântarul funcționa cu o singură marfă. Un zahăr admirabil, de trestie, de culoarea și grăuntele interior al marmurei albe, ni se înfățișa într-un borcan de cristal. Copilul cîntărea roșindu-se la față și prezidat de zîmbetul de mare feciorie al lui Alexandru Odobescu — și după ce izbutea cumpănirea dintre zahăr și «pietre», el era răsplătit cu un zar de zahăr...

Primind din mîna lui, o mîină cum n-am mai văzut mai frumoasă... cu degete de puf și petale, pe care le trecea ușor ca un mir pe obrajii noștri mîngîiați... bucata de zahăr, ca o anafură pură, Odobescu m-a prins de un dești, care voia să-i scape.

— Cum îți zice ? m-a întrebat Odobescu.
 — Teodorescu, i-am răspuns.
 — Cum așa, Teodorescu ?
 M-am gândit, cu sfiială :
 — Teodorescu N. Ion.
 — Așa îți zice la școală. Dar cum îți zice
 mama, acasă ?
 M-am codit. Dar așa îmi zicea :
 — Iancu.
 — Iancule, mai ține o bucată de zahăr...
 Odobescu îmi dăte două bucăți.
 De ce mi-a dat el două, în loc de una ?...
 Ca să nu uit... că intuițiile lui Alexandru
 Odobescu m-au identificat ?..."

1891—1896 Urmează cursurile liceului „Sfântul Sava“, școală națională de veche tradiție, „aproape o Universitate“, care număra printre foștii ei profesori și absolvenți câteva personalități ale revoluției de la 1848 și ale renașterii culturale românești din secolul al XIX-lea.

Obligat de împrejurările vieții familiale să locuiască la internat și să se întrețină singur, amintirile, directe sau transfigurate, din acești ani, sînt toate întunecate și amare.

„Mi-aș aduce aminte cu multă plăcere plimbările din parcul care împrejmua clădirea liceului — mărturisește Tudor Arghezi în 1967, — însă cu mai puțină plăcere de figura mai-marelui de peste liceu și internat, — fie-i țărîna ușoară, — celibul Simeon. Prin el elevii dădeau întîiaș dată de ceea ce s-a cunoscut mai tîrziu sub denumirea de cenzură“. Este același celib Simion, care cutreieră spectral copilăria lui Ion Trestie, în *Lina* :

„Părintele Simion, provizorul internatului, un preot unit, inspecta pe față și în secret, tainele sufletului și cuferclc încuiate ale elevilor, cu un instinct detectiv pervers. Descoperirea unui ziar sau a unei cărți neprevăzută în lista literaturii acceptate, da naștere unui proces în cancelaria liceului, inchizitorial. La șaptezeci de ani, barba reverendului era neagră ca la douăzeci și cinci, pometele își imprumutau rumeneala de la pământufe, salvînd cu simulacre un obraz de stîrv palid ca tibișirul. Nimic nu era valid în giulgiul de mușama cu care se înveștmînta scheletul, lung cît două coșciuge puse cap în cap. Dinții, gingiile și poate că și limba reverendului... erau fabricate dintr-alte materiale decît ale naturii umane. Momîia întreagă era petecată. Chiar pasul șiret, catifelat cu tălpi de gumă, al părintelui provizor, neauzit la călcare, avea totuș un scrîșnet de automat cu sîrme interioare. Provizorul se apropia pe la spate, în recreație, ca să spioneze confidențele băieților, și un fel de duhoare și a ecoului făcea copiii atenți. El dezlipea scrisorile și le lipea la loc. Avea o arhivă de date, de adrese, de extracte din scrisori, și dosare, care urmăreau două sute cincizeci de bursieri, semi-bursieri și solvenți, din clasa întîia pînă la bacalaureat. Într-un limbaj fardat cu miere și tincturat cu accente culese din Sfînta Scriptură, se comunica discret direcției liceului observațiile de psihologie, influențînd cu o stăruință gratuită notele din cataloage. N-avea decît o mîhnire, că nu putea să administreze și mai bine sufletul internatului prin

deshovnicie, puterile confesorului fiindu-i interzise în calitate de preot unit.“

La 12 ani, Ion N. Theodorescu, ca și Vintilă Voinea din poemul *Ochii Maicii Domnului* și ca și Ion Trestie din *Lina*, dă „meditații“ de algebră unui sergent-major din administrația armatei, „căruiă îi intrase într-un cap cu o frunte de un deget, ambiția să iasă ofițer trecînd un examen, pe care l-a și trecut“.

„După orele de clasă, <Ion Trestie> se ducea, cu învoirea direcției, departe, într-o mahala de mîl și zăpadă, și sta pînă tîrziu, nemîncat, în odaia elevului de trei ori mai în vîrstă ca el și prevăzut cu patru perii de mustăți și sprîncene, cu care sperieturile lui nu se mai puteau deprinde... De multe ori lecția era întreruptă. Sergentului făcîndu-i-se foame, mîncă un ceas, lăsîndu-și profesorul singur, să simtă pe gaura ușii aroma delicată a fripturii... Leafa fiind mare pentru vîrsta și timpul lui... era condiționată de un efort îndrăzneț; dascălul trebuia să învețe, el întii, materia de predat și să se descurce pecît putea mai cînsti, învățat la greu, încît să-și facă și școala lui și școala viitorului ofițer, să rabde mult și să se odihnească puțin, ca o cioară într-o cracă de plop, obosit și somnuros de luni de zile nedormite.“

Și această situație s-a repetat, pare-se, în alte variante, vreme de mai mulți ani.

„Vacanțele goale dintre clase“ sînt parcele de timp gospodărite riguros, pentru o agonisită necesară. „Un astfel de răgaz m-a găsit angajat la un pietrar industrial <Fr. Storck>, poleind inscripțiile de cimitir“, scria cîndva

Tudor Arghezi, mărturisind totodată și una din primele-i deziluzii artistice :

„Un lucru m-a dezamăgit : execuția unei statui, tertipurile tehnice întrebuințate pentru scoaterea din blocul de piatră a unei figuri. Imi închipuiam, de bună-credință, că sculptorul taie cu dalta de-a dreptul în material etern. Că fiecare spărtură ruptă de ciocan înnaștează pînă la forma dinlăuntru, scoasă la lumină progresiv. E trivial ! Figura modelată în pămînt e strămutată în ipsos pe scheletul unei armături de sîrme și fier...

Procedeul, la îndemîna oricărui potcovar, mi s-a părut rușinos și artistul inutil...

Mi-a căzut de pe ochi o iluzie și un farmec. Frumosul meșteșug imaginat, n-avea niciun mister, nicio poezie, și orice lucru lipsit de aceste însușiri decepționează, pentru că se învață.“

Cam tot din acest timp datează și amintirea începuturilor literare :

„Aveam patrusprezece ani — își aduce aminte Tudor Arghezi într-un interviu acordat în 1947. Un coleg al meu de clasă scria versuri, pe care, desigur, și le lua în serios, în timp ce eu, pentru a nu fi mai prejos decît el, am început să scriu versuri în derîdere. Ca să-mi arate că mi-o ia înainte, colegul meu a prezintat personal revistei Lumea nouă socialistă un manuscris al lui, care însă n-a apărut niciodată, dar nici eu nu m-am dat bătut ; căci, peste cîteva zile, am expediat, la rîndu-mi, aceleiași reviste, o poezie al cărui titlu nu mi-l mai amintesc. Nu mică mi-a fost surpriza cînd nu peste multă vreme am citit în Lumea nouă un răspuns adresat mie, la

poșta redacției : «Mai știi de unde sare iepurele ?»“

1896 Este anul debutului literar. Tudor Arghezi publică în ziarul *Liga ortodoxă* și în *Suplimentul literar* al acestuia, conduse de Alexandru Macedonski, cincisprezece poezii semnate Ion N. Theodorescu și Ion Theo, prima în numărul 9 din 30 iulie 1896, și frecvențează, citeva luni, cenaclul „magistrului“, împlinind concomitent și delicata sarcină de „mesager“ între directorul gazetei și mitropolitul Ghenadie Petrescu, care, scos din scaun și surghiunit la Mănăstirea Căldărușani, finanța discret campania de presă dusă de *Liga ortodoxă* întru apărarea lui.

Într-un articol de sinteză, *Poezie și poeți contemporani*, apărut la 10 noiembrie 1896 în *Suplimentul literar* al ziarului *Liga ortodoxă* Alexandru Macedonski apreciază superlativ calitățile tinărului, „sufleteasca noblete ce se răsfrînge... în toate actele sale de om“ și originalitatea poetului, considerîndu-l „un artist viitor de mare valoare“ :

„Acest tînăr, la vîrsta cînd eu gîngăveam versul, rupe cu o cutezanță fără margini, dar pînă astăzi coronată de cel mai strălucit succes, cu toată tehnica veche a versificării, cu toate banalitățile de imagini și de idei ce multă vreme au fost socotite, la noi și în străinătate, ca o culme a poetice și a artei“.

Deși astfel prețuit, tinărul poet își întrerupe brusc colaborarea la *Liga ortodoxă* și la *Suplimentul literar* și rupe relațiile cu „magistrul“. Cauza pare să fi fost intruziunea repetată a lui Macedonski în manuscrite ;

„Proprietarul gazetei își amesteca penița cu a subsemnatului, fără cel puțin să-l înștiințeze“, notează Tudor Arghezi în 1959.

Din același an, 1896, datează și amintirile primelor întâlniri cu Ștefan Luchian, în atelierul de pictură al casei lui Bogdan Pitești, din strada Brezoianu (*„L-am cunoscut pe Ștefan Luchian în strada Brezoianu, acum cincizeci de ani exact : aveam șaisprezece într-o vacanță de școală“*, scria Tudor Arghezi în 1946) — și cu I. L. Caragiale :

„Aveam șaisprezece ani și, ca să nu-mi pierd toată vacanța, m-am băgat custode pe o lună la o expoziție, întâia expoziție internațională de pictură din București <organizată de Societatea «Ileana»>. Sala de marmură așa-numită, din Strada Regală, a hotelului «Union», pecît de plină de tablouri, pe-atît de goală de vizitatori, avea în mijlocul ei o masă, la care citeam neturburat. Cîte o păreche îndrăgostită se arăta din cînd în cînd sfîioasă, în ușe, și era poftită să intre, timiditățile dragostei nevinovate fiind întotdeauna atrase de muzică, de poezie și pictură, autoarele climatului necesar sufletului devenit brumos. Pe la prînz, odată, a intrat Caragiale cu un cîrd de admiratori gălăgioși. Cu toate că amar în sine, scriitorului nu-i dispăcea să provoace ilaritatea facilă a diletanților dintre cafenea și literatură. În fața unui peizaj de Puvis de Chavannes a consimțit ca prin estropierea vulgară a primului nume, să-i facă să ridă ca niște tineri imbecili ce erau.

Scena m-a vexat...

M-am apropiat respectos de Caragiale făcîndu-l atent că nu a citit bine silubele și

literele din semnătură. Hazul cetei a stagnat. Caragiale m-a întrebat, ca un profesor, cum mă cheamă, și în ce clasă sînt. I-am spus. Cam iritat, m-a întrebat dacă știu cine este el. Am răspuns: «Nu știu». «Sînt Caragiale», a precizat Caragiale. «Nu știu, am zis, nu cunosc.» Ar fi putut să-mi dea explicații, să-mi facă o muștrare de ignoranță, dar Caragiale avea prea dezvoltat simțul comicalului ridicul, ca să mai adauge ceva. A ieșit din expoziție destul de plictisit, și dacă n-ar fi stăpînit irascibilitatea admiratorilor contrariați, aș fi rămas în expoziție bătut. Vocifera între ei un vlăjgan frumos, cu jobenul și cravata impecabile, în stare să dovedească maestrului un devotament excesiv și să-i apere prestigiul cu o boxare la sînge.

A doua zi, aproape de prînz, Caragiale re-apare în expoziție, singur. Poartă o pălărie panama superbă. Vine spre masă. Mă scol. Îi întind catalogul, pe care-l înlătură cu dosul mîinii, îmi ia scaunul, șade, și fără bună-ziuă, nici altă introducere, mă așintește. Tace. Mă înfășoară cu privirea, ca și cum m-ar fi desenat cu un tibișir...

— Tu ești un pezevenghi ! îmi spune în sfîrșit, surîzînd, Caragiale.

Nu răspund.

— Tu știai cine sînt...

— Știam, domnule Caragiale, dar...

— Nicio vorbă !... Ai avut dreptate. Vrei să iei masa cu mine ?

— Bucuros, domnule Caragiale.

— Haide, închide prăvălia.

Mi-a ajutat și maestrul, și am trecut cu el alături, în restaurantul pe atunci renumit al

hotelului «Union». Masa a fost excelentă și copioasă, și am pierdut și ora deschiderii expoziției, de după prînz.

— Nu fii prost, mă băiete, nu vezi că nu vine nimeni?

A treia zi la orele douăsprezece precis s-au repetat și vizita și masa și delicata plăcere de a-l asculta pe cel mai rafinat om de spirit și de inimă al epocii literare din adolescență.

În toamnă, frecventînd Clubul socialist al ziarului Lumea nouă, îl „zărește” pe Ibrăileanu :

„Mi se pare că întîiaș dată l-aș fi zărit la clubul socialist al ziarului Lumea nouă, în Strada Doamnei... Cred că aveam vreo 16-17 ani... Frecventam clubul socialist dintr-un motiv aș putea zice sentimental. Cînd intrai în clădirea cu etaj, o voce te poftea politicos «intră, tovarășe», lucru neobișnuit nouă, băieților, care eram de obicei luați la goană cu bățul și cu măturoiul într-alte locuri unde am fi vrut să intrăm. Clubul socialist avea o bibliotecă, iar frecventarea ei era gratuită... Ibrăileanu, cititorul cel mai feroce al bibliotecii, purica pe cotoare raftul cu cărți. Mi-a rămas vie de atunci strălucirea ochilor lui...”

Tot în 1896 îl cunoaște și pe mai vîrstnicul său coleg de liceu, Grigore Pișculescu, „un tinăr chipeș și foarte elegant : la guler purta o eșarfă mare de mătase, străpunsă în față de o agrafă cu mărgăritar”, viitorul scriitor Gala Galaction, cu care leagă o trainică prietenie.

„Ne-am cunoscut în căminul lui, așternut cu scoarțe și cu perdele atîrnate în ferestre, năframe de borangic. Săteanca teleormă-

neancă, maică-sa, de-o incomparabilă copleșitoare gingășă bunătate, îi zicea fiului ei cărturar, cu sfiiala respectului, Dumneata. Taică-su, când ne-am cunoscut, murise. Simpatiile lui literare se opriseră, cu devotamentul unui cult, la frații Edmond și Jules de Goncourt și la George Coșbuc, citat la orice răspîntie de dialog.

În casa din Strada Semicercului <vecină cu casa lui I. G. Duca, acesta coleg de clasă cu Gala Galaction>, se întâlneau cîțiva începători, vreo șase băieți <Gala Galaction, T. Arghezi, V. Demetrius, Iulius Dragomirescu, Mihail Pașcanu, Armand Șarenga «un om de mare talent, mort la Paris» și N. D. Cocea¹ — «cel mai frumos băiat din generația noastră»> simțind în ei ca o chemare nelămurită, dar incredințată, fără pic de orgoliu, ci în smerenia cinstită a sensibilității, că nu-i va înșela chemarea.“

„Peripateticieni“ membrii cenaclului își desfășurau activitatea („mare lucru nu făceam“) discutînd în timpul preumblărilor la Șosea și prin împrejurimile Bucureștilor. Iată amintirea unei asemenea excursii literare, desprinsă dintr-un mai vechi interviu al lui Tudor Arghezi :

„Odată am fost la Căldărușani împreună cu Gala Galaction, care s-a arătat încîntat să mă însoțească, mai ales că drumul pînă la Căldărușani îl făceam todeauna pe jos. Obosiți de drum și destul de înfometați, am poposit în Valea Saulei unde am mîncat pas-

¹ În Jurnalul său, publicat fragmentar, de Teodor Vârgolici, în citeva numere din *Viața românească* (1968 și 1969) și *Luceafărul* (1969), Gala Galaction situează aceste întîlniri în anul 1898.

tramă. Dacă prînzul nu prea ne-a entuziasmat, frumusețea peizajului și numele sonor al locului nostru de popas le-am găsit minunate. Valea Saulei am și cîntat-o mai apoi, într-una din poeziile mele“, apărută cu acest titlu, Valea Saulei, în *Liga ortodoxă* din 20 octombrie 1896. „Nu știu dacă de prea multe ori cîte doi din contemporanii noștri, scria Tudor Arghezi într-o tabletă din 1959, pot să-și spuie că s-au cunoscut acum șazeci de ani și că prietenia le-a durat senină, credincioasă și nestingherită, șazeci de ani. Noi, Galaction și mai jos iscălitul, aducem această simplă mărturie pentru noi, ca doi plugari vecini, întîlniți primăvara pe brazdă și aprinzîndu-și unul de la celălalt luleaua.“

1897—1899 Continuă să publice, versuri și poeme în proză, în *Revista modernă* și în *Viața nouă*, unde semnează pentru prima dată cu pseudonimul Arghezi, ortografiat însă Arghezzi: Ion Th. Arghezzi, sugerat, după cum ne-a mărturisit poetul, de numele vechi, Argesis, al râului Argeș. Dificultățile materiale din ce în ce mai mari, îl obligă să părăsească liceul și să se angajeze, în 1897, laborant la fabrica de zahăr din Chitila.

„Nu mi-a plăcut niciodată și nu-mi place boema — declara în 1947 Tudor Arghezi. Poate că n-o am în structura mea sufletească. După cum mai tîrziu m-am dus la mînăstire, ca să fiu într-o mare organizație, tot astfel, la șaptesprezece ani, neavînd de lucru, căutam prilejuri de activitate într-o muncă organizată. Și într-o zi mi s-a ivit un prilej: am citit într-o gazetă un anunț că se caută un

laborant la o fabrică de zahăr. Am luat trenul și m-am dus la... Chitila. Aici, nu numai că am fost primit cu îndoială, dar mi s-a și mai spus. că trebuie să mă supun unui examen de... chimie industrială, de care habar n-aveam. Și, colac peste pupăză, nu eram singurul candidat. Un inginer francez de la fabrică mi-a indicat lectura unor anumite capitole dintr-o carte de chimie <poate că din același *Traité du fabricant de sucre*, «cartea cea mai frumoasă citită de Trestie»>, capitole pe care n-am neglijat să le «studiez», și în ziua examenului am ieșit primul.

Iată-mă, așadar, instalat laborant la fabrica de zahăr ; dar meseria de laborant nu e prea ușoară : numai spălatul zilnic al celor câteva sute de sticle și eprubete și te dezgustă în scurt timp de această îndeletnicire. Nu mai vorbesc de faptul că laborantul trebuie să fie în orice moment la îndemâna chimistului, ca o sticlă de reactivi. Și chimistul meu era un vienez, care după două luni, observînd cum lucrez, m-a trecut pe postul de chimist de noapte. Pînă aici toate bune, numai că într-o zi s-a iscat un mic... conflict «științific», între mine și experții tehnici ai fabricii : eu dădeam prezența zahărului în toate tuburile de examinare, în timp ce chimistul vienez nu găsea niciun strop de zahăr în lăturile fabricii. Prima confruntare, expertiză mai bine zis, mi-a dat mie dreptate ; în ziua aceea zece vagoane de zahăr se duseseră pe gîrlă. În urma acestei expertiză am fost numit în locul inginerului vienez.

După un an și jumătate am plecat : nu mă simțeam la locul meu.“

Amintirile acestui moment, a căror publicare Tudor Arghezi a început-o și a întrerupt-o în 1923, vor constitui canavaua „poemului în proză“, de mari dimensiuni, *Lina* tipărit abia în 1942.

Din același an, 1898, reținem, și ca un început de viitoare preocupări dar și ca un simbol al prieteniei, o cronică de artă plastică scrisă în colaborare cu Gala Galaction, apărută în *Epoca* (*Expoziția de artă a Societății „Ileana“*) și semnată Matei Corbora.

1900—1904 „Către 1 februarie“, dar cu siguranță că după 3 februarie 1900, de vreme ce la 3 februarie Gala Galaction notează în *Jurnalul* său : „Zi posomorită și umedă. Theo vine să-mi facă vizita lui de adio. Peste citeva zile va intra în viața monahală. Ne despărțim sub nota unei emoțiuni de neuitat“, poetul se retrage la Minăstirea Cernica din preajma Bucureștilor, îmbrăcînd rasa noviciatului sub numele Iosif, „naș“ de călugărie fiindu-i însuși mitropolitul Ungro-Vlăchiei, Iosif Gheorghian. Vocație ? Influență a cercului de la *Liga ortodoxă* și a mediului de la Căldărușani ? Recluziune din nevoia de a pune capăt indigenței și corvezilor ei pînă acum răbdate ? A despica firul în patru, cum s-au străduit să izbutească vreo cîțiva experți ai metodei, pentru a găsi o singură explicație potrivită pe un singur și strict rațional calîp, ni se pare și indiscret și riscat și, la urma urmelor, inutil. Adevărul, atît cît poate fi deslușit, se cuvine, și în această împrejurare, să fie căutat, cu discreție și delicatețe, tot în „mărturiile“ lui Tudor Arghezi, dar și pe „dinlăuntru“,

nu numai pe dinafara cuvintelor, adeseori în
șelătoare. Iată câteva, puține, asemenea „mă-
turii“, care, pentru a fi bine înțelese, trebuiesc
citite în prezența întregii opere argheziene.

„La Mănăstirea Cernica cred că m-am dus
din vocație. M-am simțit foarte singur în
lume și m-am hotărât să mă duc la mănă-
stire. În acest scop m-am prezentat mitropo-
litului Iosif Gheorghian... Am fost primit în
tr-un salon plin de icoane și, după ce am fost
ascultat, înaltul prelat mi-a spus că viața
monahală e foarte grea.

— Numai să nu fie urită, înalt-prea-
sfinte, că de greutatea ei nu mă tem, i-am
răspuns.

— Nu e urită ! E frumoasă ! mi-a răspuns

— Atunci mă duc !

Și m-am dus la Mănăstirea Cernica“, de-
clara Tudor Arghezi într-un interviu acordat
în 1947.

În 1964, răspunzând la o „indiscretă“ între-
bare a revistei *Les lettres françaises* — „Com-
ment est née en vous la vocation poétique ?“
Tudor Arghezi răspundea : „Je n'en sais rien.
La poésie, chez moi, s'est produite dans l'in-
conscience complète. D'ailleurs, j'hésitais en-
tre la poésie et la peinture. Mais je me suis
vite rendu compte que pour être peintre il
fallait disposer d'un certain luxe : une cham-
bre assez vaste, pour y entasser des toiles
de l'argent pour les couleurs et les modèles.
Pour la poésie, non ! Il suffisait d'un crayon,
d'un carnet et d'un banc dans un coin de
parc à Bucarest !... Ou encore d'un couvent !...
Oui, pendant un temps je suis entré dans les
ordres, car je n'avais pas d'autre lieu où

penser, où écrire. Dans le couvent où j'étais, j'avais une chambre qui me convenait et une assiette pleine chaque fois que j'avais faim. C'est là que je me suis plus ou moins formé. Je me cherchais sans espoir de me trouver. Il est vrai que j'ai persévéré... puisque je me cherche encore.“¹

În martie 1966, evocînd momentul intrării în mînăstire Tudor Arghezi transcrie din amintire primul lui dialog cu „ațîtatul“ și „răstitul“ schivnic Meftodie :

„— Mai vreau să te întreb ceva. Ce cauți, domnișorul, la mînăstire ? Cum ai venit fără să știi mai întîi pravila noastră ?

Eram înfruntat. Comentariile ar fi fost prea lungi, și nici răspunsul prescurtat n-a folosit.

— Vreau să învăț să scriu, am răspuns.

— Cum, nîoi nu știi măcar să scrii ? Văd că-ți dă mustața...

— Vreau să învăț a scri pe dedesubt.

Schivnicul făcu o cruce de uimire, ca atunci cînd se apropie de patul ieromonahilor Sa-

¹ „Cum s-a născut în dumneavoastră vocația poetică ?“
— „Nu știu. Poezia la mine s-a iscat absolut pe neștiute. De altfel, la început ezitam între poezie și pictură. Dar mi-am dat repede seama că pentru a fi pictor trebuie să dispui de anume mijloace : de o cameră destul de încăpătoare ca să ai unde să-ți înghesui pînzele, de bani pentru vopsele și modele. Pentru poezie, ba ! Era de ajuns un creion, un carnet și o bancă într-un colț de parc din București !... Sau de o mînăstire !... Da, am fost o vreme călugăr, pentru că nu aveam alt adăpost în care să pot gîndi, unde să pot scrie. În mînăstirea în care eram, aveam o chilie care îmi convenea și o farfurie plină de fiecare dată cînd mi-era foame. Mai mult sau mai puțin, acolo m-am format. Mă căutam fără speranță că mă voi găsi. E adevărat că am perseverat... de vreme ce încă mai mă caut “ (fr.).

tana, în fustanelă de balerină, depărtându-se scîrbit și murmurînd, cu capul de cîteva ori întors.

Intr-adevăr, umblam să învăț să scriu.“

Încheiem acest capitol cu o mărturisire mai veche, din 1941 :

„Am făcut multe meserii și am trecut prin vîltori ca un cîine care le biruie, preocupat să scape de înec un singur obiect. Obiectul cîinelui meu era... condeiul. Mi l-a dus în gură ani de zile vitejește.“

Pentru cine vrea să nu rătăcească zadarnic în labirintul biografiei argheziene, aceste cuvinte sînt mai mult decît o indicație, am spune un „cod“ cu ajutorul căruia poate fi descifrată și înțeleasă în esența ei viața scriitorului.

La 8 septembrie 1900, după șase luni de noviciat, Tudor Arghezi este hirotonit diacon „pe seama bisericii Monastirei Cernica, județul Ilfov“, după cum stă scris în actul de hirotonisire nr. 3475 din 10 septembrie 1900, semnat de mitropolitul Iosif Gheorghian. Ceremonia, desfășurată în „catedrala Metropolitană“ din București, este astfel consemnată în *Jurnalul* lui Gala Galaction :

8 septembrie — În această zi, a avut loc în catedrala Metropolitană, diaconirea iubitului meu prieten Iosif, efectuată de însuși marele preot. Înaintea sacrosanctei persoane, drapate în clinii mulți și simbolici, Iosif a îngenunchiat, îmbrăcat în negru, dur la figură și debordat de o chică rebelă... Pe capul lui pletos, înalt-prea-sfînta persoană a deschis o carte cu copci de argint, și din ea i-a revărsat o frază sacramentală. Apoi amicul meu a prezintat înaltului preot un ibric și un li-

ghean. Acesta și-a spălat mâinile, le-a șters pe un peșchir și învăluind cu el grumajii lui Iosif, l-a trimis înaintea icoanei Domnului și a Maicii lui. Aceasta a fost întărirea în ipodiconie. Ceva mai târziu a urmat diaconirea. Mitropolitul i-a impus lui Iosif mâinile, rostind «Dumnezeiescul dar...», «Isaia a dănțuit» împrejurul sfintei mese, și întreitul «Vrednic este !» a încheiat totul.“

În același an, mitropolitul Iosif Gheorghian, „un mare cărturar, cum Biserica a dat mai mulți, unii rămași în pornirile clasicismului“, fost, timp de douăzeci și cinci de ani, superior al capelei românești din Paris, îl aduce în Mitropolia din București, recomandându-l „referent de conferențiar pentru religiile comparate la Școala de Ofițeri“ și luându-l pe lângă sine „secretar la traducerea *Vieții lui Iisus*, scrisă de reverendul francez Didon“. „Aș minți, nota în 1966 Tudor Arghezi, dacă nu mărturisesc că din colaborarea subalternă dar intimă cu Iosif Gheorghian, de vreo patru ori mai vîrstnic decît mine, am învățat mai bine franțuzește, cît și slova literară.“

E de presupus că din acești ani, petrecuți la Minăstirea Cernica și la Mitropolia Ungro-Vlachiei din București, unde călugării îl suspectau că face „liturghie neagră“ pentru că ținea, noapte de noapte lampa aprinsă în chilie, datează, cel puțin în intenție dacă nu și în însemnări (poetul ne-a vorbit adesea de un „caiet albastru“, cu burduf, plin de note din călugărie), cartea *Icoane de lemn* (apărută în 1929), pamfletele antisinodale publicate în anii 1911—1912 și o seamă de poezii cuprinse în ciclurile *Agate negre* și *Cuvinte potrivite*,

poemele în proză *Lotâr* și *D'un crépuscule à l'autre* (tradus în franțuzește de o distinsă intelectuală, Eugénie Chardin, descendentă a pictorului J. B. Chardin, și publicat în revista *Anthologie revue et critique internationale*, Paris, tom I-e, Novembre 1903, no. 11), precum și încercarea de a români Psaltirea lui David, din care un psalm, datat „decembrie 1904” ni s-a păstrat în *Jurnalul* lui Gala Galaction, tilmăcirile *Cîntecul preoților* după Maurice Magre (1877—1942) și *Cîinele și flaconul* după Charles Baudelaire, din care câteva au fost tipărite în „revista bilunară” *Linia dreaptă*, apărută la 15 aprilie 1904, sub direcția sa, mascată, pentru evitarea rigorilor monahale, sub numele prietenului său, scriitorul Vasile Demetrius, și în *Revista ideei*, scoasă de Panait Mușoiu.

1905—1910 În vara anului 1905, exasperat de fățarniciile „brutelor” din ierarhia ecleziastică și năzuind, probabil, să-și deschidă noi orizonturi, pe care atribuțiile subalterne din Mitropolie i le interziceau, ierodiaconul Iosif îi solicită mitropolitului Iosif Gheorghian îngăduința și sprijinul pentru o călătorie de studii în străinătate, „într-o țară catolică”. Mitropolitul îi acceptă cererea și-i obține, prin prietenul său, abatele francez Joseph Baud, „cu care exersa uneori parlaghia, într-un salon pardosit de jurîmprejur, pe toți pereții, pînă-n tavan, de icoane de argint și aur bizantine”, într-o „confruntare melodică pe notele minore a muzichiei călugărești din Muntele Athos, cu vocalizele catolicei Schola Cantorum”, o recomandare către rectorul uni-

versității catolice din Fribourg, „generalul“ jezuiților din Nord, Dominique Jacquet.

Ieșirea — pentru totdeauna — din Mitropolie și din viața monahală a lui Tudor Argezi se petrece între 30 octombrie și 2 noiembrie 1905, după cum deducem dintr-un fragment de scrisoare citat de Gala Galaction în *Jurnalul* său și data „miercuri seara. 2 nov. 05“ :

„Am demisionat oficial, duminică, la orele 8, după o slujbă făcută aurorelor de noiembrie, în capelă; ascultat de un cap de două ori mai mare decât el, când nu e vătuit cu săpun. Mi-am susținut plecarea într-o bucătărie, lângă baie, un irigator și-un om de nerecunoscut, din gura căruia curgea pastă «Gellè frères», din capul căruia curgea clăbuc. Plecarea mea trebuia să înceapă cu ridicolul. Am văzut cu această ocaziune și ființa nudă a tutorelui local, care fie cu spatele, fie cu ochii la mine, este destul de împănat cu putere ca să fi putut da un ordin împotriva. La 8^{1/2} m-am dus, povățuit, mustrat (punct de mirare), și-am fumat în chilia mea o țigară de mulțumire. Seara, cu chiu cu vai, mi-a ieșit din toc și o demisie scrisă, pentru a doua zi. Am trimis-o și am așteptat pînă azi în zori. Nu m-a chemat nimeni. Cîțiva călugări au plîns, alții s-au deznădăjduit. Cu 2 chei în palmă, căutînd intendentul, am nimerit cancelaria și brațul directorului, ca niciodată de moale. Am stat cu el de vorbă, singuri; mi-a dorit succese; mi-a spus că mă iubește; îi pare «enorm» de rău că plec, dar...; conflictele de pînă acum au fost mustrarea

bunicului înțelept pentru urechea strănepotului risipitor.

Sărutat în doi obraji, m-am legănat pe trepte ca un om rătăcit ce sînt într-o lume cu sensul pierdut. A! mediocritatea vieții... Unde-s mormintele, unde eroii, unde sulița pe care s-o topești numai din scînteia ochilor! Și m-am simțit într-acest succes al bărbăției mele, ca un învins, și abia după ce am lăsat grădina unde toate frunzele s-au așternut, în urma căruței mele, privind masa patrupedă răsturnată deasupra unor saltele, mi-am adus aminte că... (o ceață de motive) și-am azvîrlit mîna slăbiciunei, care începuse să scuture confetti în gîndurile mele.“

Adnotînd acest fragment de scrisoare, care aduce aminte Icoanele de lemn, Gala Galaction scrie :

„Theo, bizarul meu amic Theo, a ieșit din starea de purtător de haină lungă neagră, părăsind colina Mitropoliei, părăsind soborul călugăresc, de azi și desigur pentru totdeauna, și Sf. Leturghie. Firea lui, convingerea lui, demonul care trăiește-n inimă-i, dîndu-i geniul artei și al neantului, au dezîncleștat, în fine, ghearele sărăciei și ale multor împrejurări protivnice, care îl îmbrînciseră în mînăstire... Theo nu mai făcea taine pentru nici un prieten că n-are nici o dragoste și nici o credință — nici pentru Leturghie, nici pentru viul ei Principiu, Iisus Christos. În această mohorîtă stare, vîlul aparenței trebuia sfișiat cît mai curînd.“

Plecarea din București are loc, probabil, în decembrie 1905, pe o vreme de iarnă grea, cu troiene de zăpadă care impuneau purta-

rea călduroșilor „șoșoni rusești“, într-un vagon imens, „de capacitatea, poate, a trei vagoane obișnuite“. În drum spre Fribourg, Tudor Arghezi se abate pe la Paris, unde face o scurtă vizită verișoarei sale, Romanitza Manolescu :

„Înainte de a mă duce însă la Fribourg, am trecut prin Paris, își aduce aminte, într-un interviu acordat în februarie 1964, Tudor Arghezi ; aveam o verișoară aici, care era cîntăreață... Plecase cu o sumă măricică de bani, își vînduse o casă la Pitești : Romanitza Manolescu, «Privighetoarea Carpaților», îi ziceau gazetele din Midi... Am tras la ea cînd am venit la Paris. Era, țin minte, un frig cumplit ; ardea un buștean rece într-un cheminée.“

Ajuns, după acest probabil foarte scurt popas parizian, la Fribourg, „canton catolic, republican de minăstiri“, unde „terenul neprielnic e sugrumat între zidurile seculare“, iar „pe piatra turnurilor de peste porțile cetății“ se mai cunoaște, „mînjit“, „fumul de pușcă al vechilor războaie“, e găzduit la Minăstirea Cordelierilor : „Am stat acolo și am lucrat în biblioteca Universității multă vreme“, își amintește, în 1964, Tudor Arghezi.

În biblioteca Universității da, dar nu și în minăstire, pe care o părăsește curînd :

„Am stat luni de zile în schitul Cordelierilor, unde zilnic eram asaltat pentru a fi convertit la catolicism. Plictisit pînă la urmă, m-am mutat în oraș“, în gazdă la un armurier, Théophil Buser, amator de excursii săptămînale în aer liber și admirator, ca și Tudor Arghezi, al picturii lui Hodler. Din

Fribourg pleacă adeseori, cu o motocicletă, prin Dijon, la Paris, unde, ca să-și poată agonisi „masa măcar de la prinz“, un pat proaspăt, o cameră curată, albiturile de schimb — un „aspect civilizat“, — un spectacol, un concert, reviste și cărți, e obligat, câteodată, să vîndă gazete în Montmartre, să facă negoț de podoabe mărunte („*Primul Quatorze Juillet ne-a găsit instalați într-o barată de pînză, vînzînd bijuterii amestecate în rumeguș*“) și uneori, îmbrăcat în salopetă, să care cu spinarea în Hale: „*Mă chema «fluierînd» cîte un cumpărător. Purta o bluză albastră, o salopetă mai bine-zis. Cel care mă fluierase îmi punea traista lui în spinare, i-o duceam acasă. Îmi dădea un bacșiș și îi ziceam «Merci bien»... Și seara mă îmbrăcam în negru și mă duceam la cîte un concert sau la teatru.*“

În 1906 își stabilește „cartierul general“ la Geneva, unde, pentru a putea trăi, citi, asista la cursurile Universității, la conferințele de la „Victoria-Hall“, pentru a-și agonisi banii necesari călătoriilor la Paris și îndeosebi pentru a-și „salva condeiul“, se înscrie la o școală de meserii, lucrînd în atelier „dinți de aur, inele și capace de ceasornice“.

Din această perioadă, 1905—1910, datează, cert, poeziile *Poate că este ceasul* (Paris, 1905), *Unui prieten mic* (Versailles, 1906), *Tu nu ești frumusețea și Stihuri* (Yvoire, 1908), *O despărțire* (Yvoire, 1908), probabil : *Sfîrșitul toamnei*, *Drum în iarnă*, *Tîrziu de toamnă*, *Inscripție pe o casă de țară*, *Pia*, *Inscripție pe un pahar*, *Lumină lină*, *Seara*, *Doliu*, *Ce-*

nușa visărilor, Puțin, Arheologie, Toamna, Declarația lui Caligula, Oraș medieval, incluse ulterior în *Cuvinte potrivite*, și numeroasele reminiscențe helvete din proze, în *Ce-ai cu mine, vîntule?*, *Cartea cu jucării, Ochii Maicii Domnului, De prin răspîntii* etc.

În 1909 vizitează Italia, oprindu-se la Roma și Messina.

La 10 februarie 1910, odată cu publicarea primului număr din *Viața socială*, sub direcția scriitorului N. D. Cocea, numele lui Tudor Arghezi, „poetul cel mai revoluționar al vremii noastre” cum îl va numi, în 1911, directorul revistei, reîntră, după o absență de aproape șase ani, în circuitul literaturii românești, cu poezia *Rugă de seară*, reprodusă, fără știrea autorului, dintr-un caiet de versuri, lăsat, la plecarea din țară, împreună cu alte obiecte, azi pierdute, prietenului N. D. Cocea. Din același caiet, *Viața socială* va mai publica încă vreo cîteva poeme făcînd parte dintr-o suită abandonată în parte, ulterior, de Tudor Arghezi, *Agate negre*.

Către sfîrșitul aceluiși an, „în mijlocul iernii”, probabil în decembrie, Tudor Arghezi se întoarce în țară.

Salutîndu-și, în 1964, cititorii elvețieni, Tudor Arghezi mărturisea, în *Journal de Genève* :

„Sans l'aide, sans le climat de la Suisse, et plus encore de Genève, je ne me serais jamais trouvé moi-même (à supposer que j'ai fini par me trouver) à l'époque, déjà lointaine, où le jeune homme que je fus connu les premiers troubles de la vocation. Sans la Suisse et sans Genève, je n'eusse jamais pris

conscience, au plus intime et secret, de moi-même, que j'étais fait pour être un écrivain. À Genève, comme à Fribourg, j'ai appris ce style de vie qui est le votre, et qui est fait d'élégance, de délicatesse morale, je veux dire ce sentiment d'un devoir absolu envers son prochain, devoir auquel, je l'espère, j'ai obéi jusqu'à ce jour.

Ainsi, la *petit république du Post tenebras lux* a été l'école, l'inspiratrice constante de toute cette existence qui fut la mienne. Et si j'aime si tendrement la liberté, si j'aime ma patrie, je sais que cette amour a germé vos Alpes, aux bords de votre beau Léman.¹

1911—1916 Pentru a se asigura împotriva „faptului divers cotidian : masa măcar o dată pe zi, la prînz“, lucrează „în biuroul unei redacții de revistă comercială, publicată în două limbi, românească și franceză“, *Figuri contemporane din România*, condusă de publi-

¹ „Fără ajutorul, fără climatul Elveției, și îndeosebi al Genevei, nu m-aș fi găsit pe mine însumi (presupunind că m-am găsit), pe vremea, demult trecută, cînd tinărul care am fost a cunoscut primele neliniști ale vocației. Fără Elveția și fără Geneva nu aș fi dobîndit niciodată conștiința intimă și secretă de mine însumi, că sînt făcut pentru a fi scriitor. La Geneva, ca și la Fribourg, am deprins acel stil de viață care-i numai al vostru, făcut din eleganță, delicatețe morală, vreau să spun acel sentiment al unei absolute datorii față de aproapele tău, datorie de la care sper să nu mă fi abătut pînă azi.

Astfel, mica republică a devizei *Post tenebras lux* a fost școala, inspiratoarea constantă a întregii mele existențe. Și dacă iubesc atît de intens libertatea, dacă-mi iubesc patria, știu că această dragoste a încolțit lingă Alpii voștri, pe țărmurile frumosului vostru Léman“ (fr.).

cistul Theodor Cornel, cu care se împrietenise la Paris, și ca „redactor de noapte“ la ziarul *Viitorul*.

La redacția publicației *Figuri contemporane din România*, pe care, după moartea lui Theodor Cornel, o va conduce cîtva timp, primește vizita lui Ibrăileanu, căruia îi trimisese din Elveția, în 1906 sau 1907, cîteva poezii pentru *Viața românească*, rămase atunci nepublicate : „*Aveam un singur scaun întreg, și a trebuit să mă lupt cu vizitatorul ca să se așeze, eu stînd pe o ladă. Vizita lui neașteptată mi-a făcut o nespusă plăcere și nici nu mai știu despre ce am vorbit.*“

Concomitent cu activitatea de la *Figuri contemporane din România*, Tudor Arghezi colaborează la *Viața socială* (versuri, medaliaoane, recenzii), *Rampa*, *Teatru*, almanahuri, și la săptămînalul politic *Facla* (publicat de N. D. Cocea), cu pamflete, articole politice, polemici literare, poeme în proză, cronici picturale și teatrale, recenzii, note etc. semnate nu numai T. Arghezi, T. A. sau A., dar și Iosif N. Theodorescu, Bock, Block-Notes, B. N., *Facla*, Gabriol (cum semnase de cîteva ori și în *Linia dreaptă* și în *Revista idei* — 1904) etc.

Evocînd peste mai bine de două decenii momentul *Facla*, N. D. Cocea, el însuși strălucit pamfletar, va nota : „Venirea lui Arghezi printre noi a fost principalul eveniment. Verbul de foc al poetului *Agatelor negre* a dat *Faclei* aspectul ei adevărat : Biciuirea fără milă, atacul fără cruțare.“

În decembrie 1911 participă, cu un prolog

în versuri care s-a bucurat de mult succes la inaugurarea teatrului „Comoedia“ din București, construit de arhitectul Grigore Cerchez. În aceeași lună, revista ieșeană *Viața românească* îi publică poeziile *Doliu*, *Cenușa visărilor noastre*, *Miez de noapte*, *Puțin*, și-i propune redactarea cronicii teatrale bucureștene.

În 1912 colaborează la revistele *Facla*, *Viața românească*, *Teatru* și *Rampa*, cu versuri, pamflete, articole polemice, cronici dramatice, articole despre poezie, teatru și pictură, recenzii etc. și publică în colecția „Biblioteca frumoasă“, cu un *Cuvînt înaintea*, tălmăcirea cărții lui Dostoievski, *Amintiri din Casa morților*, începută în anii ierodiaconiei la Mitropolia Ungaro-Vlachiei din București.

În 1913 publică în *Rampa* traducerea comediei lui Tristan Bernard, *Le petit café* (*Cafeneaua cea mică*, reproducă, cu substanțiale modificări, în ediția Tudor Arghezi, *Teatru*, <București>, Editura Pentru Literatură, 1968, pag. 317—401). În același an părăsește redacția *Faclei* și devine redactor-șef al cotidianului politic *Seara*, pe care îl va conduce de la 21 martie 1913 pînă la 18 octombrie 1914, publicînd, paralel cu versurile și cronicile teatrale trimise revistei *Viața românească*, articole politice, cronici plastice, cronici dramatice, medalioane de personalități politice și portrete de artiști, versuri, pamflete, articole polemice, schițe de „caractere“, recenzii etc. Din acești ani datează camaraderia și prietenia de-o viață cu pictorii Camil Ressu, Iosif Iser, N. Dărăscu, Francisc Șirato și S. Sanielevici.

12 februarie 1915 : Apare, la București, revista săptămînală *Cronica*, sub direcția lui „I. N. Theodorescu-Arghezi” și cu colaborarea, ca „director literar”, a bunului său coleg și prieten, Gala Galaction. În *Cronica*, Tudor Arghezi publică numeroase articole politice de condamnare a războiului și de pledoarie pentru pace și pentru rămînerea României pe poziția unei stricte neutralități în conflictul dintre Puterile Centrale și Antantă, și, de asemenea, cronici plastice, cronici dramatice, medalioane și recenzii. *Cronica* își întrerupe apariția la 3 iulie 1916. La 15 august 1916 România declară război Puterilor Centrale. În același an, obligată de presiunea armatelor inamice, armata română evacuează Muntenia și Bucureștii, retrăgîndu-se în Moldova. O mare parte din populația civilă urbană se refugiază odată cu armata. Tudor Arghezi rămîne în capitala țării căzută sub ocupația trupelor imperiale austro-germane.

1918—1919 După terminarea războiului și restabilirea administrației românești în Muntenia și-n capitală, Tudor Arghezi este închis, vreme de aproape doi ani, împreună cu alți 11 ziariști și scriitori, printre care și Ioan Slavici, în penitenciarul Văcărești, acuzat de „trădare”, pentru că în perioada antebelică se pronunțase împotriva războiului și pentru neutralitatea României, iar în timpul războiului colaborase la *Gazeta Bucureștilor-Buka-rester Tageblatt* și la revista *Scena*.

Timpu! detențiunii, petrecut parte în penitenciar, parte în hotelul bucureștean „Modern”, devenit peste noapte, din casă de ren-

dez-vous, anexă de închisoare pentru deținuții politici, poate fi înscris în biografia argheziană ca momentul de geneză a două cărți, una de proze, *Poarta Neagră*, și alta de versuri, *Flori de mucigai*, care vor apărea, prima în 1930, și a doua în 1931.

1920—1921 Tudor Arghezi publică în *Hiena* — „revistă de polemică politico-literară“ — sub titlul *Schițe*, datele „Văcărești 1919“, poeziile *Morții*, *Dimineața* și *Ion Ion*, incluse ulterior în *Flori de mucigai* (1931), o poezie *Inscripție*, apoi, sub titlul *Note din închisoare*, datele „iunie 1919“, prozele *Oțul și vrabia* și *Groapa de mătase*, incluse ulterior, cu modificări, în *Poarta Neagră* (1930), precum și mai multe articole politice și polemice, pamflete, cronici dramatice și medalioane, atât în *Hiena* cât și în revistele *Cuvîntul liber* și *Rampa*. Tot în 1920, prefățează și publică a doua ediție din tîlmăcirea cărții lui Dostoevski, *Amintiri din Casa morților*.

1922—1926 „Întorcîndu-se delegația brătienistă de la tratativele de pace de la Versailles, unde poporul nostru i se adusese imputarea, dintr-o susținută dispută politică a unor participanți la conferință, că este anticultural, își amintește Tudor Arghezi într-un interviu din 1960, mă pomenesc într-o zi invitat de aceiași brătieni (care îl închiseseră la Văcărești), printr-un membru al familiei, cumnat, un bilbuit... Am găsit în vechea casă, pe atunci «istorică», a primului Ion Brătianu, adunate toate proeminențele partidului liberal, și printre ei și pe cumnat, care a luat

«cu-cu-cu-vîntul» afirmînd «că ne lipsește o revistă mare, cum au vecinii noștri și că trebuie s-o facem numaidecît», oferindu-mi direcția. Am rămas consternat... A trebuit să fac dificultăți, că e nevoie de o hîrtie specială de plop, foarte îngrijită... Răspunsul a fost prompt: comandăm imediat. Am întrebat: «Care ar fi programul acestei reviste?» Toți participanții s-au uitat unul la altul. Răspunsul: «Păi fă-l dumneata, că de-aia te-am poftit!» Bine...

În primul număr apărut al *Cugetul românesc* a ieșit și un așa-zis program, iscălit C.<ugetul> R<omânesc>. Administrația s-a improvizat în stînga Teatrului Comedia și s-a compus și o redacție din «speranțele» literare tinere, suficient de nule, ale partidului...

Primul număr al revistei *Cugetul românesc* apare în februarie 1922.

Alături de Tudor Arghezi, care publică, pînă la 1 martie 1924, versuri (*Mîhniri, Întoarcere în țărîină, Duhovnicească, Postscriptum*), traducerea prefetei la *Les fleurs du mal* de Charles Baudelaire, o suită de psalmi în proză sub titlul *Psalmistul singuratec*, citeva amintiri din închisoare (datate „Văcărești 1919”), povești, proze satirice, articole, cronici dramatice, medalioane, recenzii etc., la *Cugetul românesc* mai colaborează George Bacovia, Adrian Maniu, Gala Galaction, Ion Marin Sadoveanu, Ion Pillat ș.a. În *Cugetul românesc* apar, prin grija lui Tudor Arghezi, și primele proze ale lui Urmuz.

În 1923, concomitent cu activitatea la *Căminul românesc*, Tudor Arghezi conduce, cteva luni, ziarul *Națiunea*, „foaia intelectualității“, pe care, cu excepția notelor, îl scrie singur. La *Națiunea* Tudor Arghezi publică printre altele, *Amintirile ierodiaconului Iosif* din vremea petrecută în fabrica de zahăr de la Chitila și la Mînăstirea Cernica, în novela *Amintiri ce vor fi încorporate în ficțiunea cărților Icoane de lemn* (1929) și *Lirica* (1942).

Paralel cu această intensă activitate redacțională, Tudor Arghezi colaborează la numeroase ziare și reviste literare (*Viața românească*, *Adevărul literar și artistic*, *Lumea*, *Gîndirea*, *Lamura*, *Rampa*, *Țara noastră*, *Integral*, *Contemporanul*, *Orizontul*, *Glasul monahilor*, *Cuvîntul*, *Clopotul*, *Clipa* ș.a.) cu versuri, poeme în proză, povestiri, pamflete, medaliaoane, amintiri din închisoare, articole despre poezie, pamflet, roman, critică și teatru, cronici dramatice, polemici, recenzii etc.

În acești ani, care înseamnă în biografia argheziană începutul unei lungi perioade de neîntreruptă prodigioasă activitate literară, apar poeziile *Reproche divin*, *Note poetice pentru Graiul nopții*, *Versuri lungi*, patru *Psalmi*, *Fiara mării*, *Mîhniri*, *Oseminte pierdute*, *Între două nopți*, *Poate că este ceasul*, *Din nou*, *Închinăciune*, *Denie cu clopot*, *De-a v-ați ascuns...*, *Inscripție pe Biblie*, *Morgenstimmung*, *Apă trecătoare*, *Inscripție pe ușa*, *Triumful*, care vor intra în primul volum de versuri, *Cuvinte potrivite* (1927), precum și numeroase proze incluse ulterior în *Icoane de lemn* (1929), *Poarta Neagră* (1930).

Cartea cu jucării (1931), *Tablete din Țara de Kutu* (1933), *Cimitirul Buna-Vestire* (1936) *Ce-ai cu mine, vîntule?* (1937), *Manual de morală practică* (1946), *Pagini din trecut* (1955), *Tablete de cronicar* (1960) și *Răzlețe* (1966).

1927 Tipărită „în Săptămîna Patimilor“, apare, în primăvară, prima carte a lui Tudor Arghezi, colecția de versuri *Cuvinte potrivite*. Recepția critică, la care participă condeiele de prestigiu ale momentului literar, este superlativă. G. Călinescu, încercînd o delimitare și o definire a poeziei argheziene, scrie :

„Adevăratul cuprins al poeziei argheziene nu este... de esență discursivă, ci adînc emo-tivă. Este aspirația către cer, către lumină și nevăzut... D. T. Arghezi ne-a adus poezia monumentală și grea a zborului sufletesc că-tre lumină, a angelicului fulgerător și me-lancolic, a tristeții mortale dar tulburate de neliniștea năzuinții, a singurătății astrale dar extatice, fără eminesciana sugestie etică a tragediei omului superior. Ne-a adus nu atît idealismul liric, ce are la temelie convingerea teoretică în dualitatea naturii noastre, cît fio-rul presimțirii mistice, al nostalgiei de divin, al aripilor întinse în suflet. O elevație stîn-coasă și trudnică, de paradis terestru, o ne-păsare mîndră de pisc strălucind, rece de zăpadă, deasupra norilor... Alții pot căuta nuanța verbală pînă în ultimele colțuri ale vocabularului sau atinge cu mai multă gin-gășie suprafața liniștită a sufletului omenesc, stîrnind unde mai minore sau mai grave. Nimeni astăzi nu îmbină însă, într-o sinteză

mai desăvîrșită, inspirația largă, profundă, elementară, cu nuanța mărunță și nestatornică, și mai ales nimeni nu poate fi mai trivial cu atîta suavitate și mai elevat cu mijloace așa de materiale. De aceea, socotim pe d. T. Arghezi drept cel mai mare poet contemporan al nostru."

Mai categoric, Mihail Ralea proclamă : „*Tudor Arghezi e cel mai mare poet al nostru de la Eminescu încoace*“.

Aprecierilor critice, poetul le răspunde, spre sfîrșitul anului, după apariția celei de a doua ediții din *Cuvinte potrivite*, într-un articol intitulat *Ars poetica*, din care reproducem cîteva fragmente semnificative :

„*Cînd am pornit să scriu, acum treizeci de ani, nu o făceam ca să satisfac vreodată pe altcineva decît personagiul simțului meu de ordine și simetrie, rămas, trebuie să mărturisesc, nesatisfăcut. Pușinii mei prieteni, încă de atunci, își vor aduce aminte că-mi pusesem în gînd, însă cu seriozitate, să scriu, pînă la patruzeci de ani, o carte. Nu m-am ținut de cuvînt ; am mai întîrziat șapte. Sînt spini care se reproduc de zeci de mii de ani și rodesc ghimpi exclusiv.*

În treizeci de ani cîți mi-au trebuit ca să scriu o carte, am scris o grămadă de alte cărți. Cele mai multe au fost cu simplitate expediate la ceruri cu colaci de fum. Trebuia să scriu. Mi-era foame, mi-era somn, să scriu : mă odihneam de o muncă zilnică, deseori foarte grea, în colaborare cu o putere de concentrare în răbdare și efort agresivă. Cu sufletul furnicat de atomi imponderabili și mistici, am luat parte la străduința cum-

plită de a ridica un sac cu plumb pînă-n Tării și înlăuntrul lor de a mă duce departe. Vroiam să sufăr, cu un temperament distinct, care nu încheie alianțe cu nimeni, pînă la victorie totală sau prăbușire.

M-a nemulțumit în ceasul cînd am pornit să mă țin de cuvinte, ca de niște funigei și să zbor cu ele, toată literatura care se făcea și care se făcuse, inexpressivă, moale, cu aderențe mucilaginoase. Îmi venise, nu știu de ce, nevoie de-a întări cuvintele și de a îngropa în fiecare din ele o alică de plumb, în jurul căreia să basculeze fix, ca figurinele din celuloid. Observasem că buruienile mele vulgare din fereastră nu mă plictisesc niciodată, că mi se păreau proaspete și noi în fiecare zi, ca și cîinii și mîțele cu care trăiam, pe cînd cărțile mele cele mai bune și rezistente mă cam scîrbeau. Oare cuvintele nu puteau fi noi ca pisicile și ca iarba din ghiveci? Această obsesie niciodată nu m-a părăsit. Și am umblat peste tot locul cu un gol și cu o nevoie de a-l împlini. Să mă ferească Dumnezeu, nu am căutat să fac literatură, dar am căutat cuvintele care sar și frazele care umblă, de sine stătătoare... Căutînd cuvinte săritoare și găsind puține, am înlocuit natura lor printr-o natură de adaos și m-am apucat să fac resorturi pentru cuvinte, ca să poată sări. Jucăria e de altfel lesnicios de fasonat: constrîngi cuvîntul să fie strivit între un arc și un capac, și cînd vrei să stea încordat, pui capacul la loc și închizi cîrligul. Atita tot.

Recunosc că e un joc ridicul, care nu poate ispiti un om grav, și jocul devine și mai

ridicul cînd voi mărturisi că-l făceam cu convingere și gravitate. Aș fi fost în stare să ucid pe omul care nu m-ar fi lăsat să mă joc noaptea cu resorturile și cu maimuțele mele... Și, desigur, la bancul meu cu menghină mică, m-am năvălit. Pe lîngă cuvintele care sar m-au interesat tot atît de mult cuvintele care se înțepenesc, care stau detot, îngropate mult în pămînt și ridicate mult în văzduh : cuvintele stîncoase. Cînd nu le-am găsit, am luat cuvinte de celelalte și le-am bătut un cui lung înlăuntru și le-am lăsat așa ; și acest cui e un cui care nu mai iese. Nu sînt vinovat. M-am jucat.

Apoi, evident, am căutat cuvinte virginale, cuvinte puturoase, cuvinte cu rîie : le-am excitat aroma, le-am avivat rănile cu sticlă pisată și le-am infectat pe unele complet ; și cum de la ele la azur e o distanță directă, o corespondență, am făcut pe cale artificială și cuvinte oglinditoare sau străvezii și am silit să intre în lumina lor eterogenul, ca într-o vitrină de optician ambulant.

Mai pe scurt, m-a posedat intenția de a împrumuta vorbelor însușiri materiale, așa încît unele să miroasă, unele să supere pupila prin scînteiere, altele să fie pipăibile, dure sau mușchiulate și cu păr de animal. Toată viața am avut idealul să fac o fabrică de jucării, și lipsindu-mi instalațiile, m-am jucat cu ceea ce era mai ieftin și mai gratuit în lumea civilizată, cu materialul vagabund al cuvintelor date...

Dacă mărgелеle și jucăriile mele sînt date pierzaniei, ceea ce nu cred, din pricina cantităților de viață, de sănătate și de timp crista-

lizat în substanța lor, eu unul nu mă îngrozesc: mă joc înaintea. Dar dacă sînt destinate să dureze, ceea ce mă tem că mi se pare, nemijlocit ele vor dura, solidare cu limba din care le-am zmulș și în care le-am reintercalat.“

În același an 1927, poetul continuă să publice versuri și proze, pamflete și articole în *Adevărul literar și artistic*, *Gîndirea*, *Scrisul românesc*, *Țara noastră* ș.a., remarcîndu-se și ca virtuoz al prozei de humor absurd.

1928 Joi, 2 februarie, ora 7 dimineața, apare sub direcția lui Tudor Arghezi primul număr al ziarului *Bilete de papagal*, „cea mai mică foaie tipărită de la Gutenberg pînă azi“ (format: „a opta parte dintr-o coală no. 12, tip universal, îndoită în două, în lung, și prezintă patru pagini“), iscată din ostilitatea lui Tudor Arghezi față de scrisul lăbărtat și fără mîzgă, din dorința de-a afirma valoarea sintezei, a scrisului artistic „scurt și îndesat“ și din intenția „de a stîrni o mișcare mai presus de interesele imediate și de a provoca la lucru condeiele unui tineret fără publicitate“. Întreprinderea reușește din plin, „ziarul“ izbutind să polarizeze atît simpatia cititorilor cît și colaborarea unor scriitori consacrați, ca Mihail Sadoveanu, G. Topîrceanu, Adrian Maniu, Gala Galaction, Otilia Cazimir, Al. O. Teodoreanu, Ionel Teodoreanu, Felix Aderca, căroră li se alătură multe talente tinere, din care nu puține s-au afirmat ulterior ca personalități ale literaturii artistice, confirmînd intuițiile directorului: Eugen Ionescu, Geo Bogza, Mihai Beniuc, Radu

Boureaanu, Maria Banuş, Emil Botta, Virg Gheorghiu ş.a., încît se poate afirma că *Bilete de papagal* au constituit o academi sprintenă a bunului-gust şi au marcat un moment important în evoluţia literaturii româneşti din secolul XX. Totodată *Bilete de papagal* au impus definitiv, prin condeii lui Tudor Arghezi, un nou gen literar, „biletul sau „tableta“, care sint, le defineşte creatorii lor, „sinteze“ ce pot să ia „accente de la ver clarităţi de la satiră, arome şi culori de poezie“.

Paralel cu conducerea *Biletelor de papagal* unde publică zilnic cîte două-trei „tablete“ — poeme în proză, povestiri, schiţe de portret satirice, „note din Casa morţilor“, articole literare, pamflete (semnate nu numai Tudor Arghezi sau T. A., dar şi B.d.P., Papagalul Roşu, Papagalul Verde, B.p. etc., iar unele nesemnate), colaborează regulat la *Adevărul literar şi artistic* şi sporadic la revistele *Cuvîntul*, *Renaşterea noastră*, *Complex* etc.

- 1929 La 9 august *Biletele de papagal*, ajunse la nr. 460, îşi întrerup apariţia; directorul adresîndu-se printr-un „bilet de voce“ cititorilor, îi roagă „să binevoiască să-i acorde o vacanţă, destinată unui supliment de lucru pînă la 1 octombrie“, cînd, după cum se citeşte în acelaşi „bilet de voce“, „se va da la tipar şi volumul în proză *Amintirile ierodiaconului Iosif*“. Cartea promisă apare, într-adevăr, pînă la mijlocul lunii decembrie, dar intitulată *Icoane de lemn*, titlul anunţat, *Amintirile ierodiaconului Iosif*, acelaşi din

Națiunea (1923), devenind subtitlu pe contrapagina copertei interioare.

Bilete de papagal vor reapărea însă de-abia în anul următor. Concomitent cu pregătirea pentru tipar a manuscrisului, din care editorul Ciornei a exclus, „în împrejurare combativă“, și câteva pagini inefabile, cuprinzând „ceea ce fusese delicat în sensibilitățile experienței și frumusețile ei“, Tudor Arghezi colaborează la săptămînalul *Adevărul literar și artistic* și la alte publicații, ca de pildă *Ramuri*, *Revista C.F.R.*, *Adam*.

Cartea *Icoane de lemn*, considerată de critică drept „un preludiu al prozei artistice argheziene“, este o colecție de tablete, majoritatea pamflete antisinodale, creionate, scrie Tudor Arghezi, „într-o epocă în care băteau tobele unui fals curent de ortodoxism politic, profosat de doi-trei aventurieri... cu crucea care nu era a lor în mînă și cu putregaiul în sin“.

1930 La 15 iunie reapare, ca săptămînal, revista *Bilete de papagal*. Această nouă serie, a doua, va dăinui însă numai cîteva luni, pînă la 5 octombrie, directorul luîndu-și un nou concediu, de astă dată fără să-și avertizeze cititorii, probabil pentru pregătirea cărții *Poarta Neagră*, care va apărea în decembrie. Volumul, primit cu entuziasm de criticii de vocație, apreciat ca o nouă „Divină Comedie, adaptată evului modern“, este un mozaic de profiluri și situații grotești, de pamflete și de poeme de mare elevație spirituală, inspirat din amintirile detențiunii în închisoarea Văcărești, în anii 1918—1919, din care nu puține

apăruseră, pînă în 1930, în publicațiile periodice *Hiena*, *Cugetul românesc*, *Viața românească*, îndeosebi în *Bilete de papagal* (seria I), sub titlurile *Inchisoarea*, *Amintiri din Casa morților*, *Note din Casa morților*, *Note din închisoare* etc.

În același an scriitorul continuă să desfășoare o susținută activitate publicistică atît în paginile *Biletelor de papagal* (seria a II-a) cît și în revistele *Adevărul literar și artistic*, *Adam*, *Tiparnița literară*, *Revista C.F.R.*, *Magazinul*, *Radio și Radiofonia* etc.

1931 Apare, cu un autoportret al autorului, placheta *Flori de mucigai*, versuri inspirate din aceleași împrejurări ca și *Poarta Neagră*. Noua carte a lui Tudor Arghezi surprinde și entuziasmează pe comentatori prin noutatea și originalitatea formulei poetice, alta decît în *Cuvinte potrivite*, decantată de lirism, prin excepționala plasticitate a imaginilor, pitorescul substanței și al limbajului.

În același an, Tudor Arghezi publică, paralel cu o intensă activitate în paginile revistelor (*Adevărul literar și artistic*, *Magazinul*, *Realitatea ilustrată*, *Mișcarea* etc.), și un volum, al treilea, de proze, *Cartea cu jucării*, compus din tablete publicate între 1925 și 1930, îndeosebi în *Bilete de papagal*, *Adevărul literar și artistic* și *Lumea* — o carte de poeme și povestiri cu copii și despre copii, glorificînd vîrsta sensibilității pure „cu instinctele și libertățile sale de animalitate suavă“ (G. Călinescu).

Probabil că tot sub anul 1931 trebuie notată în calendarul arghezian și începerea tra-

ducerii comediilor lui Molière, la invitația direcțiunii Teatrului Național din București.

1932—1933 Tudor Arghezi semnează în publicații ca *Adevărul literar și artistic*, *Arta*, *Magazinul*, *Progresul social*, *Secolul*, *Dimineața* ș.a., suave poeme în proză ale universului casnic și ale microcosmosului, medalioane de scriitori și personalități politice ale timpului, schițe de „caractere”, pamflete, polemici, articole pe teme municipale (semnate și cu pseudonimul Ion Pină-n Gît), cronici plastice etc. Dar accentul acestei excepționale activități, îl dau, în anii 1932—1933, articolele și parabolele cu temă politică, vizînd de pe poziție democratică problemele actualității imediate. Acum apar, în *Dimineața* din 1933, printre altele, „fabulele” sarcastice *Der Nachbär Otto* și *Domnul Concombre* (incluse în antologia de proze *Răzlete*, 1966), satirizînd mania militaristă a hitlerismului și terripurile diplomației naziste, care, la Liga Națiunilor, tergiversa, cu intențiile cunoscute, discuțiile pentru definirea noțiunii de agresiune și pentru dezarmare.

În același an 1933, scriitorul își adună în volum, sub titlul *Tablete din Țara de Kutu*, cîteva alegorii de tip swiftian, publicate majoritatea în *Adevărul literar și artistic*, între 1925 și 1933 : într-o atmosferă fabuloasă, sub nume și împrejurări de fantezie, aparent extravagante, desfășurate după logica absurdului și grotescului artistic, scriitorul face, cu o extraordinară inventivitate verbală, un incisiv rechizitoriu politicăriei și stărilor sociale din România.

1934 Colaborează la un mare număr de ziare și reviste (*Dimineața*, *Adevărul literar și artistic*, *Ramuri*, *Revista fundațiilor regale* *Țara românească* ș.a.) cu articole pe teme sociale, povestiri, articole polemice, medaliașoare, poeme în proză și versuri înfiorate de misterul vieții, de puritatea și vigoarea naturii, de suavitățile dragostei și căsniciei.

Din aceste pagini de atmosferă bucolică s'vor încheia în anii următori culegerile de versuri *Cânticică de seară* (1935), *Hore*, (1939) și cartea de poeme în proză *Pe o palmă de fărîină*, apărută în ediția definitivă *Scrieri* (1965), dar prezentă, în intențiile mărturisite ale scriitorului, încă din 1923.

În 1934 apare poemul în proză *Ochii Maicii Domnului* subintitulat de editură „roman” așa cum remarcă într-o recenzie, cu subtilitatea-i cunoscută, criticul Pompiliu Constantinescu, în acest „roman” „anecdotică... este numai o schemă la care Tudor Arghezi și-a limitat începutul și sfârșitul unui vagabondaj în absolut... o urzeală pe care-și brodează fantezia grotescă, suavă sau tragică autorul viziune profundă a unui poet, pentru care viața este un decor ascunzînd un mister”.

În același an Tudor Arghezi primește împreună cu G. Bacovia, Premiul național pentru poezie și publică, în colaborare, o carte de subtil amuzament intelectual *Cuvinte potrivite și... încrucișate*.

1935 Apare a treia carte de versuri cu titlul *Cânticică de seară*, devenit ulterior *Versuri de seară*, care, ca și celelalte două cărți de poezie, *Cuvinte potrivite* și *Flori de mucigai*,

entuziasmează critica prin noutatea universului și expresiei poetice. Același atent și rafinat cititor al versurilor și prozelor argheziene, Pompiliu Constantinescu, notează :

„Candoarea argheziană din Cartea cu jucării, unde vietățile pământului se răsfață într-un univers feeric, în care copilăria este ea însăși așezată, ca într-un mediu firesc, senzația aceea de neconținut miracol al vieții, este farmecul nou care circulă și aci... O-nfrățire cu misterul vieții, revelat în păsări și animale, în copaci și pământ, care duce la viziunea unui poet bucolic, de potență cosmică — iată neașteptata înnoire a poeziei argheziene.“

Tudor Arghezi este prezent, ca și pînă acum, în publicistică, semnind articole pe teme literare, povestiri, pamflete și polemici, în principalele reviste literare ale timpului.

1936 Apare *Cimitirul Buna-Vestire*, a patra carte de proze a lui Tudor Arghezi și culmea neîntrecută în literatura românească a pamfletului artistic.

„Viziunea grotescă a amorului, a personalităților sociale, a prostiei, a superstiției, a vieții mecanizate, în serie, a justiției, a Bisericii oficiale, a morții însăși, se rostogolește caleidoscopic în paginile romanului, alcătuiind o șarjă grandioasă, frenetică a conformismului“, nota Pompiliu Constantinescu, adăogînd în încheierea recenziei : „Este atîta unitate spirituală în ficțiunea d-lui Arghezi, încît considerăm *Cimitirul Buna-Vestire* ca pe cel mai frumos roman fantastic din literatura

noastră, făcînd din sarcasm o viziune de înal-
plan contemplativ al existenței umane."

În același an, de plenară afirmare și recu-
noaștere a geniului arghezan, poetul își
adună în „ediție definitivă” toate versurile
publicate în *Cuvinte potrivite*, *Flori de mu-
cigai* și *Cărticică de seară*, adăogîndu-le și
un șirag inedit de *Mărțișoare*.

În *Revista fundațiilor regale* publică un
singur ciclu de poeme, intitulat ulterior *Cîn-
tece cu gura-nchisă*, în care, pentru prima și
ultima oară în decursul întregii lui activi-
tăți, abordează versul alb.

1937—1938 Reapare revista *Bilete de papagal* seria
a III-a), — din iunie 1937 pînă în februarie
1938, — scrisă de inițiatorul și directorul ei
în colaborare cu o întreagă generație, alta
nouă, de tinere talente.

Paralel cu activitatea publicistică, pe care
scriitorul o înțelege ca pe o prezentă zilnică,
inspirată, artistică, în dezbaterea problemelor
actualității, Tudor Arghezi adună într-o carte
de buzunar cu titlul *Ce-ai cu mine, vîntule?*
cîteva poeme în proză de o excepțională
densitate lirică și forță vizionară, una din
cele mai frumoase antologii ale poemului în
proză din literatura universală.

1939 O suferință de durată care îl țintuiește în
pat, îi prilejuiește lui Tudor Arghezi cunoaș-
terea insuficiențelor profesionale, morale și
de intelect ale unor bine cotați de altfel „spe-
cialiști” în tainele lui Hippocrat. Din această
împrejurare își va extrage mai tîrziu, în
1943, substanța comediei satirice *Seringa*.

(inclusă în ediția Tudor Arghezi, *Teatru <București>*, Editura pentru Literatură, 1968 pag. 5—88).

În 1939 poetul adună într-un nou volum de versuri, *Hore*, poeziile publicate în periodice după apariția „ediției definitive” din 1936, și continuă colaborarea regulată, întreruptă un timp, la principalele reviste literare ale vremii.

1940—1941 Apare, în 1940, a doua „ediție definitivă” a versurilor argheziene, înglobînd și poemele din volumul *Hore*.

În octombrie 1940 România este invadată, cu concursul împrejurărilor externe potrivnice și al agenților interni ai hitlerismului, de armatele Germaniei naziste.

În 1941 Tudor Arghezi publică în *Revista fundațiilor regale*, printre altele, numeroase poezii proprii, tălmăciri din fabulele lui La Fontaine, poeme în proză, o „ars poetica” intitulată *Dintr-un foișor* și cîteva poeme în metru popular, reunite într-un ciclu nou, *Letopisești*, în care, alegoric, își manifestă ostilitatea împotriva cotorpitorilor țării.

În același an, intruziunile cenzurii pronaziste în paginile sale, îl obligă să-și întrerupă colaborarea la *Revista fundațiilor regale*.

1942 Apare „romanul” *Lina*, de fapt un poem în proză, de mari dimensiuni, al tinereții și elanurilor ei ideale și constructive, punctat cu viguroase accente pamfletare împotriva gazetărilor și conducătorilor politici corupți, care admiteau, înlesneau și trafica înstrăinarea

industrii naționale. Cartea, conținând și aluzii la împrejurări și năravuri contemporane, se bucură de un mare succes de librărie, ceea ce determină reeditarea ei în 1943.

1943 La 8 aprilie începe să publice în ziarul *Informația zilei*, sub genericul *Bilete de papagal*, articole pe diverse teme de actualitate, articole despre poezie și îndeosebi pamflete caracterologice vizând pe vinzătorii țării, pamflete pentru care este adeseori reținut și „îndeaproape” cercetat de poliție.

În acest ziar apare, la 30 septembrie 1943, excepționalul pamflet *Baroane*, prin transparențele căruia se deslușea profilul simbolic al ambasadorului Germaniei hitleriste la București, baronul Manfred von Killinger. La câteva ore de la apariție, ziarul este confiscat în toată țara, — evident, prea tirziu pentru a mai împiedica răspândirea pamfletului, — iar scriitorul închis, după trei zile de arest în București, în lagărul de deținuți politici de la Tîrgu Jiu, capitala județului de obîrșie, Gorj. Aici în „acest han cu sîrmă ghimpată”, în „cabana numărul 5, camera numărul 8”, scrie comedia satirică *Seringa*, în al cărei miez „figurează conflictul încă latent în societate, dintre medicii miliardului și medicii datoriei, cărora li se cuvin omagiile nediscutate ale literaturii”.

În același an, pînă la internarea în lagăr, Tudor Arghezi este prezent cu însemnări despre poezie și cultură și în publicațiile *Duminica* și *Vremea*, și ține o excepțională conferință despre Mihai Eminescu, care, la cererea generală, s-a repetat și tipărit.

1944—1947 După 23 august 1944, data eliberării României de sub jugul regimului antonescian, Tudor Arghezi, ieșind din lagăr, publică timp de câteva luni ziarul *Bilete de papagal* (seria a IV-a) și semnează versuri, poeme în proză, articole pe teme de actualitate culturală și socială, pamflete împotriva colaboraționiștilor și „amintiri din timpul dictaturii“, în numeroase alte ziare și reviste, printre care menționăm, *Adevărul*, *Revista fundațiilor regale*, *Orizont*, *Torța*, *Lumină și culoare* etc.

În 1946 apar culegerile de tablete *Bilete de papagal* și *Manual de morală practică*.

Tot în anul 1946, cu prilejul împlinirii a cincizeci de ani de activitate, lui Tudor Arghezi i se decernează Premiul național pentru literatură. Neputînd participa la sărbătorire, N. D. Cocea îi adresează o frumoasă scrisoare—, mărturie a vechei și traionice lor prietenii :

„Dragul meu Arghezi,

Printre cei cari au complotat fără știrea și fără asentimentul tău pentru sărbătorirea celor 50 de ani de activitate literară pe cari îi porți voinicește pe umăr, am fost și eu. Înțelegi prin urmare cu cită bucurie aș fi vrut să iau parte la proslăvirea, nu numai a scriitorului pe care-l admir, a poetului care mi-e drag, a polemistului care ani de-a rîndul, în paginile «*Faclei*» a dus alături de mine războiul sfînt împotriva mediocrității obștești care înăbușă totul în țara asta — artă, litere, democrație, pînă și suflul revoluționar, — dar și a unei prietenii tot așa de vechi ca și activitatea ta literară, o prietenie care în ciuda tuturor și pe deasupra tuturor

a rămas neclintită și intactă vreme de cinci zeci de ani.

Din nefericire, la vîrstă noastră, oricîtă tinerețe am mai purta în inimă și-n minte, prin ceea ce avem omeneste în noi, suntem supuși bolilor și intemperiilor. O răceală ne-așteptată — să nu se bucure pripit dușmanii, e fără gravitate — mă obligă totuși să stau la gura sobei. Durerea, toată, e numai a mea.

Fiindcă aș fi vrut, dragul meu Arghezi, nu în fraze reci, așternute pe hîrtie, cari nu pot avea căldura comunicativă a cuvîntului rostit, să povestesc celor de azi și luptele noastre de odinioară, și neînțelegerea și ura cu cari au fost primite primele tale versuri în lumea literară de pe-atunci, și triumful prieteniei care ne-a legat pe tustrei împreună, pe tine, pe Galaction și pe mine.

În locul lor, iată, nu pot să-ți trimit decît rîndurile astca. Primește-le, așa cum ți le scriu, din toată inima. Cu unica mîngîiere, că ți le va citi tinerețea soției mele. Și cu certitudinea că-mi voi lua personal revanșa, peste 25 de ani, cînd vom sărbători 75 de ani de activitate literară a marelui nostru Arghezi.“¹

În 1947 apare volumul de versuri *Una sută una poeme*, cuprinzînd poezii publicate în reviste între anii 1940—1947, și placheta *Țara piticilor*.

1948—1953 Răstălmăcit ca expresie a „decadentismului“ și „putrefacției“ în artă, de către un grup restrîns de așa-ziși critici literari, Cu-

¹ Originalul în Muzeul Literaturii Române al Uniunii Scriitorilor, cota 3126.

vîntul poetului și publicistului dispăre din publicațiile periodice. Sînt ani de penibile dificultăți, pe care însă, scriitorul, susținut de dragostea și devotamentul familiei și al prietenilor neșovăitori, a reușit să le depășească.

Activitate publică în 1953 : tîlmăcirii din literatura rusă și franceză (Krîlov — *Fabule*, Saltikov-Scedrin — *Povestiri*, Kuprin — *Moloch*, Gogol — *Suflete moarte*, Anatole France — *În floarea vieții*). Tot din această „perioadă de lucru tăcut” datează și proiectul de a „români” opera lui François Rabelais, numai parțial realizat, traducerea piesei lui Bertholt Brecht *Anna Fierling și copiii ei* (*Mutter Courage*), cîteva poeme în proză, precum și multe poezii, apărute în anii imediat următori în ciclurile *Prisaca*, *Stihuri noi*, *Carnet*—*Mai* 1944 *Cîntăre Omului* ș.a

1954 Apare placheta de „versuri copilărești” *Prisaca*, de inspirație și factură similară cu poeziile din *Cărticică de seară* și *Hore* (1939). Începînd din acest an, numele poetului figurează cu regularitate, vreme de treisprezece ani, în principalele periodice, politice, culturale și literare : *Scînteia*, *Scînteia tineretului*, *România liberă*, *Steagul roșu*, *Flacăra*, *Viața românească*, *Gazeta literară*, *Contemporanul*, *Tînărul scriitor*, *Luceafărul*, *Steaua*, *Teatru*, *Tribuna*, *Ramură*, *Astra*, *Argeș* etc., sub articole de atitudine cetățenească, „tablete” de pictură, teatru și poezie, medalioane de scriitori și artiști, amintiri, impresii de călătorie și, bineînțeles, versuri — originale și tîlmăcirii.

1955 Apare amplul poem de evocare a răzcoalelor țărănești din 1907, intitulat *1907 — peizaje*, și o substanțială culegere de proze (pamflete, povestiri și poeme) adunate din publicațiile anilor 1911—1947, sub titlul *Pagini din trecut*.

Recunoscindu-i-se meritele deosebite în domeniul creației artistice românești, Tudor Arghezi este ales membru al Academiei Republicii Populare Române, iar Prezidiul Mării Adunări Naționale îi conferă Ordinul Muncii clasa I.

1956 Apare *Cîntarea Omului*, „una din cele mai însemnate opere poetice apărute în noile culturi socialiste ale lumii, și prin puterea ei mitică și vizionară, manifestă în nenumăratele episoade poetice... una din cele mai de seamă contribuții literare ale socialismului la cultura lumii întregi” (Tudor Vianu).

Poetul face parte din delegația invitată la Moscova pentru a prelua comorile de artă românească trimise în Rusia în timpul primului război mondial.

1957 Apare volumul de fabule și pamflete în versuri *Stihuri pestrițe* și cartea *Din drum...* — însemnări din călătoria făcută în U.R.S.S. în anul 1956.

Lui Tudor Arghezi i se decernează Premiul de Stat pentru poezie și este ales deputat în Marea Adunare Națională a Republicii Populare Române.

1958 Apare volumul *Lume veche, lume nouă* — culegere de articole din periodice, și *Cartea mea frumoasă* — versuri pentru copii.

1959 Apare ediția bibliofilă *Versuri*, care adună, cu puține excepții, aproape toată creația poetică argheziană anterioară.

1960 Apare culegerea de articole literare, cronici dramatice, recenzii și medalioane, intitulată *Tablete de cronicar*.

Cu prilejul împlinirii vârstei de optzeci de ani, Tudor Arghezi este sărbătorit de Academia Republicii Populare Române și de Uniunea Scriitorilor, iar Prezidiul Marii Adunări Naționale îi conferă înaltul Ordin Steaua Republicii Populare Române clasa I.

Tudor Arghezi începe pregătirea ediției definitive a scrierilor sale, jertfindu-și o mare parte din timp organizării pe cicluri a poeziilor și prozelor publicate de-a lungul a peste șase decenii de intensă activitate, și cizelării expresiei artistice.

1961 Paralel cu munca de pregătire a ediției definitive *Scrieri*, Tudor Arghezi publică placheta de versuri inedite *Frunze* și, sub titlul *Cu bastonul prin București*, o colecție de aspecte în proză din trecutul și prezentul capitalei.

1962 Apare primul volum din ediția definitivă *Scrieri*, care cuprinde *Cuvinte potrivite*, *Flori de mucigai* și poemul *Aleluia* !

1963 Apar : placheta *Poeme noi* și volumele 2, 3 și 4 din ediția definitivă *Scrieri*, cuprinzând, volumul 2 : *Versuri de seară*, *Cîntece cu gara-nchisă*, *Mărțișoare*, *Buruieni*, *Hore*, *Poeme*, *Spital*, *Letopiseți* și *Carnet* ; volu-

mul 3 : *Inscripții Stihuri*, poemele *Cîntare Omului*, 1907 — *peizaje*, *Hamlet*, *Dalila*, *Focul și lumina* și *Frunze*; volumul 4 : *Fabule*, *Copilărești* și *Addenda*.

1964 Apar : placheta de versuri inedite *Cadențe*, volumul 5 din ediția definitivă *Scrieri*, cuprinzînd tîlmăciri „pe margini de pagini” din ~~François Rabelais~~, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Charles Baudelaire și din fabulele lui Theophrast, La Fontaine și I. A. Krîlov, și, sub titlul *Avarul*, patru tîlmăciri din comediiile lui Molière, *Mizantropul*, *George Dandin*, *Avarul* și *Domnul de Pourceaugnac* — singurele piese găsite pînă acum din manuscrisele traducerii integrale a teatrului lui Molière, traducere făcută de Tudor Arghezi la începutul deceniului al patrulea, dispărută din arhiva Teatrului Național din București în împrejurări pînă astăzi încă neelucidate.

1965 Tudor Arghezi împlinește vîrsta de optzeci și cinci de ani. Țara întreagă își sărbătorește poetul național. Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român și Consiliul de Stat al Republicii Populare Române omagiază într-o telegramă de felicitare reprodusă de întreaga presă, opera argheziană, vastă și multilaterală, expresie a „inepuizabilelor virtuți creatoare ale poporului român”.

Pentru merite deosebite în activitatea literară și în procesul de construire a socialismului, Consiliul de Stat al Republicii Populare Române îi conferă lui Tudor Arghezi cea mai înaltă distincție, titlul de „Erou al Muncii Socialiste” și Medalia de aur „Secera

și Ciocanul". Toate instituțiile de cultură, în frunte cu Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, Academia Republicii Populare Române și Uniunea Scriitorilor, îi consacră poetului ședințe festive.

În primăvară, la 30 aprilie, Universitatea din Viena îi decernează premiul „Gottfried von Herder” pentru literatură, iar în toamnă, la 4 noiembrie, Tudor Arghezi este ales membru al Academiei Sîrbe de Științe și Artă, secția de literatură și lingvistică.

În același an apar : placheta de versuri inedite *Silabe*, un tiraj omagial bibliofil din *Cuvinte potrivite*, colecția de poezii *Bunădimineata, Primăvară!* și volumele 6, 7, 8, 9, 10 și 11 din seria definitivă *Scrieri*, cuprinzînd, în ediții noi, revăzute și adăugite, volumul 6 — cartea de poeme în proză *Ce-ai cu mine, vîntule?*; volumul 7 — *Cartea cu jucării*; volumul 8 — o culegere inedită de poeme în proză ale universului domestic, cu titlul *Pe o palmă de țărîină — Poveștile boabei și ale fărîmei*; volumul 9 — *Ochii Maicii Domnului*; volumul 10 — *Cimitirul Buna-Vestire*; volumul 11 — *Lîna*; se termină tipărirea unei ample culegeri de proze, *Răzlețe*, care va apărea în librării în primele zile ale anului următor, 1966.

1966 Anul 1966 răstoarnă-n doliu excepționalele auspicii ale anului 1965. La 29 iulie, curînd după celebrarea celei de a optzeci și șasea aniversări a lui Tudor Arghezi, se stinge, răpusă de cancer, Paraschiva Arghezi, născută Burda, scoborîtoare din razeșii Bucovinei (20 iulie 1890), soția, prietena și tovarășa

lui credincioasă la tot binele și răul vieții, durată și răbdată împreună vreme de cincizeci și șase de ani.

În același an, la 21 mai, apare placheta de versuri *Ritmuri*, două cărți de *Versuri* (ediție populară) și, în preajma Anului Nou, volumul 12, *Icoane de lemn*, din ediția definitivă *Scrieri*. Poetul continuă să colaboreze, ca și în anii anteriori, la principalele reviste literare (îndeosebi la *Gazeta literară*). Revista lunară *Argeș*, apărută în iunie, îi oferă o rubrică permanentă, cu vechiul titlu *Bălete de papagal*.

Concomitent cu pregătirea pentru tipar a ultimelor cărți din seria definitivă *Scrieri*, Tudor Arghezi alcătuiește o antologie de teatru, cuprinzând piesele *Seringa*, *Neguțatorul de ochelari*, *La comisariat*, *Interpretări la cleptomanie*, *Scenă autentică*, *Patriotul*, *Dalila*, *Focul și lumina*, *Hamlet—încercare de sinteză* și tilmăcirile *Maestrul Pathelin*, *Neisprăvitul* de Fonvizin, *Cafeneaua cea mică* de Tristan Bernard și *Ana Fierling și copiii ei* de Bertolt Brecht, precum și o culegere de versuri și poeme în proză, cu titlul *Litanii*, în memoria soției sale, Paraschiva Arghezi, căreia îi sînt închinată majoritatea poeziilor scrise în toamna și iarna anului 1966 și primăvara lui 1967.

1967 În primele luni ale anului apar volumele 13 (*Poarta Neagră*) și 14 (*Tablete din Țara de Kutu*) din seria definitivă *Scrieri*. La 21 mai, cu prilejul celei de a optzeci și șaptea aniversări a lui Tudor Arghezi, ies de sub tipar volumele de proze scurte *Subiecte* (15 și 16

din ediția definitivă *Scrieri*) și placheta de versuri *Noaptea*. E ultima carte a lui Tudor Arghezi. Bolnav de dorul celei „pe veci pierdută, veșnic adorată“, sufletul îndoliat al poetului trece în lumea umbrelor la 14 iulie, seara, „după scăpătat“, în tocmai ceasul zilei părut odinioară și scris în poezia *De-a v-ați ascuns...*

„*Dragii mei, o să mă joc odată,
Cu voi de-a ceva ciudat.
Nu știu cînd o să fie asta, tată,
Dar, hotărît, o să ne jucăm odată,
Odată, poate, după scăpătat.*“

Este înmormîntat cu funeralii naționale în grădina casei din strada Mărțișor, alături de soția sa, Paraschiva Arghezi.

G. PIENESCU

CE-AI CU MINE, VINTULE?

CE-AI CU MINE, VÎNTULE ?

Ce ai tu, vîntule, cu penele mele ? De ce-mi răscolești biletele, îmi împrăștii apa din blid și-mi arunci semințele în zăpadă și noroi ? Pe flașneta mea, mă gîndesc, cocoșat în mine, la țara mea depărtată, cotropită de soare, cu papagali stacojii, verzi și albi în ramurile pădurilor de portocali. Sînt singura pasăre care nu ți-am stat împotrivă niciodată și nici nu ți-am cerut loc, să mă duci, ca pe vulturi și corbi, în marele tău drum de viscole și vîrteje. Te-am lăsat să treci întodeauna nesupărat pe lângă cutia cu bilete și lada mea cu cîntece de lemn. Pentru că nu știu să cînt, în locul meu cîntă flulerele ațipite ale valsurilor dinlăuntru, amestecate cu amintiri de orgi și cu treziri de flaut. Capul meu încovoiat poartă un cioc numai decorativ, cu care nu pot să mușc, și abia mă scarpin cu el. Poate că m-am născut întîii și-ntîii din melci, cu care linia mea de profil poartă o asemănare. Ori ești supărat pe moțul meu ?

Un sicilian bătrîn mă duce, pe genunchiul șchiopătat subțerincă, din dreptul unui chioșc în dreptul unui geam. Mîna lui învîrtește o

sonată, și pălăria salută, la sfârșit, ca în *Rigoletto*.
Sîntem cerșetori amîndoi, dar niște cerșetori
care punem ceva în ureche și deșteptăm sufe-
rința plăcută a omului, în schimbul unui gologan
învelit în hîrtie și aruncat, pe asfalt, din etaje.
Uneori, trecătorul, oprit în loc dinaintea flașneteii,
și-a simțit sufletul, că i se atinge de cîntecul nos-
tru, ca latul unui cuțit pe zborul tocilei, — și că
a scăpărat.

Cîinele s-a uitat nițel la mine, s-a pitit, s-a
sculat, ochii lui m-au întrebat cine sînt și ce
sînt, și cînd i-am răspuns :

— Coocò !

i-au căzut urechile și coada, și s-a pus pe fugă,
uimit de voce și disperat că vorbesc.

A venit la mine pisica de catifea, ca o fantomă
de fum, călcînd pe puf și surizînd din pupile de
alamă și chihlimbar. Gurița ei trîndafirie a șop-
tit ceva. S-a întins pe spate ca un sfinx elastic
somniaș, și m-a chemat, cum cheamă Marea
întunericul din stele, ca să se legene împreună.
Prin fulgul pîntecului alb am numărat șase gră-
unțe de frumuseți mărunte ale țîțelor ei noi, m-am
mirat și am zis :

— Coocò !

Înspăimîntată de glas, mița s-a înnodat dintr-o
săritură, ca un fular pestrîț, și a pierit.

Cu șoaricele m-am înțeles, și mai ales cu
cobaiul. Acest brînzoi cu ochii fierbinți, alb ca
tibișirul și bălțat castaniu, s-a vîrit lîngă mine
și s-a împrumutat din simburii mei, ca un cama-
rad. I-am șoptit la ureche :

— Coocò !

și nu s-a speriat. Căci șoarecii și cobaii au învățat multe de la chinezii bătrâni și nu le-au dat uitării, ca berzele albastre, călătoare deasupra oceanului gălbui.

Sint papagal singuratec, în sihăstrie eternă. Ce ai, vintule, cu penele și ce faci tu cu biletele mele? Ești ager, dar ești prost. Vintule, înghețule, tu nu știi să citești...

SIMBURII DIN MIEZURI

În fiecare lucru tăcut, auzul descifrează o șoptă, ca într-un clopoțel încremenit pe costumul de bal, din dulapul clovnului în vacanță. Adie piatra, cîntă lemnul, șuieră huma, de o dospire interioară. Ți se pare că sint leneș : ascult. Vîntul vorbește ca mînia, adunînd în orchestră vocile pulverizate în lăuntricul firelor de viață. Un glas, nu mai tare decît al scrumului rupt, mai mic decît o furnică, mișună pe dedesubt, fără localizare. În beciul moleculei, — închide ochii și auzi ! — rod lanțurile prizonierilor păreții și se macină o pilitură, mai nepipăită decît umbra, o umbră de umbră, ecourile unor ecouri, nuanțele unei nuanțe.

De mii de ani alerg să-l prind și să-l am, ca un copil cu neputință de îmbătrînit, neobosit, după fluturi, cu o pungă de mătase în vîrfurile unei tres-tii de bambus. Invizibila rezonanță, neauzita paliditate trece printre firele urzite des, cum

trece din lucru-n lucru, din muțenie în muțenie, din granit în pământ, din pământ în floare, din floare în nimic... E un nimic în care umblă ceva, și e ceva în care este nimic. Auzi? Vocea fără flaut, după ce flautul e aruncat în foc odată cu vioara.

Firimiturile voioase dansează la o lumină depărtată, de constelație peste telescop. Ele sînt nude, virgine și eterne și se joacă de cîte ori obolesc, ca fetele adevărate, din internatul din Alpi, cu un inel, pe care și-l strecoară, închis în mîinile împreunate, prin toate mîinile împreunate și închise ca niște scoici. La cine-i inelul? Il are garoafa? il are granitul? e în gura morușului? s-a cîrligat în părul Gorgonei? il are acum trestia bălții, ori a sărit în ulmi?

Uite-l. Nu e. Era?

Și alerg prin ceruri de mii de ani, tînăr și gol. N-am avut vreme să stau și să mă scald în mare și izvoare, ca să nu fugă cerul mai iute decît mine. Și alerg prin ceruri copilărește. De aceea am rămas murdar și păros în mijlocul zărilor pure și al pardoselilor de stele curate. Mă vezi cum alerg? Am ajuns în fundul lumii. Vino dacă vrei, și tu, să ne iubim fugind, neopriți în îmbrățișarea adormitoare a pămîntului, ca două stele părechi. Dacă te ții după mine, putem ajunge împreună.

Am pomenit de umbră și mi se pare că ea e ființa văzută a vocii neauzite. Vrei să prindem umbra amîndoi, pășind pe vîrfurile picioarelor printre tulpini și bozii? Să o culegem și să o punem în poala ta de mătase, crisalidă roșcovană a unui fluture, care, cînd va zbura din pînjeniișul ei, va fi noapte și va rămînea tot nevăzut.

Auzi aripa lui ? S-a mișcat în tine și s-a desfăcut ca penele unui fazan care se întinde a somn pe o creangă de mărgean.

FATA DE DEMULT

O fată cenușie, cu jarul ochilor verde în pletele negricioase, ca bălăriile sărate ale mării, a fost osîndită odinioară, cîndva, să i se reteze capul pentru o greșeală, cu securea. Pe vremea din poveste, stăpînii puteau să scurteze viața cui poftteau, cu nejudecată, pentru că nicio judecată nu era mai dreaptă decît a lor. La necaz și la beție, numai muzica și singele, amestecate, puteau să-i potolească, și nicio ispravă, — nici bună, nici rea, atît se asemănau isprăvile bune cu isprăvile rele ale stăpînilor, — nu se putea trece, după rînduială, fără tăiere și înjunghieri.

Fata cenușie și-a cerut Stăpînului cruțare, făgăduindu-i să-i spuie seara povești, să-i lege cruzimea cu basme frumoase, dacă se va îmbuna să o ierte pînă la sprăvitul poveștilor ei ; și numai după aceea să o trimită gîdelui împărătesc.

Împăratului i s-a părut făgăduiala plăcută. Dete porunci și primi pe Fată la picioarele lui, pe papura de catifea cusută cu aur, să-și depene, în auzul împărătesc, furca de basme. Din copilărie Fata făcuse covoare, care începeau tot din furca de tors, se răsuceau în sculuri și gherme, vopsite cu coji de copac și cu buruieni fierte, se prindeau în războaie și, urzindu-se tari, se țeseau, bătute cu pieptenele de fildeș. Acum, la Curtea

celui mai puternic Împărat din țara depărtată a Răsăritului, ea se legase să scoată de-a dreptul covoarele din furcă, fără vopsele, fără nici lână, nici mătase; așa cum fac stelele lumină — numai cu văzduh.

Împrejurarea și munca Fetei erau cumplite. Din pământ, din zare, din flori și din închipuiri, trebuia să se iște poveștile, care îi întirziau, zilnic, moartea cu o zi. Când nici nu începuse, ea se temea că se va opri odată, și că, într-o seară, pe negîndite, i se va rupe firul

Întîia poveste, a seriei celei dintîia. Fata o întocmi povestind, în clipa în care Stăpînul binevoise să-și deschidă urechea și să asculte. Pășind Stăpînul în odaia de sidef, unde îl așteptau roabele cu brățări de aur la mîini și la glezne, și sofaua, Fata încă nu știuse ce avea de grăit, și, ingenunchind înfricoșată, căuta în mintea ei un început. Se bizuise nu pe o ispravă știută, ci pe o taină sufletească, pe o pornire a inimii, plămuitoare, ca atunci cînd din necunoștință scotea, pentru covoare, chipuri și împărechieri. Când ar fi, pe neașteptate, să tacă, Stăpînul, necăjit, va trimite pe Fata mincinoasă la moarte.

Închinîndu-se la ivirea lui printre slugile împărătești, ea găsise, ingenunchiată, taina din tainele sufletului, aceea care face din nou cu putință plămuirea dintru început a lui Dumnezeu și scoaterea vieții din nimic. În prima noapte, ea povestise pînă la revărsatul zilei, și Stăpînul, izbutind să nu adoarmă, rămas vrăjit și leneș, făcu semn cu mîna că Fata poate pleca la hodină.

De atunci, în toată noaptea, Fata cenușie și-a povestit tainele, sporindu-și zilnic viața cu cîte încă o mie și una de zile și de nopți, adică în totul aproape trei ani de zile și de nopți. Stăpînul avu

timpul să-și uite osînda, și Fata rămase în palatul împărăției, în încăperile cu lăptoare, zăpise și sigilii, cu însărcinarea să scrie, pe piei de căprioară tăbăcite cu lustru, tot ce povestise, ca să rămîie împăraților urmași zestre și podeabă a gîndului și a cuvîntului, în ceasurile de hotărîri pripite și de nehotărîre.

Scriitorul de povestiri din împărățiile de mai tirziu, urmează pilda cu Fata cenușie, destrămată-n trupu-i zvelt și frumos, încă de acum vreo cîteva mii de ani, prin preajma apelor Eufratului, în lutul moale, dedesubtul lespezii albe, culcată peste mormîntul ei, ca să nu fie dezvelită de vulturi și șacali. El povestește zi de zi o împrejurare a sufletului și a pămîntului, ca să nu piară și ca să i se pară că trăiește ziua îndoit : o dată cu sine și o dată cu împrejurarea povestită, trebuind să îndreptățească zi cu zi fărîma de pîine pe care o gustă, și picătura de apă sorbită. În ziua cînd n-a mai știut să pövestească, simte gidele Împăratului mîniat, care-i de cele mai multe ori Destinul, apropiindu-se de el... Împăratul își scotea mulțumirile din chinurile răbdate ale povestitorului, dar acum poruncește pîtarului să-i taie tainul.

Fata povestise Împăratului ei timp de o mie și una de nopți, împreunînd năzăreala gîndului și a basmului cu lumea, puînd cîntecul să viețuiască și să zburde ca omul, ascunzînd pe oamenii de pe poteci printre dălii și stupi și pitînd fetițele printre leuștean și busuioc. Scriitorul are timpul mai mic, — pentru că și Împăratul lui e mai mare, — și el va povesti, ca și Fata cenușie, de la care a învățat amărăciunea

dulce a sufletului, tulburat de scurgerea într-
insul a pîraielor lûcii din întuneric, timp de
cincizeci de mii de zile și nopți...

HÎRTIA

De cîte ori îți îndrepti condeiul înspre hîrtie,
ai o șovăială. Inefabilul material, alb, cel mai
frumos și mai gingaș inventat de om, pare tăiat
din valurile cerului, căptușit cu foi transparente,
aduse plutind din văzduh. Poate fi ceva mai curat
și cu mai multă ușurință murdărit ?

Bagă de seamă, scriitorule : apropie-te de ea
cu sfiială, — și adu-ți aminte, tipografule, de că-
lugării de la teascu cu slove : înaintea de așter-
nerea ei peste plumb, făceau cîteva metanii și
sărutau Sfînta Coală. Cîte foi ale Evangheliei de
la Ioan, cu tiparele scobite-n lemn de pâr, ieșeau
din tiparnița minăstirii ? Zece pe zi ? Poate că
mai puțin.

Pagina — cu trei mărimi de chirilice negre : o
mărime pentru citania în biserică, o mărime pen-
tru tîlmăcirea înțelesului ascuns, — căci înțelesul
adevărat e întodeauna ascuns, atît în cuvînt, cît
și în lumina zilei, și mai departe de ea, — iar mă-
rimea cea mai mică, pentru aninarea unui înțeles
de altul. Tiparul dă pe față lucrul necunoscut, și
tipograful acela știa cu ce umblă mîinile lor. La
început era Cuvîntul, și Cuvîntul a rămas de
atunci mereu la început. Nu simți tu, într-adevăr,
cîrturarule, că sînt noi în fiecare zi cuvintele
tale și că de cîte ori ieși pînă, ca să le dai în vilcag,
e o caznă ca la facerea lumii, și în fiecare zi o

înviere din morți? Nebunatecule, tu te joci cu firul de beteală viu : să nu fie în deșert — ai să dai socoteală dacă-ți moare între degete, ca un licurici. Tu trebuie să-i adaogi cuvîntului viu puțină ta viață, și nu să i-o scazi pe a lui. Osînda ți-e aspră : rămîne pe hîrtie murdărie. În loc să faci ca floarea, tu ai făcut ca musca. La ce te-ai mai apucat să zbori și să cînți, dacă aripile ți erau mici, înălțarea pitită și glasul sterp?

Unul sfințește hîrtia acolo unde o sută o spurcă, nevrednici de mîntuire. Nu se puteau ei mîntui într-alt fel, cu o strădanie mai potrivită? Duci pe cobiliță apa din fîntîna altuia și n-ai înfumurarea că ai făcut-o, apa, tu. E o mîntuire să o împarți proaspătă și limpede plugarilor însetați. Samariteanca s-a mîntuit tîrînd în sus, frecată de ghizduri, ciutura cu răcoare. Nu ești mulțumit : vrei să fii și Hristos, și nu vrei nici să te răstignești. Îți place să fii un Iisus gras, cu gușă pămîntească, un Iisus de sofă și de jîlt, răsturnat, nu răstignit.

Foaia mea preacurată, porumbielul meu și al Sfîntului Duh. Vino-mi să te păstrez cum ești și să mă uit la frumusețea ta nevinovată și liniștită, comoară! Și nu m-oi apropia cu pana de tine, ți-am jurat, ca să-ți tulbur undele în zadar. Numai cînd m-o chema pe șoptite graiul de care ascult, atunci o să-mi treacă pe fața ta întinsă gîndul, ca un fluture adăpat, în plutire, cu bobul de rouă furat oceanului, înainte de a se îneca în nesfîrșirea lui.

Scriitorule, ai mînjit multă hîrtie. Tipografule, ce ai făcut? Ai pierdut ceasul mare, pe care-l găsiseră scriitorii la opaiț. El nu mai bate în slova

ta luminată de un părete cu cărți. Tu faci scriitorule, tiraj.

Tainele, înțelesurile, chinurile, jertfele unde au rămas ?

CULEGĂTORUL DE SEMNE

Decind mă folosesc de colaborarea ta, domnule Tipograf, sint, aș zice, patruzeci de ani, dacă nu mi-aș aduce aminte că mă „culegi“ de cinci veacuri întregi... Semn cu semn, literă cu literă, mi-ai refăcut manuscrisele în plumb, oprindu-te la punctul meu cu punctul tău și dînd slovelor dezordonate linia și simetria unui meșteșug de giuvaier. Ai ezitat la ezitățile mele, te-ai împiedicat unde mă împleticisem eu, ai fost colaboratorul îndoielii și bănuielilor mele, prezente încă pe manuscris.

Tovarăș bun, tovarăș credincios, vrednic drumet cu mine, cum s-a făcut că te-am scăpat din vedere patruzeci de ani și, după ce mi-ai scos la lumină miile și zecile de mii de rînduri, pretutindeni martor mut, nu te-am pomenit în niciunul ?

În toate limbile, de la Sfînta Scriptură pînă la stihurile de dragoste și de amărăciune, degetele tale inteligente, pipăind crîmpeiul de plumb în celulele pupitrului tău, tîlmăcesc, pentru ochii cititorilor de gînduri, sămînța și pleava intelectului meu. Mîna ta dreaptă ciugulește în lada cu despărțituri pătrate, ca și ciocul lui Cocò în sertarul cu bilete, și scoate mereu o noutate veche, înfrăgezită de cuvintele întoarse la alte înțelesuri și izvoade.

Năravul nostru s-a îndătinat să facă parte din zestrea cea mai aleasă, și lumea ne primește să spunem seara, cu slove, cele ce au văzut ochii noștri, necurmat uimiți de lumină. Cum se întocmește gândul scris, știe mai bine albina, care, din pulberi necîntărite, face putini de miere, cu lacrimi ascunse-n stupi, în alveole. Luăm puțin din cer și puțin din floare; puțin din cuget și puțin din chin, puțin din credință și puțin din necredință, și umplem cuvintele cu măduve dulci.

Tu, din miezurile noastre dumicate cu vârful penei și așezate unele-ntr-altele și amestecate, ai făcut cărți și biblioteci, încet, încet, secundă după secundă, cinci sute de ani, dragul meu Zețar, care, fără să știi, ca și noi, te-ai aflat, pe cînd cîntai și fluierai, că schimbai fețele vieții, cu o firimitură de cositor și cu un praf presărat în topitoare, de antimoniu.

Aș aduna cazna ta de o parte și cazna mea de o parte, ca să le aseamăn și să le deosibesc, și mi-e teamă că totul tău întrece de cîteva ori cîtul meu de cîntăreț și de povestitor. La covoarele tale groase, țesute din încrucișări de fire mici, eu nu am adus decît întocmirea chipurilor și culoarea. Cum aș putea să le despart, ca să fac o movilă de urzeli și o ulcică de vopsele, fără să mă rușinez?

Îmi place să stau ore, zile și vieți în atelierul tău, numai ca să mă uit la tine lucrînd, mai mult în aer decît în materie, umblînd cu mîna pe deasupra cutiilor tale mici, ca un organist, care din singura atingere cu fildeşul, scoate un plîns și un hohot al nădejdi.

De la culegaie, tu treci la teasc, și din teascul tău iese foaia mîzgălită cu semnele tale, cu litere mărunte negre și cu începuturi mari. Niciodată n-am așteptat lingă «mașină» liniștit ivirea dintre

„valuri“ a colilor albe, pe care se strămută gîndul și licăririle lui din taină. Și de cîte ori mîinile tale negre, de coșar murdar de funingini și ulei pînă la ochi, îmi aduceau pe dedesubt, ca o maramă a lui Crist, purtătoare de reminiscențe selenare, coala mare de hirtie tipărită, cu ți le sărutam cu smerenie, închipuind, și ți le-aș fi sărutat cu adevărat, dacă nu mă sfiiam că ai să crezi că am înnebunit.

LUMINĂ DE TOAMNĂ

Locuită de-o mie de miracole neincetate, viața pare un basm etern și straniu, care poate fi întrerupt oricînd și reluat. De la frunză pînă la Aldebaran și licurici e numai podoabă, visare și taină. Nu poți topi un bob de sare pe limbă, ori mirosi o floare, fără ca să se tulbure în tine, mare bolnăv, sufletul, ca o fîntină de rîpă.

Deasupra cărții în care citesc, scrisă de unul din semenii mei uimiți, atîrnă din boltă ciorchinul, greu ca de piatră, al strugurilor cu bobul mare și vinăt. Striviți în buze, ei mustesc ca niște țite, și belșugul lor aduce aminte maternitatea și splendida-i dărnicie.

Vinul și laptele, din cîte musturi țîșnesc pe lume, par cele mai ciudate. Schimbarea din rădăcină, a măduvei și luminii, în suc de bucurie și vigoare, se aseamănă cu renașterea la timp potrivit a singelui în lapte. Știința, care la analiză știe să descompună această schimbare de natură, de formă, de consistență, de culoare și gust, într-un număr de iviri mai mărunte, nu-i poate

micșora nici frumusețea, nici misterul. Natura-i un șir de parcuri definitiv închise, și noi ne mișcăm într-un spațiu mărginit de jurîmprejur, ca pasările de pradă.

Toamna, mai frumos decît orice carte și mai viu decît orice gîndire e paharul cu scînteii pe care ți-l întinde podgòria. Chibzuit cu înce-tineală și migală, ciorchinul se alcătuieste bob după bob, ca un pumn de mărgăritare, și roua prețioasă, pe care o strînge prapurul și catifeaua diafană, pare adunată cu trudă, ca mierea, firimitură cu firimitură, de niște roiuri nevăzute.

În mijlocul aurului cernut pretutindeni, omul umblă din buruiiană în buruiiană, ca un păianjen alb, și mii de păianjeni, cu ochii de foc, străbat viile la cules, în bucuria tinereții eterne.

Întîi secerișul și-apoi culesul învață, mai lămurit decît o filosofie propovăduită de un doctor ridicat pe-o catedră într-o sală posomorită, puterea muncii și valoarea efortului neîncetat. E învățătura veselă, în sînul luminii, în universalitatea florilor și a parfumelor călătore. E vorbirea înțeleaptă, eochetă și fastuoasă a pămîntului, care cuvîntă-n spice și fructe. E sămînța fecundă, aproape nevăzută, a grîului; bob cu bob, ea clădește măgura de aur din care scoate piine, sînge și fericire găleata cu cercuri de fier a muncitorului.

Divinități robuste străbat holdele și se umbresc sub frunzele viei. Legea noastră pare între dinsele meschină și amărită, și idealurile noastre, — care nu se îmbată cu ele, nu se sărută cu ele și nu joacă în jurul lor, goale și sprintenē, — sînt ca niște cerșetoare înfășurate în zdrențele azvîrlite de niște zei sănătoși, cruzi și cîntăreți.

În fundul țării trece hora lui Dionysos, zgloble și nudă, victorioasă. Uriașii cocoșați ai cetății, învinși încă o dată, gem și oftează și sîngeră de biciul de aur al vieții. Îi lovește și trece.

Vizionar steril, deși tînăr, aplecat pe o filă cu înțelepciune multă, i-auzi, hora cîntă... Aruncă-ți cartea și du-te, ca să te întorci mai tînăr, mai fulgerător și victorios...

PARAVANUL DE AZUR

Se gătește de o sută de mii de veacuri Frumoasa, și încă nu și-a pieptănat pletele pînă-n virf. Lighenele ei cu apă au fost scoase din Euftrat și îmborsărite din Iordan. Pînă și-a isprăvit unghia degetului mic de la un picior, murise Eghiptul, și Frumoasa nici pînă azi nu știe că s-a născut Cartagina și a murit. Și-a lăsat Dulăul între Piramide, pînă-și va unge sinii cu uleiuri parfumate, și Dulăul a împietrit de așteptare, cu ochii către stăpîna frumoasă, care și-a tras împrejur perdeaua albastră, ciupită de molia de argint.

Ei vremea îi este și azi de prisos, ca unei cadine cu tezaure mari, darurile de aur și mărgăritare ale unui prinț arab. Visteriile timpilor, din care nu poate cheltui nici ore, nici zile, neavînd ce cumpăra mai bun, îi aparțin întregi: cum ar interesa-o vremea și viața noastră? Călăreții curtenitori, care au voit să-i sărute călcîiul de sub paravan, au răbdat să-și isprăvească toaleta și au îmbătrînit și au și uitat-o. Uite, harfele noastre au așteptat-o, și s-au înnoit de mii de ori

cîntecele zadarnic și corzile rupte subț unghiile tocite pe imnuri.

Frumoasa e bogată și stearpă. Sînul ei nu știe să dea lapte, pîntecul ei nu știe încolți, — și vorbele dragostei îi sînt reci. De un sînge cu luna, de o fire cu lespedea sticloasă, ea s-a întîrziat la unghia degetului mic, — care, cînd îl isprăvește, i se pare urît, și ia lustruitul de la început. I-am zărit totuși surîsul, și de-atunci toate femeile par slute, și căldura lor pare mînjitoare. Cine mai poate să uite ?

De o sută de mii de ani, decînd ni s-a părut că am ghicit-o prin văzduh, inima ne-a rămas pe veci săgetată. Nu ! spada dreaptă ne-a străpuns-o și a rămas acolo, potrivită cu făgașul spintecăturii, ca în teaca ei adevărată.

S-a răscolit sunetul adînc al pendulei : E ceasul 1931 fără cîteva minute. N-ai mai isprăvit ?

SEMĂNĂTORUL DE SCÎNTEI

Viața mi-a fost o lungă noapte de veghe neos-tenită la căpătîiul Madonei. Culcată pe așternutul albastru, cu miinile împreunate la piept, ea dormea, între patru luceferi, în roaba cerească. Se strămuta Cărul, mă strămutam și eu, în pasul încetinat al sfîntului vicleim de argint. Eu eram, dacă vă aduceți aminte, și rețeaua de fum alburiu care învăluia partea locului cu o năframă de sîdef ; eu cu cădelnița mea, și în cădelniță cu al cincilea lucefăr, arzînd cu o flacără înghețată.

Într-o noapte din noaptea mea totală, Carul s-a apropiat mai mult de pământ și, fiindu-mi sete, am pus talpa mea pe lut, și, pînă să mă adăp dintr-o fîntînă cu lanțuri adîncă, a plecat Carul cu Madona și nu l-am mai putut ajunge. Am alergat la toate marginile șesului și pustietății și l-am așteptat să mai treacă o dată pe lingă picioarele mele desculțe în pulberea fierbinte, ca să-mi iau locul din nou, — și pretutindeni el a trecut mai sus de mine, urmărit de ruga și de închinăciunea mea.

Înțeleg de ce vă sfiți de mine și de înțelesul meu, voi, pe care vă miră că un om poate străbate lumea cu o cădelniță și cu capul ridicat spre Tărie, ca subț o fereastră de unde așteaptă să-ți pice o garoafă. Am făcut unelte cu corzi și am învățat să cînt, frămîntîndu-le subț streășina lui Dumnezeu. Am luat ghiersul vîntului în sufletul meu, pribeag ca o vîslă pierdută din marginea luntrii, și l-am împins în sus, împreună cu șoaptele mele. Vocea pădurilor am împletit-o cu stihurile apelor călătoare și am trimis-o departe.

Iată, viorile și cobzele mele, neînsuflețite, atîrnă spînzurate în plopul din fața chepengului bordeiului meu, săpat în țărînă, ca un mormînt de viu, — și cădelnița mea fumegă încă înnaintea cerurilor din care am căzut. Ca să zac, îmi trebuie giulgiu albastru ; ca să plîng, îmi trebuie o cristelniță de piatră pentru lacrimi ; ca să gem, îmi trebuie martur heruvimul — podoabele firești ale suferinței mele.

Am plecat în colburi, pe drumurile care umblă și care nu sosesc, și, amestecat cu turmele, cu cirezile, cu oile, cu caprele, cu vacile, cu ciinii și

cu ciobanii, am deschis pleoapele zilelor pe piscuri înalte și jos pe mōstiște, — și, pentru că mă pricepeam în stele, am rămas în cele din urmă pe baltă, ca să le prind.

De atunci încoace, adun stelele cu plasa, decum înserează, și-mi umplu luntrea cu ele, ca să mă mîngîi, și, cu gîndul, le seamăn în urma plugului și a griului, după ce cîmpul rămîne singuratec. Și stelele se sting în luntrea mea, cînd ies cu ele la țarm ca să le descarc, în fiecare noapte, murind în lumină, ca niște licurici, — și munca mea începe din nou la scăpătat. Nu mă pot obișnui cu pămîntul pînă ce nu-l voi semăna cu stele, ca să răsară împărechiate ca trifoiul și țapoase ca spicul.

Umblind cu focurile reci, mîinile au degerat, unghiile au căzut, și brațele au ajuns ca niște mădulare de camforă, ca o ceață tare, în care a rămas o pulbere de lumină. Noaptea mea bună va fi aceea în care, prinzînd luceferii toți din baltă și încărcînd luntrea cu constelații, voi nimeri țarmul înaintea de luminat și le voi semăna pînă ce nu scapără răsăritul. De aceea, plasa mea se înnădește zi cu zi, urzeala sporește, pentru ca dintr-o singură aruncătură să cuprind odată undele întregi și să răpesc cerurile pe dedesubt.

Iată-mă sculat în luntre ca o statuie, fermecînd apele și citindu-le molitvele nădejdlor mele. Căci dacă nu voi putea prinde cerul în plasă, poate voi izbuti să îngroș balta prin descîntece și cîntări, și să-mi scot luceferii ce-mi trebuiesc, ca niște sîmburi de lumină, rupîndu-i din mîlurile închegate...

GRĂDINA CU LEACURI

— Sint un necunoscut care vine să-l cunoască. Roagă-l să mă primească. De cincizeci de ani caut cărarea care duce la el, — și acum cînd am găsit-o, nu mă mai pot întoarce de unde am purces. Fii bun și du-te de-i spune, iar pentru osteneala ta, ține ; un ban de aur.

— Păstrează-ți-l, străine, și întoarce-te acasă. Decînd ne-am strămutat aci, toată lumea a căutat să-l iscodească zadarnic. Bate-n poartă, poarta răsună...

— Dar eu îl iubesc.

— Iubești un necunoscut. Și muma lui l-a iubit, poate mai mult decît tine. A lovit și ea în clopot și a plecat și ea cu mîinile la ochi.

— Am auzit că stăpînul tău este meșter în vindecarea sufletelor. Mi-au spus cîtiva prieteni de-ai lui, din copilărie.

— Prieteni nu a avut, și copil nu a fost nicio-dată. Vrac de suflete — nici atît. Nu-ți înțeleg destul de bine gîndul.

— Pentru doi... pentru patru bani de aur... pentru zece... te vei duce. Spune-i că un călător cu sufletul obosit, a părăsit o țară cu cincizeci de biserici mari, de piatră, cu două sute de orașe minunate, cu scobituri de mare de cleștar, — și vine să-i ceară sfaturi. Am un palat închis pe din-afară în coji de sidef și tencuit pe dinlăuntru cu pietre prețioase. O mie de roabe tinere m-ascultă. Le privesc dimineața scaldîndu-se într-un lac de sticlă de zece pogoane. Cele mai dulci fecioare de pe lume tresar bucuroase că ochiul meu le învăluiește. Sint stăpînul unei omeniri de învățați și de mari negustori care se tăvălesc să lingă teaca

spadei ce vezi, dimpreună cu femeile, cu fetele și cu flăcăii lor. Spune stăpînului tău că sînt puterea sfîntă și închinată, răzimată pe număr și întîietăți. Trebuie să îmi deschideți. Sufletul meu cere hrană, și o poartă cum nu-s la beciurile mele cutează a se împotrivi. Du-te degrabă... Aștept. De unde nu, sparg zidul și intru.

— Zadarnică trudă și laudă copilărească. Aurul tău se adună îndoit în casa noastră, la mătura de dimineață. Fă patru pași la stînga și vezi : grătarele sînt dezvelite pentru tot trecătorul : cine vrea să fure o poate face liniștit.

Pe o movilă de aur, împrejmuită cu ostrețe, zăcea o scroafă albă, îngropată pînă la șolduri.

— E bălegarul nostru, adaose paznicul porții. Trimite-ți robii să-l încarce. Cîți robi ziseși că-ți ascultă porunca ?

— Opt sute de mii.

Paznicul își întoarse capul cu căciulă și șuieră subțire. Patru tigri ieșiră din perdelele de verdeață, și-n fuga lor, unul, bucuros peste măsură, greșindu-și săritura, căzu ca un copac, dincoace de poartă, în partea străinului stăpînitor, înghețat de groază.

— Nu te teme, omule. Pisicile noastre sînt blajine... Lasă-l să-ți miroasă spada.

Tigrul își umflă spinarea, se dete înapoi și se aruncă peste poartă, înlăuntrul grădinii înțelepților, într-o curbă lungă prin văzduh, de înnotător. Paznicul întoarse spatele, urmat de pisi, lăsînd firida zăbrelită a porții deschisă.

— Un călător cu sufletul ostenit ! răcni străinul, scurtînd poarta din belciuge, iar paznicul dete din umeri, cufundat în citirea unei cărți, pe

care o trăsesse din cingătoare. Apoi, luîndu-și parcă seama, paznicul se întoarse către poartă.

— Trimite-ți mițele la odihnă și deschide...

— Am uitat ochiul porții deschis.

— Dar ce citești, paznicule neascultător ?

— O carte scrisă în limba voastră, o limbă pe care o vorbiți și totuși nu o înțelegeți.

— La noi slugile citesc dorințele Domnului și sînt mulțumite.

— În grădina noastră nimeni nu-i slugă, nimeni nu-i stăpîn.

— Dar cine mătură bălegarul de care vorbești, cine tunde, copacii, cine hrănește tigrii ?

Paznicul se apropia citînd.

— Nu sînt puternicul din țara mea, sînt un biet sărac și sînt un om deștept. Într-altfel cum s-ar putea să-mi fie sufletul obosit ?

— Dacă ești sărac, să-ți arunc o lopată de bălegar. El e pîinea voastră cea de toate zilele și visul vostru covîrșitor. Adună, ia cu tine și du-te sănătos. Dacă ești într-adevăr ostenit, caută în tine arama vindecătoare și o vei găsi. Leacul tău nu este la altul : cercetează-te bine.

Paznicul trînti capacul firidei de fier și scrișni un zăvor.

LUMINA

Lumina e-n geamul tău și în paharul tău cu apă. E-n ochii tăi.

Ești ca un pom cu mugurii aprinși. Lasă-ți ramurile să pornească. Lasă-le să meargă pînă acolo unde singure se vor opri. Acolo face ramura

fruct. Alte ramuri vor încolți și vor pleca în sus din trunchiul rădăcinilor tale.

Nu ieși din sufletul tău, nu călători cu alte suflete, ca în niște bărci fără lopeți. Barca bună, cu lopețile tari, e sufletul tău, e gândul tău. Pentru brațele tale, numai sufletul tău are vise potrivite. Adevărul tău numai în tine se află, și numai limba ta îl poate țilcui. Fiecare om vorbește, cu glas deosebit, un grai deosebit. Minte cu minte nu se înțelege deplin, înstrăinată de graiuri. Tu ești unul, și ceilalți sînt sute de mii de mii. Tu pe unul singur trebuie să-l mîntuiești : pe tine. Pomul vede numai de cireașa lui.

Aș vrea să fac din fiecare din voi o comoară închisă, bine zidită pe dinlăuntru. Închide-te în za și ascunde-ți ochii în coif, și în trupul tău de fier încremenit mișcă-te nevăzut, ca argintul-viu în stîncă.

Lumea nu este aceea care se vede : aceea pe care ți-o închipuiești. Intră în închipuirea ta adînc și ieși pe tărîmul celălalt : nu te dezlipi de închipuirea ta.

În tine se găsește lumea întregă, oglindită pe dinlăuntru. Ca în bobul de mei, zac în tine puterile taurului și farmecele tainelor strînse-n miez. Plodul tău ascuns, pe care n-ai știut să-l cauți, e huștia și aluatul vieții ; gândul tău, ca o drojdie vie, o sporește, înzecind-o în copaia ei. Ceea ce cauți în alții, se află pe măsura înțelesului tău în tine, rătăcitorule.

De ce pribegesti în grădinile străine și-ți lași florile neîngrijite, și copacul tău cu omizi ? Mireasma ta nu ți se pare bună, fiindcă nu o cunoști, altoaietele tale ți se par sterpe, semințele tale goale, fiindcă sînt ale tale. Gîndește-te bine : e cineva mai bun ca tine ? Nu e...

ROBUL

Noi trebuie să ne tragem dintr-un lung șir de robi din timp. Cineva îmi spune : „Nu e voie !“ tocmai atunci cînd mă pregătesc să mă bucur, — și ascult ! Am aflat, cu vremea, toate bucuriile oprite și m-am obișnuit cu suferința că nu e voie nimic. Am ascultat porunca, dar m-am ascuns : „Nu e voie. Bine. Stăpînirea mea începe acolo unde a celorlalți sfîrșește.“ Și, treptat, ferit de bunătățile țărinei, m-am apropiat, fără să vreau, de o zare, care seamănă cu cerul, și de un tovarăș, care seamănă cu Dumnezeu. Bine, nu e voie : la urma urmei, am bucuriile mele.

În ființa mea de țărină au intrat, cîte puțin, ceara lunii și icoanele de argint ale apelor, și nu mai seamăn nici cu ceilalți, nici cu mine. E adevărat : lucrurile se înțeleg la marginea cuvintelor, și cuvintele nu sînt de ajuns ca să le înțelegi : e nevoie de har. Aci niciodată vocea nu s-a sculat dintr-un jilț ca să mă oprească : aci e voie și aci mă simt în casa mea, în casa codrilor, a fîntînilor și a vultûrului negru.

Beat de voie-bună și cu paharul ridicat, m-am oprit în mijlocul dănțuirii, am căzut pe gînduri, pierzînd potirul de cleștar, aruncat de stînci. „De ce nu mai joci ?“ m-a întreat cobzarul. „Nu e voie !“ i-am răspuns. A ris cobzarul, și risul s-a dus învîrtindu-se în vîrtejul horei, din gură frumoasă în gură frumoasă. Veni un moșneag întristat și m-a întreat : „Ai spus ceva, că nu e voie, și am aflat în capul pădurii și am venit să-ți spun că ai dreptate : nu este voie !“ Și-a mai venit un flăcău cu sprîncenele îmbinate, și tot așa mi-a spus : „Nu e voie“.

Dar mă răzvrătesc. Cum să fie voie pentru toată lumea, și numai pentru mine să nu fie? „Este voie! am strigat. Uite că este voie!“ Și cu pieptul înaintea, ca o platoșă de amenințare, și cu o spadă lucie în pumn, am pornit către ceruri. Și de coleă, din sulfină, a ieșit un greiere și a zis: „Nu e voie!“ Și de dincoace, din păpădie, a ieșit o veveriță și mi-a spus: „Nu e voie!“ Și a trecut peste mine și o pitulice, și tot așa mi-a spus, zburînd: „Nu e voie!“ Într-adevăr, nu era voie; pieptarul mi s-a încovoiat și am pierdut scînteia lungă a spadei din cotor. Răzvrătirea mea era răzvrătire de rob.

Dacă n-aș fi fost neam îndătinat de robi, nu m-aș mulțumi să fac bine mereu și să mă mulțumesc pentru mine cu greutățile, cu corvezile iubirii, cu aratul din șira spinării a bucuriei altora, n-aș zice în fiecare ceas: „Lasă; eu pot să mai aștept; nu e nimic; ei să fie veseli și fericiți“. Am un dar de a cădea în genunchi și de a mă duce vreme lungă pe genunchi, cu bunăvoința în cîrcă! Unde se strînge iaz mai adînc, tocmai acolo iau oamenii în spinare și-i trec pe uscat. Sînt carul tuturor, sînt luntrea tuturor, sînt hambarul tuturor, și mie nu-mi rămîne, pentru mine, nimic. De ce să-mi rămîie? „Lasă, așteaptă. Veniți, ciini bătuți, flămînzi și bolnăvi, voi care nu aveți nimic pe tot întinsul cuprins între stele, veniți și culcați-vă în mine; lăsați-mi mie rîia și bubele voastre; lasă, eu pot să aștept. Cîtă-mi va mai fi așteptarea de clopotniță singuratecă? Bun e Dumnezeu! Lasă, așteaptă, mai rabdă.“

Și cînd nici nu caut, nici nu mă bucur, nici nu surîd; atunci cînd sînt cu totul singur în viața ce-a fost și în viața ce-are să vie, și aș vroi, în puterea nopții, să mă lenevesc puțin, întins între

zodii și mîngîind Capricornul, mi-e frică. Nu știu de ce mi-e frică. Nu e voie. Nu e voie de odihnă. Și pentru că nu e voie nici să dorm, ca nu cumva să visez frumos, muncesc. Sînt un rob : trebuie să muncesc. Și muncesc cu toate vitele sufletului meu, înjugate la întuneric. Și mă izbăvesc. Nu mai mi-e teamă de nimic. Din mormîntul osteneții mele, îngropat în bulgări de piatră, mă ridic. Ce bine a fost ! Și, deodată, lumea care mă stăpînește, lumea cu voie, mi se arată ca o gîndăcărie mărunță cît meiul și arpașul adunată pe un colțuc de pîine cu unt.

Lașă, nu e nimic, așteaptă...

UN CÎNTEC

Un orb, la o margine de drumuri, cîntă :

Cum poți tu răbda sărăcia, cel care treci, gol și flămînd ? Te găsesc așteptînd mila și îndurarea mea, și niciodată, niciodată mina-ți întinsă nu s-a ridicat să mă lovească. Îți arunc un ban în căciulă, și mulțumești ; îți dau o poruncă, și ascuți. Ridic bățul : tu surîzi și te sperii și mă rogi să te iert. Pentru ce să te iert ? Ce mi-ai făcut ? Mi-a venit să te bat, și te-am bătut.

Te-am sărit odată cu piciorul, Iov, ca o mocirlă. Căzuseși doborît de un tremur. După ce te-am sculat de jos cu arome iuți și te-am răzimat de o ulucă, te-am bătut încă o dată, pentru că ai stat în drumul oamenilor la prînz, cînd lumea încălțată și îmbrăcată bine se grăbea să ospăteze. Și toți trecătorii, adunați împrejurul tău, ți-au dat cîte un ghionț.

Știam că te vei încovoia de durere, jucînd jalea, tristețea și nenorocul, și totuș te-am bătut, ca să cunosc înspăimîntătoarea răbdare a umilinței. Aș fi voit atunci să te văd crescînd, lăîndu-te, ridicînd o talpă uriașă peste noi, strivindu-ne cu o rupere a oaselor, ridicîndu-ne de urechi și bărbie și aruncînd cu noi de pămînt, repeziți ca niște damigene.

Am întîlnit pretutindeni ochii voștri haotici de suferință și înflăcărați de marea deznădejde. Unii cer, alții s-au resemnat. Voi ați primit așezarea lumii așa cum s-a făcut și respectați orînduirea ei, în genunchi. Pe dinaintea privirii voastre sterpe aleargă, la banchet și spectacol, domnii gătiți și femeile fardate. Fetele voastre năzuiesc, lenevite din șolduri și din pleoape, să-și apropie sînul de libidinea capricioasă, un ceas, a unui personaj cu blană scumpă, și se tirăsc, unduioase, împrejurul meselor și paharelor golite, cînd, ticăloșiți, voi trăiți la picioarele stăpînilor, amestecați cu chibriturile din scuiători și cu țigările fumate, lingînd nasturi și inele.

Cine v-a învățat să vă înnăbușiți dorințele și să nu le mai auziți? Viciile voastre, — imitate după stricăciunile stăpînilor, pe care-i desfățați. Mlădița voastră civilizată și-a descoperit o chemare și un noroc, prezintîndu-și nevestele, surorile și fetele la timp. Muncii aspre, însuflețită de un țel depărtat, urmărit cu hotărîrea neînduplecată a dușmăniei, parveniții voștri i-au preferat dărnicia unui alcov. Vino cu mine să ți-i arăt cu degetul pe stradă, la teatru, la hipodrom, la jocul cu cărți, și mai departe, și mai sus. Dinaintea degetului meu întins, ei nă vor rînji, ci vor închide ochii, cugetînd la o răzbunare. Vino să-ți spui de cîte ori rămîn singuri acasă, pentru ca,

întinși pe sofale, să răsfoiască registrul cronicii scandaloase, surizînd că aceleași lucruri s-au mai întîmplat acolo unde a căzut săcurea sau a fulgerat cuțitul. Timpurile putrede și stăpînirile trăiesc lîngă tine : deschide ochii și te uită. Dacă ochii te vor ajuta să vezi și nasul te va sprijini să miroși, dezgustul te va mîntui. Nu-ți pute, ție, sceleratule sau amăgitule, măduva de puroi a coaptelor mărgăritare ? Stringe puțin cercele din ureche.

Viața voastră, săracilor abnegați, durează zilnic numai o zi. Aprinse dimineata, paiele vi se sting la înserat. O pîine v-a săturat și un rachiu vă împacă. Capul vostru, împleticit că stă îndătinat între picioare, nu l-ați ridicat încă pînă la feres-trele stăpînului care miluiește, și fruntea vi s-a obișnuit să fie a cincea talpă de călcat prin întu-neric.

Luăți aminte că o rîvnă necurmată și o lepădare de mulțumirile clipei oțărăsc puterile de năzuință și fac, dintr-un ins înnodat în sineș, zece. Scoală-te, neputinciosule, și umblă ! Și înaintea de orice cîștig al minții, dobîndește scîrba de comoara altuia, pe care o caută tilharul. Suprimă aurul din viața ta, ca să-l stîrpești din viață detot : meargă osîrdia ta drept.

Cîntăreții voștri v-au îndemnat întodeauna, și voi nu i-ați ascultat. Sau i-ați bătut cu pietre, ca să-i siliți să vă blăsteme și să vă vîndă, și pe unul l-ați răstignit, pentru că v-a silit să treceți peste voi și peste stîrvul bețiv al stăpînului vostru, răsturnat sub masă, în vomitura în care v-a găsit lingînd. Sărăcia ta nu poate să fie răbdată decît atunci cînd toată lumea se va împărtăși cu dreptate dintr-însa. Bogățiile nu se ajung pen-tru toți, sărăcia e de todeauna și trebuie căutată

călugărește. O mie de oameni duminică și golesc hambarele toate, și popoarele se uită, din drum, ca la o horă de nebuni. Ia scripca din umărul lăutarului și sfărîm-o subț ciubotă, zdrobește naiul, închide beciul de vin !

Sînt două soiuri de lăutari. Lăsați-i să cînte numai pe aceia care fac pomenire și aducere-aminte, și alungați cîntăreții de uitare. Relele nu trebuiesc uitate, și suspinele sînt datoare să facă parte din voi. Nicio dulceață nu vă îndulcească, niciun farmec nu vă adoarmă, niciun descîntec nu vă înmoaie trezirea ce vi se cade.

Un sfînt a călcat, pe cîmp, într-un cuib de mierle, omorînd puii, fără voie, — și el și-a osîndit piciorul cu păcat să umble gol în arșiță și îngheț.

Tu care stai cu mîna întinsă ca să ceri, și nu ca să poruncești, încearcă și întoarce jarul vetrei cu mîna ta pedepsită. Tu care plîngi, oprește-te și scrișnește. Tu care te vaieți, fă-ți glasul judecată. Tu care ai ațipit, zmulge-ți pleoapele, ca să nu mai adoarmă niciodată luminile ochilor tăi, arzătoare. Nu te lenevi, nu sta, nu întîrzia : umblă și deprinde-te cu mersul înnainte, așa ca moartea să te găsească în picioare și să mai mergi și după ce ai murit...

POVESTE

Întorcîndu-se din cetate cîntărețul, la pămînt, și făcîndu-se țaran, adică iubitor de țărîină, a fost odată că s-a ivit o iarnă grea. El a cunoscut că o să fie toamna și iarna lungi, după semnul îndătinat al belșugului de pînjenîș. Nu se mai văzuseră de multă vreme atîtea rețele de mătase subț strea-

șini și între ramurile de copaci, vislitate de clătina-rea aerului ușoară, cu cîrmaciul pînzei răsfirate, strîns în mijlocul ei ca un bob. Ața de lipici a rețelei ți se anina de ochi toată ziua și, împiedicat să clipești, erai nevoit să-ți cauți cu două degete firul pus de-a curmezișul între ureche și bărbie. Iar din vînturi și din cer se desfăcea, ca din caiere, aceeaș lină ușoară, ca un clăbuc tors; semne de mari ninsori viitoare.

Atunci săteanul, aducîndu-și buturugile de iarnă, — cîteva care, — în bătătură, adunîndu-și finul și îndesîndu-l în coșare, vînturîndu-și încă o dată chihlimbarul de porumb, a ridicat o rogojină de papură moale îndărătul ușii și aștepta să vie iarna făgăduită de păianjeni. Sacii lui erau plini cu bucatele pe care le dăruiește omului harnic pămîntul, și podul de așijderi. Lăscăile linteii, mîrgăritarul fasolei, fuseseră întocmite în două movili, cu lopata de lemn, iar bulgării de humă cu inima dulce, ai cartoafelor, făceau o măgură neagră mai mare. Mărarul cu speteze de sîrmă, znopi, atirna de grînzi, iar bolovanii, după mărimi, ai verzelor, guliilor și ai ridichilor cu pielea de bivolită, stăteau în preajma morcovilor vopsiți cu apă de cărămidă.

Și venea iarna din pădurea de peste rîu, încet, — și coasa ei, apropiindu-se, a înghețat în apă, și a rămas pînă la dezgheț, cînd am scos din oglindire, numai coada : fierul se topise.

Plecaseră berzele, rîndunicile și toate pasările călătore, și pînă și vrăbiile intraseră undeva în viscole și vifor, de nu s-au mai văzut o lună de zile. Și singura viață a șesului încremenit în albitura iernii se vedea în lupta fumului din hornuri cu iutele ger.

Spusese însă omul :

— Fiindcă vor fi multe zăpezi pînă în april, de cite ori o ninge, să iei, nevastă, un ou de la găina moțată și să-l pui în ciur.

Firește că s-a făcut întocmai cum a zis. De fiecare zăpadă nouă, care cădea după zăpada topită, un ou din ziua zăpezii se strecura în ciur. Și ciurul s-a umplut pînă-n april, încît mai era nevoie, dacă s-ar mai fi întîmplat să ningă, și de o căciulă. Dar Dumnezeu a voit să nu mai ningă și nici nu a mai nins.

Pîn-aici, toată povestea e adevărată, dar nici de-acolo înainte nu e mai mincinoasă. Numărînd ouăle din ciur, țăranul și țăranca au găsit treizeci și două. Vasăzică, fuseseră treizeci și două de zăpezi.

— Ce facem cu ouăle acum ? Le mîncăm ?

Au luat o curcă și au pus-o să clocească. Întîi, nu a voit curca să fie cloșcă, — dar multe nu vrea nici omul. Ei au pus curca subt un coș, au ținut-o trei zile împovărată, și a patra zi a primit curca treizeci și două de ouă ale găinii, și le-a clocit de bunăvoie, pînă ce a ieșit din fiecare ceva.

Crezi că de subt curcă au dat fuga prin paie treizeci și doi de pui de borangic. Iată că te-ai înșelat. Au ieșit, dimpotrivă, treizeci și două de uriciuni : o broască rîioasă, — o șopîrlă, — un șobolan, — o năpîrcă, — o cîrțiță, — o coropijniță, — un vierme, — o omidă, — o muscă mare cît unghia, — un păduche cît degetul de la picior, — un pui de mîță cu colții afară, întorși pe dedesubt, — și cuiburi de felurită mușită, în care furnicau soiuri puturoase de viitoare stoluri purtătoare de puroaie și otrăvi. A ieșit o spuză care, luată de om cum se ia praful după cîini, scorejea carnea cu o mătreață ca de scrum, și ajungea uscată la os, și trecea prin el putrezindu-l fără

mîzgă. A mai ieșit o Doare de înecăciune și tuse, și a mai ieșit un țîțar nevăzut, care muncea mintea și întuneca bucuria. Și alte boli ciudate s-au trezit în ouăle găinii moțate, clocite de căldura curcii.

— Nu mă miră afară din cale, zise săteanul, care fusese cîntăreț la strănă, în cetate. Astea sînt bolile leprosului, nebunilor și bolnavilor, boala lui Iov, boala lui Lazăr, boala fetei lui Iair. Între ele sînt și cele șapte vaci slabe. Și bubele Egiptului sînt.

Ca să ne scăpăm de ele, iată : ia pieptenele iepei și deapănă pletele salciei plîngătoare, de la Florii, cu panglicile verzui lăsate pînă jos. Ia florile zambilei, ia ceară și miere și du-le pe movila răstignirii. Și cheamă pe Iisus, care tocmai trece, — uite-l colô, — pe sub sălcii, scuturîndu-și părul și barba de pulberea mormîntului, și strigă, fiindcă a înviat, ca îndrăciții : „Iisuse, fiul lui Dumnezeu, mîntuiește-mă !“

TIMPUL PUTRED

Am pus urechea la stupi și am ascultat, nefe-ricit că nu mai întîlnesc albinele din prisacă în cîmpul fierbinte, cernut cu polenuri și floare, cu-les pînă-n ogrăzile noastre cele mai dinlăuntru, de lucrătoarele uleelor străine. Acestea cunosc dul-ceața și mîzga aromatică a buruienilor pămîntului nostru, născător de daruri pierdute. Stupii, unul după altul, tăceau amortiți ca niște urcioare goale, în care se acresc drojdiile părăsite ale sucurilor unei strădanii vechi. Albinele din fagurii uscați au pierdut drumul dinlăuntru la lumină și, para-

lizate de o descompunere a voinței și de o melancolie tragică a patimii de viață, au încremenit în jurul reginelor îmbătrânite. Bolnăve în palatele lor de ceară și nebune de un orgoliu neputincios, ele au imprimat mulțimilor muncite o timpenie lenevitoare, în vreme ce grădinarul, proprietarul știubeielor, a plecat. Albinelor toate li s-a înmuiat acul sau a căzut, ca un pinten inutil, rămânându-le în trup numai veninul răscopt, care le arde. Zăbranicul negurilor sufletești învăluie stupii noștri, și muștele, care vin pînă la urdinușiri, să ia dumi-cații de zahăr risipiți, au găsit cetățile de papură și nuiete, țuguiate ca niște căciuli, păzite, deasupra, de steagurile negre.

Am luat vioara din grinda strămoșului meu, și arcușul ei, spînzurat alături, ca o lopată de lun-tre moartă. Și pentru că era duminică, și pentru că nu mai sunau clopotele din turle, ca-n datini, căci preoții, uitînd de proscomidie, dormeau ne-treziți pe subt mese și scaune trîntite, iar țîrcov-nicii, depărtați de funii, se făcuseră domni și mari dregători grași, voiam să cînt o liturghie pe strune, în cinstea Domnului celui de Sus și spre potolirea blîndă a durerilor mele de pribeag. Coar-dele nu mai sunau niciuna ca de obicei, și arcu-șul meu dete un zbierăt flămînd. Răcneau din vi-oara bătrînului meu turmele înfricoșate de fur-tună pe șesuri și-n codri și gonite de Diavolul răzbunător și trist. Dusei atunci vioara, ca și stu-pii, la ureche și ascultai vocile în vîlmășagul încremenirii dinlăuntru, — și iar purtai nuiiau cu fire de păr, pe sforile viôrii. Rugile de bi-ruință erau bocete de înfrîngere; suișurile sune-tului de bucurie coborau în jălanii, izbucneau în plînsete și vaiere asurzite. Vioara mea, care cîn-tase nunțile și botezurile tuturor tinerilor din

casă și întoarcerile vesele la vatră ale păstorilor noștri din fulgerii muntelui și din grindinile negre ale luptelor cu norii, nu mai știa să cînte, și din toate cîntecele strămoșului meu își amintea numai prohodirea și maslul.

Am scos din dulapuri cîntarul, cu care își socoteau cei din trecut tutunul și mălaiul, și l-am cumpănit pe masa mea săracă, rotundă, cu patru picioare oloage, de pe lavița învelită cu o scoartă tărcată, din străbuni.

Gol, cîntarul sta povîrnit într-o parte, ca și cum un picior nevăzut călca tirizia din văzduh. Am dat cu mîna pe deasupra, parc-aș fi rupt un păinjenis; cîntarul se strîmba cu tirizia lui a doua. Pusei acul dintre tirizii la punctul stătător și, dîndu-i drumul, tiriziile de metal căzură. «Fă-ți cruce!» zise bătrîna. Îmi făcui o cruce înceată, ca bunicul, ducînd mîna strînsă la trei degete pe frunte, pe piept, pe umărul drept, pe umărul stîng, și zisei: „Amin“.

Necuratul îmi izmeni încă o dată cumpănirea. Luai atunci pietrele de aramă ale cîntarului și citii pe ele, bănuitor. Ocaua și dramul atîrnau deopotrivă; țineam în mînă niște greutatea ușoare, ca niște bucăți de anafură uscate, și ca niște fulgi. Cel care stricase cîntarul a golit și miezul pietrelor de cumpănire.

— Bătrînico! zisei. Prisaca, bordeiul și cîntarul sînt vrăjite de un duh blestemat. Ferestrele se întorc în tocurile lor. Ușile încep să spînzure pe o țîșină. Grinzile s-au lăsat. Podinile se risipesc fără să le călcăm. Dar și treptele scării au ceva: pun piciorul pe piatră, și mi se scufundă în tărițe. Să ieșim, și nu avem pe unde...

PLINSET

„Ce te legeni, codrule, fără ploaie, fără vînt?...“

Ce te scuturi tu, Pămîntule, fără pricină ştiută ? De trei ori te-ai cutremurat, de Sfintele Paşti, ca atunci cînd a fost răstignit Iisus de viu şi, dîndu-şi sufletul, s-a făcut îndată întuneric. Cetăţile au căzut, şi clopotele s-au pornit singure să sune în clopotniţi. Tu n-ai aflat că Iisus a înviat, după ce te-ai clătinat înţîia oară ? sau ăst an el nu a mai înviat cu-adevărat ?

Ce uri te-au răzbit ca să ridici oraşele în văzduh şi să striveşti cu ele oamenii care ţi se închinau ? Ai luat muntele de jos, ca un bolovan, şi l-ai aruncat în noi ; în poala ta de mătase ai adunat Balcanii ca nişte pietrişuri şi ai alungat cu pietre oamenii către mare, şi ei au fugit în talaze. Am zburat de la Dunăre la Peloponez, şi ce-au zărit ochii mei nici ochii lui Dante n-au putut să vadă în visul lui din Infern. Unde se răsfaţa şesul semănat pentru spice, s-au deschis găuri fierbinţi, de vitriol ; unde cădea lină beteala izvoarelor şi se ridica fumul apelor virginale către piscuri, ai semănat scrum uscat. Brazii au îngălbenit într-o noapte, de par steagurile strînse şi înfrînte ale unor oştiri ingenunchiate şi moarte-n genunchi. Noroiul e acru, lacurile s-au otrăvit de la ceruri, şi morunii şi somnii plutesc umflaţi, laolaltă cu oamenii, cu şerpîi şi cu cîinii, pe aşternutul îngroşat cu plumb lichid, al undelor cleioase. Bărcile zac în heleşteale de asphalt, şi din Tăria neagră plouă mucegai.

Cine-şi scutură, Pămîntule, din turla-lui Dumnezeu, nevăzută, peste noi, mătura cu viermi ? Timpul, Pămîntule, a zmulc toate limbile orologi-

lor din chivărele vechi ale bisericilor și le-a aruncat, ca niște săgeți, în mocirlă. El a luat toate ortalnicele de zmalț, care voiau să-și asemuiască bătaia măsurată cu trecerea lui și le-a spart țandări și cioburi, ca pe niște ceainice și cești japonești. De la Dunăre la Peloponez am întâlnit o movilă de timpuri sparte și de veacuri făcute praf.

Am văzut pasărea răsturnată de pe ouăle fragile, alergînd să se bată cu întunericul, dușmanul ei, și să muște din fulgii lui năbușitori, cu ciocul deznădăjduit. Saltele negre, adînci, ale beznei păroase, au căzut surd peste viață. Pămîntule, de ce te pustiești ?

Subt o horă de sălcii juca o horă de copii, prinși de mîini, dedesubtul năvodului luminii. I-ai scufundat într-o pătură de zmîrcuri și i-ai înecat cu zmîrc. „Unde sînt copiii noștri ?”, plîngeau femeile la fîntîna uscată, și pe femei le-ai aprins de vii, scăpărîndu-le foc în plete : iată-le alergînd torțe, de-a lungul țărnilor, către Nazaretul închis și către Ierusalimul încuiat. „Deschideți zadărnicele porți de grănit ale Cetății Împietrite !” strigă mamele și fecioarele, bătînd cu pumnii în ușile munților zăvoriți.

Pămîntule, la care ne închinam pe brînci, pe pieptul neamurilor noastre dintru început, culcate în cuibul tău părintesc, de ce ne fugi de subt nădejde și de ce te ascunzi grăiului nostru cerșetor, care te sărută ? Caut pămînt și nu mai găsesc, caut cer și nu mai găsesc, caut lumină și nu mai găsesc. Unde sînt, Domnule, Pămîntule ? Zburătoarele nu mai au ramuri pe care să se odihnească, și plutesc între două neanturi căscate, — rîpă sus, prăpastie jos, Drumurile au pierit, carele s-au oprit, vitele dorm înjugate. Luna s-a rărit în cer, ca o batistă destrămată.

Pământule, răzbună-te, pedepsește-ne ! Cinci ani întregi te-am adăpat numai cu sînge, numai cu sînge tînăr, de feciori. Dă-ni-l înapoi mort, și sugrumă-ne cu el.

GENEZA ȘI APOCALIPSA

Dumnezeu a făcut frunzele, una cîte una, florile, poamele. Le-a plouat, le-a luminat, le-a crescut. A făcut primăvară, vară și toamnă — și iarnă. A dat drumul vîntului, le-a scuturat, le-a înghețat și le-a strîns laolaltă — movilă.

Dumnezeu a făcut tot așa iarba, ca să măsoare zilele. A strîns-o toată și a făcut o a doua movilă, deopotrivă cu cea dintîia.

Dumnezeu a făcut timpul, ceasurile, minutele, secundele și a desfătat viața cu mărgăritarele lor de apă și luminează de rouă. A secerat o dată timpul, l-a făcut grămezi și movilă. A treia movilă, deopotrivă cu celelalte două.

Dumnezeu a făcut tot așa gîndul și visul cu neînchipuitele lui podoabe, și dragostea dimpreună cu ele — le-a scuturat o dată, ca pe o floare de salcîm, — albă, albastră și trandafirie, — și a făcut din ele altă movilă, deopotrivă cu celelalte trei.

Și pe om l-a făcut de asemeni, și l-a doborît de asemeni, și a făcut din toți oamenii un mușuroi. Cinci movili deopotrivă au rămas în pustietate. Și numărul frunzelor, al ierbii, al clipelor, al gîndurilor, al visurilor, și al oamenilor, a fost, întodeauna acelaș, numerele ivindu-se și pierind numai părechi.

Peste cele cinci mușuroaie, umblă singur Dumnezeu și se joacă pe nisip cu greierii, care sar dintr-un mușuroi într-altul. Atunci își va deschide gura întâia oară Sfinxul și va da urlet a toată lumea, și va muri și el.

NOCTURNĂ

Pe ploaie, sufletul încetează de a mai fi zburător, de o ființă cu focul, care se aprinde numai la uscăciune. Cu aripile strinse, cu anteriul penelor ridicat, el străbate noroiul, pipernicit și sărac. Fenomenul toamnei l-a surprins în mocirlă, cu cernerea de burnițe cenușii, ca pe un episcop în mijlocul liturghiei, cutremurele, în sfârșit sosite, ale Apocalipsei.

Stiharul argintiu lucea în blindetea luminilor de policandru : „Ca unui mire ți-a pus ție cunună și ca pe o mireasă te-a înfrumusețat cu podoabă“. Epitrahilul înconjurase grumazul ca o cravată de aur și se lăsase de-a lungul pieptului pînă jos, cu o stihire : „Harul se varsă pe cap ca mirul, se pogoară pe barbă, barba se pogoară pe marginea vestmintelor“. Strîngînd cingătoarea cu paftale, ghiersul șoptise : „Încinge-te cu putere, și neprihănită pune calea ta. Săvîrșește picioarele tale ca ale cerbului.“ Săcosul era verde : „Îmbracă-te întru dreptate“. Și pusese omoforul galben : „Pe umeri ai luat firea noastră rătăcită și, înălțîndu-te, o ai adus lui Dumnezeu“.

Și pecind era la al nouălea ceas, a crăpat catapetasma de sus pînă jos și a intrat prin spărturile zidului un miel alb creț, care, slujindu-se de pi-

ciorul cel drept din față ca de o mină, sprijinea în palmă coada lungă a unui steag mititel, brodat cu o inscripție, și înainta pe trei picioare. Și după el veneau capete de îngeri cu aripi, ochi singurateci închiși într-un triunghi, cai cu pene de lebezi, luni încete cu picioare late, stîngace, de broască-țestoasă, flacări de sine stătătoare, cu umblet și întoarceri. Și după ce au venit și toți morții, înviați de trîmbițele făgăduite, ca o mare oștire a negurilor neclintite, a fulgerat, s-a zguduit pămîntul și a căzut ploaia trei sute de zile și de nopți.

Arhiereul a fugit cît a fugit cu odăjdiiile pe el curate, dar nămolurile l-au cotropit, apa i-a venit la glezne, la genunchi, la gură, și foarte tîrziu, cînd ploile au conținut și s-a ivit curcubeul, semn de împăcare, tiara de diamante a vlădichii, după ce plutise goală la fața apei din zare, s-a ciocnit de o corabie ca a lui Noe.

A mai fost un Apocalips, și au să mai fie unul și cîteva.

O hibernare de patru luni ar fi trebuit să fie de rigoare, într-o bibliotecă tăcută și caldă, de vechi presbiteriu. Ațipind în carte, ochiul se lovește de o majusculă roșie și se încurcă într-o cugetare, ca într-o plasă plină cu podoabe sticlitoare. Dimineața nuci, la prinz roșcove și seara un pișcot : provizia pe iarna întreagă se păstrează într-o ladă cu capac. Dacă vine șoaricele cel mic, cu ochii de gămălie, să fure un crîmpei, îl lași ; ronțăitul dinților lui pune în tăcerea nopții un tictac, și pasul lui printre manuscrise sperie ușor. Noptile cu sfiielile lor au un farmec, la lumina lămpii, pe care-l aduc aminte singure florile de toamnă. Să mă uit noaptea toată la cărți și la păriți și să-mi frec

auzul de Mutul din ceruri, care-mi încuie urechea cu lacăte grele.

Lene dulce, lene de noiembrie, îmblănește puterile și pune-le să doarmă pînă se face ziuă, în april.

CURTEA VECHE

Cașă închisă, grădină închisă, poartă închisă. Obloane verzi, închise în părății albi, și dedesubtul lor, oprite ca firul de apă săritoare înghețat în arșița luminii, tulpinile florilor de nalbă. Singur locuitor : un cuib de lăstuni, agățat, urcior de lut, dedesubtul streășinei cu șindrilă.

În odăi, pulberea electrică a singurătății se urzește punct în punct cu praful umbrei, cernut prin lumină, — și țărîna timpului, dulce la gust și nesimțită la pipăit, le tirăște netulburat în neant. Grinzile de stejar, zidurile de piatră, covoarele, jilțurile și cărțile ard, fără văpaie și cu scrumuri mobile, în focul rece al topirii de sine. De toate ușile coridorului s-a prins un sol al tăcerii, cu degetul pe buze, desinat cu cărbune, și prin geamurile lor, în odăi, se zărește mișcîndu-se vâlul moale al uitării.

Preșul coridorului lung stă înfășurat într-o cameră, ca după dans. Dar decînd s-a dansat la logodna strămoșului tînăr, e o sută de ani. A fost un bal de fluturi și de zimți, un vîrtej de o noapte. Într-un colț a mai rămas o coardă ascunsă din țitera unui greiere, care mai cîntă pentru bal, beat de-atunci și încă netrezit.

Patul, cu așternuturile răsturnate, se tirăște în
laia mare, pe cearșafuri, pînă la uși, ca un cata-
le alb, din care s-a sculat un mort și a plecat.
El poate să bijbîie prin pădure. Într-o cană de
cristal stăruiesc măceșii uscați ai unui buchet.

În ce timpuri trăiesc? Am intrat în adîncurile
unei mări cu insule moarte? Totul e vechi, din
antichități. Suspinele fragede și cuvintele de me-
tal delicat, lungi ca fiorii de ape, au dat suflet
asei pustii. Tăcerea le-a ucis.

Un pas ca de patru labe se apropie de ușa mea,
din turlă, în care m-am mutat cu întristările mele
și cu o cucuvaie. Un pas de timp și un pas de foi,
pasul unei ramuri, urcă scara. Cu bonetă neagră
și cu inele de mărgăritar, bunică-mea a simțit că
am venit de la vînătoare, și fiindu-i frică de sin-
turătate, a intrat să stea cu mine. Ochii ei sînt
nghețați pe o privesc pe care o vede, ca prin
lentile, numai bunica. Mîinile ei mă mîngîie, de
bucurie că sînt viu.

S-a lăsat în fotoliu. Cineva nevăzut umblă prin
prejurul ei, și ea îl urmărește, întorcînd capul.
Se uită după el și-l vede. Și în preajma bunicii
trece o adiere lină, o adiere cu ceață, ca vîntul care
mulge frunzele toamna.

Sună ornic și deșteaptă greierele și timpul...

ȚĂRÎNĂ

În fiecare oră un abur de pulbere se așterne
peste luciul de lac al mesei de lucru. La fiecă
ră il șterg, și mai nainte de-a trece primele mi-
nute, impalpabilul așternut începe să se reîm-

pinzească, prins într-o pojghie nouă, ca iarna sticla ferestrei, mereu topită și mereu înghețată.

L-am suflat în soare, și s-a răscolit în miriade de stele, ca și cum aș fi suflat peste firmament într-o noapte încărcată cu puzderii de diamant. Și când s-a stins, s-a stins ceața pulberii iarăși. Că țărână se cerne astfel, neconținut, dacă nu a timpului, neîntrerupt descompus, și nou în toată secunda, pe care o pierde din el, fără să simtă, ca un fulg de umbră ?

Copiii se iscălesc în praful mai fin decît pînjeniișul, de pe masa licăritoare, jucindu-se cu timpul și cu eternitatea lui, în care pun degetul și rid ca de o glumă. Ce faceți voi, feții mei, e tot atît de mult și tot atît de puțin ca tot ce zidește omul de mii și mii de veacuri, — cetăți, piramide și temple înmormîntate pe nesimțite dedesubtul unui giulgiu de catifea cenușie, ușoară, urzită scană cu scană și secundă cu secundă, ca un al doilea întuneric, din întunericul zilei, scăpată dincolo de soare.

Miroase a praf între părății încăperii închise, din care a plecat un suflet acum un an, acum zece ani. Cînd a murit buchisitorul, cărțile i-au rămas deschise, și stau deschise și azi la aceeași pagină pe care ochii lui s-au închis. Hîrțiile scrise sînt risipite pe masa lui de atunci. A rămas și așternutul desfăcut, cum a fost în ultima seară. Dar burniile secundelor a învelit toate lucrurile din odaie. Zidurile se macină încet, lemnăria se tăriează, — în pulbere se întorc toate cîte au ieșit din sinul ei, amețite de nostalgii secrete și atrase de afinități asemenea setei de somn.

Pînă la bunicul Balotă, moșia Corbului a fost a Stolnicilor, care o cumpăraseră de la Hagia. Cîte veacuri de om sînt numai de atunci decînd se

știe : cel din urmă din Balotești a murit la șaptezeci și cinci de ani... Opt hrisoave, unul peste altul. Cite degete au purtat pana semnăturii de sub peceti în țărina în care copilul, urcat pe un scaun, în genunchi, trage cu degetul pe lustru și face, rîzînd, o pisică ?

Dușmanul tău de moarte nici nu se vede : caută-l în pulberea așternută. E dulce și tiptil, nu se ostenește să te atace, ești al lui decum te naști. Te stăpînește fără să știi, fără să știe. Te strădui tu să-l învingi, îi opui piatra, dar piatra e cu el. De unde să-l apuci, fără trup și înfățișare ? Ridică-ți turle de granit și ascunde-te : el te găsește și ți le dărimă, — încet, liniștit ; firimitura lui de acum clatină temeliile și răstoarnă monumentele lin, înneacă o mie de ani cu un potop leneș de nămol din văzduh. Ninge neantul peste munca ta, răsturnată de un puf de păpădie, zi și noapte, nesimțitor. Cu firul de pulbere te lupți, cu firul de timp, cu picătura de nimic. Tragedia ta s-ar putea gravă pe aramă cu o figură de viteaz în arme, urmărind cu sabia o scînteie neagră, nevăzută, — ca un nebun în război cu o ată...

O ÎNTILNIRE DE NECREZUT

Cu cît m-am depărtat de el, cu atît momentul lucrului petrecut mi s-a părut mai neînțeles și mai puțin adevărat. Din ziua memorabilă a evenimentului am căpătat o preocupare nouă, ca omul sănătos, copleșit pe neașteptate de o boală senzațională, la care se gîndește fix, pe care o urmă-

rește sporind, în care crede și nu crede îndeajuns, înfricoșat că există și nădăjduind că se înșeală.

În capul, meu, totuș normal, și în viața mea, totuș orînduită, încăpuse din senin o pricină incurabilă de dezordine și dezagregare. Tot ce deprinsesem cu sîngele, de la părinți, și cu mintea, de la învățătorii mei, se afla dintrodată înlăturat. Arhiva mea sufletească se răzvrătise, muzeul meu experimental se întuneca.

Bijuteriile, sucurile, otrăvurile, prafurile și petecele de soare și de ceață, din care se compuneau într-ascuns certitudinile, îndoielile și chibzuirile mele, își perverteau, în văzul meu și în simțirea mea, care strălucirea, care aroma.

Întorcîndu-mă din pădure acasă, nu am spus nimănuia nimic. Un sentiment de bucurie deplină, cel puțin după interpretările mele, umpluse golul meu vechi, de care sufereau toate noțiunile, și se instala ca un cor tumultos, innăbușind vocile solitare și izolate de pîn-atunci. Am refuzat să cinez și m-am închis în biblioteca tatălui meu, în care am răsfoit pînă la ziuă. Obosit și descurajat, am adormit pe documente. Cine putea să fie *EL*? Budha, Adam, Lucrul-ce-umblă-prin-întuneric? Cine-l mai văzuse?

Nicio carte, în nicio limbă, nu vădea urma aces-tei apariții. Parcă se găsea ceva, ca o atmosferă, despre *EL*, în poezia evanghelistului Ioan, dar foarte puțin și imprecis, ca un capăt de sfoară mai groasă, într-un vagon cu frînghii și cîlți uzați, trimiși la uzină pentru ca resturile să poată fi regenerate în amestecul cu materii prime noi. A doua zi, m-am întors în pădure, la aceeaș oră ca în ajun, și am așteptat degradarea vînată totală a luminii, numărînd zborul pasărilor de pradă, aruncînd cu pietre, ca un prost, în gaura mile-

nară a muntelui și ascultînd vîjiitul căderii și
șoaptele înmulțite ca niște nevăzute frunze.

Înnainte de ploaia zăpezii, m-am dus în fiecare zi în pădure. Împotriva obiceiului, am rămas la castelul bunicilor mei pînă în octombrie, în ceasul viscolului lung. Posomorît și dezorganizat, nu m-am înapoiat în oraș decît ca să mă închid în odaie, cu alte cărți și alte documente.

Întreaga iarnă mi-am consumat-o într-o corespondență unanimă cu universitățile mari și cu toți învățații diverselor discipline din lume. Semnalîndu-le prezența unui fenomen de necrezut, în pădurea și muntele burgului, moștenit din timpuri, ceream savanților identificarea unei similitudini sau măcar un aviz științific concludent.

Răspunsurile, stranii și incoherente, mi-au confirmat puțină îndemînare a inteligenților de elită, de transpunere într-o gîndire încă negîndită și de a operă cu facultățile expresive într-un cîmp necunoscut. Ei stau, înnaintea unei probleme neașteptate, incremeniți ca niște cumpene de fîntînă, clasificate să scoată apă numai din puțul lor, cu o mișcare uniformă și un scîrțîit uniform.

Singură spălătoreasa familiei, o bătrînă din munte, care a spălat și scutecele moșului meu, singură ea, căreia, după trei ani de cercetări universale, m-am spovedit, mi-a răspuns cu o cumînțenie de Hamlet :

— Sărut-mîna, nu mă mir. Am văzut multe într-o sută patruzeci de ani, și oamenii văd îndeobște mai puțin, pentru că văd în timp mai scurt și pentru că vîzul se primenește și moare închis cu fiecare ins.

Dacă m-am hotărît, în sfîrșit, să povestesc în scris întîlnirea din pădure, am făcut-o cu gîndul

să las, în sfârșit, o urmă, nedescoperită de minicăieri. Probabil că urmă nu există, din pricina că oamenii care s-au mai întâlnit cu EL, ori nu au știut să scrie, ori le-a fost scîrbă să întocmească dovezi, socotindu-le deșarte. Căci nu-mi vine să cred a fi cel dintîi și nici cel din urmă călător al planetei favorizat. În neamul meu întreg mă bucur de-o reputație revoluționară, acuzat că nu am adăugat la moștenirea străbunilor mei nimic, ba, mă vîrtos, că o risipesc în binefaceri și trîndăvie. Vreau să las copiilor mei mîndria că tatăl lor s-a întâlnit cu Cel-neștiut-bine-niciodată-de-nimeni. Oricîteori adversarii lor le vor arunca în fața aprecieri despre puturoșia socială a părintelui, să poată ridica ofensa, obiectînd orgolios că tatălui lor, Acela-pe-care-nimeni-nu-l-a-cunoscut în suris în iarba pădurii, dedesubtul unui molift. Atunci îmi ajunge pentru reabilitarea în abstract a tăinușitei mele tresăriri de lumină.

Întîlnirea mea cu Acela nu s-a iscat din niciun contrast și n-a dat loc la nicio peripeție.

El este cel mai simplu, în formă, lucru întîmplat, însă ivirea este extraordinară.

Mă dusesem, cu cîteva cărți în ghiozdan, în locul unde muntele, zidit din partea orizontului, se poartă vîrtește lin într-o vale fără de sfîrșit, în întuneric, ca o privesc largă către interiorul cel mai din fund al pămîntului păduros. Mi-a plăcut întotdeauna această prăpastie însingurată, care scoate boară, dulce, pe dedesubtul ramurilor stufoase și cu vîrfurile ridicate în stele, ca făcliile cu zăbrnice negre ale unui altar cu pisc. În muntele nostru, pasările și ființele cu coarne, ale stîncilor, sînt neînchipuit de multe, pentru că deviza familiei proprietare, decînd se pomenește, „Nu ucide“, a fost păstrată cu seriozitate. Nicio săgeată nu a

fost aruncată după vînat, și, de la născocirea puștii, în muntele nostru nu a vociferat niciun vînat și nu a pleznit niciun cartuș. Panopliile străbunilor mei au fost biblioteca și magazia cu seceri, coase și potcoave. În nicio altă înfățișare nu s-a văzut în gospodăria lor oțelul.

La noi au clocit și găinile și șoimii și bufnițele și mierlele, nesupărate ; vitele s-au înmulțit, ca și căprioarele sau zimbrii, la grajd și în sălbătecie, fără ca ascuțișul sau focul uneltelor să le înfioare. Vultûrii se scoboară, în băătăura noastră, pe marginea de piatră a izvorului, adăpîndu-se ca porumbii, liniștit. Âcville împăiate, mistreți naturalizați și alte asemeni abjecte corpuri delictive de asasinat nu au împodobit castelul nostru dintre brazi.

Ceva mai mult : bătrînii mei s-au sfiit să ducă la gură o bucată de carne, mulțumindu-se cu ceea ce dau pe cale firească vacile, pasările și oile, — cu laptele, cu ouăle, cu lîna. De la fructe, verdețuri și rădăcini, ei au dobîndit acea lîna limpezime de suflet și judecată, care i-a făcut cunoscuți și cinstiți de către animale. Demonstrativ, duminica dimineata, cînd sîună clopotul schitului nostru de casă, locuit de șapte monahi, vultûrii pădurii se rotesc deasupra castelului în timpul liturghiei, cel puțin trei sute de vultûri cu hultanii lor.

În locul ales de mine, citeam cîteva ore pe zi, visam, răspicam o idee și ascultam cu folos mormurul ideal al tăcerilor tîmăduitoare.

Tot așa făcusem și în ziua aceea. Din fundul negurii brazilor de jos, auzii, însă, venind ecoul unui umblet ciudat. Pentru că nu cunoscusem simțămîntul odios al fricii și închipuindu-mi că suie coasta un urs sau cîteva urși care voiau să se încălzească la soare, am așteptat, culcat, cu car-

tea mea deschisă, ivirea lor și trecerea lor pe lângă ghiozdanul meu, pe vârful soarelui din spate. În valea îmbelșugată de ciuperci aurii și minătări, pașii pe care îi auzeam alunecau pe vîscozitatea lor, se împleticeau, un bombănit injurios ajungea la urechile mele. În locul urșilor, văzui suini la coasta, pe brînci, un uriaș.

Omul să fi fost de vreo douăzeci și cinci de ori mai mare ca mine, eu însumi fiind unul din vornicii cei mai înalți din țara mea. Cînd fața lui ieșea la lumină, genunchii îi rămîneau încă nevăzuți. Se uita la mine. M-a uimit. L-am invitat, cu mîna, să vie, și în mai puțin de o oră, cît a durat sușul, capul vizitatorului meu ajunsese în dreptul picioarelor mele și rămase pe loc. Avea silueta unui bordei cu stuhul de rădăcini și crengi, și ochii se deschideau, în pleoape lungi de cîte două șchioape, infinit de albaștri.

Părul castaniu, mustățile și barba se încîlceau împreună în jurul unui obraz cu pielea albă. Genele omului se mișcau ca undrelele bradului, urechile-i erau cît foile de smochin, și gura imensă cu dinți de mărimea unei claviaturi de pian, zîmbea ca buzele noi ale unui prunc.

— Cine ești ? întrebai pe om.

Omul tăcu și surîse.

— Ești din Alpi, sau din Ceahlăi ?

Niciun răspuns.

— Vii din pămînt, sau din închipuirea mea ?

Omul își ridică mîna de pe pămînt, și văzui trecînd prin aer, printre brazi, un braț gigantic și zvelt. Omul dete din umeri.

— Ești om, sau arătare ?

Omul suflă peste mine, și cărțile se răsfoiră ca de vînt.

— Nu pot să te înțeleg și de-abia te văd. Te rog, scoală-te în picioare.

Omul s-a ridicat întii pe genunchi, apoi pe tălpi și înălțimea lui străbătu molifții.

— Ești un om, sau ce ești ?

El surise din nou, și un deget de-al lui se căznea să pipăie cărțile prea mici din prejurul meu.

— Glasul trebuie să-ți fie ca tunetul, și ura ca trăznetul în furtună.

Omul își întoarse capul spre miazăzi, și auzii un cîntec dulce-jeluitor, de robi, strigat ca de o mie de glasuri zidite subț pămînt. Era ca un imn cîntat cu gurile închise, într-un templu încuiat.

Erau în cîntecul lui suspinul înmormîntării; dezolarea pierderii și a despărțirii, imensitatea deznădejdiei, răbdarea fără speranță și biruința inutilă. Începusem să plîng. Pe șubreda mea vioară trecuse fulgerător, o secundă, arcușul veciei. Aș fi voit cîntecul să sfîrșească, și totuș să nu înceteze.

Mă simțeam ca un mosor de ață vie, care se deșiră, se-nșiră din nou, se desface de-a-ndara-tele, se răsucește în loc, șerpuiește, se-ncurcă, se-ntinde iarăș, se deapănă, se țese și se destramă pînă la scamă și fulg.

— Încă o dată : Cine ești ? îl întrebai, oprindu-se cîntecul lui.

Nemișcarea răspunse : „Nu știu“.

— Dar unde stai, că nu te-am văzut niciodată în patruzeci de ani ? !

— De ce vii tocmai acum la mine, ca să mă turburi pentru toate zilele cîte-mi rămîn de trăit ?...

Bunătatea zîmbetului îmi topi inima, ca o rugăciune de coplărie.

— Să te întreb ceva : Te-ai născut vreodată, sau așa te-ai pomenit ?

Gestul răspunse : „Nu știu...“

— A ta e vocea pe care o aud oamenii în somn, din adîncul pădurii, rostind „Nu știu ! Nu știu !” și cred că vorbește huhuretele de noapte ?

— E vocea ta : te-am înțeles !...

— Și nu știi nici dacă mori ?...

De astădată el făcu întocmai ca bufnița mare a nopții, și discernui, în silabele grave și adînci, vocea nopții, care rostește din zidurile burgului dărîmat : „Nu știu ! Nu știu ! Nu știu !”

Pentru ce venise acest om din fundul lumii pînă la mine, nu am putut să pricep. Pentru ce a plecat și cum a plecat, nici nu am băgat de seamă, urzit cu umbra muntelui și împletit cu pădurea.

ULCICA DE PORȚELAN

Despărțindu-se de casă pentru a se duce la Damasc, tînărul Arăba, cărturar în științele sufletești, primul dar, din miinile mamei, o ulcică de porțelan.

— Ai să te gîndești la mine oridecîteori o vei purta la gură, îi spuse bătrîna Varăva. Adu-ți aminte că o avem în bordeiul nostru de patru sute de ani și că a rămas neștirbită. Toți bătrînii noștri au băut dintr-însa o dată pe an, la ziua căsătoriei. Ia-o cu tine și bagă de seamă că pardoselile din Damas sînt de mozaic.

Arăba își iubea muma neobișnuit de mult, și toate lucrurile atinse de dînsa i se făceau lui sfînte numaidecît, ca binecuvîntate de însuș Dumnezeu. Primi ulceaua de porțelan cu bucurie și ca un semn purtător de noroace. Iar în Damasc o așeză în firida poleită cu aur a unei ferestre mici, lîngă o

tulpină de măghiran, făgăduindu-și să nu se folosească de ea niciodată, la băut. Acolo se găseau, făcute sul, manuscritele lui pe piele de capră și, dedesubtul ferestrii, patul de scinduri de cedru, învălit cu grosimea în răspăr a unui covor de mătase.

Îi părea rău lui Arăba că nu-și alesese din casa părintească o unealtă mai tare, de metal sau de os, pe care să o fi putut spînzura la piept, pentru ca niciodată să nu-l părăsească alăturarea dorită a mumii, de sînul acoperit cu păr, și pentru ca niciodată semnul să nu se poată sfărîma.

Dar prețul cel mai mare îi venea ulcelii de porțelan tocmai din faptul marei fragilități. În adevăr, ceva care poate muri de șaizeci de ori pe minut, și care totuș durează laolaltă cu veșnicia, capătă un har nemăsurat, ca idolii și visul.

Ulcica era cu totul frumoasă. Subțire ca perețele de catifea al florilor de trandafir, trecea printr-însa lumina. Însușirea ciudată a ulcelii lui Arăba era că, ocupînd limita extremă dintre stră-verziu și alb, porțelanul părea să aibă, furnicat de sticliri de gheață și de țesături de zăpadă, o grosime adîncă. Olarul care fermecase ceara de piatră împinsese gogoloiul de cocă de zmalț din lut și întuneric la ființă, cu degetul împrumutat al Făcătorului-a-totă. Arăba cugeta cu unilintă la vrăjitorul care își închinase toată viața plămîuirii acestui singur lucru mic, o ulcea de porțelan, care a izbutit să o dea la iveală și care pierise necunoscut ca un plugar.

Ulcea era iscă din sineș mii de închipuiri fragede și aduceri aminte. Soarele o sufla cu aur pe cînlăuntrul grosimii, și ea trăia ca o ureche albă prin urzeala căreia mijeste o umbră de singe. Apoi, zugrăveala ce-o încingea pe dinafară cu

desenul mărunțel al unui meșter lipsit de gustul povestirii, adăoga ulcelei, în chipuri topite, de țesături de ape și ierburi, o împletitură de gânduri și de nădejdi. Era ca un văz al lucrurilor pe miezuri, fără început și fără sfârșit un fel de privești a lumii, în ajun de a fi întocmită și supusă la legi, și care nu știe să hotărască încă albia turburatăului ei tumult.

Dar sunetul ulcelii cine și l-ar fi putut închipui fără să lovească porțelanul? În ridicarea lui, tăcerea se alcătuia ca un material clădit cu turle rotunde, cu săgeți de pridvoare, cu șerpi de apă prinși în mijlocul unui bazin de marmur, ca niște bice de argint. El umplea cisternele adinci ale sufletului cu visarea lucrurilor presupuse și pe jumătate ghicite, și punca să cînte amintirea. În ulceaua sfîntă, a lui Arăba, se legănau toți nufării și toate lalelele nedeslușirilor delicate.

Ulceaua fusese furată atunci patru veacuri dintr-un templu chinezesc, de către un strămoș hoinar al ucenicului cărturar, și a fost păstrată din tată-n fiu, „meștirbită“, după spusa Varăvei.

Arăba o socotea ca pe un ins viu din neamul lui, în care dospea sufletul bătrîn al mamei decedată. Fereastra înlăuntrul căreia așezase ulceaua, se sfîntise, și se sfîntise tot pămîntul de jurîmprejurul casii, înflorit cu portocali și salcîmi.

Și trecuseră cincisprezece ani. Arăba trăia fericit, căsătorit cu o eghipteancă roșcovană, din părțile vîntului de nisip, și faima lui se întinsese departe, de sfetnic și vindecător. Tot ce gîndise el, se izbîndea din pricina ulcelii de porțelan, care acum era păstrată pe o masă înaltă, de fildeș. Ca să nu poată fi clătinită și ca să nu alunece de sus, el o încercuise cu o colivie de aur, ca un amvon, și cu toate că niciodată nu era mișcată din loc,

lui Aràba începuse să i se pară că cineva umbla cu ulcica și o muta. Și Varàva, fiindu-i sufletul bătrîn foarte, oricine își închipuie cu drept că se mihnea în tăcere și depărtare.

I se născuse însă lui Aràba un fiu cu ochii albaștri și cu părul negru zbirlit. Necunoscînd prețul lucrurilor pe care nu le învățase, el socotea ca niște jucării fără noimă manuscritele de pergament, aurul adunat în lăzi de bronz, pietrele prețioase din comoara părintească, și se juca în vîrtejul lor, scuipînd supărat pe giuvaere și avuții.

În al șaisprezecelea an de căsătorie, Aràba își sîrbătorește, cu femeia și cu copilul lui, ziua împreunării, sorbind o înghițitură de hidromel din ulcica de porțelan, pe care o și dete fiului Ben-Aràba, tîlmăcindu-i tainele, puterile și trecutul ei. Întîi, copilul urmărește cu luare-aminte povestea lui Aràba. Se uită în ulcică și în ochii părinților lui — nu înțelege și nu văzu nimic. Un rîs nevînat mîhni pe părinte, care rosti o poruncă. Și, drept răspuns, Ben-Aràba ridică sus ulcica și o sfărîmă de mozaic.

Acum, Aràba judecă și nu-i ajunge învățătura lui să cumpănească dacă patru veacuri arăbești și douăzeci de veacuri chineze, adunate în ulceaua părintească, atîrnă mai mult, sau mai puțin ca viața unui băiețandru viu și neastîmpărat.

Căci ar voi să ierte, și nu mai știe cum...

DANSATORUL

Niveluri inconstante — un flux cu refluxuri, care atinge din înălțimea cerului matca uscată a fluviului răsucit în el însuși, sau dezlănțuit în

destrăbălarea undelor peste faleze, — se citesc pe pereții perpendiculari pe undă ai malurilor de piatră. Virste vechi apar pe linia nouă a unui echilibru de ape dărîmat, și din luntrea cu văluri, care plutea încă, aseară, cu patruzeci de lopeti lovite-n mătasa riului umflat, se mai zăresc, în zorii zilei, două vîrfuri de catarg. Trirema se tirăște, greoaie, pe nămol.

Ne-a scăpărat sufletul cu aprinderea primelor stele, și cînd zodiacul s-a strămutat, lucirea e întunecată. Douăsprezece făclii au luat lumină de la luceafăr, și acum fumegă pe piscurile în care le-a sprijinit speranța, apropiate de zei. Cine mi-ruiește Tăria cu focuri și sufletul meu cu văpăi, — și cine a suflat în lămpile și candelile mele, de le-a putut ucide ? L-am numit suflet, ca să scăpăm de perifrază, căci de cîte ori ne gîndeam la el trebuia să-i zicem sufletului : Acela-pe-care-nu-l-cunoaștem, Murmurul-din-întunericul-meu sau Vioara-care-vorbește-și-tace-numai-dacă-vrea.

Ca în hamuri cu zimți de oțel armăsarul alb, sufletul meu mă duce fugind pe umerii munților, de-a dreptul prin stîncă și peste rîpi. Ropotul mă ațîță, potcoava rupe scînteia granitică și sparge jar, și sunetul fugii trezește-n minăstiri dispărute, domnițele care au murit. Și hamurile rămîn după aceea goale, ca niște curele care au slujit, aruncate într-un beci cu scule vechi. M-a străbătut o simțire, ca o săgeată înflăcărată, și vîrfurile ei incandescent s-a stins în sîngele meu. În sîngele meu cu tine, în întuneric, heleşteu închegat : de-a lungul tău mătură sălciile, tirite ca niște tîrnuri.

Numai acum o zi și o noapte mîriiau ca niște orgi gîndurile mele din adîncime. Nu s-a petrecut nimic, și flautele lor s-au dezorganizat ; apasă *la* : sună *mi*. Pocnește o vijelie răscolită de izbîndă :

ia seama ! imnul iese oftat. Înainte ! lăncile au rămas în loc și s-au înfipt în lut, oștenii au îngemănat și iau din întineric pulbere în coifuri și beau.

Dacă v-ar pune vouă rime în farfurie și păcură în pahare, le-ați arunca. Sufletului îi plac și-l scîrbesc toate deopotrivă, rînd pe rînd, fără să prefere țărinei lumina și gustînd mai mult ceața decît fumul și decît pulberea licărită de soare. Cine-i el, și de ce șchioapătă într-o zi, și de ce sare peste orizonturi într-alta ? Viața e o domnișoară, pe care el o joacă pînă la bătrînețe și o curtenește, fără să o sărute în marea singurătate. Părechi, sufletele s-au logodit cu fecioara groasă, și încă nu s-au căsătorit cu ea. Ele amînă și dansează. Și-n dreptul unei ferestre deschise, unde a încolțit o stea, prinsă în perdeaua nordului albastru, dansatorul a pierit în gol.

MILA

Aveam o librărie mică, într-un colț de vară străin, dintre lacuri. Acolo îmi petreceam vacanțele de student, vînzîndu-mi cărțile cumpărate peste an și adăogînd volume căpătate cu scăzămînt. În patru cufere mi se cuprindea toată prăvălia, instalată pe două etajere și însufletită de cîte un grup de porțelan. Anul acesta avui un vîltur cenușiu și o căprioară.

Mila purta o haină dintr-o bucată, ca o mînușă lungă, neagră și încheiată cu nasturi de sidef, de la grumazul înalt pînă la poalele desinate pe pantofi. De patru ani ea venea și alegea o carte,

o dată pe săptămână, o citea și o aducea înapoi. Cărțile s-au deprins cu mîngîierea degetelor ei blonde în palma trandafirică, — și într-o după-amiază a întîrziat. Ziua amîrșise, s-a făcut întuneric.

Cuvintele se răreau de la sine, încetinînd ca niște care încărcate cu znoapi de umbră și trase de niște boi cuminți. O lampă se aprinse la un etaj de peste drum. Se mai aprinse o lampă. Vitrinele scăpărau. Betele galbene se urzeau la cele mai depărtate. Mă deșteptasem într-o tăcere dintr-altă tăcere... Cîrnătarul din fața librăriei mele ținea un cuțit lung deasupra unei șunci, așteptînd să o reteze după indicațiile unui lorgnon, și mustața lui cărămizie îi fluiera la urechi.

Ca și el, nu știam unde să tai liniștea întunecată a librăriei. Întreruperea cere gîndire, și gîndirea trage la o tăcere ca somnul. Subt o altă lampă aprinsă, ce-și zvîrli pe neașteptate raza în ochii ei albaștri, văzui lacrimile Milei; ele curgeau demult, fără să știu. Obrazul pus în masca miinilor, ca-ntr-o fîntînă din parc, plîngea încet, ca o statuie.

Aș fi tîlmăcit plînsul ca plîngerea timpului înțilnit cu umbra, ca suspinul cuvintelor din rafturi, rupte cu unghia și lăsate pentru nevindecarea bocetului secret, rănite ca niște pasări. Plîngeau florile, brazdele și pădurile, și plîngeau poate și ploile vinete ale toamnei. Un greierîș dulce, de viori ascunse, începea să se ivească. Se clătinau, pe tulpini fragede, sorii albi cu miezul de aur al mușetelului sălbatec. Din pomi închipuiți alunecau frunze închipuite pe catifeaua potecii, turburată de un ecou răzleț.

Aș fi sucit robinetul electric de lîngă mine, dar mîna îmi era învăluită de o putere lină și mă

simțeam scufundat într-o calmă undă profundă, caldă, din care nu cutezam să ridic brațele în aerul de deasupra. Umbra se adânci în beznă, și peste cărți și peste lucruri crescuse parcă iarbă, ierburi și bălării.

— Va veni și luna, spuneau luciolele din plante.

— Se vor înșira de jurîmprejur galerii boltite și lăcașuri povîrnite, cu acoperișul de olane, spuneau lăcustele nevăzute.

— Se va deschide un lac albastru, cu păpuriș.

— Cerbii vor trece prin heleșteu la culcare. Iată, ciutele au pășit din mal în undă și ascultă înțelesul vîntului pogorît încet.

— Ascultă cîntecul adînc, de clopote înecate, al broaștelor cu spinări de peruzele, ivite-n vislirea lunii pe tremurul apei.

O trîmbiță foarte depărtată a sunat undeva, într-un loc zidit cu stînci, cu pîrtii de cyclamene. Un om cu o sută de chei încete încearcă porțile de fier mut, și pasul' lui calcă pe trepte mari, de pîslă. Nu știu nimic între toate cărțile mele, și Mila e nemișcată, răzimată de rafturi. Limba-mi stă ca limba unei pendule oprite și mă tem să dau drumul tictacului. Ce oră poate să arate, prin întunerice, un ornic care a stat ? Ochii văd și nu. Fața Milei e albă, rece. Întind brațul ca să dau drumul luminii, și mîna mea întîlnește umărul ei, care s-a apropiat pe neștiute, și mîna ei face ocolul capului meu, căutat ca un sfeșnic. Cînd toate cuvintele sînt zadarnice, mîinile găsesc vorbele și gîndurile trebuincioase.

— De ce plîngi ? întreba Mila. De ce plîngi ?

— Eu nu știu să plîng.

Dar, nesimțit, plîngeam, naufragiați într-o insulă obscură.

Ne trezi un client, care intra titubînd și miop.
— Mă rog, e cineva aci?... Aș dori să am un
bun tratat de filosofie generală...

RÎPA CU STELE

Mă duc pe marginea lacului, singur cu umbra.
Însămîntați cu toate stelele Tăriei în văzdhuri
și-n reflex, plopilor par pomii unui Moș Crăciun vâ-
ratec și cîntăreț. Umbra ar voi să se joace cu mine,
— cîine mut, cu tălpile de catifea. Se ține o bu-
cată de vreme înapoi și o bucată de drum o ia
înnainte sau cade pe undă. Luna pune lumină,
și călătorul singuratec aduce umbră.

Mă silesc să-mi dau seama că trăiesc și că în
mijlocul expoziției universale de constelații și de
miracole de necrezut, pe care le văd de zeci de
ani și nu le cunosc, sînt ceva deosebit de ape, de
stele, de plop. Îmi aduc aminte că am un nume
și parcă m-a strigat pe nume pasărea sură ce-a
trecut în zbor printre funinginile de astre. Undeva
parcă am o odaie cu oglindă, în care parcă m-am
văzut și nu mă cunosc, căci nu mă mai întîlnesc
toată noaptea cu mine.

Durere, nu ; plăcere, nu ; dorință, nu : nimic.
Parcă suvenirea ar fi mai ales un legămînt al meu,
că sînt și că trebuie să fiu. Parcă, într-adevăr, su-
venirea bate-n mine orele, dar parcă e suveni-
rea și-a mea și-a altuia, amestecată cu suveni-
rea mea, ca un fum de tămîie cu un fum de țî-
gare.

Mi-aduc aminte ce-i blajin, ce mi-i scump, ce
mi-e nesuferit : totul se filtrează ca printr-o hîr-

tie sugătoare, indiferentă la alcool, la oțet și la apă, — și toate undele tulburi ale lacului meu interior dau aceeaș lacrimă incoloră, de lichid așezat.

Mi-ar înfige un fugar în spinare cuțitul : cuțitul s-ar fringe sau ar pieri, vîrît în metal topit.

Cum simt oamenii că trăiesc și cum s-au asigurat că trăiesc ?

Poate că e o greșeală. Ei zic despre dîșii „azi“. Cel mai prost, ca și cel mai deștept, zice „eu“. Aș voi să zic „eu“ și eu, și am zis. Dar m-am îndoit și am suris. Sînt în închipuirea cuiva care nu mă cunoaște.

Suflet, suflet, unde ești ? Departe de pasul meu zguduit de piatră. Suflet absent, care ai plecat din mine ca o luntre cu o pînză. Unde ești, mamă ? Strig în cer și-n pustietate : „Suflete !“ și tace. Chem din răsărit : „Mamă !“ și răsăritul tace. Nu întîlnesc pe, lac pe nimeni din ai mei. Cine ești ?

RUGUL ÎNNALT

Iată rugul : scoate fum. Arde pe piscul muntelui celui mai înalt din lume, fără soare, în întuneric, ca o roată de jar. Îi cad spițele, și rămîne cercul ; cade cercul, și spițele ard. Roata de foc aleargă ca un șarpe aprins într-o spirală de fum, și se face steag de aur într-un cer verde-zmarald.

Doi ochi triumfiatori, cu o bătaie de lamă vie de oțel la mijloc, s-au deschis peste munți. E privirea telescopică, înghețată și albă, a șarpelui din ceruri. Cînd un om nou urcă stîncă stearpă, cu

tălpi de sînge, spre crestele pierdute-n văzduh, ochii îl aşteaptă, ca două luni gemene purtate-n Carul Mare, încărcat cu păpuşi de gheaţă.

Două seceri, una vînată şi alta galbenă, au pornit printre spicele de argint ale lui Dumnezeu, care ară cu vîntul şi seamănă cu lumina. Sînt spice rotunde, de in. Fulgeraţi în firele fine, seceri ! Şi grăbiţi topirea snopilor, pentru a fi ţesute pînă la toamnă stiharele celor aleşi, al căror grai a şi-nceput, din beznă, să cînte.

Oamenii vin singuri la rugul de pe munte, cu braţele întinse, cu palmele deschise, cu cîte o slovă licăritoare, crestată dedesubtul degetelor, în carne. Ei au trecut de cîteva ori prin tîmiiie, prin sidef şi ivoriu, şi vin acum să ardă-n rugul şarpelui cu ochii albi.

Un tinăr a plecat în sus, cu pleoapele închise. Pasul îl poartă către lună, şi-n lucarna ei stă şarpele şi-l cheamă sus. Drum bun, drum bun ! Mîinile-i sînt împreunate în dreptul gurii mute, a rugă, şi fiinţa lui transparentă pluteşte. Drum bun în turle, drum bun în icoane !...

Măslinii muntelui s-au dat deoparte, ca spintecaţi de-o vijelie, la apropierea omului nou. El s-a uitat în flori şi în fîntîni, şi a şezut răzimat de lespezile şi pe marginile izvoarelor, şi i-a venit dorul să plece, să uite, să intre în foc şi să ardă de jarul curat al nemărginirilor de noapte. Acolo, cerul stă pe pămînt, ca un capac pe care-l ridică soarele şi-l pune luna la loc, încet, ca să nu strivească lalelele palide şi căărăbuşii.

Ascultă inima celuia care urcă, bătînd ceasurile veciei ! Cineva şi-a pus mîna albă pe umărul lui, aplecat sub cobiliţa cu stele. Nu e nimeni. Şarpele strînge, şi strînsura lui e ca o muzică adormitoare, pe care o aude inima singură şi-o uită.

Iată o stea pornind să umble drept, apoi o stea legănată ca un pendul și o stea învîrtitoare în puf de zibelină. Stelele toate s-au clătît din loc și au purces să sporească. Deodată cresc arbori, înfloresc, înverzesc, dau roade, se scutură, se usucă, într-o secundă lungă cît patru timpuri, și iau foc și ard.

Și roata deapănă văpaie și fum...

CERȘETORUL

În amurgul munților vineți și negri, un cerșetor bătrîn întinde trecătorilor o cană goală. E orb, și ridică mîna mai sus decît nevoia. E surd, și urechea lui mată și încremenită simte prin struna brațului sunetul banului căzut în fundul ulcelei.

Un băț înalt, răzîmat de perețele unde stă în picioare, stalactit. O dășagă aspră, de sârică, pusă jos. Buzele nici nu șoptesc, cotul e nemișcat în aer, ca și cum ar încerca un arcuș inchipuit pe o vioară abstractă, împiedicat într-o pauză mistică. E sătean în opinci, cu cămașa scurtă, albă, deasupra ițarilor de dimie, care își păstrează intactă croiala medievală cu două spintecături pe burtă.

Așa ar fi voit să trăiască și Tolstoi, fugăr dintr-o reședință opulentă, în ajunul agoniei, primind poamana sfîntă a trecătorului și poftindu-l, în schimb, să se uite în ulcica lui fără conținut pipăit, dar plină de golul mare al eternității.

„Ia și bea, ar fi șoptit gîndul lui Tolstoi. Bea din timp și din vecie cu cana mea. Nici timpul, nici vecia nu se isprăvesc dintr-însa niciodată.“

Nu ești tu Leova Tolstoi, din Iasnaia Poliana, bătrînule ponosit în Carpați, comitele feudal mîndru, destoinic și istet, care a purtat războiul și l-a urît, care a cîntat și s-a mîhnit, care a scris ca Homer și i-a fost scîrbă de manuscrisele lui ?

Nu ești tu călărețul din arme și din împărăție, care s-a scoborît din spinarea calului în țărînă, și-a rupt pintenii ca niște spini agățați de călcîie, și lancea și-a frînt-o pe genunchi ? Nu ești tu copilul care ai ascultat seara, în lărgimile pustei, sub constelațiile Asiei albastre, povestirile celor o mie și una de nopți, îngîinate de un cerșetor aplecat înăuntru pe o fereastră a castelului natal ?

Nu ești tu cel din spița lui Rurik, ca Iisus din neamul lui David ?

Liniștea ta mă tulbură, și ochii tăi, închiși la icoanele din catapeteasma vieții, mă înfricoșează. Cine ești tu, cel care nici nu vezi, nici nu auzi, nici nu te miști, nici nu te încovoi, nici nu te vaieti ? Cine-o să-mi răspundă, de lîngă zidul tău lung, umbrît de un plop cu foile clătinate de legănările de sus ?

Un hoț te pîndește de după un colț de casă. Ochiul lui, arzător de sărăcie și de speranță, așteaptă ațîntit clipa în care se vor fi rărit trecătorii, și umbra de sus pînă jos a plopului și a zidului lung, se va fi închegat. Sunetul de pușculiță al banului aruncat în ulcica ta întinsă i-a ațîțat auzul și-i ascute miròsul, ca un fum de friptură. Hoțul tremură ca un ciine de vînat urmă-rind sitarii. Agonisita pentru tine a cerurilor, care îmbracă regește crinii și hrănește pasările văzduhului, fără să are, să semene și să adune, ispitește vigoarea tîlharului ascuns la capătul zidului tău.

Iată-l, vine, cu pași de lup. Mina lui s-a ridicat, Leova, către tine, ca să te ucidă în mijlocul marelui tău întuneric și să te jefuiască, mort, de lăsaia văduvei, dată pentru Dumnezeu. Dar ochiul tilharului s-a știrbit în ulcica ta întinsă. Tilharul a fost flămînd și mai ales însetoșat. Ți-a zmulș din mînă cana plină cu gol și a băut cu lăcomie. Iată-l că nu și-o mai poate îndepărta de la buze. Iată-l că s-a săturat și ți-a pus ulcica în degete, înapoi.

Cine ești tu, tilharule întinerit și virginal, care te-ai închinat cu trei metanii dinaintea cerșetorului Leova și i-ai sărutat genunchii cioarecului și ai plecat ? Unde te-ai dus ?

E ADEVĂRAT...

M-am uitat douăzeci de ani la munți, m-am născut în munți, i-am ascultat o viață, m-am adăpat din ei, am adormit pe ei cu vitele mari ale visului meu, cu care am suit și am păscut piscurile și le-am coborît. Nu pot să-i zugrăvesc cu pensula mea. Îi văd și nu-i pot face văzuți ; lipsește pensulei mele, plină de gîngăviri mute, albăstruia șoaptă care să le rostească. M-am născut, gîndule, cu inelele tale mari și grele la mîini și nu le pot scoate din degete ca să le dau ; licăresc numai la mîna mea, pe întuneric.

Mă supără un spin de aur încolțit în mine, nevăzut, de cîte ori mă plec ; trebuie să merg înalt, cu fața către spinii de argint ai nemărginirii. Inima mi se bate ca o sită care cerne vînt și lumină.

Vino, lună, tamburină, să te lovească și să te sune cîntărețul. El voiește să joace, trecînd în crepîsul pe funia vieții, întinsă între două nemărginiri. Florile cîntă, gîrlele au vuiete de viori, iar lacurile s-au umflat ca niște cimpoaie.

Tu te-ai născut din Fecioară ? E adevărat. Ești Fiul lui Dumnezeu ? E adevărat. Te-ai răstignit și ai înviat ? E adevărat. Totul este adevărat înăuntrul graiului nostru cunoscut. Noi niciodată n-am umblat prin cerurile tale, și cu Tatăl nu am vorbit — și nu avem cuvintele de lucruri neobișnuite, între blid și lipie. Noi n-avem timp mai mult decît ciocîrlia zburînd după viermi. Dacă mi se pare că am un ceas de nedumerire, timp ca să mi-l dumiresc nu e. M-am născut cu gîndul, și înainte de-a-l privi în față, am murit. N-a fost răgaz să-l toarcem, necum să-i mai dăm un glas. Viața trece ca o vîpaie.

Graiul nostru cel necunoscut, acela este adevărat ; într-însul se cuprind neliniștile și ivirea iute a unui început de drum. Încrucișînd cuvinte cunoscute, le facem vîrf și tăiș ca unui cuțit apăsător pe alt cuțit ; pe firul tăișului, numaidecît știrbit și îngroșat, a fulgerat a mia parte din clipă, o a mia parte din scînteie. Am văzut scînteia ! Ia-mă, scînteie, în tine și du-mă-n focul din care ai fugit și nu te-ai stins. Icoana scînteii s-a stins însă, înainte de-a fi prins-o, în tăișul unui cuvînt, și iată toate cuvintele mele, ca niște vechi custuri, ruginite în tecile mele oarbe...

Vino pe nesimțite, ca o ață de umbră, dacă nu vrei să ți se vadă lumina. Ochiul meu dibuie-n întuneric ca orbul. Vino umbră, vino întuneric ! Cît păienjenis de umbră mi s-a lipit de pleoape și de buze ! Am intrat în lume ca într-un beci cu averi zăcatoare, în ușa căruia, dată de părete, din

întineric peste întineric, și-a lăsat părăsită pînza un păianjen și a plecat. Aș voi să-mi iau fir după fir mătasa de pe față, și nu pot prinde cu degetele mele firul, mai gingaș decît pipăitul meu, făcut pentru grinzi, drugi și săcure.

Este adevărat tot ce s-a grăit, tot ce s-a povestit, tot ce s-a scris și tot ce s-a păstrat. Îmi spune că așa este, zbuciumul meu. Tu vorbești, și pădurile sufletului se răscoală ca de un geamăt de cireadă. Vitele mele din munte au adormit păs-cînd și au intrat, fără să bage de seamă, dormind, din munte în această pădure. La un loc, unde se curmă muntele și s-a deschis o firidă dintre mai multe lumi, se strecoară vietățile din toate tăcerile în tăcerea mea. E adevărat. Totul e adevărat...

MĂRGINEA

Am avut un petec de curte, și toată ziua copiii și cîinii dădeau tîrcoale împrejmuirii.

Socotind că era prea mic, l-am întins ; copiii și cîinii au stat ziua întreagă la zăbrele și la poarta încuiată. L-am făcut de zece ori mai mare și am depărtat gardurile de zece ori ; copiii și cîinii, de zece ori mai repede s-au grăbit să ajungă îngrădirea. „Poate că nici două hectare de pămînt nu sînt destul de late și de lungi, mi-am zis, ca să le cuprindă jocurile și să-i obosească“, și m-am strămutat pe o suprafață de zece hectare. Toată ziua și o parte din noapte copiii stăteau încălecați pe uluci, uitîndu-se în fundul zării, și cîinii lătrau

din ce în ce mai tare la o fantomă care putea să fie și marginea lumii și luna.

„Nu mă mai pot muta nicăieri de-aci, de pe țărîna moșilor mei, m-am gîndit în cele din urmă Rămînem unde ne găsim.“

Am umplut atunci ograda pustie cu floare și umbră. Am adus pasări rare, cărora tăindu-le sfîrcul aripilor, le-am pus să umble și să trăiască împiedicate. Erau între ele doi vulturi de piscuri și s-au pripășit și cîteva fiare.

Zadarnic.

Am inventat mingi care sar singure, mașini de fugit repede și un mosor de zburat. Am construit bolți cu arcul dulce și turla țuguiate, cu săgeți. Piatra scoborită din munți adevărați am făcut-o peșteri, cu toate imitațiile de temperatură și de aspect de pe grotele povestite. Am pus poame suave în pomi străini. Toate aceste noutăți, la care am muncit cu oamenii mei, din răspuțeri, au interesat copiii cîteva zile. Petrecerea lor predilectă era să ajungă degrabă mărînirea și să se uite cu cîinii în nemărginit, în timp și în tăcere.

— Ce vedeți voi într-acolo, că de dimineată pînă seara colindați cu ochii prin zare și prin nimic? Răgazurile voastre cele mai bune, dumini-cile și sărbătorile voastre le cheltuiți cu deșertul. Rămîneți în bătătură. V-am adus din povi-rnișurile cerului, pe pămînt, tot ce ar putea să a-tragă și să ostenească un călător. Întindeți mina și gustați; chemați, și vi se vor înfățișa toate vie-tățile din arca lui Noe, adunate pentru voi. Pen-tru că nu ascultați și m-ați învierșunat, am pus pe marginea împrejmuirii ghimpi și așchii de fier.

Copiii nu s-au mai urcat pe garduri, ci au sărit peste ele. Cînd, seara, s-au întors acasă flămînzi, miinile și coapsele erau însîngerate.

— Ne-am rănit din pricina ta, mi s-au plins copiii, iar cîinele nostru cel mai frumos a murit înțepat de sculele tale blestemate.

Dar peste noapte s-a iscat o furtună mare, care a răsturnat împrejmuirea.

A doua zi, copiii și cîinii s-au întors acasă de timpuriu. Nemărginirea începea din pragul casei, scund. S-au învîrtit în jurul bordeiului, și de-a-tunci ei au rămas nemișcați într-o întindere mai mică decît petecul de curte de la început.

Am înțeles atunci, tîrziu, că împrejmuirea nu trebuia făcută și că un loc dezgrădit e mai vast decît o țară închisă. Copiii și cîinii nu mai trebuie să vadă zăbrelele niciodată.

Dar nemaivînd de cercetat întinderea, copiii se întoarseră să caute îngustimea și, din toate cîte le cădeau la îndemînă, ei și-au ales ce fuse mai mărunț, — bobul de nisip. În loc să sporească întinsul, ei începură să strîmteze mărunțul și să scruteze adîncul în firul de țărînă. Ceea ce gîndul meu nici nu stîrnise, ochii lor începuseră să vadă într-adevăr, deosebind rînduri de lucruri, unele într-altele, încleștate în lucrul pe care îl purtau cu buricele degetelor în lumină. Copiii îngrămădiră cărți și caiete, cîntare, lentile, mașini de-o șchioapă, ape-tari, pulberi, cheltuind porumbul, săcara și grîul pe otrăvuri și sticlării și făcînd micul din ce în ce mai mic. Și abia răz-biseră prin trei-patru îngrădiri dinlăuntru înve-lișurilor ascunse.

S-a iscat și atunci o furtună și a dărimat cîntarele. S-a prăbușit bordeiul peste noi și ne-a strivit. Prin partea locului, unde am trăit, nu a mai rămas în viață decît un cerșetor orb, care umblă din mormînt în mormînt și cere, nu știe nici el ce, și nu are cine să-i dea.

Am înțeles atunci, tîrziu, după ce am murit cu toții, că viața veșnică e a orbilor. Acum și pururea și în vécii vecilor...

ZBURĂTORUL

Pescarii de scrumbii au scos ieri din Mare cadavrul unui tînar cu aripi, pe care l-au întins pe nisip. Crezîndu-se că este vorba de un aviator, care ar fi încercat echilibrul unui aparat nou, montat pe umeri și fixat cu corzi, pescarii i-au desfăcut aripile, ca două evantalii, și s-au încredințat că greșesc. Aripile erau ca la păsări, crescute din umeri, lungi pînă dincolo de călcîie și urzite din pene amestecate, de șase-șapte culori. Cînd a fost pescuit, trupul pînă la grumaz era închis între aripi, ca o păpușă îmbălsămată, și numai cu greu a putut să fie scos la iveală din învelișul de fulgi cărămizii și albaștri.

Scăldătorii, — femei, copii și bărbați, — de pe nisipuri, s-au adunat numaidecît, să vadă dacă zvonul că s-a găsit un înger înecat în Mare era adevărat, și au rămas uimiți de frumusețea mortului întraripat. Covîrșiți de mirare și spaimă, ne-am apropiat de el ca de cel mai neînchipuit exemplar de perfecțiune ce ne-a fost dat să ne închipuim, ajutați de invențiile și descoperirile artelor matematice. Aripile tînarului mai tremurau. Murise decurînd, și însă nu murise detot, ca fumul depănat cel din urmă, de făclii, după ce s-au stins.

O cercetare rapidă printre grupurile de scăldători, de cîteva mii, nu dăte nici un răspuns. Nimeni nu văzuse, de jurîmprejur, nici în Mare, nici

pe uscat, nici în văzduh, pe necunoscut ; ceea ce ne-a făcut să credem că el venise dintr-altă parte — și, cum ne stăpînea gîndul acesta, ochii s-au ridicat în sus, unde scăpăra, fără înnoirare, azurul, și scaldătorii, începînd să se înfășoare în giulgiile de baie ca-n niște aripi, și ele, făcură semnul crucii, chinuiți pe neașteptate de taine.

Un copil găsindu-i un melc roșu ca macii, între degetul mare și degetul următor, și întinzîndu-și mîna să-l ia, văzurăm că degetele de la picioare ale zburătorului, căzut din săgetările, poate, ale luminii, purtau adaose trandafirii între ele, ca la înnotătoare, și ni se spori uimirea și mai mult. S-ar fi putut ca tînărul să nu fi căzut din Tărie, și să se fi ivit de prin Mările din fund.

Din pricina liniilor drepte și a formelor turtite ale trupului, s-a crezut că necunoscutul e un bărbat de vîrsta flăcăilor noștri obișnuiți. După ce, cu evlavie și luare-amînte, a fost întors și descoperit cu totul, oamenii și-au dat seama că tînărul, fără să fie bărbat, nici femeie nu era, depășind cercul de subalternări și fatalități care dau virtejului omenesc neclintirea lui pe loc și-l robesc farmecului trist al apropierii...

Am înmormîntat pe tînăr dincolo de Mare, într-un pămînt alb, din care chinezii fac de mii de ani olăria lor, însufletită pe față cu icoane și în interiorul păreților cu răsfrîngeri de mărgăritare și opal. Cinci mii de oameni cu femeile și pruncii lor au intrat în convoiul care l-a dus pe brațe, pe un pat de verdeață neagră a pustietății. Era un convoi cum nu se mai văzuse la nicio îngropăciune, — roșu, violet, stacojiu și alb, după mantalele scaldătorilor, — care a înconjurat golful cel mare, cîntînd încet, cu lăcustele din mărăcinișurile cenușii.

În noaptea ceea luna de foc nu s-a mai mișcat din vârful stîncilor de smirnă, dedesubtul cărora fusese săpat mormîntul, înfiptă cu buza-i de săcure în creștetul cel mai înalt. Fără îndoială că un lucru s-a petrecut, nepriceput de noi, căci și ploile ce au curs trei zile și trei nopți, începînd de vineri, au împietrit lutul mormîntului și pămîntul din preajma Mării, ca și cum ar fi fost de cremene de la început.

FÎNTÎNA SAMARITENCII

Adormit pe ghizdul de piatră al fîntîinii, un înger de înălțimea unui cocor azuriu s-a ridicat surprins de zorii zilei, în văzduh, și apăru frecîndu-se la ochi, sfios și rușinat, în mijlocul universului de peruzele scînteiate și de heruvimi al vieții viitoare.

— De unde-mi vii, îngere, atît de tîrziu ? îl întîmpină muștrîndu-l vocea mare a Celui-de-pestefire, cutremurînd Tăriile boltite jurîmprejurul lui ca niște catapetesme albastre.

— De la fîntînă vin, Doamne.

— Și ce-ai făcut o noapte-ntreagă la fîntînă ?

— Venise Samariteanca să-și umple amfora cu apă...

— Și dacă a venit Samariteanca ?

— M-a găsit răzimat de piatră, cu-o aripă lăsată în izvorul rece. Și era singură în toată cîmpia pustie, din fîntînă pînă-n zare... Și luceafărul scăpărase sus... Și era tînără ca o ciută, mlădie ca o mînză, neagră ca tămîia și cu ochii lungi pînă la tîmple și înflăcărați.

— Și s-a speriat de tine...

— Nu... M-a mîngîiat așa, încet, pe aripi și a crezut întii că sînt o rămășiță din vechile povești, care dau tircoale apelor și pădurilor de pe pămînt. Și m-a sărutat întii așa cum sărută fetele puii de vrăbii — și eu simțeam că mă desfac ca o ladă demult închisă, că mă rup ca un sigiliu, că mă deschid, legănat, ca o ușă zidită, că mă elatin ca o turlă cu clopotele dezlănțuite... Apoi, țița ei dreaptă, cu mura rece, m-a lovit nevinovată peste nas și mi s-a îngropat în pleoapa ochiului, unde a stat, și ochiul meu a supt frăgezime. Și mirosea a piele nouă de curele. Și mîinile mele au adormit în poala Samaritencii. Și ea m-a întrebat de ce nu o sărut și eu, și am răspuns că nu știu. Și a voit să mă învețe, și eu nu am putut învăța. Și m-a mușcat, și am simțit un cîntec suindu-se în mine departe și murind departe, ca un zvon într-un plop. Și s-a jucat în toate chipurile cu mine, și a rămas năucită și goală, ca un pește frumos, și a plîns de nesimțirea mea. Și mă simțeam, alături, ca o statuie fără căldură, fără sudoare, de aer parcă și parcă de metal. Și pleoapele mi-au căzut grele peste ochii orbi de înțeleșuri.

UN ROMAN ÎN DEȘERT

În mijlocul parcului se ridica, pe cerdacuri albe, castelul, ca o fîntînă de flori. Din balcoane năvăleau torente de trandafiri, din acei trandafiri curgători pe fire, care par altoiți în sălcii plîngătoare. Iedera se înfășura pe burlane și turle, pînă la virfuri, și, pe marginea jgheaburilor și-n strea-

șini, glicinele, răsucite funii, cu ciorchini de salcîmi violeți, scuturîndu-se ca niște clopoței fără sunet, se identificau cu piatra și cu arama.

În priveliștea de Paradis a parcului din geamul lui, sta scufundat, de cîteva luni, palidul seminarist aflat la studii în străinătate. De pe creanga sufletului, canarii și cucii reveriei se strămutau, dis-de-dimineată, în parc, zburau pe cerdacuri și dormitau pe flori. Mai ales pasările roiau dinaintea unei ferestre mari, cu geamurile vinete, albăstrii, alburind în fața cerurilor ca o undă de plumb.

O fată de frumusețe zveltă împlinea licărul născut al geamurilor mari, păstrînd mai întotdeauna aceeași atitudine în golul ferestrei, ca păstorul încremenit în lună și înghețat în lumina ei, ca o libelulă într-un disc de rășină. Fata era o prințesă, o domniță, fără îndoială bălană, care țesea la gherghef sau citea cărți cu farmec și minuni, căci nu-și ridicase din încovoierea ei atentă capul niciodată. I se zăreau măregele de safir curgîndu-i pe grumaz ca două rîuri de azur sticlit.

Frumoasă și-n timpul muncii, domnița era tot atît de frumoasă și-n timpul hodinei, ca apele, — diamantine cînd sar, și senine cînd cad în repaos, — cu o tristețe nouă în fiecă infățișare. După gherghef sau după carte, ea se potrivea cu umărul într-un talaz de iederi și sta nemișcată, uitîndu-se în comoara grădinii, fierbinte, tumultoasă și îmbelșugată de culori.

Pînă să bage de seamă, trecuseră două luni de zile și de flori. De atunci încoace, ea se ridica-n pervazul cenușiu și se oglindea drept în odaia studentului, cu o masă la mijloc, acoperită de cărți și caiete. Cu o discreție aristocratică, ea conșimțise să-i întoarcă în cele din urmă sărutarea, pe care, cu o metanie mare, el i-o trimitea zilnic

peste trandafiri, ca un cavaler scoborît romantic de pe cal şi salutînd, cu pintenii împreunaţi, din pălăria cu pene de struţ, dusă din cap prin aer la pieptul frînt în omagiu. Nici nu-i putea cere deocamdată mai mult, şi poate că el era singurul fericit căruia prinţesa, purtîndu-şi două degete la buze şi despărţindu-şi-le de gură, i-a trimis semnul logodnei.

Lucrurile s-au petrecut ca în cărţile cu poze dintr-alte timpuri, întocmai. El visase oraşul şi frămîntarea, şi în dreptul odăii lui, închiriată la întîmplare, se înălţa cea mai liniştită şi mai gravă biserică a stăpînirii de sine. El se uita într-o gravură, săpată cu linii mărunte, şi trăia, fără să fi căutat, într-un altar cu bibliotecă. Ceasuri întregi a contemplat domniţa din cerdac şi geam, şi în priveliştea parcului sfinţit de privirea ei, studentul a scris, inspirat ca un mare cîntăreţ, acătiste de iubire şi de speranţe, timide ca porumbieii. Distanţa nu era atît de mare ca să nu poată cu timpul să o micşoreze la zăbreaua de fier. De cîteva ori pe zi, înfăşurîndu-şi scrisorile în pietre albe, el i-a trimis domniţei, aruncate prin văzduh, cîntece şi jurăminte, pe care ea le-a citit, negreşit, ascunse acum în paginile cărţilor pe de genunchi.

Această lungă bucurie nu putea să fie, totuşi, fără sfîrşit. Într-o zi, fără îndoială, un bilet va fi prins de părinte. Acest tată de prinţesă, educat la o morală severă şi la duriţările disciplinei de castă, va chema-o, va interpela-o. Ea se va codi, dar va fi silită să spuie adevărul, arătînd către odaia seminaristului de peste parc. Drama e inevitabilă. I se va cere studentului socoteală ; va veni garda să-l ridice pe sus şi să-l înfăţişeze, între halebarde, stăpînului supărat. În sala de arme, el va răspunde cu simplitate, însă hotărît :

— Uci-de-ți-mă, duce, o iubesc.

Mușchetar ignorant, studentul se ridică din scaun, trîntea cu pumnul în masă agitat și căuta o soluție supremă. Ca să-i facă onoare, în cazul cînd ar fura-o și ea ar binevoi să-l însoțească, el ar trebui să fie bogat. O disperare devastatoare punea stăpînire pe ființa lui, disperarea tinărului sărac, proletar prin veșnică predestinare.

Povestirea începea ca într-o insulă fericită. Trebuia să se ivească un moment cînd, escaladînd grilajele peste sulitele cu vîrfuri poleite, tinărul avea să urce scările de piatră și să moară, poate, pe trepte...

...Dar parcul nu era chiar un parc, și castelul nu era chiar un castel, ci clădirea unui minister. Și în geam nu era o domniță, căci geamul era pustiu, ca și scara de serviciu, în perețele căreia fereastra era intercalată. Iar în cerdac nu visa domnița, ci fusese așezat un dulap al arhivei. E adevărat însă că balconul este plin și azi de bilete albe, aruncate cu piatra. Și-i cu puțință ca seminaristul să arunce și astăzi, cînd i-a crescut barba pînă la piept, versuri domniței, fără să aibă curajul să taie drumul și să treacă poarta, unde salută un valet.

MOLITVA PĂPUȘII

Dumnezeu a făcut pe om, și l-a nimerit ; omul l-a făcut pe Dumnezeu, și nu l-a nimerit.

Întîi, el a căutat în păpușă să strîngă înfățișarea însăși a lui Dumnezeu, care-l făcuse. Pentru

că Părintele omului s-a ascuns, depărtându-și degetele de lutul lui frământat, omul, rămas în pustietate singur, speriat de lumină, posomorit de amurguri, înfricoșat de întuneric, l-a strigat prin toate văile și din toate piscurile, ca un ied ră-tăcit.

Părintele lui nu putea fi nici elefantul, nici girafa, nici șarpele, nici pantera, deși mai puternice toate decît el și în stare de fapte de care el s-a dovedit neputincios. Făcătorul-a-toate i-a lăsat în suflet amintirea acestei siguranțe — și îm-bătat ca un călăreț voinic, care și-a văzut mireasa în vis și a purces să o caute peste tot locul zadar-nic, el a străbătut pădurile și malurile mari ale apelor, cercetînd pe unde l-ar putea afla.

Și l-au înneecat ploile, l-au degerat înghețurile, l-au urmărit stelele în munca lui fără folos. Iar cînd i-a murit cel dintii copil, o fată bălaie cu ochii ca peruzeaua; cînd a văzut că viața poate să se curme înnafară de puterile lui, că ființa vie este mărginită; cînd a înțeles că viața stă lingă moarte, despărțită printr-un vâl cenușiu, în care intri ca să treci dincolo învăluit; cînd amărăciunea morții s-a unit cu tristețile celelalte, atunci, dez-nădăjduit, omul a căzut plingînd pe marginea unui rîu, a frământat și el cu lacrimi un idol, din lut, l-a ascuns în sîn și l-a jurat să înfățișeze pe Dumnezeu care fugise de el.

Ca să par știutor și viteaz, încep rugăciunile mele cu vorbe: „Tu, Doamne, fie că ești, fie că nu ești...” Vreau să dau timpul care te tăgăduiește drept păreche timpului care te arată. În teaca mea dreaptă vîr două plăsele încovoiate. Nasturii de la pieptarul inimii vreau să-i cos cu un ac

despicat ca o undiță. Mă uit la tine prin măraci niș cu ghimpi, și mîna mea vreau să intre în înfățișarea ta, zgîriată.

Însă eu știu că ești.

Mi-a spus umbra și mi-a mai spus cerbul. Mi-a vorbit de tine fintîna și mi te-au grăit hotărît pietrele mute. Sobolul mi-a spus un cuvînt, vîntul mi-a povestit o șoaptă, sunetul pămîntului mi-aduce vești în murmure despre tine. Nu am ascultat de apostoli.

De zeci de ani tu ești singura mea adevărată meșteșugită îndeletnicire ascunsă. Toate celelalte munci sînt sterpe. Sînt pentru tine ca un giuvaer-giu tainic, al căruia lucru începe, împrejurul inelului de aur, după ce am adormit cu toții — cetățile, staulele și pădurile. Îmi scot sculele ca un hoț și prind veriga în menghină, și o potrivesc, ca să nu mă simtă nimeni. Eu tai lin lanțurile și retez cu un fir de păr de oțel zăbrelele mari din gura firidei mele către vatra scînteielor tale. Auzi tu, Doamne, cum cade pilitura uneltelor de-a lungul frunzelor din văzduh ?

Am aflat ce o să se întîmple. Voi ieși odată dis-de-dimineată, cu vacile, pe cîmpul de pucioasă și rugină, — și voi ține cartea ta alăturată de șold. Și voi vorbi holdelor, pîraielor, mesteacănilor și oamenilor despre tine, povestindu-le cum te-am găsit și căile pe care te-am ajuns. Căci nu e adevărul mai mare și mai curat decît cazna cu care te-ai prăbușit pînă la el. Osîrdia noastră începe adevărul, și oamenii mei au nevoie să cunoască osîrdia, ca să o încerce și ei. Ți-am găsit hrisoave și noi îndreptări. Jidovul sufletului meu trebuie să le întindă sulurile în văzul posomorît al sina-

gogii, ca să te cunoască oamenii, care nu pot într-
altfel, de pe ele. Aci e litera mare și dincolo e li-
tera mică. Aici e litera roșie și dincoace ștampila
degetului mare, care a intrat în ureche, în sînge ;
în pleoapă, în sînge ; în rană, în sînge, -- și urma
și-a lăsat-o, ca un pas de mierlă împușcată, pe
coașa de piele a pergamentului nou.

IEȘI AFARĂ !

Scufundat în cutia cu scule și robul unui ate-
lier de șlefuit, ochiul nu ți s-a mai uitat nici în
sus, nici împrejur, de cinci sute de ani. Ești o men-
ghină, o daltă, un flerăstrău, o peniță. Stăpînit de
un material și halucinat de o formă, lucrul tău se
face numai pentru scule. S-a pogorît universul
la tine pe nesimțite, ca o ninsoare, și s-au adunat,
sticlind în rumegușuri, în pilituri și pulberi, ste-
lele, pe mătura ta. Ce de gunoi de lumină la ușă !
— pe care-l duc pe talpă, fără să știe, trecătorii,
și-n care scarmănă gîngăniile argintate ! Ca să
faci un topor și o coadă, ai pierdut un an și de
zece ori mai multă materie decît unealta făcută,
și toporul ți l-ai dat unui salahor, care-l va știrbi
într-o buturugă.

De ce ai ales oțelul cristalin și călitura tîrzie,
cînd puteai să-l bați în fier de potcoavă și să ca-
peți preț ? Muchiile i-au fost turtite meșteșugit,
și între fulgere și scînteii ai scos din moliciunile
înlăcărate-n jar și tîrîte pe nicovală cu cangea,
cîteva rînduri zadarnice de comori. Cîtă vreme ai
căutat călcîiul cel mai potrivit pe verigă și glezna
săcurii cea mai frumoasă, sudoarea ți-a scăpărat

învăluită în vilvătaie, și brațele sumese păreau în gura vetrei, că riciile-n soare și-l răscolesc. To-
porul, greu, putea să reteze din zbor și firul de
mătase.

Toate măduvele fierului au trecut strivite pe
ilău. Secerile au fost încovoiate ca o margine de
disc, burghiile tale au avut sfredelul diamantin
și viu. Ai făcut undrele de subțirimea mustății de
spiț, cuțite ca sticla, și spada ieșită din miinile
tale putea să intre prin catifea și, zmulșă dintre
coaste, să dea o moarte curată, fără urme. Săge-
țile ți-au fost însuflețite cu simțul stîrnit al săl-
băticiunii care caută prada și o ajunge după mi-
ros. Ai despicat metalele ca niște trestii și ai
zmulș din mijlocul spetezei lor sulita vînătorului
călare prin împărăția de umbră.

Căutînd spiritul lutului și al pietrei, ai găsit un
simbure de cristal și în putregai, dar ai uitat, meș-
tere, borhoturile groase, și rămășițele s-au îngre-
mădit. Meșteșugurile și munca ți-au băgat umerii
în spinare, și, apropiată de pile, căutătura ți s-a
împuținat. Dogoarea îți ustură nasul și-ți pîrleşte
sprînceana flocoasă. Ți-am dat un ghionț, meș-
tere, și nu te-ai trezit. Te-am apucat de-o ureche
și te-am tras după mine, — melc al găocii în care
te-ai înclcit.

Meștere, lasă dracului ciocanele, fierăstraiele,
flacoanele, apele și uleiurile, și vino după mine
în grădină, să te duc de guler și să te dau cu capul
de copaci. În euptorul dumitale o să torn zece
găleți de apă, și ușa lăcătușeriei am să-o bat în
scoabe.

Ieși afară, meștere ! Si uită-te-n jos. Si uită-te
în sus.

ÎMI PLACE...

Demult nu ți-am mai scris, să nu fii supărat. Am treabă ; mă plimb toată ziua, și tu știi prea bine că nu mi-e urît. Mă bucur de tot ce văd și totul îmi tihnește. Bunurile nimănuia nu mă ispitesc și nicio slavă nu strică liniștea mea. Când sfîrșesc, o iau de la început. Să zic că nu mi-a rămas nimic de făcut într-o zi, și tot mai găsesc cite ceva. Dacă mi-aș număra degetele înnainte și de-a-ndaratelea, de o sută de ori, sau bețele de chibrituri, tot nu izbutesc să mi se urască.

Uritul vine și din cărți ; dar ai băgat de seamă că pierind cuvîntul „plictis“ de la tipar, s-au isprăvit și sentimentul, și oamenii nervoși afară din cale, și medicamentele renașterii gustului de viață ? Dar vine mai ales din vanitate. Un om obișnuit își închipuiește că se naște ca să parvie și că omenirea îi datorește ceva în orice caz. Mie nu mi s-a ivit încă această iluzie și mă simt mulțumit cu puținul ce-l am. Nu mă vaiet, nu mă plîng. Dacă-mi lipsește ceva neapărat trebuincios, trîntesc cu pumnul în masă, fulger o secundă și... rîd. Ca într-un rîu cu albia calmă și cu apele albastre, porcul de mocirlă al cîte unui gînd se apropie să se scalde în mine, să-mi tulbure curgerea lină prin grătarele de sidef ale lunii. Mi-e ciudă, dar abia mi-a fost ciudă, că mi-a și trecut, și rîd. Nu sînt trufaș, bolnăv, supărăcios. N-ai idee ce om cumsecade sînt...

Îmi place. Îmi place să mă uit, îmi place să merg și îmi place să stau. Mănînc cît șapte, dorm cît opt. Și muncesc pe brînci, și dacă n-am ce munci. Dar acum mă plimb cu poftă și rîd ! Despărțindu-ne în grădina zoologică, ți-am spus : „Te las cu

bine". Şi tu mi-ai răspuns : „Vezi să nu te strici, Păcală". Nu s-a stricat Păcală. Păcală e cs domnesc şi rabdă cu poftă, ca şi cum ar mânca. Păcală nu s-a bosumflat că toţi i-au luat-o înaintea. El îşi duce drumul la pas, la pas încet, oprindu-se şi uitându-se şi după ciori, după nori, după stîlpii de telegraf şi după căruţe. Mi-aduc aminte, dragă, de un tablou ce mi s-a lipit de ochi : un băieţaş cu nasul gros ducea de căpăstru măgarul, încălecat de un unchiaş cu degetele mari prinse în subsuorile jiletcii. Unchiaşul poartă o scufie cu moţul de ciucure atîrnat pe nas. Trei femei din marginea şoselei dau bătrînului cu tifla pentru că e vesel şi că îşi osteneşte copilul. Un tablou zugrăvit aspru, cu peria parcă de sîrmă şi semnat : Hodler.

Eu am venit în lume cu credinţe de ţărănoi. Mi se pare că nimic nu mi se cuvine, şi dacă totuşi cade ceva, mă bucur ca de un dar. Îmi fac socoteala ca şi cum n-aş fi. Dacă n-aş fi fost, nu aş fi ştiut nimic. Fiindcă sînt, aflu, şi aflînd, te bucuri, ca şi cum-iei de căpătat. Dacă aş fi beteag, ar fi mai rău. Mă gîndesc că aş fi putut veni pe lume orb, olog, să mă uit în lumină ca un ciob şi să mă tîrăsc ca o funie prin ţărîină. Dar sînt întreg ca o ciutură şi mă umplu cînd vreau cu lumina lumii, ca şi ciutura cu apa din fundul pămîntului rece, sunînd pînă-n adîncuri şi vărsînd în drumul de urcare murmure de aur.

De ce să mă cert cu viaţa, dacă-mi place ? De ce să-i cat gilceavă, dacă o iubesc ? Crezi tu a fi ceva mai bun ca ziua scurtă pe care o trăieşti ? Oamenii nu ştiu să umble, să se uite-n sus, să cate-mprejur, să iscodească, să doarmă şi să ridă. Se însoţesc, doi sau zece, numai să se priceapă, fiecare împiedicat în picioarele şi chiorît de în-

fumurarea lui. Din doi, unul vrea să fie mai mare ; din 'o sută, de-așijderi ; pofta de treaptă sporește cu gloata. Știi ce proști sînt mai ales oamenii deștepti ? O mie de muște zac la coada boului, ca un cataplasma, toată vara, fără ca boul să știe ; din cînd în cînd el își clatină coada, moale ca un bici, din care te-ai așteptat să troznească. Musca sugă, coada doarme. Arată-i boului buricul degetului, că se sperie și ia vînt.

Mi-am pus o întrebare : cîți oameni trec pe zi pe lîngă felinarul dintre plopi ? Cîți trec de sus în jos, cîți de jos în sus ? Și-i număr de șase zile mereu... Și rid.

Îmi place...

STEAUA LUNGĂ

Mă turbură steaua care clipește cîlo, între doi cireși, la o palmă mai sus de orizont. E lunguiată ca un ochi și bate-n safir, în zmarald, în rubin, în argint. Mi-am luat privirea de la ea și am vorbit cu cîinele meu, slobod către miezul-noptii, puternic în măsele și labe, ciulit de o harmonică suspinată în depărtare.

Steaua s-a deplasat de două ori către dreapta, mergînd împotriva mișcării verticale a bolții. E ca o candelă de vapor, plutind fără să se înalțe. Au trecut două vieți mijlocii decînd mă turbură la fel, de cîte ori o zăresc în același loc, pornind către răsărit, unde o prinde și o înneacă dimineața.

Acceașă întrebare primitivă rămîne constant : De ce ?

Nicio lectură, nicio credință, nicio chibzuință n-au putut să o corecteze, și rămii fără speranță. Îți isprăvești zilele fără să lămurești nimic, și steaua continuă, indiferentă, să lucească între doi cireși, în fața cărora, poate că pe aceleași scaune se vor gândi alții la ea, mai tineri și tot atit de uimiți și de turburați ca noi.

Ce preț mai pot avea într-o noapte ca asta, în care poți citi astronomia la lună, toate silințele oprite la mărunțișurile zilei : hotărîre, patimă și frămîntare ? Ce sens mai au cuvintele și dorința, că vrei, că ai, că ești ? Ești într-adevăr ? Și ce ești ? Știi numai să vrei, gaură lacomă, rătăcind căscată, cind steaua lungă se duce într-acolo lin.

Dacă te-ai uitat cîteva nopți în cer, copile, nu mai ești bun de nimic. Ori trebuie să cînți, beat de aromele de dincolo de toate, și te ascuți numai tu, ori trebuie să te rogi toată viața, — și te bate ploaia, te viscolește vremea și flămînzești cu brațele încremenite. Cumînțenia te sfătuește să amesteci pămîntul cu cerul și să înfuleci din amîndouă, să faci pîntec, să strîngi comoară din spicele de sus și de jos. Păzește-te de atîta înțelepciune, și mai bine nu-ți urca niciodată ochii la cer, să nu te fure altă înțelepciune, cu care nu te poți face nici profesor, nici avocat, nici ierarh, căci te ia gura pe dinainte, și în loc să-ți pledezi blidul, fierura și dobînda, vorbești în dodii și gîndești aiurea.

Omul celălalt s-a uitat în cer, de pe o margine de apă, pînă ce a împietrit în picioare ori s-a întins să doarmă zi și noapte, murind înnaite de vremea lui. El a visat o mie de ani, și rînd pe rînd a trecut dintr-un vis în visul nemărginit. Întrucît e mai bun omul civilizat, care, găsindu-l vișînd, l-a străpuns cu spanga și l-a jefuit, i-a luat grădinile, în care începuseră stelele să incolțească.

și l-a pus în jug, să-i care în magazii frumusețile pământului leneș din țara lui cu miracole delicate ? Prădătorul e învățat, s-a zis, energic, organizat, face o baie pe zi, mănâncă de cinci ori, expert în finanțe, negustorii și contracte, are vapoare, fabrici și dinamită.

Trăiește el mai mult ? Moștenește ceva când a pierit ? Stîrvul lui pute mai frumos ? Sudoarea lui e, pentru că se ostenește să ucidă pe visător, mai cinstită decît a sihastrului înlemnit pe țarm în contemplarea stelei lungi, care clipește în hotarele mele între doi cireși, bătînd în albastru, bătînd în argint ?

TÎRLA

La miezul-noptii, trec, din munte spre baltă, clopotele tîrlei. Cînd au adormit copiii demult, și plugarii și boii, și, de somn, au uitat să cînte cocoșii, oile călătoresc. Bordeie în peregrinare, ațipind poate în mers, ca soldații lui Bonaparte, ele urmează linia drumului albindă, strînse de aproape, cojoc lîngă cojoc, copite mici lîngă copite mici, ca o insulă de umbră care se mișcă lin prin întuneric. Și, solidar cu osteneala și răbdarea lor, merge cu ele, împovărat de samar, și profeticul măgar, mitul turmelor și tovarășul de slavă și de izbîndă al Mîntuitorului nostru. El duce încă în cîrcă, răsturnată ca un semn al înmulțirii, pe șira spinării, crucea de care atîrnă țealele și dă-sagii. Și, pe de lături, cîinii, caraula ciobanilor, numără oile și berbecii, pe căprării, la răspîntii, în dreptul cantonului, unde șoseaua se taie cu

șina, și dinaintea bisericii lutherane, cu vârful de creion ascuțit, al clopotniței ridicat în văzduhul de ceață.

Locomotiva nu le sfiește, electricitatea nu le miră, motorul cu explozie al automobilelor, care scoboară din cerul zării cu luna în faruri, le lasă indiferente, credincioase unicului strămoșesc instinct, că oaia merge după oaie — și pe drumul de tibișir al beznei, și în abis. S-a oprit un berbec fudulit cu perciunii lui de os, încovrigați de cîte trei ori, în poarta școlii primare : oile toate se opresc. Berbecul s-a gîndit : oile se gîndesc. S-a urnit berbecul : oile au pornit. Pantofii lor minusculi, cu două vîrfuri de lac, nu le strîng peste măsură, atîta timp cît consimt berbecul și asinul să umble. Dacă acești doi suverani se culcă, oile dorm.

Un șir de care cu coviltir, trase de cai, se duc la tîrg, cu oale, doniți și castraveți, ca un cătun care s-a hotărît să se strămute. Oile trec liniștite, făcîndu-le loc, și cîinele cu lanțul legat, de sub car, se uită la cei de-o seamă cu el, ciini slobozi ciobănești, nomazi între Dunăre și munți.

Vocea clopotelor stîinii, ca un piano vechi, trăgănează în sunetul lor de toacă reminiscente. În țărîna cîmpiei și în piatră, ea pare glasul, articulat din două silabe mute, al pămîntului, cu care turma vorbește, aplecată pe miriști și pășuni, la șoapta guturală. O vecernie neîntreruptă însoțește turmele, călătorind singuratece și închinate, cu pasul împleticit în mătânii, între sihăstrie, între mînăstiri, între Tebaide.

Ascultă cum lovește-n lemnul nopții limba de siță a clopotarilor țirlei... Ascultă pasul ei mărunț : zgomotul unui convoi de cîrji prin întuneric...

O găleată s-a ridicat pe cumpănă, goală. Satele dorm, oile merg. Pășunea negurii se întinde.

Și, în urma turmei, după ce au trecut și măgarii și cîinii, iată ciobanii, povîrniți subț sârici, ca niște oi mai mari. Ei calcă tăcuți planeta sfîntă a belșugului și-a sudorii, ascultînd ruga unuia din ei, rostită din fluier.

TOCILA

A ieșit în tirg tocilarul și s-a oprit la porți. El are o fabrică de roată, și roata e toată fabrica lui. Roata-n pămînt, fabrica lui e o uzină. Cheltuieli de instalație, ca în poezie : nimic ; capitaluri : în har. Motorul — în talpa piciorului : calcă manivela, și munca pornește. Semnalul, ca la uzinele mari — fluierul : „Foaie verde măghiran, bani n-am mai văzut de an“. Fumul vine din lulea : o ulcică roșie cu coadă. Localul — al păsărilor, al florilor și al Răstignirii : zodiacul. Iarna plouă prin acoperiș. „Bună-dimineata, cățel ; al cui ești“ — „Ham-ham“ — E prieten cu cîinii, ca poetul, recunoscuți amîndoi cu leneviri din coadă și melancolii de ochi. Un instinct antiuniversitar îi pune de acord. Cînd s-a întîlnit flămînd, cu Iisus Hristos, primul cîine s-a uitat la el, s-a pitit pe brînci și a venit să-i lingă mîna și să fie netezit pe moalele capului, lin. Hristos a fost un tocilar fără instalația nici a meșteșugarului de ascuțișuri, nici a cîntărețului de vorbe.

Dar a pornit și tocila, și fabrică marfa fină, scăpărată și stinsă numaidecît, a scînteii.

Aduceți bricege, cuțite, foarfeci, topoare și brice ! S-a oprit în poartă tocilarul. De sus pică apa, dedesubt fuge tocila ; se culcă oțelul pe lat ; din apă naște fulgerul și roiesc stelele de aur, — și pecînd cîntă harmonica, joacă tocila și se desface beteala scînteii.

Cuțitul de măcelărie e un pretext ca să fie înșelată clientela. Căci cine plătește un aur care fuge și o avuție care nu stă ? Tocilarul s'a ivit cu o patimă dumnezeiască, și din strungul lui de silex scapără soare și se improvizează luceferi ziua nămiaza mare. Vrei o cometă ? o Cale Lactee ? Steaua Polară ? Stăi puțin, să puie piciorul pe spetează și o spadă pe piatră : ia-le, prinde-le, du-le ! Nu te supăra că nu a rămas nimic...

Tocilarul fabrică iluzii și scapără idealuri, și lui îi izbutesc întodeauna. Unchiașul zice că s-a întors din lume, de unde a luat și o maimuță. E adevărat, dar el nu spune că-i un apostol al sfîntului Petru, trimis într-adins ca să trezească ochii mari ai copiilor și să-și oglindească funingile de lumini în adîncul lor.

De jurîmprejurul tocilei aleargă acum o altă roată, de aur. Nu se văd stelele pe cer ? Cum să fie văzute ? Aznoapte tocilarul a tîrît, cu o prăjină cu cîrlig, perdeaua licuricilor după el, a mototolit-o și a vîrît-o în cutia lui dintre roți. Le dă drumul la cîte una, la cîte zece, la cîte o sută și o mie, ca la niște albine aprinse, dintr-un stup de vatră. Polenul constelațiilor s-a grămădit ca o făină de jar în cureaua și în roata lui, cea mare, și scapă și se întoarce. Vistieriile împărățiilor au intrat simbol în descintecul tocilarului : focuri de diamante, săfirele, zmaraldele, ametista, rubinul.

Încet-încet se lasă seara, și roata fuge mai repede, ca un vîrtej. Scinteile zboară treptat mai

departe, aruncate în preajma tociarului, și, pe întuneric, el ține cuțitul prin pipăire. Ora înnoptată pîlpîie ca un cimitir de candelii. Ora următoare strălucește a biserică de Înviere ; dune la lumină, vînturi de scînteii, vifore de ghimpi și de luciole se aruncă unele peste altele, într-un haotic incendiu de reci vîlvătăi. Ca dintr-o stropitoare de garoafe, plouă încovoiat șipotul electric de metale sfărîmate. Aruncătorul de aștri seamănă aștri. Tocila se amestecă de-a dreptul cu bolta și cu nemărginirea, și tociarul, călcînd pedala roții, mișcă firmamentul și rotește pămîntul învăluit în trîmbe de stele.

Și făcînd miracole și vrăji, cuțitul ajunge la plăsele, tocit pînă la unghii. Și cînd foamea oprește tocila, e noapte în toi, bat catedrale încremenite din clopotele din întuneric.

Și nu e pîine, și s-a dus cuțitul în vînt și în scînteii...

CUCUVAIA

De ce te hulește omul, fluture de noapte ? Pentru că nu-l măgulești ? Pentru că nu-i cîntîi în lumina zilei de aur, ca să te asculte, să te vadă, să te-mpuște și să te mănînce ? Tu nu-i mîngii nici auzul, nici stomacul. Către seară, cînd se stinge soarele și încolțesc în vecia cerurilor, pe care se străduiește să le priceapă, enigmaticele stele, tu te arăți pe neașteptate, scurtîndu-ți drumul dintre două turle, cu zborul tău moale, pitit între undele de umbră, — și-l sperii. Ce păcate-i întunecă omului conștiința, de se teme de tine ca de un

semn prevestitor de rele ? Eu te-am găsit înto-deuna în vârful crucii și pe clopotnițele cele mai înalte.

Omul te dușmănește și pentru că nu primești nicio potrivire cu el, maică sihastră, ascunsă în zidurile vechi, prietenă cu stafia și strigoii, și strânsă într-o lume a ta, între bufnițe și liliiecii cu aripile de piele. El crede, omul, că-l vrăjești a moarte, pecind tu numai îl disprețuiești. În biserica uriașă a Sfântului Niculae, din ostrovul mînăstirii, noaptea, la utrenii, tu te mutai de pe catapeteasmă pe policandru, și, în zgomotul de plocate al meta-niilor cu ghenunchii, se simțea filfiitul de catifea al aripilor tale mute. Călugării se adunaseră pentru moarte : în bolnița de subt biserică erau rînduite miile de hirci cu aceeaș uitătură, și totuș schivnicii, arhimandriții, duhovnicii, ca și diaconii tineri, cupasul de fecioară, se înfricoșau în străni de prezența între ei a solului destinelor încheiate.

Tu ești, frumoasă cucuvaie, vestitorul acestui sfîrșit ! tu, liniștită zburătoare din amurg și din miez de noapte ! Tu porți o vinovăție prostească. Poate că de n-ai fi tu, să spui sorților că zilele lui trebuiesc isprăvite, hulitorul tău nici n-ar mai muri. Cînd nu te-am auzit țipînd pe creștetul sălașului meu, uimită și tu de furișarea lucrurilor unele după altele, în irizata întunecime care învăluie somnul, sînt îngrijorat. Unde-i cucuvaia care zboară împrejurul sufletului meu, de o viață, în fiecare noapte de veghe ? Ai călătorit.

Dacă te-ar fi văzut omul de aproape, cum te-am văzut eu de două ori, el te-ar fi iubit ca pe o floare de dalie cenușie, căzută veștedă din tulpină. Te-am găsit, odată, moartă pe un altar dintr-un schit al lui Vodă Tepeș. Adormiseși decurînd pe lespeda unde se săvîrșeau odinioară slujbele liturghiei. Am

sufolat în fulgii tăi și ți-am trimis duh peste pleoape, dar nu te-ai mai putut deștepta. „Sărmana cucuvaică, a murit și ea !“ te prohodea Fevronia monahia, care m-a însoțit. Altădată, apucată de răul de sus, ai ametit în crepuscul și, șovăind prin văzduhul de aproape, mi-ai dat un ocol aplecat și mi-ai căzut în mâinile întinse să te aștepte. Te-am păstrat ca pe un mort al nostru, culcată pe masa vișinului prin care trecuseși.

Tu vorbești, poate, că în casa ceea albă, de peste drum de alte țurle, cu două sfîrcuri de țiglă, stau prietenii neamului tău de fluturi cu pene. Căci în toată noaptea, pe birnele din dreptul lueafărului înflorit, gîndesc maicile cu comacănul lat, la rînd, și se uită în cer, și se uită peste pămînt.

OMUL DE AUR

Doi bărbați și o fată urcă din șes, din lăternă, poala muntelui către satul de subt păduri. Ei calcă la fel, aplecați pe linia coastei piezișe, ca niște soldați mari, și duc, răzimate pe umere și-n podul palmei, ca niște arme grele, coasele cu baioneta întoarsă. Cine nu ar cunoaște unealta de retezat, de-a-n picioarele, finul și otava, și nu ar înțelege ora de aur care se retrage în apus, pe măsură ce se ridică din răsărit ora de argint, ar putea bănuia că muncitorii finului cosit purced către lună. Oglindirea albă s-a și prins, de dincolo de codrii negri, în penele coaselor zgîriind cerul cu virfurile de oțel.

Se pregătește taina odihnei, cu vacile, cu fumul din hîrnuri lînos, cu ceața de mai multe țării,

înclegată printre depărtări și munți succesivi pe muchi și cotoare. Lătratul ciinilor, biruit de liniști, se îndulcește ca o toacă de vecernii. Mugetul e sufletesc, și clopotul cailor, trași cu clăile în șură, bate-n catifea. Fără vînt, marginea cu porumburi a cîmpiei e frămîntată, în foile lungi și curgătoare ondulat, de un sentiment.

„Pace vouă !“ rostește necuvîntata tăcere din amurg, și din munți, răsar șapte biserici, cu singura turlă a fiecăreia din ele ascuțită ca un creion cu virful lung — pecînd păsărimii i s-a făcut noapte și somn de timpuriu.

Fetelor și copiilor, împeștrîți în livadă, și care caută, fiecare pentru sine, norocul în trifoiurile cu patru foi, li s-a strecurat umbra pe sub pantofi și au rămas în mîna cu întuneric. Ei se ridică în negura risipită din pămînt și se caută unii pe alții, ca să nu-i apuce arșița de sticlă a lunii pe cîmpiile rămase singure cu ea, — și, fără voie, au început să cînte, și, fără voie, cîntul lor încet e o rugăciune. Oamenii întîlniți în drumul către sat își zic : „Bună-seara“, dar parc-ar voi să spuie mai mult ; căci luna, și noaptea, și tăcerea, și oboseala le dau o fizionomie biblică, și ascund în ei înțeleșuri întortochiate și tîmări încrucișate.

La noapte, tîrziu, cînd vor adormi toate satele din munte și pădure, cînd se va opri munca oamenilor detot, se vor pogori din creștetele piscurilor celor mai apropiate de stele, cu poteci care răspund în vecie, în cărucioare mici, trase de asini albi, cu registre și arhive, apostolii, bătrînii și profetii ambelor Testamente, ca să cumpănească faptele din timpul zilei, să le judece și să le tîlmăcească, pentru cel mai mare folos al dreptilor și al celor păcătoși. Toate aceste socoteli făcîndu-se

vara și toamna, cînd nu plouă nici nu ninge în călimări, viața nopților este, de la facerea lumii pînă azi, păstrată pentru stihile de sus.

Noaptea trecută a fost zvon de glasuri în bătătura noastră, unchiesii Domnului neputînd să judece la fel veghea unui cîntăreț, găsit cu lampa aprinsă. Acesta își scrie noaptea, cu urechea la cele negrăite, stihurile cîntate în auzul tăcerii. Profetii pămînturilor înflorite au hotărît că el se roagă, pecînd proorocii tărîmurilor sterpe au socotit că blestemă ; și s-au uitat și unii și alții, cu nasurile turtite pe geamul lui, ca să-și facă părerea cea mai adevărată, văzîndu-l cu ochii lor — și tot nu s-au înțeles. El sta răzimat în cot, așteptînd ca un nerod, să-i ia cineva, nezărit, mîna, și să scrie cu mîna lui — și scria o bucată de vreme, și se oprea, și iar aștepta, părăind că vorbește cuiva și că aude vocea aceluia numai el. Și proorocii s-au gîlcevit în mai multe limbi la fereastră, ca niște cărturari pămînteni, cu știința și închipuirea silite să se usuce ca mărarul și leușteanul, în grădina lor împrejmuată cu piatră și ghimpi, pînă ce s-a putut apropia de perdeaua cîntărețului un evangelist, obișnuit să scrie vorbe șoptite.

— Uitați-vă mai bine, zise Ion, Luca, Marcu sau Matei. Pe trunchiul de la sobă stă cineva cu obrazul de aur, cu ochii de zmarald și ametist, și mîna lui, așezată pe un genunchi, pare străpunsă și însîngerată. L-ați văzut ?

Într-adevăr, cîntărețul asculta, la piciorul muntelui, în cătuna și în bordeiul lui, pe Omul de Aur, în vreme ce adormeau și licuricii. În noaptea aceea el venise singur din bolta bolților, înaintea profetilor lui...

DOMNIȚA PULHERIA

Cărturarii sînt aleși de Dumnezeu ca să mîngîie oamenii cu graiuri noi și cu povestiri frumoase și ca să le facă viața mai lină și mulțumirile mai adînci.

Pe vremea cînd nu era tipar, cînd nu era hîrtie, ca mai tîrziu, cînd nu erau cărți, nici cărturarii nu se prea pricepeau să scrie și nici nu aveau așezare. Pribegeau, ca și cîntecele lor fără cuiburi, din loc în loc, străbăteau țările cu scripca subsuoară, și pretutindeni unde se opreau, își tînguiau povestirile, în tăcerea poporului adunat la desfătare și dăruit cu minunea sfîntului auz.

Îndată ce cîntărețul își urca pe strunele viorii arcușul, se isca în oameni nevoia neînțeleasă de a frămînta pămîntul și de a se arunca spre cer, ca și cum li s-ar fi deșteptat aripi năpîrlite la călciie : ei se prindeau de mîini și de mijlîc, părechî, și jucau.

Însă povestirea era pentru ascultare și numai pentru zbuciumul de sine. Povestirile spun și înfloresc lucruri întîmplate, și oamenii au fost întotdeauna lacomi să le știe și să învețe din cele petrecute cîte ceva ; mai ales că firea și avîntul cuvintelor și împletitura de cînepă aspră a durerii capătă, trecută prin graiuri calde, o moliciune de mătase și-o pojghie de lumină. Cînd graiul putea să le zdruncine sufletul cu o povestire, oamenii se bucurau mirați și ziceau că într-adevăr pribeagul cîntăreț fusese trimis de către Cel-de-Sus.

Părerile ascultătorilor sînt adevărate. Și cînd scrie și cînd grăiește, din cîntec sau din cuvinte, povestitorul se deosibește de alți povestitori, cu zicerile lui de-a înfățișa priceperii viața deosebit.

Dogoarea și arșița inimii inflăcărate, nu sînt în stăpînirea voinții. De aceea oamenii zic că harul este o taină, și ei mai știu că tot harul de la Dumnezeu purcede, pentru că omul nu poate face har.

Un povestitor din acele vremuri, de care vorbim, era foarte trist în povestirile lui, și furtunos și jalnic în toate cîntecele de dragoste simțită. O umbră se lăsa peste el și-l învăluia, pe dată ce povestea, iar dacă începea să cînte, se înnopta ca de ploaie. În vreme ce cînta, lucrurile se deslîneau ca horbota rărită, veștejite în lanuri întinse, ca niște grădini clocotite de pîclă. Totul se vedea urzit pe dedesubt din scrumuri, închegat din cioburi și din cenușă. Totul se risipea, ca la trecerea unui fier de călcat încins, purtat pe verdeața șesului nouă, de mîna uscată a relexor ursitoare. Și cîntărețul și auzitorii lui se posomorau ; printre cuvintele aruncate în povestirea lui se surpau prăpăstii cu gemete și jăluiri.

Cîntărețul Iosif stîngea fericirea în toți flăcăii și mîhnăa duminicile fecioarelor, care totuși îl chemau necurmat la horă, să le cînte, simțind o trebuință de glasuri de pustietate.

Iosif cîntărețul nu era într-adevăr amar. Firea lui era mîhnită din născare și el cînta ca să jevrească, și fără pricină hotărîtă.

„De ce-oi fi fiind eu atît de amărit ? s-a întrebat odată Iosif, în pădure, răzimat în vioară și ascultînd glasul codrului de fluier și vaiere line. De ce sînt eu numai în durere și îngrijorare, iar copacii și cerul, și lumina, și găteliile mari ale lumii sînt atît de fermecate ?“

Și cum sta el și se iscodea, parcă ostenit și de scripcă, cu genunchii la bărbie, cuprinși de brațe, i se păru că apucă o șoaptă printre mesteacănii

albi, din plocatul frunzelor, unele peste altele așternute.

Deschise ochii. Credea că visează. În fața lui, venea spre el un convoi ciudat. O domniță mică, înaltă de o șchioapă, se uita în sus și zîmbea cu frăgezime. Purta rochie lungă de spume de argint, cu poalele lăsate lungi parcă-ntr-adins, ca să o silească a pași încet. Se oprișe. Își pierduse una din cizmele de aur, cu care o încălțau, acum în-genunchiați și zoriți, zece cărăbuși negricioși, ajutați de zece viespi ca sulfina. În fața domniței, pe măsură ce făcea un pas, cinezeci de meșteri păianjeni, împărechiați cu cincizeci de fluturi, urzeau covorul împărătesc al păinjenişului alb, încrucișat cu borangicul stacojiu. O mie de greieri, aplecați pe cimpoaie, însoțeau în rînduri alaiul, iar furnicile negre, înaintea țesătorilor, netezeau drum, acoperindu-l cu pățuri moi, de pământ cernut. O mie de cobze, purtate de țințari în mântii lungi și străvezii ca zmaraldul, țineau isonul cimpoierilor dușoși. În clipa în care s-a zvonit că iese domnița, toată pădurea s-a pornit să cinte dimpreună cu toate vietățile și frunzele ei, ca o sută de minăstiri adunate laolaltă : cu clopotele dezlănțuite și cu coruri de maici mici, în noaptea Învierii.

Iosif cîntărețul își zise :

„Pină acum nu am înțeles ce slujbă fac atitea jigării și gize. Ele îngrijesc de făptura domniței...” Dar nu îndrăzni să glăsuiască, să întrebe, sau să se miște, de teamă să nu facă greșală.

Domnița veni pină-n dreptul ciubotelor lui.

— Întinde mîna și ia-mă de jos încet și așează-mă în palma ta noduroasă, l-a rugat cu vocea ei de lăcustă, domnița ; căci am să-ți vorbesc ceva la ureche.

Atunci, două bufnițe mari, în veștminte de catifele, s-au repezit de sus, pe umerii lui Iosif, de priveghe. Dacă ar fi fost să-i pricinuiască vre un rău domniței, cele două pasări, — Funinginea și Bezna, — i-ar fi scos ochii amîndoi, ca niște nasturi, și după ele ar fi căzut peste făptașul de rele vîrtejul hultanilor albi, care, de cîte ori își părăsește domnița tainicul palat, din stîncile pădurii, o însoțesc, pe fundul zării, pretutindeni.

Pe margini, veneau scroafele mistreților, cîrduri, fiecare din ele cu cîte douăzeci și patru de purcei sălbateci vîrgați, și cu țîțele pline de lapte. Își făceau loc prin ramuri, cu coarnele, cerbii urmați de ciutele sfioase, cu priviri de micșunele, pe care vitejia țăntoșă a oamenilor cu pușcă, neștiutori de rostul lor în lume, le vînează, ca să le mănînce frumusețea.

Abia întinse palma Iosif, vrăjit de cele ce-i fuseseră poruncite, că păianjenii și gîndacii de mătase i-o și îmbrăcară cu pufuri. Și cînd șezu pe podul pîlmii lui, domnița i se destăinui :

— Cu toate că străbați pădurile mele din copilărie, tu nu ai auzit de mine niciodată, zise păpușa. Eu sînt domnița Pulheria, aceea care face frumoase lucrurile urite. Am venit să te întreb și eu : de ce tot suferi și de ce tot plîngi ?... Nici tu nu știi, bietule Iosife ! Uite, ți-am adus o văpaie de oglindă. E oglinda descîntată a bătrînilor cîntăreți și a sfinților apostoli. Unii o pierd, și oglinda rămîne pierdută. Alții o găsesc, și aceora le-o dau. Te poți vedea într-însa întreg, dar mai poți vedea și prin oglindă, ca prin cleștar. Pune-o la ochi și nu te mîndri de ce-ai văzut...

Iosif văzu și nu putu să spuie nimic în aiureala ochilor lui, iluminați de beție cerească. Fața i s-a

înseninat copilărită. În suflet i se desluși întâia oară șoptirea fintinii săritoare a bucuriei.

„Vezi ? și-a zis. Eu cercetam pînă acum înlăuntrul lucrurilor, și mintea nu mi-a dat niciun răspuns. Acum văd lucrurile pe dinafară, așa cum sînt.“

Și Iosif găsi o roștire nouă în graiul viorii lui. Puse oglinda rece în sîn și porni către sat. Era în ziua Paștilor, și sătenii, în straie albe, aflaseră minunea și-l așteptau, ghicindu-l după sunetul viorii ce se apropia de biserica Sfintei Fecioare.

— De aci înnainte, Iosife, ai să ne iubești și ai să ne dezmierzi, a strigat la el, din ușa cîrciumii, văcarul. Șezi colea și cîntă...

OMUL SUNĂTOR

El se născuse cu o infirmitate ciudată și cu un har nemaicunoscut. Trupul, sau poate sufletul, îi suna. Fie că plasma lui avea proprietăți analoge cu acumulatorii, care absorb și păstrează electricitatea, fabricînd la rîndul lor energie și lumină ; fie, vreau să zic, că înmagazina sunetele, inconștient, în carne, sau fie că torentul singelui se însoțea de la sine de muzica valurilor marine, — omul suna ca un clopoțel, ca o vioară, ca o țiteră și ca toate uneltele de cîntat.

Se poate că starea lui vibrătoare venea numai de la suflet, ca o reminiscență cu cauzele pierdute, asemănat în această privință cu scoicile trandafirii de porțelan sălbatec, care, fără limbă și fără o cireășă de fier înlăuntru, cîntă neconținut în vitri-

nele muzeelor de științe naturale, bolnăve de nostalgia mugetului de ocean.

Ca un ceasornic, vibrează orice ființă de carne, iar șopîrlele aud un zumzet chiar în interiorul plantelor, pe care noi oamenii nu-l putem desluși : inima bate și aleargă, vîna zvîcnește. Omul sunător suferea și se bucura cu totul de alte însușiri, de strune și de metal, care nu puteau șede laolaltă cu prea cunoscutele, deși neînchipuitele pulsații biologice ale amforei cordului, ploscă vie, spînzurată pe întuneric, și lacăt al tainelor asociate.

Ca și cum ar fi fost montat din organe de nichel și tablă presată, prevăzut cu șaibe, șplinturi, nituri și piulițe, încheiate în angrenaje conice, cilindrice și circulare, pasul lui suna uneori ca o cizmă de fier, umbra lui trecea prin lună ca o broboadă de zale, cu zgomote de belciuge și chei, zdruncinat în automatica lui organizație de măruntaie mecanice, ca o uzină în momentul pornirii, la orele de ceață ale dimineții industriale.

Cînd își ridica mustața cu peria, în fața oglinzii, mustața lui fluiera ca stalactitele de cristal atinse, din jurul abajurelor de lampă. Dacă se netezea cu șervetul rece, sportiv, la sculare, carnea lui se impresiona ca sticla plouată cu grișul de gheață al iernii. Umbla ca un lanț fără sfîrșit și nevăzut, de care se ținea tîrîș ghiuleaua planetei.

De copil, urechea i-a fost fermecată de clopoțelul argintiu care îl însoțea pretutindeni și care și în odihnă își puncta clienchetul ritmic. Clopoțelul se scobora pe o scară infinită, purcedea din Tărie și, săritură cu săritură, din treaptă în treaptă, străbătea văzduhul, găurea pămîntul, însoțea apele, ieșea la capătul lumii și se întorcea înapoi, de-a-ndara-tele, desfăcut ca burduful în zigzaguri al unei

harmonici, strînsă ca o carte și întinsă într-o galerie de haos.

El și-a căutat clopoțelul în îmbrăcăminte și în rufărie, în buzunare și în mîneci ; îl simțea în sîn, și clopoțelul scobora în cingătoare ; căuta să-l prindă la coapse, și aluneca în ciorapi ; scotea ciorapul, și sunetul cădea în pantofi ; răsturna pantoful, și clopoțelul se ascundea în batistă. L-a urmărit să-l prindă împrejurul pernelor, printre dantele și prin cusăturile păturii mătăsoase, în pat. Clopoțelul fugea ca o corcodușă și se făcea nevăzut ca o boabă de mercur, pierdută printre tigheluri. Și era din nou în fulgii pernei, la urechea omului ațipit, roșie și cărnoasă ca măceasa, între zulfii arămii de rugină. Omul sunător fusese un copil candid, și ochii lui de sidef așteptaseră zece ani ca să surprindă înfățișarea clopoțelului neodihnit.

Mai tîrziu, tocmai tîrziu, și din ce în ce mai mult, sunetul s-a sporit amplificat. În camera de odihnă rătăcea toată noaptea fantoma sonoră, cu pieptul constelat de zurgălăi, ca de niște candelisoptitoare. Un sunet amănunțit de bijuterii numărate, strînse, puse în sac și iarăș deșertate și numărate din nou, se petrecea pînă la revărsatul zilei. Omul se obișnuise cu această conlocuire și, din cînd în cînd, își apostrofă cu bunătate fantoma :

— Lasă-mă să dorm. N-ai mai isprăvit, bunică ?

Îi plăcea să-și închipuie să bunica lui mai trăiește și că, în toiul nopții, trezită de mîhniri și de păreri de rău, își mîngîia podoabele, de aur și platină, cu care strălucise în tinerețe. Zgomotul se subția pînă la fuior și se diviza pînă la pulberi, rămînînd întodeuna din zgomotul precedent un zgomot mai moale, umbră de umbră, rămășițe de resturi, scamă de scame.

Pe scara din copilărie a clopoțelului sferic, se scobora, la maturitate, un ban de aur, în echilibru pe muchie, animat de-o propulsie străină, dar stăpînit și de o mișcare de sine. În marginea unei trepte, aurul se putea opri o secundă, înaintea de a-și da drumul pe treapta următoare. Se întorcea ca pe ax, creștea ca un cerc, părea că se gîndește, și se pogora la vale, sfărîmat în mii de inele, în goană accelerată, ca o cloșcă sculată brusc, de sub penele căreia izbucnesc, descoperiți, puii galbeni, și aleargă. Și, ajuns în prăpastia scării, învîrtită ca un burghiu în fundul unui puț, aurul cădea în pușculița citernei, cu un ecou hohotitor de tezaure și catacombe.

Omul îmbătrînea fără să-și poată modera orchestra, în care acum cîntau sute de cimpoaie și contrabasuri, mii de pianine, drînguri și flaute mici, privighetori de abanos, cînteze de alamă, orgi și pițigoi de coarde. Începuseră să cînte de jurîmprejurul lui și lucrurile care nu au vibrat niciodată, însuflețite ca să-l bucure și să-l mîngîie : lutul și bușteanul. Pietrele dure, și colțuroase și nesimțitoare, se mișcau pe o parte, se deschideau ca niște ouă și ca niște cutii cu balamale și capac, și din fiecare piatră se iveau fie o pasăre, fie un șarpe alb, fie un pitic, fie o domniță, care cîntau și se întorceau în piatră, întovărășiți de țîntari galbeni și de fluturi brumării.

URIAȘII

La început erau uriașii, pasările, dobitoacele, pădurile și oamenii. Nicio ființă nu era mărunță, căci Dumnezeu voia să arate puterea lui, dar și să

vadă bine făpturile de pe pământ, cînd se uită din ceruri la ele. Șerpîi, rîmele, șopîrlele nu se ascundeau, căci nici n-aveau de ce să se ascundă, nici loc destul de mic pentru pitire. Șarpele era cît Dunărea de lung.

Animalele toate mînceau iarbă, iarba creștea tot anul, nu era iarnă, și omul se hrănea cu poame. De ce s-ar fi ascuns unele de altele, dacă nu era nicio primejdie? Gustul că se mănîncă făpturile între ele a venit mai tîrziu, cînd firea s-a răzvrătit și s-a stricat, și a rămas stricăță.

Dar de prea mult bine și oamenii și dobitoacele s-au săturat, și neavînd ce face, decît să mănînce și să doarmă, s-au supărat că sînt supuse lui Dumnezeu și au voit să ia locul lui.

Întîi, omul neputîndu-se lupta cu el, a început a prigoni animalele, ca să și le supuiе, pînă va veni și rîndul lui Dumnezeu.

Dacă șarpele era cît un rîu, dacă vultûrul era cît o jumătate de cer, omul ăra cît cele mai înalte turnuri de azi. Avea, după măsurătoarea noastră cinci sute optzeci de coți pînă la cap, capul de șaizeci de coți, brațele și picioarele de o sută și o sută optzeci coți, și spinarea îi era lată de două ori cît temelia unei biserici. Un om ca noi nu s-ar fi putut urca pe un om de atunci, nici cînd sta culcat, decît cu scări înădite și răzimate de colțul umărului aceluia. Numai copiii oamenilor de pe vremuri erau cît Curtea de Argeș la naștere, și creșteau iute și nu mai mureau. Că nici moartea nu fusese încă.

A fost și înmulțirea uriașilor o pricină de trufie, văzîndu-se mulți și venîndu-le rușine să fie supuși de un singur Dumnezeu, de care trebuiau să se roage cînd le venea o poftă de ceva. „Ce să ne mai rugăm de el? începeau ei a murmura. Luăm noi

singuri ce și cit ne trebuiește." Dar nu puteau, lipsindu-le chibzuința, lucru care și mai virtos îi îndirjea.

Dumnezeu auzea toate, dar îi lăsa, să vadă ce fac.

Dumnezeu le da, pe lângă hrană, îmbrăcăminte, după ce le dăduse bunul cel mai mare, pe care un gheomotoc de pământ, cum fusese omul întâi și-ntii, putea să-l capete : viața. Îmbrăcăminte omului era mai frumoasă ca răsăritul și ca apusul și ca manta de zale a lunii, și făcea parte din pielea lui, ca arama, ca aurul și argintul. Creștea și se înnoia singură de două ori pe an, ca să fie totdeauna proaspătă, parcă scoasă nouă din dulap. Și omul nici nu se ostenea să spele, atît era de fericit. Vintul, care a rămas și pînă în ziua de azi, dar cu alte însărcinări, trecea peste veșmintele lui, ca un burete înmuiat în metale și răcoare, și-l șlefua dormind, făcîndu-l ca oglinda. Și nu era nici praf, nici noroi, că și pămîntul era curat și lucea ca sticla, ca să nu păteze pe om și dobitoace, înveșmintate și ele ca florile bogate și bine mirositoare. Deschideau aripile să zboare și îmbălsămau văzduhul cu miresme frumoase.

După răzvrătire, Dumnezeu i-a dat omului țînțari, muște, purici și păduchi, și a pus în limba lor otravă, ca să-l muște cînd le va supăra, și ghimpî, ca să-l înțepe și cu spatele. A dat vitelor coarne, ca să-l împungă (el a născocit blestematul cuțit), și măsele, ca să-l apuce și zdrobească.

Oamenii s-au învoit să se pregătească a năvăli în cer, bătîndu-l cîtva timp cu gogoloaie, spărgînd soarele și luna, ca niște geamuri, și prin găurile făcute în Tărie, să poată cotropi. Dumnezeu îi lăsa și se uita la ei din depărtările lui. Ei adunară zeci de ani, poate că sute de ani, strînși laolaltă, bolovanii risipiți pe toată fața pămîntului. Pe mai

multe fețe ale lumii ei clădiră astfel, cu încetul, movili și măguri de firimituri de lut, de pe marginea apelor, frământate, stoarse și făcute boț. Cînd te gîndești că o palmă de uriaș era lată cît un sat întreg, e lesne de închipuit cît mușuroi lua odată și ce gol făcea în albia unui rîu, scormonindu-l cu pietre și nisip.

Într-o zi, șirurile de bolovani clădiți pe lungimi de pustietăți nemăsurate, pînă la cer, fuseră, după socoteala uriașilor, gata. Ei se adunară să înceapă bătaia cerului cu lespezi și se împărțiră pe vîrfurile cele mai înalte. Cei de jos, așezați pe rînduri, porneau bolovanii din poale, aruncați din miini în miini, pînă sus, unde cei mai vioi dădeau de-a zvirlita, care-ncotro, ca să nimerească din mai multe părți. Bolțile trebuiau dogite. Ca să știți ce erau măgurile mari și înalte, trebuie să vă spui cît acopereau ele pămînt și cît erau de late : cale de zece zile, umblată cu armăsarul pe fugă, puteau să o străbată, dacă ar fi fost loc prin grosimea lor. Iar lungimile le erau cît o cale de douăsprezece luni trecută cu cîte doisprezece telegari ; că începeau unele nu știu de unde și luau sfîrșit la Marea-de-peste-Mări.

După ce fuseră astfel adunați în cete uriașii, începu dezamăgirea, la care nu s-au gîndit. Cu cît se apropiau de cer, cu atît cerurile se depărtau mai mult, încît, de le-ai fi luat la ochi de jos, totuna era, — bolovanii împrăștiati nu ajungeau nicăieri.

Au bătut în gol o săptămînă întreagă și n-au nimerit mai departe, după statul nostru, decît găleata cu apă pe care o aruncăm după ciinii la gilceavă. Nu se cunoștea nimic. Ațîțați de neizbîndă, uriașii se sfădeau între ei, că n-au văzut, ca niște proști, destul de bine, și întîia oară decînd îi

făcuse Cel-de-Sus, ei se loviră unii pe alții cu bolovanii cît niște morminte, se apucară cu unghiile de gîtlejuri, se îmbucară și se rupseră de ceafă, sfișiați de pîntece cu dinții.

Dumnezeu putea să ridă, dar nu a rîs. Putea să-i mustreze, și nu i-a mustrat. Putea să le vorbească uriașilor, din cerdacurile împărăției lui, dar nu a binevoit. Ar fi cerut uriașii iertare, dar nu orice faptă poate fi iertată, — și odată iertată, tot rămînea dușmănie.

Dumnezeu dete poruncă măgurilor și cetăților, ridicate împotriva lui, să se împietrească, și s-au împietrit : munții de azi. Și mai porunci mărilor și tuturor apelor să se umfle și să dea pe dinafară. Ele zile întregi se revărsară, izvorîte neîntrerupt. Din uriașii înghițiți de vîltori rămaseră numai cîțiva, într-un ostrov neînvelit de ape. Și după retragerea valurilor în albie, o pătură moale de nămol gras acoperise pămîntul, așternută peste toate vietățile de pîn-atunci, înmormîntate adînc.

Dumnezeu dete poruncă, numaidecît, ca tot ce rămăsese viu să se chircească, — încît uriașii s-au făcut mici de doi coți, ca noi, și toate pasările și vietățile scăzură la micșorimea puiului ieșit atunci din găoace, ba poate chiar mai mici.

— N-au voit să fie fericiți în lene și îmbelșugare. De azi încolo pomii nu vor mai rodi fără muncă, și iarba va crește unde va voi ea. Am văzut, mai zise Domnul, că oamenii, cînd nu mai au ce face, se răzvrătesc. Le-am trimis țințari și muște ca să nu le mai lase tihnă, siliți să se scarpine și să fugă de oriunde ar fi căutat să se ascundă. Cînd s-ar simți mai obosit omul și s-ar crede mai îndreptățit să se odihnească într-un loc de pace, atunci să vie ploșnița nevăzută și să-l ciupească.

De atunci încoace tipicul uriaș a fost înlocuit cu tipicul mic, din zilele de todeauna, care nu dă voie omului să crească peste o măsură, nici să trăiască tânăr și voinic cît ține timpul. I-a fost omului măsurată și viața și i s-au trimis tot felul de boli, ca să aibă de lucru mereu și să nu stea. Tot de atunci au început oamenii să moară.

Și Dumnezeu nu s-a mai uitat niciodată, de atunci, la ei, căci nici nu-i mai zărește de piperniciți ce sînt. I-a lăsat în luptă cu pămîntul, cu vremea, cu iarna, — pe care a făcut-o tot atunci, — cu arșița și zăpușeala, după ger cumplit. L-a dezbrăcat și l-a lăsat gol, silindu-l să-și facă singur straiile, dacă veșmîntul nemuncit fusese rău.

Și omul se luptă tot timpul cu ceva, cu ceva mărunt, de seama lui, și își petrece traiul fără nicio mulțumire deplină.

NĂVODUL DRAGOSTEI

În pustietatea șesului de nisip, trăia un pescar tânăr, care lucrase zece ani la un năvod. Îi făgăduise fetei pe care o iubea, dintr-un bordei, să-i puie inelul căsniciei în degetul al doilea, de lingă degetul mic, în ziua cînd va fi năvodul isprăvit și cînd va fi fost prins, în mare, peștele de aur, cel cu neputință de vînat în bărci.

Acest pește uriaș se apropia de țărături. Fusese văzut din vremile lui Homer, răzvrătind valurile, spintecate, la răsăritul soarelui, cu pieptul. Pescarii pustietății povesteau că el făcuse parte din herghelia de moruni a Împăratului Negru, și că

scăpase din grădinile din mare ale împărăției puțin timp înaintea lui Hristos.

Năvodul fusese urzit, nod cu nod, ochi cu ochi, de singurele mâini ale Pescarului îndrăzneț, ajutat de o suveică de os lustruit, și rețeaua lui acoperea un județ întreg de pustietate. Întins între răsărit și apus și între miazănoapte și miazăzi, părea un vînt în odihnă, culcat pe nisipuri. Ca să-l măsoari între margini, era nevoie să mergi cîteva zile pe genunchi, străbătînd cîte un nod și scurtînd cîte o sfoară.

La ziua hotărită, în ajun de Paște, pescarii din lungul țărmurilor Mării trebuiau să apuce de năvod și să-l scufunde în talaze, printre luntri. Se petrecu însă ceva nemaipetrecut : Marca fugi din margini, lăsîndu-și mățele scorburoase goale și tirînd cu ea, dedesubtul zărilor, avuțiile vii din adîncuri. Pescarii, blestemînd Pescarul, mutară colibe și bărcile într-altă țară, și, odată cu ei, porni pe spinări și coliba fetei îndrăgostite, ai căreia ochi nu se mai putea dezlipi de frumusețea năvodului zadarnic. Dumnezeu se împotrivi voinței răbdătoare a feciorului îndrăgostit și pedepsi nesocotința gîndului de a prinde marea cu un păinjenis.

Zile multe și timpuri multe, Pescarul fu zbuciumat de altă neodihnă, umblînd pe fundul Mării uscate, pardosită cu sidefuri și fildeşuri trandafirii, de scoici. Pentru că se născuse cu patima isprăvilor grele, pescuitul scrumbiilor și al peștilor de blid, care îmbogățeau pe negustorii de crîmpeie, de frînturi și de fărîme, nu-l ispitea. Și acum, dîndu-și seama că a căpătat, zestre neașteptată, învierșunarea Celui-de-Sus, care, nebirit, l-a ales pe el dușman dintre oameni, fără să se mîndrească, ci smerit, însă iarăși hotărit, porni la o ispravă nouă.

„Voi ridica o clopotniță din nisipuri către ceruri, ca să străpung văzduhul turtit al șesului pustiu și să rămâie străpuns. Și de-acòlo, de sus, voi căuta dragostea mea, care și-a purtat coliba de parte, dincolo de întia zare mută și-oarbă.“

La clopotnița lui, Pescarul a muncit tot zece ani de zile, fără scule și fără ajutoare, dezgropînd stîncile cu unghiile și mișcîndu-le din loc și întorcîndu-le cu umerii și cu opintirea, pînă ce le-a învățat să umble singure, și singure să se așeze la locul socotit, poruncite de gîndurile lui. Străduințele și rănile dobîndite i-au frămîntat carnea din nou, făcîndu-i-o de aramă, iar însuflețirea lui a dat viață lepezilor, bolnavilor și nisipului, care i se supuneau ca niște ciîni și ca niște furnici. Pescarul descoperise înțelegerea cu pămîntul și graiul nesimțit cu auzul al tăcerilor și al uitării.

Se auzea către Mare că vinătorul de unde, care se lăsase de pescuit, încearcă o cutezare nouă, și luntrașii, îndăcinați cu gîngăniile mici ale undiței, au rîs în bordeiele lor crăcănate și pline de fum de pește fript. Ei erau înțelepți pentru că stăruiau într-o muncă veche, făcută de veacuri la fel. Cînd se ivi temelia, ei se apropiiau duminica de singuratecul ziditor, neînțelegînd ce sfîrșește, dar pricepînd că începutul pornise. Din duminică în duminică, turnul creștea încet, de cite-o palmă. Mai tîrziu, pescarii se adunau în fiecare seară, de departe, ca să-l zărească sporind cu o palmă pe zi.

Adîncit în zidirea lui, ziditorul nu văzuse că se ivise în pustietate pizma și că fiecare piatră cît pumnul era însoțită, în ducerea ei pe muchiile clopotniței, de necazul foștilor tovarăși. După ce perețele pătrat se ridica de un stat de om, ziditorul aducea pe brațe și potrivea la rînd, pînă la un stat de om, treptele de piatră roșie, ca să arate mai

tirziu șacalilor urmăriți de hienă pe scara clopotniții că scara fusese udată cu sînge. „Are să cadă de pe creastă, se gîdeau privitorii. Treapta cu care suie, se gîdeau eu, are să-l răstoarne“. Dar ziditorul nici nu a căzut de pe crestele mereu înălțate și nici nu s-a răsturnat. Minunea amănuntului s-a săvîrșit zilnic, zilnic așteptată să doboare pe ziditor, și minunea întregă a fost gătită într-o simbătă, ca munca Domnului, care s-a odihnit în ziua a șaptea.

Ziditorul a căutat din turn împrejurul lumii, și a găsit marginile ei și Marea, care fugise, și coliba dragostei, strămutată. Trecuseră zece ani ca zece veacuri și ca o zi. Pescarii se uitau la clopotnița pustietății, de jos, îmbrăcați de duminică, în cămașă albă. Îmbătrîniseră toți, și mulți din foștii flăcăi se apropiau frinți pe cîrji, posomorîți și amari, privind în sus de-a curmezișul, ca niște găini. Rușinată, se arată și iubita, din nisipuri, ascunzîndu-și fața, învechită de tristete, cu palma, și neputînd să-și tînuiască pîntecul, involburat sub cingătoare, și care îi da înfățișarea, la umblet, a broscoiului de mucegaiuri. Ziditorul tresări.

Dar către seară, pecînd se ascuteau cremenile de argint ale stelelor albe, el văzu și năvodul, pe care îl uitase, zburînd, întreg și întins și împovărat de plumbii de pe margini, la ceruri. Și stelele se prinseră de zalele lui.

CÎNTAREA CÎNTĂRILOR

În visul meu fusesem un vîslaș cu pielea cărămie, înnegrită de arșița mării și de vînturi. Obosit, pe la prînz, de pescuit, mă culcam în barcă, așter-

nut între forfota Mării și furnicarul lumii, și în visul meu visam încă o dată, îndoit. Într-un vis mă legăneau talazele, și-n visul celălalt, — cuprins în visul cel dintii, ca un clopot mai mic în vocile unui clopot mai mare, — treceam de Mare și nemărginiri într-alte nemărginiri. În cîntarea liturghiei vine și cîntă din depărtări un glas de fată, care-și întinde trîmbele albe, ca niște poteci de lună de-a lungul rîului dintre iarbă : eram un vislaș ostenit și eram un cîntec de fată, și visul meu se întorcea între amîndoi, ca un fum șovăitor.

În luntrea mea cu vislele părăsite-n voile apei, am ademenit o fată mai neagră decît mine, al căreia alb al ochilor împeștrita negreața ei ca două paftale cu zmalțuri. Am furat-o malurilor cu un descîntec, și cînd a intrat în barcă, pogorînd din treapta pămîntului în chivotul meu, am văzut-o înaltă și goală. Ea purta drept orice vestmînt un șir de mărgăritare încolăcit de șapte ori împrejurul grumazului și jucînd ca șapte șiraguri largi pe sînii ei cu mărgăritarul negru. La încheieturile mîinilor purta mărgăritare, și tot așa, învîrtite de cîteva ori, și la picioare, pe glezne. Și pe carnea ei, ca tutunul negru, părul, mat ca iasca, era galben.

— Părinții mei m-au făgăduit, spunea străina, unui neguțător de miresme din pomi, stăpînul unei păduri de smochini, de banani și de poame de foc. L-am văzut luînd cu mîna lui din livadă portocalele aurii și înfășurîndu-le în foi de hîrtie de mătase, așezîndu-le încet în cutii și încărcînd luntrile vîntului cu ele. Vreau să dorm în livada lui, să mușc rodiile și piersicile și să alung cu sîmburii șerpilor de zmarald, printre cactus. Are cămile, elefanți și covoare, de poate înveli cu ele

prundișurile de nisip de la Smirna în jos, pe toată Marea pînă-n Fenicia veche.

— Înainte de a te închide în cartea groasă a Scripturilor, ca o floare, te-am prins în luntrea mea, fecioară, și am îndreptat cîrma către miazăzi, spre zarea singură și sălbatecă a Mării. De-ai zburat ca ibisul și de-ai înnotat ca peștele-săgeată, nimic nu te mai poate scăpa din vraja luntrei mele, care plutește prin vis... Ia te uită... Visul meu te-a aiurit ca o beție, ai uitat și pămîntul și făgăduința și ai venit să mă îmbraci cu mirosurile tale mai proaspete decît ale lămiului, să-ți apropii de ochii mei înflăcărați ochii tăi de zmarald, — atît de mult, încît să-mi zgîrie pleoapele genele tale. Mireasa Cîntării Cîntărilor! buzele tale sînt ca zmeura, șoldul său e ca o tîgvă moale, plină cu lapte nou de căprioară, omușorul urechii tale ca o țîță e, de ciută, sudoarea ta miroase a tămîie, umezeala gurii tale e ca o rouă caldă, cu gustul de măceș. Neamul tău îl mărturisește miera cu care ți-s linse subsuorile toate. Podoabe, mai prețioase decît inelele și brățărilor care ți le-ar îngreua, sînt degetele tale, brațele tale ca niște șerpi cu cîte cinci capete de opal. Cînd le-ngenunchi pe pieptul meu păros, degetele tale parcă s-ar ruga. Ți-ai adus carnea fără oase la pipăit, ca o scrumbie neagră. Sfărimă-te, furtună, peste noi, fulgeră, Mare, des, și tu, luntre, nu te mai opri !...

Pe-ncetul, visul meu se făcu visul ei, șoldurile ei se făcură șoldurile mele, gura ei se făcu gura mea — și, încordat, se zmuci și se rupse șiragul mărgăritarelor de la grumaz, risipindu-se în luntre. Luntrea nu s-a mai oprit niciodată în visul meu, lăsînd să cadă dintr-însa în mare, din cînd în cînd, mărgăritare...

BĂTRÂNII DIN INSULĂ

În Insula Trandafirie a Mării de Aur, se ivise, din ceruri sau din pământuri sau ape, o păreche de tineri sfioși, un băietan negricios, cu sprâncenile îmbinate, și o fată cu cosița ca firul de soare, care umblau goi și se jucau printre ierburi păroase, cu tăria tare.

Insula Trandafirie este locul adevărat, în care s-au născut, — din ceruri, din pământuri sau ape, — cei dintâi oameni ca noi. Deosebirea dintre ei și tot ce mai fusese era că omul, cu toate că subțire și înalt, adică supus căderii de la sine, s-a sculat deodată, drept, în picioare, și a mers pe punctul cel mai îngust al trupului său, ca o arătare ciudată. Tălpile lui erau satinat, și el însuș s-a numit pre sine Fiul Plopilor, mirat, fără îndoială, de înrudirea făpturii lui zvelte cu făptura copacilor încremenți, — sălciile de-a lungul râurilor, plopii în dreptul soarelui, și cedrii pe margini de râpi, — ascultînd murmurele din adînc.

A fost în timpurile acelea neînchipuie, urzite cu frumuseți de basm, în care s-au desprins din tipare și s-au lepădat de osinda pământului robii rădăcinii, tiritori mai nainte ca dovlecii și slobozi numai pe măsura vrejului, ramurii și tulpinii. Păsările au putut străbate văzduhul, plutind pe aripi, ființele dezlipite din mîl și-au putut alege un drum.

Pe om, de atunci il poartă o putere deosebită, care lipsește încheieturilor lui numeroase și moi. Uitați-vă la el, mergînd ca o făclie și întrupînd linia verticală. Zadarnic i-ați răzima de părete cadavrul : din firea lui plutitoare a pierit, în ceasul morții, cumpănirea. Mortul cade în genunchi, se

rostogolește, se surpă ; arcurile și-au pierdut tonul nevăzut, ca orgile nemaiaținse de mână străină.

Jocul primilor oameni, de care povestim, din Insula Trandafirie, se prelungea, cu mari odihne de visare și somn, de-a lungul și latul țării ieșite din talaze, adormind alături de un izvor și trezit în leagăne de trestii și-n legănarea pomilor îmbelșugați. Trupul scînteia, trecînd printre plante, de o pată de soare, gonită de o pată de umbră, ca o ramură curgătoare, și în jurul capetelor înflăcărâte licărea cercul unui nimb. Și jocul li se sfîrșea mereu și începea neîntrerupt și nesățios, încît geamătul și oftatul crepuscular umpleau insula și pădurea, ca un parfum făcut pentru auz. Pe subt smochini, ei s-au înmulțit cu timpul, mușcîndu-și sinii și înfrigurîndu-și coapsele urzicate fierbinte. Iar sinul cu mura neagră al primei mame a fost văzut hrănind, în lumina fără margini a lumii, cîte cinci-șase prunci deodată, dolofani și naivi ca niște mistreți, născuți peste an. Degetele lor, — scurte, boante și groase, — morfoleau ca într-un aluat dornic de lapte, și nasul cîrn, înfundat în ploști, se innăbușea de guițat și plăcere.

Într-o zi răccroasă, familia toată scoborînd în luncă, ochiul lui Dumnezeu a numărat patruzeci și doi de copii, din care patru urmăreau convoiul pe buși, zgîriați de zmeură și mîngîiați de piersici pitici. Și ochiul lui Dumnezeu clipi blajin, de un suris, căci Dumnezeu, care mai tîrziu a vorbit mult și în multe limbi, s-a sfiit atunci să grăiască și s-a ascuns, mulțumit, după munți, ca un tată bun. Și astfel, toți pruncii crescură nebotezați, ca niște păgîni adevărați, însă frumoși.

Cum și de unde s-a putut arăta calul înaintea lor, nu se știe. Adevărul este însă că le-a ieșit întru întâmpinare calul, căruia i se urise pe undeva, în vreo peșteră, și că ceata omului a rămas uimită de ființa lui și de strălucirea lui. Apropiindu-se, zîmbind și el și mișcîndu-și nările a bucurie, copiii i-au dat merinde cu floare. Părinții l-au bătut dulce pe spinarea lucie și neagră.

Încălecați și culcați pe spinarea lui șerpuitoare, oamenii Insulei Trandafirii putură merge departe, în inima și pe marginile fermecate ale țării recunoscute. Cu el au suit catapetesmele pînă-n piscuri și au scoborît în văile întunecate, de unde ies în priveliște rîurile neodihnite. Au cercetat pădurea maimuțelor, care i-au alungat cu migdale și nuci. Au tăiat de-a curmezișul codrul cu mii de culori, al papagalilor cu voci de păuni și curci. Și au cunoscut peșterile scorburoase, cu fluturi mari de catifea, cu libelule și străvezii efemere. Au văzut țapii sălbateci, ciutele delicate, elefanții cu coada la cap, și dintr-o călătorie depărtată au adus cu ei o vacă de zimbru blajină, cu ugerii grei. Într-alte călătorii au învățat de la vulturi să înjunghie și să fure — și au făcut vulturi dintr-o creangă îndoită, și ciocuri din săgeți. Și atunci au prăsit în preajma bordeielor și cîini cu urechile ciulite. Și viața de noi învățături și de agerimi ale minții a durat pînă ce calul a căzut și a murit...

Ei nu știau, în Insula Trandafirie, că poate calul muri, că se poate face moartea de la sine, că este viață și că este moarte. Moartea calului s-a petrecut în ziua cea mai frumoasă, cînd de dincolo, de peste izvoarele de aur, începuseră să se arate pasări mari albe, în ispita zării, fluturînd în stoluri. Calul s-a culcat ca un om și a rămas nesimțitor.

Într-o oară viața încerca durerea deznădejzii și într-o oară părinții și copiii au plîns, și pîlcul lor numeros li s-a nălucit că sînt singuri și dezmōșteniți. Și pentru că ceata lor își croia drumul pe marginea rîului liniștit, i-a ispitit gîndul să se ulte în el mai afund.

Și în oglinda curată a impletitelor ape, ei au zărit patruzeci și patru de bătrîni...

PASTEL

Cum s-au întîlnit cîrturarul
și omul în grădina cu basme

În fundurile gospodăriei, o casă, depărtată de toate florile și de toți pomii și copacii, părea într-adins împresurată cu o bătătură uscată, fără niciun crîmpei de iarbă, un pămînt văros, o pătură de colb. Unda lacului tremura tocmai de vale, și donițele goale făceau o jumătate de poștă de drum, și pînă la izvoare se dogeau de arșită. Către seară apa ajungea la conac fierbinte, și trebuia să treacă o noapte peste doage ca să se răcorească. Încolo, în jos, jucau horele, se fugăreau cîinii cu copiii, și cîntau, seara, ca niște cimpoaie, harmonicile din sat. O aureolă de țărîină albă, răscolită de vîntul arzător, învăluia casa cîrturarului, închis cu cărți multe și caiete, de un veac.

El aflase de viață citînd, și se îndoia de ea. Citise că lumea e plină de flori, și nu a crezut; citise că e frumoasă, că prietenia leagă oamenii unii cu alții, că Adam s-a luat din dragoste cu

Eva și că au copii sănătoși, teferi și deștepți, că tovarășia prietenilor și a soților durează cit ține și viața, că despărțirea de dimineată aduce bucuria întoarcerii de la lucru, la scăpătat, că oamenii se întăresc unii printr-alții, și nimic nu a crezut. Toate le-a citit în cărți ca-ntr-o oglindă întoarsă și le-a deprins răsturnate și stind cum stă litera cărților îngropată în hîrtie. Dar și stilpul bătut în pămînt cu piatră, ca să ia de la ea putere putrezește.

Cînd a isprăvit cărțile, cărturarul a scris și el cărți, dumicînd gîndul și belșugul lor de spice frumoase și seci, și l-a prins timpul, i-a îngreuiat umerii, i-a povîrnit spinarea, luciul ochilor obosiți a pierit în hîrtia mată, n-au mai avut pîinea și apa din urcioare gust. În toate ale gurii, ca și în cele ale sufletului, se frămîntase un aluat cu tărițe și paie. Lucrurile trăiau fără culoare, și acriile li se risipiseră pe nesimțite, împrumutate unele cu altele într-o tonalitate de mucegai uscat. Oamenii pe care-i cunoscuse, străbătînd pustietățile lui la întîmplare, i se păreau găunoși, stricați în miezul sufletului ca nucile, cu viermele înlăuntru. Îmbrățișarea era inanimată, și brațele se ridicau să-l cuprindă, țepene din încheieturi, ca la păpușile de cîlți. Surisul era mincinos, suspinul contrafăcut și durerea imitată, învățată la teatru. În ce mai putea să creadă ?

Îmbătrînit fără vreme, cărturarul s-a îmbolnăvit și era aprcape de agonie. Singurătatea și-a simțit-o de-abia atunci. Între cărțile lui, clădite pînă-n tavane, s-a văzut închis că într-un turn de cetate, cu trei gropi în sus, una peste alta, gropi de cărți rînduite pe muchiile scrise cu aur.

Suferința lui adevărată nu fusese scrisă în nicio

carte ; fiecare om suferă într-un fel al lui de o suferință care n-a mai fost, după cum fiecare arbore se desfrunzește în felul lui. Ar fi strigat un nume de om în clopotnița lui mută, și nu era cine să-l audă. O slugă veche, nemulțumită, îl înjura din cerdac, și cărturarul, auzind, nu mai putea să răspundă. Gemea, și geamătul lui nu era cine să-l cunoască și să i-l aline.

Atunci, s-a arătat din lumea toată un om, un om care muncea pământul în brazdă. Auzise că zace cărturarul. I-a spus : „Jupîne, mi-ești drag pentru că acum, întâia oară, ai început să trăiești : pînă acum ai citit. Sînt mîhnit că vii atît de tîrziu la viață și că trebuie să o descoperi în ceasul cînd era să o pierzi. Îmi plînge inima de tristețea dumitale și vreau să înțelegi că te iubesc din dragoste fără prihană. Am și eu cărți acasă, dar nu am numai cărți și nu citesc numai în ele, — am și bucurie în chiliile mele. Copiii sînt alături de mine, femeia îmi stă la căpătii și-mi cîntă, am flori, pasări și vite și ne-am înfrățit cu toții. Venii să-ți aduc sănătate : zece cuvinte și o-mbrățișare. Dumneata nu ești bolnăv, ești numai amărît și nu știi, și strivit în cărți ca o frunză de ierbar. N-ai avut prietenie, n-ai avut dragoste, n-ai avut încredere și copilărie în inima dumitale. Scoală-te și vino la noi în livadă, să te primească iezii, caprele și viteii și să citești în ochii lor alte litere decît cele cu care te-ai obișnuit, și alte în-vățătură“.

Cărturarul s-a însănătoșit numai cu un descîntec. Zilele lui vii începeau prea tîrziu. Ce-ar fi fost dacă le-ar fi și trăit ?

PSALM

E neobișnuit să fi fost mort și să fi înviat.
Cîți morți înviază ?

Ai, după înviere, o stare morală de pribeag
confuz. Un pas îl faci la noi, și altul în Paradis,
și drumurile ți-s croite-n sus : Alpii din țara
ceea...

Simțeau că experimentezi pe Lazăr și pe Iisus.
Ai murit două sute cincizeci de zile și numai că
n-ai fost înmormîntat, zăcut lingă groapă : puțin
să fi fost clintit, și te răsturnai. Mai lipseau ci-
teva ceasuri, și s-ar fi petrecut și ultimul final,
după un final pe care-l trăiești.

Timpul după înviere, măcar o zi, măcar o săp-
tămînă, e un dar și o viață nouă, care trebuie
sorbită, încet, ca un tutun tămîios. Nu te mai
turbură nimic : ai trecut, — și nimic nu te mai
înfricoșează. Ce poate fi mai greu ca moartea ?
Ei bine ! ai și murit. O a doua moarte ar fi ca
lectura încă o dată a unei cărți citite : repetiția
face materia aproape indiferentă. Mai interesează
forma.

Ce dulce ți-este raza din fereastră, după agonie
și vis, în jilțul din dreptul luminii albastre, pe
care nu ai mai văzut-o un an ! Cerul e nou peste
pomi : uitaseși o sumedenie de transperanțe, și le
regăsești, parcă într-o țară străină, întocmită așa
ca fiecare amănunt să-ți fie nemaștiut, într-o ara-
monie deslușită, emoționat ca de o muzică pînă
atunci depărtată. De-abia că poți răbda atîtea mi-
recole și feluri de miniri.

Fericirea fusese o vorbă caricaturală, parcă nă-
scocită de niște naivi : acum e adevărată și con-

tinuă. O altă fericire o întrerupe. Plutire diafană, zarea trece prin aripa întinsă. Îți pare rău că iniția viața era să se piardă-n deșert, dacă nu mureai și nu te întorceai într-însa.

Suferințele din trecut ți se par minime și gro-tești. Cum te-ai putut supăra că trăiai? Uite viața: adorație, speranță și bucurie. Trăiai într-o icoană roză, zugrăvită impalpabil pe o foaie de ivoriu, din Sfintele Scripturi, pusă zălogă la Fa-cerea Lumii. Ce te-a putut opri de la extazul permanent de a fi?

Trebuie întâi să fi murit ca să-i dai secundeii vii înțeles adevărat. Nu mai înviai, nu știai. Tre-cuseși prin spectacolul delicat și n-ai aflat nimic, ca un sac de frunze uscate, surd. N-ai umblat călare, de frica telegrafului și a săriturii lui peste ceruri. N-ai fost în zbor, de teamă că nu te ține văzduhul. Nu te-ai ridicat cu șoimii, sfiindu-te de stele. Ți-a fost groază și de muntele care duce la luceafăr, și de prăpastia prăvălită în adâncuri. Ce slab ai fost, tu care credeai că duci un înger în tine, — sufletul! Atâtea plăsmuiri și parfume călătoreau prin lume, pe care nu le știai!

Cînd nu mai puteai să le strici nici cu judecata tăcută, au venit oameni din tot zodiacul, să vadă: ai murit cu adevărat? Voiau să te mărturisească tîrziu, tăgada nemaislujind pe nimeni. Începeau să plîngă și cei ce te-au tilhărit. Dar după ce ai înviat, li s-a părut prea lungă durata și ar fi voit unii să te omoare. Nu se mai poate, după înviere! Ești descîntat. Nu se mai prind nici glonțul, nici cuțitul, nici otrava, nici ocară de tine. Săgețile trec și fug, ca printr-un nor de grindină, sfări-mate. Junghiul se rupe-n spinarea ta. Plumbul ți

se turtește de frunte. Ți-a dat moartea coif, plătoșă și zale, și spada ți-ai lăsat-o în mormînt. Tu nu te mai aperi, nici nu ataci. Spui timpului : „așteaptă !“ vîntului : „mătură !“ ploilor : „spălați !“ și fulgerelor : „ardeți !“ — și ele te ascultă. Dar nici n-ai să le mai spui, căci ele devastează, iar tu ai înviat cruțător și bun.

Împotrivitorii se tîrăsc treptat către moarte : nu-i împiedica — și nu vor învia.

OȘTEAN JURAT

Am chibzuit lucrul ce începe, și după ce a început, m-am supus lui, ca și cum fusese început de altul, și m-am îndatorat păzirii lui, ca o slugă credincioasă și ca un oștean jurat. Nimic nu mă mai poate abate, și drumul merge drept. Dacă slăbesc, iau puteri din stele și din răsărit, și binecuvîntarea ceasului mă însoțește. Mă ține cineva teafăr, vioi și biruitor. Ce mișcă-n mine mișcă și-n izvoare, ce răsună-n mine a răsunat și-n munte, ce mă duce pe mine duce și lumea, care-i un farmec în virtejurile din gol.

Se uită steaua în fundul haosului forfotit ? De ce m-aș uita eu în adîncurile mai mari decît îmi e făptura ? M-am uitat și am închis ochii și m-am aruncat amețit înapoi, lovindu-mă de munte. Călătorul de piscuri se uită în sus, și de pe creștetul de gheață întinde mîna către ciorchinii de luceferi.

Cînd își ridică ochii cîinele în ochii mei, el a văzut ceva în luminile mele, care nu se văd pe sine, și s-a bucurat. În mușchii de piatră ai cîinelui meu, scurt pe picioare țepene și groase, e mai multă putere decît în taur, unghiile lui sînt ca niște belciuge, și coarnele lui sînt împlintate în gingii. Îi deschid fălcile cu sila, ca să-i văd măselele grele ca balamaua porții de cetate, zăvoarele tari.

L-am trimis să cerceteze grădina și mi-a adus, înlănțuit în voința și în stăpînirea lui, un om voinic, de-a tăvălugul, pînă la picioarele mele. Cînd omul voia să fugă, cîinele îl doboră din spinare ; cînd se pitea să se strecoare, cîinele îl răsturna cu laba ; a voit să-l străpungă cu cuțitul, și cîinele i-a măcinat pumnul care strîngea plăseaua, troznindu-i-l ca o cataramă spartă.

Am judecat tilharul în pragul casei, și cîinele aștepta hotărîrea.

— Du-te, vezi-ți de drum și vindecă-te, omule, de sînge. Iar tu, credinciosule, lasă-l să se tirească, cum o putea, pînă la drum.

Cîinele a ascultat. Am stăpînit puterile lui numai cu un cuvînt. O vorbă îl oțărăște, și o vorbă îl îmbată. Talpa lui de fier e de mătase, și trupul lui de plumb se face ca de fum.

Gîndul e vorba care mă îndulcește pe mine, Doamne. Și gîndul meu vine de la tine, pentru cîinele tău sălbatec și blind...

Orice mi s-ar întîmpla, gîndul dezleagă strîsoarea și desface verigile groase ale lanțului meu. Cum să nu cred în izbînda lucrului meu ?

Cîntă, suflete ; zboară, suflete ; licăre, sufletul meu !...

COMORILE

Stai de vorbă cu tine mai des, omule, fricosule, nebunule !

Tu ai o carte-n sîn, pe care nu o citeşti. Tot omul se naşte cu cartea lui în sîn.

Rupe-o din cămaşa ta, unde a prins rădăcină nezmulsă. Nu o lăsa necitită, căci se întunecă lumea şi nu mai poţi cunoaşte slova. Cauţi altuia, şi a ta îţi rămîne străină. Răsfoieşte-o la timp, înaintea ca limba ei să treacă şi să o uiţi.

Pune-o coala pe masă, rupe-i pecetile, dezlipeşte-i foile tencuite, desfă-o. Ți-a fost dată învăluită într-o pînză de plumb. Cartea ta are patru cotoare. Cu băgare de seamă întoarce-o pe latura bună, ca să nu-ţi zboare foile cînd le vei despică şi ca să-ţi rămîie adunate la o cusătură. E Sfînta Scriptură a ta. Fiecare ins are Sfînta lui Scriptură, şi Apocalipsul lui deosebit.

O poţi începe de unde apuci, — de la mijloc, de la sfert, înaintea şi îndărăt. În cartea pe care ți-o ascunzi de frică, speriat de ameninţarea şi de blestemele celor ce nu vor să ți-o citeşti, înţelesurile sînt toate adevărate şi drepte ; rupe rîndul sau ia-l de la punct, pretutindeni cade literă mare. E o carte care tot începe şi nu mai sfîrşeşte. Înţelesurile ei se încovoie şi se întorc, şi, împletite, se urzesc în orice fel laolaltă. Cum de nu ți-ai găsit-o încă şi pentru ce fugi de ea ?

Omule, nebunule, tu poţi trage din fier cu mina firul nevăzut care-i împînzeşte tăria, poţi să scoţi măduva pietrei, ca un vierme din lemn, ca un melc din găoacea lui învîrtită. Strînge cremene, şi va ieşi picătura ta de sudoare. De unde izvoarăşte timpul ? Şi timpul tău din ce loc al lui se

desface, ca un pîriu întors din matca în care s-a vărsat ?

Nebunule, tu faci minuni fără să ştii şi nu cunoşti puterea gîndului tău. Tot ce ai închipuit este şi se face, dar te fereşti să stai de vorbă cu tine şi să te închipuieşti. Ce face noaptea din tine ? O movilă zăcută. Ia potriveşte pe întuneric în lacătele tale cheile tale : sufletul are o sută de porţi, toate încuiate, dar cheile sînt în lacătele şi broaştele lor, şi tu nu le vezi în întuneric, pentru că nu cauţi în întuneric. Poartă-ţi mîna pe ziduri de-a lungul, şi ai să ţi-o loveşti de ele, şi atunci nu te înfricoşa, nu fugi ; întoarce cheile şi deschide. De ce nu citeşti cartea care desluşeşte locul comorilor ?

Cînd ai fost slab, trebuia să citeşti, — şi cînd ai fost bolnav, şi cînd te-ai simţit şovăind şi deznădăjduit. Minunea închipuirii dă slăbiciunilor tale virful şi sunetul lănciei. Alunecuşul povîrnişului ţi se podeşte neted sub talpă. Boala ta piere, deznădejdea se leapadă de tine. Nu e nevoie să te sileşti, să vrei şi să crezi ; a fost de-ajuns puţin : că ţi-ai închipuit.

Şi ca să trăieşti în tine, îţi vei închipui că eşti acela care ai fi rîvnit să fii. Tu nici nu poţi să fii decît acela.

VÎNTULE, PĂMÎNTULE

I

Mă rog ție, Doamne, și nu știu cui mă rog și de ce mă rog. Sufletul mi-e plin de o bogată durere, ca o corabie de mărgăritare, ce-și poate pierde tezaurul la o răscolire de talaze. Durerea mea trebuie să o împărtășesc cuiva, și niciun om nu-i în stare să mi-o priceapă și nu are auzul de care sufletul meu simte nevoie.

Știu că este ca și cum aș fi un nebun în fața unui pustiu, și că mă închin vântului și tăcerii, cu plopilor și cu apele singuratece. Dar încă fac rugăciunea mea către tine, punct întunecat de lumină din întuneric, căci îmi trebuie un tovarăș, îmi trebuie un stăpîn pe care nu-l găsesc, o patrie ca să nu semene cu pămîntul, un împărat cu care să vorbesc, o cifră.

Mă rog ție pentru că ți-s stelele frumoase, pentru că ai urzit azurul, pentru că ai făcut caprele și copacii și ți-ai răspîndit ființa ta în toate semințele și în toate făpturile, cu care, fără voia mea, mă simt legat, fie că tu știi sau nici nu știi. Mă rog ție, Doamne, să nu mai fiu eu însumi.

II

Rugăciunea mea e o risipire, ca de aburi, în vecie : mă gîndesc. Mă gîndesc că poate nu am fost detot zadarnic și că poate am avut un rost, pe care nu-l știu, de vreme ce am trecut scînteind printre stele. Nu m-am făcut eu, și m-am trezit zămislit. Mintea mea e o lumină de undeva : nu am făcut-o eu. Sufletul meu are puteri care mă înfricoșează. Gîndul meu vine de la sine, fără să-l fac. Tot ce împlinesc nu e de la mine, și sînt ca un adormit care trăiește un vis. Visez decînd m-am născut, și nu-mi dau seama de nimic.

Rugăciunea mea e o mărturisire că nu știu și că aș voi să știu — dar de-vreme-ce nu trebuie să știu, rodesc în neștire ca vișinii, care din bețe uscate, scot flori albe, frunze gingașe. Ies florile din lemne și gîndurile din oase ? Ale cui sînt ? Ale mele nu-s.

Dau tîrcoale împrejurul insului meu și nu-l înțeleg. Am în mine puterea că vreau fără să știu, că judec și închipui, că văd înapoi și înaintea. Mă pot îndoi și mă tăgăduiesc. În gîndul meu se adună lumea întreagă ; pot să aleg, să despart și să amestec. Piatra, lutul, scorbura nu pot să adune. Cine le face ? Eu ? Dar ce sînt eu ? O lungime în picioare, care, cînd cade, se strică și se face gunoi.

Te-ai lămurit tu mai bine decît noi, tu, cel stăpîn de lucruri și de averi sau de învățătură mai mare ? Trufașule, de ce nu te poți lămuri ?

Rugămu-ne fără să cerem, rugămu-ne să ne împărtășim cu tainele și să nu ne lepădăm de ele.

III

Dă-mi, Doamne, știința să te înțeleg, dacă n-am decît părerea că te simțesc. Minteă mea nu te poate scruta, gustul meu nu te cuprinde, auzul și văzul meu nu te deosebesc. Mărginit la simțuri, nu te pot cerne în sita lor. Ca și o umbră tu treci prin ele, și ciurul rămîne gol. Să cred ce mărturisesc viclării și hoții lui, nu se poate, — și nici cu proștii nu mă adun, ca să-l tîlmăcesc. Dacă fierbințele mea și munca mea de singurătate nu sînt în stare să se apropie de tine, cum s-ar putea bănuî că poți încăpea în vicleșugul lor ?

Furnică stringătoare și care ostenești fără de răgaz toată ziua, toată vara, tu, care îți cunoști bobul de pămînt din puzderii, cu ascunzătoarea cuibului dedesubt, tu poate știi mai mult decît cărțile și deschizi mai drept decît cheile mele. Suie-te pe masa mea cu garoafe și vorbește înțelesului meu, micșorat că să te asculte și smerit ca să primească.

IV

Pentru ce mi-ai dat minte, Doamne, și judecată ? Ca să mă batjocorești ?

Eu am pus preț pe mintea mea, mi-am frămîntat-o cu mințile altora, cu mintea morților și cu mintea celor vii, și am început să te chibzuiesc pe tine.

Și am rămas tot atît de prost ca și înainte.

Căci, făcîndu-mă, tu mi-ai curmat amintirile de mai nainte de-a mă fi făcut, și sînt ca un

prune orb născut, care nu și-a văzut muma nici-odată și care poate și-a simțit-o cîndva cu pipăitul.

Pipăitul sufletului meu e plin de tine, Doamne, și buricele degetelor mele au miròsul laptelui uitat, care le-a mînjit. Dar judecata mi-e deschisă ca o scorbură de copac, — adăpostul, cite o noapte, al pasărilor călătoare...

V

Un nebun a infipt lopata în adîncul cerurilor și a scos măguri de argint — și lopata a trecut din mîină-n mîină, pînă la noi.

Săparăm noaptea întreagă — și cu ivirea dimineții, gropile s-au umplut zilnic la loc — și cu căderea serii, lopata începe din nou să muncească.

Ne găsim și azi într-acelaș loc. Brațele noastre muriră mereu, dar n-au ostenit.

Cine-i făptura ciudată care se străduiește în zadar să intre în locul oprit ?

Eu, Doamne, care te caut de la facerea lumii, și care știu că osînda mea e în zadar.

VI

Cîntă, vioară, cîntă ! Parcă-n glasul tău ceva seamănă cu șoaptele zburătoare ale lui Dumnezeu.

Cîntă lin, și apoi fă-ți hohotul repede ! varsă-te, jăluie-te, destramă sufletul meu între coardă și

arcuș. Suferința mea de-a te asculta e fără de margini, ca firul rotund, de-a lungul căruia lunecă steaua dimineții, cel din urmă bob al metaniei de cleștar.

Tu trebuie să ai pe Dumnezeu în tine, pentru că lăutarul care te-apasă cu bărbia, ca să gemi, e din proștii aceia cărora Dumnezeu le-a spus adevărul. Toate vitele necuvîntătoare îl știu, pentru că tu li le-ai șoptit printre coarne. Și vitele îl tac, încremenite de-a fi tăinuitorile tale.

VII

Pentru ce, Dcamne, atîta cruzime și atîta măcel în grădina ta frumoasă ?

Unul mai viu ne tot pîndește ca să ne ucidă : că sîntem floare, pasăre sau altă făptură, mare sau mică. Toți sîntem bolnavi de sfîrșit, și toți purtăm în noi, ca niște cutii, numai îmbucătura altora mai fălcoși.

Este drept să ne înghițim unii pe alții ? O floare înăbușește o floare : un om pe alt om îl omoară. Este drept ?

Vezi tu, Doamne, cît mi s-a rătăcit mintea, decînd mi-ai pus mocirla ei în cap, să gîndească ? Am născocit o dreptate, ca să apăr pe cei neînzestrați ; căci am născocit și scrisul, și cititul, și foaia de hîrtie pe care muștele albastre ale gîndurilor lasă veciei semnele mele, după ce eu m-am risipit.

Neputincios și slăbănog mă tîrăsc pe pietrișul ascuțit al stelelor tale.

VIII

Tatăl nostru, carele ești în ceruri, încă nu s-a împlinit voința ta pe pământ, după rugăciunea cea de mai nainte.

Frații gemeni, adăpați laolaltă, de același sân, s-au zgîriat unii pe alții, și, în nevinovăție, și-au scos și ochii. Și-au mușcat nasul, s-au bătut cu călcîiele și s-au deosebit, alegîndu-și mume vi-trege și ispitiți de un lapte mai bun, cu rachiu, arătat într-o ploscă mai mare decît fusese sînul. Uite-i umblind înhăitați, de-a bușile, prin drojdii, ca niște viermi, departe de scutec și de sînul maicii. Și-au pierdut, încă înainte de ieșirea din-ților, nimbul și fecioria, numai cît i-a lăsat maica în albie singuri. S-au amestecat, în bătătură, cu gîștele, cu rațele și porcii. Și cînd le ies dinții, acum, iată că le ies colți de mistreț, și cînd să li se rotunjească obrații și spînceana, iată-le coar-nele, indușmăniți fără vreme, îmbătrîniți la netimp și morți de vii în genunchi.

Ei nu și-au iertat unii altora greșalele, ci și le-au înmulțit, fiecare pe ale lui, cu fapta lui Cain, fratele lacom și trufaș. Întocmai ca la în-ceputul veacurilor, dintr-unul au ieșit doi, și din doi două sute, cu ura lui fiecare, cu un venin care cere gingiilor să rupă și limbilor să înțepe. Țara, plină de mușuroaie, s-a sălbătecit, grîul piere în spice, spicele se schimbă în ghimpi ; arici și șerpi în toată balta și în munți, și o așteptare de în-căierări înnodate în cîrmei de întunerice. Porum-bul face făcălețe și cepuri. Scîrbit de fața oamenilor noștri, întorși între cîrțiți și broaște, soa-rele nu se mai arată nici în fereastra celui ne-vinovat și cinstit.

A fost ispita mai vie decît omenia și Scriptura și mai puternică decît sfatul rugăciunii.

Pîinea noastră cea de toate zilele tu ne-ai dat nouă multă, dar pînă la gura noastră ne-au înjumătățit-o, spurcînd cealaltă jumătate. În miezul ei, ca în niște cuiburi calde, mișună gîngăniile negre.

IX

Ce folos că te numești, fratele meu, creștin? Aripile ți s-au uscat și chireit și ți-au ieșit, de unde ți-au căzut, două bube.

Te-ai împăinjenit jurîmprejur cu o strălucire de slavă, dar pe dinlăuntru tu te cunoști. Tu știi că goală ți-e și cetatea, în care bijbîie, singuratec și răzleț, sufletul tău ostenit. Nu mai vrei să te arunci măcar, dacă nu mai știi să zbori.

Ți se clatină turnurile, șovăie, și poarta cetății tale, îndărătul căreia stai dosit, nu s-a mai deschis în lumina florilor lui april, aprinse pe ramuri. Candelele tiptile ale cîmpiei nu le-ai mai văzut. Porumbieii albi nu s-au mai jucat în văzduhul tău și nu ți s-au lăsat pe umeri. Aromele tari ale țarinii n-au mai ajuns pînă la tine. Ți-e frică să-ți dai porțile de părete. În țîșinile descleștate se leagănă-ncoa și-ncolo inima ta. Îndrăznește, fratele meu, mișcă-le din făgașele de piatră, chiar dacă s-ar prăvăli peste comara zidită și peste tine.

Ai mințit, ai înșelat, măscăriciule, fratele meu. Ești lacom, neîndurător și crud. Tot ce știi tu să faci, e să osindești. Dulapul ți-este plin, fratele meu, de țoalele și unsorile fătărniciei. Fiarele

sînt cinstite : nu-și ascund fața în alifii și spoielile și unghiile în minuși pestrițe. Ele ucid și sfișie de foame. Tu, fratele meu, te îndopi sătul și verși, ca să te mai îndopi. Cu vîrsătura ta ți se satură cîinii. Scoală-te, nu-ți mai tîri pîntecul pe un petec de mormînt. În măreția inchipuită de zidurile tale, numai atît sălaș îi pentru tine, cît rămîne cadavrul tău : douăzeci de palme de groapă. Ia seama ! Vorbește Ioan Botezătorul, cel hrănit cu lăcuste și îmbrăcat cu piele de capră.

Mai e un timp să te mîntuiești, putregaiule, fratele meu. Mai e timp să scapi, că te frămîntă un chin al tău zănatec, acum cînd nu mai poți duce la gură paharul din care te adăpai cu beție, și cînd picioarele tale caută cruciș. Scoală ! Scutură-te și săi peste zidurile mōhorite ale temniței tale, în bătaia soarelui mare.

Nu e greu să te mîntuiești, fratele meu. Uită de tine numai o seară, numai o zi, și, din încrunțarea ta fără noimă, dumirește-te pînă în zarea pe care n-ai mai zărit-o, — și spune-ți, tu, ție, ce vezi : lumina lui april, aprinsă pe ramuri și-n miile de candelă pitite-n iarbă, făcliile plopilor, pasările cerului albe.

Un talaz de înviere învăluie lumea și trezește țărîna, odată cu scularea din giulgiu a lui Iisus. Ce nu învii și tu ? Că dacă vei muri detot, mortule pe jumătate, fratele meu, tu nu mai învii niciodată.

N-ai lăsat în urma ta nici semnul cîinței, care-i o mireasmă dulce, ridicată din amurg. Al doisprezecelea ceas e pe cale să se isprăvească. Il auzi, fratele meu ?... Mai e o jumătate de ceas, mai e un sfert, au mai rămas zece minute... Mai poți învia, te mai poți mîntui, fratele meu.

Că vine Judecata-de-Apoi, de care glăsuiește Scriptura. Ea vine atunci, la moarte, și nu te mai

poți apăra și nu mai știi răspunde, cu miinile și buzele pecetluite. Robia întunericului e pe vecie, fratele meu, și mîntuirea e să răspunzi, fără să fii cercetat, cu faptele tale de mai nainte. Judecata zice : „Știu. Acest vas de lut a sunat frumos și e curat, umplăți-l cu sfîntul undelemn al amintirii.“ De tine cine-și va mai aduce aminte, ca să mîngie cu o rugăciune un suflet nemîntuit ?

Agonisitu-ți-ai tu o viață viitoare ?... Ce-ai făcut cu bunătatea și mila ? Le-ai batjocorit, fratele meu... Ai asuprit, ai făcut strîmbătate. Dacă din greșeală ai lucrat, leapădă mîndria și spune : „Am greșit“. Omul greșeste. Însă greșeala lui trebuie să fie greșeală dreaptă, nu de trufie, de înfumurare, de nesocotință și de împotrivire. E și mîntuirea mărturisirii, fratele meu.

Păcatul de moarte începe atunci cînd greșeala se face așezămînt și adevăr. Judecata nu te mai iartă, te aleargă blestîmul și te ajunge. Dacă tu te-ai putut ascunde, strigoii tău pribeag nu mai are unde, dus de vînt, lovit de grindină și fulger, luat de vîrtej, ocărit și de la toate ușile gonit, fratele meu.

Ce mi-e că te-ai închinat la toate bisericile pe la care treci, ca să mă faci să nu te bănuiesc ? Nu vreau nici să crezi : cine te silește ? Faptele tale bune, dragostea, te judecă și te mîntuiesc, blîndețea și dreptatea ta, fratele meu...

X

S-a ținut un cîine o zi întreagă după mine, și m-a urmărit prin zece grădini. Întunecîndu-se,

cîinele a rămas în întuneric, singur, și eu m-am întors cu sinul plin, acasă, de fructe coapte furate. Furate din ramurile scînteietoare.

XI

Dumnezeu nu este departe... L-ai simțit? Se clatină vișinii, au tresărit foile de porumb, s-a culcat iarba ciulită și s-a ridicat, ca o blană de cîine pe care-l mîngîie cu o vorbă ciobanul.

S-au dat florile îndărăt și i-au făcut loc, scuturînd mărgăritarele de rouă, în drumul lui fără potecă. Parcă tămîia miresmelor grădinii acum îmbălsămește mai mult, și parcă desfacerea ei de pe garoafe a început să se vadă înlăuntrul aerului adînc. Și s-a despîcat și salcia în stoguri de plete, și cozile ei s-au întors.

Așternutul de umbră al pămîntului de printre boance s-a mișcat, ca și cum ar fi trecut pe deasupra florilor, împletite cu igliță groasă, o stro-pitoare cu lumină. Un stol de porumbiei a ieșit din loboda roșie. Iezii s-au sculat din genunchi și s-au uitat : au văzut ceva ?

XII

Dumnezeu, îl auzi?... Pune-ți mîna în sîn, fecioară, și ascultă cu urechea din palină... Dumnezeu umblă...

E pasul lui, calcă lin. A călcat ca aripa, trece și pipăie ca fulgul.

L-ai întrebat ? Întreabă-l : „Tu ești, Doamne ?”
Și ți se va răspunde : „Eu“.

XIII

Zgomotul încetinat și rar a umblat prin dreptul grădinii. Nu era nici șarpele, nici căprioara ; parcă s-ar fi târit să iasă mai la iveală bostanii îngreuiți în robie.

„Oameni buni“, au zis glasurile întrebate, din zgomotul încetinat. Niciun drum nu urcă, nicio urmă nu se cunoaște. Cîmp cu mărăcini, scaieți și țepi, urzit din sfoară de rădăcini înnodate pe cenuși îngălbenite. Năvod de sirmă cu ghimpi. Bălăria vinătă a ținutului de surcele, cu vine și zgîrciuri de fier, coace uscături rotunde și păstăi. Arșița le golește și le crapă, de făinușuri de plumb, de scrumuri lungi, de prafuri, și otrăvuri, și funingini.

Cine să fi fost oamenii buni din pustietatea dinprejur, uscată și cocoșată ca spinările de cămilă ?

Voci fără trupuri, suflete colindătoare, îngeri de văzduh.

XIV

Ascultă pașul Domnului din sîn. De-acum poți rămîne singur, și nu ți se va mai urî. Se bate inima și se bate și steaua dintr-un plop : o tresărire. A

luminat steaua zăpăsil, cînd s-a scris cu singele tău. Ești un pămînt închis cu lacăte șoptite. În tine se zguduie și curge vultoea, cînd o simți și cînd nu o simți. Te-a pus să umbli, cum a pus și luna să umble, nesprijinit : te ține de luceafăr, cumpănit de cer, un fir ca de păinjeniș. Tu faci ce face Dumnezeu, fără să știi. Domnul e în tine o fărîmă, o mireasmă. Păstrează-o în dreptul sufletului, neconținut.

XV

Tu porți pe Dumnezeu în tine, mai ușure decît pruncul femeii. Ai să-l cunoști. Închide ochii și ascultă : trece gîndul. Tot pasul lui e. Omul e poteca goală, — pasul Domnului calcă, și poteca zvîcnește. Potecile dau una într-alta, împinzînd pămîntul. Dar Dumnezeu nu se arată pe toate potecile odată ; el apucă pe una, — și merge într-o singură parte, acoperit și descoperit cîteodată de sălcii.

Oamenii toți, din înconjurul zării, aflînd că Domnul se arăta printre plopilor de lîngă Mare, au alergat într-acolo și s-au îmbulzit să-l zărească. Pînă să ajungă ei, Domnul trecuse, — și oamenii s-au întors întristați în cetăți și cătune.

- N-ați văzut pe Dumnezeu ? întrebară ei.
- Cum era el ? au răspuns oamenii localnici.
- Nici noi nu știm.
- Era ca un om ?
- Să fi fost ca un om ? Poate că era ca o văpaie sau ca o grădină care merge, sau ca un mîrmur cu lumină.

— Dumnezeuul nostru e ca un om și ca un împărat în odăjdii.

— Nu pre acela îl căutăm, ziseră oamenii. Dumnezeuul căutat de noi nu poartă sabie și nu e judecător ; el e duh și urmă.

— Nu l-am văzut...

Nici nu putea să fie văzută o urmă...

XVI

Doamne, tu trebuie să fii mai fraged ca spicul de săcară și mai smeriț ca viorea. Și de-aceia poate că noi nu te putem desluși...

XVII

Am voit să nu mai știu de tine și am pribegit singuratec printre oameni și cărți. Oamenii m-au scîrbit, cărțile m-au întristat, — și mi s-a făcut dor de tine. Tu ești singurul care nu ții minte și care n-ai ce păstra pentru tine : slava ta e copilărească și blajină. Tu ești mai curat și mai nevinovat decît noul-născut într-a cincea zi după ce s-a ivit, uimit în lumea nouă. Tu n-ai legi, n-ai osîndă, n-ai ce răsplăti, nici ce răzbuîna. Nu ceri dajdie, nu vinzi și nu plătești, și dai de pomană viață și floare, soare, apă și văzduh : frumusețe, bucurie și cîntec. Tu nu dai bunuri

toemite cu datorii, tu dai și pleci, și iarăși dai. Omul se naște cu zestrea făcută.

Bunătatea și mila ta sînt de todeauna, oricît aș greși după socoteala omenească. Că sînt rău, sărac, ticălos, tu nu știi. Tu ești ca mama, pentru care copilul cocoșat e frumos, și copilul nebun e drag ca și cel cu minte. Tu ierți înaintea de a se naște păcatul. Păcatul trupului și al minții sînt nevinovații pentru tine, care nu știi ce-i vina. Și judecătorii, și regii, și furii au aceeaș trecere la tine ; toți mor la fel, și numai momiile de piatră ale oamenilor adunați laolaltă, ca să se apere împotriva singuratecului, deosibesc pe unii de alții, cîteva sute de ani. Am văzut stricîndu-se oamenii nemuritori pe pedestale, împăraților mîncîndu-le timpul nasul, tîrșîindu-le buzele, netezindu-i.

Pămîntul e plin de momii, și fizionomiile lor, netezite ca niște pepeni, seamănă unele cu altele ca hîrcile amestecate în beciul cu oase. Oamenii de piatră și bronz mor întocmai ca statuile de carne și sînt îngropați ca acestea. Pentru tine timpul nu sfîrșește, și începe în fiecare zi. La fel ți-e ziua de azi cu cea trecută. Vremea, prin care oamenii sar ca puricii și pier, stă pe loc. Nu e niciodată tîrziu la ornicul tău, pe care îl luminează pe dinlăuntru luna. Tu ești proaspăt și nou în vecie.

Eu de nicio rînduială șubredă nu m-am prins și nu m-am întovărășit cu legile, ca să nu mi se strîmbe judecata și să nu mi se micșoreze veacul sufletesc. M-am gîndit la tine, cînd a trebuit să mă leg, și m-am dezlegat. Ce aș căuta la oameni, dacă m-am înțeles cu nemărginitul ?

XVIII

Rugăciunea mea nu este „Dă-mi, Doamne, și mai dă-mi“. Dumnezeu ar bănuî că mă iubesc și că nimic nu mi-ajunge, și m-aș rușina. Că mi-ar da el o moșie sau o împărăție, ce câștig aș avea? Să mă mindresc? Dinaintea cui? A celor ce pier peste un ceas ori peste cîteva zile? Dinaintea slugilor? a lingăilor? Gura mea nu poate să dîmice mai mult, dacă aș avea o împărăție, decît gura plugarului, care lingă plugul oprit în lumină ospătează cu mălai. Și tu nicio zi mai mult nu vei putea să adaogi zilelor tale, zadarnice și goale.

Bogat, adu-ți aminte că n-ai folosit niciodată și că ai mințit todeauna. Averea este iertată numai folosind și aceluia care n-au agonisit-o. De jur împrejurul tău oamenii suferă de foame și obo-seală. Tu nu te-ai ostenit să-i înveți și să-i liniș-tești. Nici pîine n-ai dat, nici veștminte, nici slovă. Ai adunat ca un neghiob și te-ai îngrijit de ghemul tău de mațe. Ai avut o bățătură și ai rîvnit un cîmp; ți-a venit cîmpul și vrei o treaptă. Te-ai tîrit și ai ajuns-o: uită-te îndărătul tău, uită-te înaintea: șchioapeți între două goluri și între două morminte. Cel din față e mormîntul tău.

XIX

Am făcut o nedreptate, Doamne, cel care cerci-iminile și rărunchii și îi cunoști pre ei; — și m-ai iertat; de mai nainte m-ai iertat. Nu este cum am crezut, s-a schîmbat. Am putut să apuc pe un al-

necuş strimb şi aş fi putut să mă duc aşa, pînă la capăt, ca pe gheaţă, dar m-am oprit şi am luat-o pe altă cale, mai adevărată. Dacă totuşi îmi mai voi schimba o dată părerea, sau de mai multe ori, ceea ce mi se întîmplă foarte des şi cel puţin de patru ori pe zi, să nu mă pedepseşti. Omul nu este un stilp ţeapăn ca să-şi repete zilnic atitudinea din ajun, omul e o eroare orgolioasă care se corectează progresiv, o balanţă în legănare, căutîndu-şi cu acul polul mobil, fără să-l găsească precis. Adevărata îndreptare vine de la bunul grădinar. El îşi stropeşte garoafele care ies devreme.

XX

Doamne !

Mi-am pus roţi la tălpi şi la umeri aripi.

Şi-n aripi şi-n roţi foc am pus.

Şi zbor acum repede ca raza, mai sus ca şoimii şi aproape de stele.

Un luceafăr a trecut prin aripa mea, şi aripa mi-a luat foc, împuşcată cu aur.

Am crezut că înmulţesc timpul şi-l întind ;

Că viaţa îmi va fi mai bogată —

Iar timpul în jurul meu s-a scurtat.

Dedesubt, în poalele lumii, trec, înjugăţi, boii liniştiţi, şi carele lor miròs a primăvară, ca nişte biserică.

Sus, pe fin, doi copii îmbucă poamele culese pe rîcoare.

Ei nu vor şti să-şi facă aripi, ca să cadă mai de sus, nici roţi de foc, ca să treacă mai iute.

Casa mi-e lovită din toate părțile de vînt. Convoaiele lui năvălesc. Mi-o bat cu znopi de lanțuri și cu bolovani de fier. Topoarele cad în coifurile turelor, fierăstraie groase curmă temeliile pieziș. Între pietre se strecoară dintele tîrnăcopului și caută să rupă gingia zidirii. Trei zile și nopți am răbdat chiotele de izbîndă ale talazelor negre.

Cetatea stă nerăsturnată.

Furtuna s-a întors din mare, cu găleți de plumb topit, din străfunduri, și le-a vărsat peste turele cetății.

Cetatea e în picioare.

Apoi, și-aduse pe sus, pline, burdufele mari, de apă amară, și le-a străpuns cu sabia, ca să mă înnece. Vitele mi-au stat în nămol pînă la coarne, cedrii mi-au fost acoperiți de mocirlă pînă la vîrfuri, și nici potopul de noroaie n-a putut pune stăpînire pe avutul meu. Cetatea s-a ridicat mai sus, copacii și-au zmulș brațele din mormînt și le-au aruncat la cer.

Vrei să mă pustiești, de mă treci prin fier, prin apă și foc. Pentru ce ? Au am eu puterile lui Iov, ca să fie încercate și frînte pe rînd ?

Am băgat de seamă că, nepăsător la ceasurile mele mărunte, tu pari să te mîinii cînd vreau să zidesc, și să te învîrșunezi cînd am apucat să zidesc pe furiș. În lumea ta întemeiată e loc de noroadă întregi de noi ziditori. Mi-ai dat o prăpastie și o margine înaltă deasupra adîncurilor ei, — un prag de un cot. M-ai pus acolo ca să-mi pierd cumpătul și să cad, dacă te necăjești că am clădit ? Cu darul tău batjocoritor eu m-am mulțumit, și mi-am zis că și acolo se poate zidi ceva,

și am zidit, cărînd cu spinarea, de jos, pe suișul greu, povara de bîrne și grinzi, pînă subt Calea Robilor din cer. Nu mi-am jupuit carnea destul ? Nu mi s-au tîrit oasele genunchilor de-a dreptul pe cremenii, pînă le-am suit ? De ce mă pedepsești cu negură și vînt și cu arșită aprinsă ?

Mi-ai trimis fluturi și erau omizi.

Mi-ai trimis răcoare, și m-ai bătut cu grindini.

Mi-ai trimis lumină, și mi-ai pîrjolit pășunea.

Dar mi-ai dat cuvintele, ca să mă vaiet și să te întreb.

Iartă, Doamne, comoara asta e mai mare...

XXII

M-aș răzvrăti, și nu mă lasă. Mintea mă răzvrătește, și cugetul mă ține.

De ce trebuie să murim ?

Nu știu om să fie veșnic, pasăre nesfărîmată de vînturi.

Ne-am urzit un neam, alăturîndu-ne doi pribegi. Logodnica venea din țara zimbrului, să caute apă, și a dat peste mine la fîntînă, ostenit de drum, cu ciutura la buze.

— Ce ai vînat ? m-a întrebat fecioara.

— Umbră și văzduh. M-am întîlnit într-un loc cu o fiară mare, care-și freca spinarea de cer, și am tras în ea. A fugit, cu toate săgețile mele împlîntate în desimile blăunii. Era furtună, și fiara venea din Mare pe brînci. — Lasă-ți ulciorul și vino cu mine. Vrei ?

— Unde mă duci ?

— Uită-te în ochii mei și îndrăznește.

Și mi-am luat femeia de la fântină. Urciorul a rămas gol la izvor și singuratec. I-am pus în deget inel și ne-am strămutat departe, în țara cu oi. Acolo am zidit temelia casei, am adunat muncă și tihnă și am umplut casa de copii.

— Ce bine e lângă noi ! a zis iubita.

— Dar unul din noi o să moară întâi. Întemeiem, și altul surpă. Urzim împreună, și altul des-
tramă. Ce se vor face pruncii noștri fără noi ?

Domnul are o socoteală și nimic nu se naște în zadar.

XXIII

Căutînd pe Dumnezeu în văzduh, văzduhul nu a răspuns ; în pămînt : pămîntul nu a răspuns — nu au răspuns nici piatra muntelui, nici izvoarele ei. Glasul lui se simțea în răsunsetul lumii, tărăgănat prin pădure și stins în depărtările șesului sur, dar nu era prins niciodată întreg.

Am urmat toate potecile, care veneau dinafară de lume și ieșeau din lume afară, pînă la capătul lor pămîntesc, și m-am oprit, cînd în pragul prăpastiei, cînd în marginea stîncii ridicată-n gol, — și nici în creștetul piscului celui mai de sus nu l-am găsit. Am colindat țările și am întrebat de el jivinele îmblănite, pasările, frunzele : nici-una nu-l văzuse, dar toate știau că umblă prin apropiere, ascuns ca un hoț sfios dinaintea făpturilor lui ; căci îl auzise trecînd, cunoscut după pas.

— Ce-ai făcut, cit ai umblat ? m-au întrebat, întors acasă, greșierele, șoaricele și șopîrla.

— Mai bine nu mă duceam și m-aș fi mulțumit cu glasurile voastre mici. Mi-aduc aminte de fierare, sunînd limpede ca un metal și suierînd ca o biciușcă. Nu v-am uitat cînd mă luptam cu troienii de azur, și m-am gîndit la voi cînd o barcă mă purta pe pilitura de aur a undelor tremurate. Ce n-aș fi dat să mă joc în luntre cu tine, greiere, purice de iarbă ! Dar voi ce-ați făcut într-o sută de ani ?

— Copii, nepoți, strănepoți, încuscriri. Și ți-am mîncat cărțile din dulapuri și poduri, ca să nu le mai citești. Ce-ți veni să cauți pe Dumnezeu prin lumea toată ?

M-am gîndit că șoarecii știu ceva, și obosit de cale și înghețat, mi-am dereticat sălașul, care nu mai fusese scuturat de atîta amar de ani, mutînd lucrurile din locul lor și fărîmîndu-le pe toate. Cît puneam mîna pe ceva, se topea ca un scrum. Un putregai uscat ca o văpaie fără flacără mistuise măduvele fierului, lemnului și arămii, care se mai țînuseră în firea și locul lor prin singura obișnuință a croielii. Însăș oglinda, în care mă uitai să mă văd cît am îmbătrînit, curse ca o țărînă printr-o sită, la arătarea chipului meu ca un fum în lumina ei. Fusese de ajuns să i se izbească luciul de umbra mea.

N-am mai putut nimic stăpîni, totul s-a lepădat de mine. Cuțitul mi se zbîrci într-o teacă de zgură. Încercînd foarfeca, degetele îmi trecură prin găurile urechilor ei, ca printr-o mînușă deslînată. O molie nevăzută mîncase pe dinlăuntru săbiile și sulitele din părete, care căzură din rotogolul lor, fără zgomot, ca niște păianjeni. Perdeaua din geam mi-a zburat ca o mîna de făină neagră sufletă. Aș fi tras cu pușca, din care îmi rămase în palmă ghinda glonțului goală.

Nu se putea să nu fie o vrăjitorie, mă gindeam după ce toată chilia mi se prefăcuse într-o firidă de spuză dospită.

În ogradă, copacii crescuseră mari și groși. În-ghetuț îmbrăca ramura într-un clei de sticlă, care se cojea, spart în vîrfuri la o bătaie de vînt. Adu-sei de afară un braț de găteje îmbrăcate cu asemenea poleială, și aprinsei focul în vatră îngrijorat. Mă așteptam ca nici scăpărătoarea să nu dea scînteie, ci tot o funingine moale. Rugul cuprinse vatra, și claia de flacări străluci ca o comoară de odăjdii luminoase, de mitre, de potire, de paf-tale și de pietre cu sîmburi de stele.

Ce bine era la mine în bordei, acum o sută de ani ! m-am gîndit, pe cînd căldura se risipea ca un parfum al singelui în odaia mea topită. Aveam atunci un scaun și o masă, un divan de dormit, țoale groase și sârică. Aveam un cal, care a pierit. Unde sînt cîinii mei ?

De subt vatră curse, printr-o gaură, o izbucnire de sînge negru, și pîriul ei, îndreptat către păre-tele dimpotrivă, se strecura în el, fără să-l mîn-jească. Se mutau și furnicile.

Am întîrziat dinaintea focului toată noaptea, cu fruntea în genunchi, mîhnit de singurătate, și, tîrziu, începu vatra să vorbească din hornul ei :

— Ce-ai făcut ? Ce-ai căutat ? Decînd umbli, ca un om fără minte, livezile au înflorit și rodit de o sută de ori, de o sută de ori s-a ascuns soarele și a ieșit din nou la iveală. Albinele au dat de o sută de ori cîte o sută de știubeie pline, și de trei ori s-au schimbat neamurile pe pămînt. Mii de buți și boloboace cu vin au scoborit dealurile, pe sute de drumuri ; cîmpia de o sută de ori a fost sece-rată. Frații tăi s-au însurat, s-au măsurat cu munca și truda și au biruit. Hambarele păstrează movile

de grâu. Vacile au dat viței mulți, oile s-au făcut turme, leguma și omul au stat în rădăcina și la locul lor, începînd și sfîrșind în fiecare an ceea ce încep și sfîrșesc, potolit, de la începutul lumii, fără neliniște, cu încredere și voie-bună. Aceeaș sămînță a făcut altă sămînță, și din sfecele au ieșit sfecele. Ce vruși tu să iasă din tine ?

Pe tine te-a turburat, moșule, năluca. Ai îmbătrînit copilăros și stricat. Cine te-a pus să te iei după mine, după vînt ? Ce-ți lipsea ca să fii fericit ca strugurii — rod muncit în brazdă și îngrijit ? Oare n-aveai și tu ce are toată lumea, — putere, sănătate și unelte ? Nu erai tînăr, nu erai frumos și sprinten ? Ce-ai făcut cu tinerețea ? Ce s-a ales din viața ta ? Pe cine ai vindecat, pe cine ai odihnit, pe cine ai hrănit și ai mîngîiat pe cine ? Cine s-a folosit de poverile pe care nu le-ai luat în spinare ? Casa ți-e stearpă, grădina ți s-a uscat, vitele te-au părăsit flămînde. Te-ai înfumurat și ai voit să începi ce nimeni nu mai începe și să cauți ce nu mai cercetează nimeni. Casa ta e acum a greierilor, a șoarecilor și a șerpilor : cine-i mai poate stîrpi ?

Ai vrut să fii bătrîn în tinerețe, și vrei să în-tinerești bătrîn. O viață se trăiește, — nu te-ai gîndit, — o singură dată, și s-o iei de-a-ndara-tele nu se poate. Asta o știu florile, albinele, furnicile : de ce nu le-ai întreat ? Nu te mai rabdă nici paiele, pe care ai vrea să odihnești și nu-ți mai dă nici odihna răgaz. Ai vrea să te adăpi, și apa se dă înapoi de la gura ta însetată. Ai vrea să muști din piinea frămîntată cu hărnicie, și piinea fuge. N-ai pe ce pune capul, și cine să-ți reazime sufletul nu este. Ești ca un îndrăgostit de care dragostea rîde și pe care fata cu ochii aprinși îl batjocorește. Voiniciile tale s-au isprăvit, zarea

ta e turbure, timpul te ocolește, ceasurile tale nu mai cîntă.

— Mi se pare că Dumnezeu era în vatra noastră de-acasă. Tu ești, Doamne ?

— Eu sînt ! zise Domnul Dumnezeu.

— Și ce mă-nveți să fac ? Înțeleg să mă ciclești cu folos.

— Zi Tatăl Nostru, răspunse cu vocea lui din vatră.

— Nu știu să-l zic.

— Tu nu te închini ?

— Nu știu să mă închin.

Și Domnul nu se mai auzi nici în vatră.

XXIV

S-au împuținat zilele și s-au făcut mărunte, ca iarna. Întunericul le împlinește cu goluri. Ne temem de zi și de oră, după ce nu ne-am temut de veac.

E adevărat că și noi vom pieri. Nici noi nu sîntem decît oșemintele de gînduri însemnate pe o tablă neagră, cu tibișir, și scrisul nostru se va șterge de la sine, înneecat în negreață. De ce l-am mai început ? De ce am trăit ca și cum sîntem veșnici ? De ce ne-am mîndrit cu izbînzii și puteri ? Uite mîndria noastră în apele oglinzii, și iată puterea noastră în ridicarea săcurii culcată lîngă vatră. Brațul ne minte, ochiul ne înșeală, călcîiul se sfîiește, cugetul șerpuie. Tinerețea noastră căuta înțelepciune, și înțelepciunea noastră vrea tinerețe, — viteji odinioară, și speriați acum.

Vine talazul...

Viața mea trece către veac, și nu a fost zi în care să nu mă gîndesc pentru tine și să nu mă lepăd de chipul făcut de oameni.

Ruga mea e gîndul.

Tu nu ești un socotitor al faptelor și un cîntăritor de lucruri grele și ușoare. Tu nu ești un stăpîn, făcător de porunci și ziditor de piedici. Tu ești un prieten, mai puțin decît un prieten și mai mult. Te-am găsit ca pe un copil, între ceruri, aruncînd cu stele în Mare și jucînd cu mîna oglinzii lunii rotunde în odăile noastre albe. Tu nu te-ai posomorît niciodată, ca oamenii răi și chinuiți, și nu ai făgăduit munci și poveri. În prisacă, te uitai după mine la stupi și albine, și în cîmpie, te aplecai pe florile de trifoi. Păcat? Un singur păcat: uciderea omului cu mîna omului răzbunător și hoț. Toate celelalte sînt viață și știrbire de viață.

Zi de zi și ceas de ceas m-am gîndit pe tăcute și m-am întristat. Nimeni nu a crezut că suferința mea venea de unde ninge teiul de zăpadă și că era o suferință de nemărginit. Nu am cutezat, cînd întirziam și mă lăsam codaș, tărăgănitor afară de lume, să răspund că, tiptil, căutam pe Dumnezeu. Îmi lipsea acel Dumnezeu care nu era nici în cărți, nici în biserici și pe lîngă care au trecut oamenii și nu l-au văzut. Pe acela l-am găsit după ce s-au stins vara fierbinte și toamna frumoasă, peste mine, de cincizeci de ori. Eu am crezut că nu te voi mai afla niciodată și-mi pusesem unelte deoparte.

Bucuria mea cine ar putea-o povesti acum? Ziua mea are un rost. Înțeleg multe lucruri pînă aseară

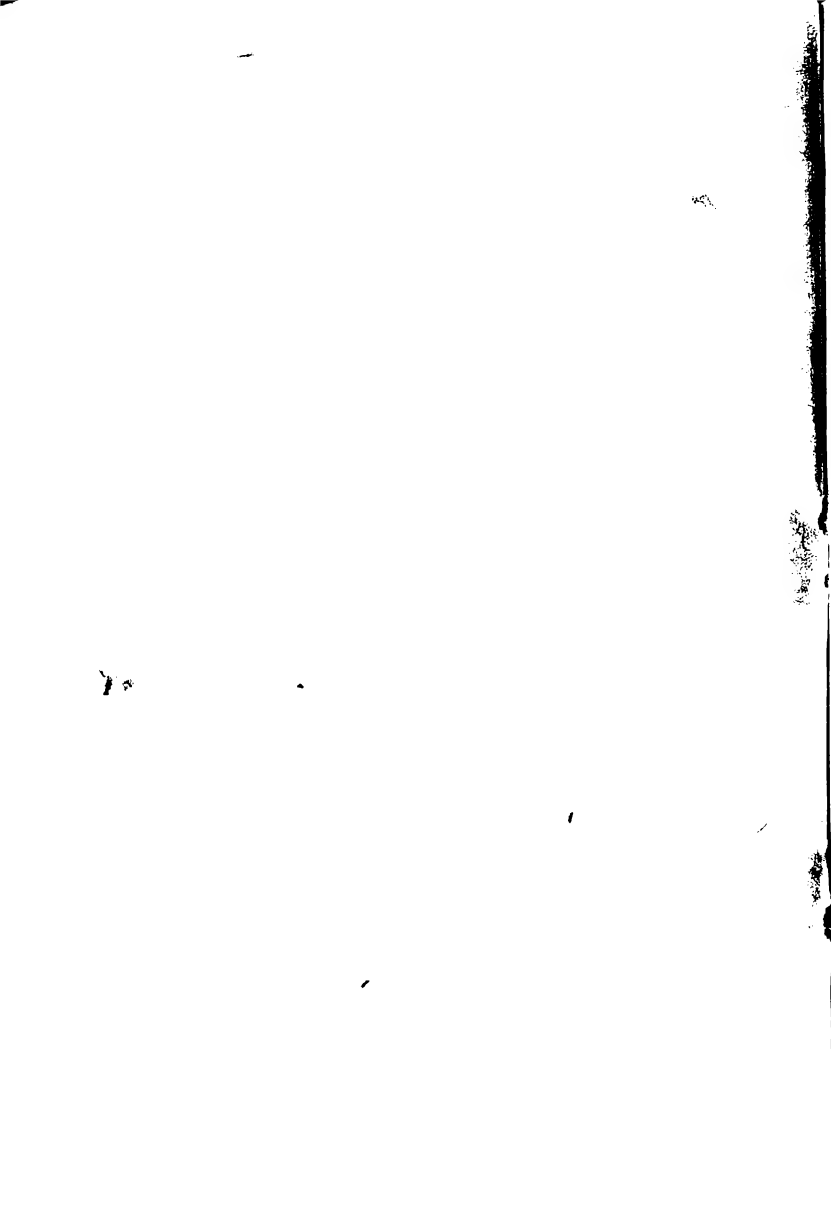
neînțelese. Sint voios și sprinten, culorile mele au înviat : am cîștigat ! Am o patrie, am un cămin ! Și scindurile din casa mea au început să trăiască. Și încep și scaunele să umble. Mi-a pierit golul și nu-mi mai e frică de ziua de azi, nici de ziua de mîine. Împrejurările s-au micșorat, ura nimănuia nu mă mai doare ; deodată, oamenii s-au pitit ca greierii și au scoborit la măsura lor. În tot ce mă îngrijora și mă ținea în loc s-a strecurat nepăsarea sfîntă, căci am chemat toate ceasurile mele negre și le-am adunat și le-am gonit cu bătătoarea de muște : o singură clipă a înghițit o jumătate de veac.

M-am sculat dintr-un somn greu și adînc și am rupt, întinzîndu-mi brațele cu pumnii strînși de-o lene întunecată, rădăcinile mărunte ce-mi prinseseră degetele de așternut. Aducеți-mi calul tinăr din grajd, aduceți-mi veștmintele noi, cizmele de fier, platoșa lûcie și spada. Și aduceți-mi și vi-oara, căci vreau să cînt călare, trecînd prin păduri și cetăți. Vreau să știe toată lumea că m-am împăcat cu cei pe care nu l-am cunoscut, și că de aci înainte sîntem în loc de unul mai mulți, căci Domnul meu este cît o sută și cit o mie. M-am ajuns și m-am biruit.

Veniți, rele și primejdii, val-vîrtej peste mine : voi nu mai aveți nici o puternicie. De unele voi zîmbi, de altele în hohote voi rîde.

PE O PALMĂ DE ȚĂRÎNĂ

Poveștile boabei și ale fărimei

PE O PALMĂ DE ȚĂRÎNĂ

Pe cîmpul dintre pomi iarba e lăsată să răsară și crește în voie și neștire. Nu trebuie turburată tihna pămîntului, care doarme și visează buruienile frumoase cum îi trec lui prin somn. Căzmaua și plugul n-au ce căuta în livada păzită de dîre de umbră și de dîre de soare, în care joacă horbota frunzelor legănată de o adiere. Ciinii stau întinși în jurul mesei' de lucru, la distanțe alese după umbră, și se mută cu ea. Doarme pămîntul sub ei, și dorm și ei cu pămîntul : e o înțelegere între toți, să se farmece unii pe alții și să-i lege volbura trează, care își închide ochii numai la înnoptat.

În fiecare an alte flori se ivesc să umple cîmpul. Venite nu se știe cum, ele n-au mai fost pe la noi niciodată. Anul trecut grădina fusese galbenă de sunătoare. Iat-o albă toată : un vâl de mireasă așternut pretutindeni. Aș căuta iarba nouă în botanica lui Bonnet, care asortează planetele după frunză și cuprinde toate buruienile din Europa, și cu numele ei latinesc m-aș duce în botanica lui Panțu, să i-l aflu pe cel țărănesc, rumânesc.

Mi-e lene și lehamite de știință : nu mai vreau să știu nimic, vreau numai să mă uit și să mă dau în

vîntul subțire — cu frunzele, cu trifoiul, cu bălă-riile ; cu fulgii norului, care se duc lin, ca o lun-tre către Citera. Între două rînduri de copaci se zărește lacul lui Böcklin, brăzdat, în drumul et-er-nității, de o barcă de fantome. Acolo e mai frig, unda înnegrită a lacului e rece. Aici e cald, și floarea cu tulpine lungi, crescute dintr-o rădăcină, aduce o aromă de cimbru crud : sfeșnice cu cîte zece-douăzeci de luminări de om sărac, închinat la icoane.

Ce-i ăsta, ciulin ori scaiete ? Nu pune mîna să iei măciulia, care a găsit cu cale să fie carmină. Îmbrăcat întreg în zale și ghimpi, ca să-și ocro-tească giuvaerul disprețuit de grădinărie, îți va sîngera degetele ca o spadă apucată, în luptă, de tăiș, zmuncită cu palma. Cine se atinge de mîn-dria lui crîncenă, izolată după o pravilă aspră ? Îl ocolesc de departe și vrabia, și gîngăniile, și pictura, innodat uscat ca sîrma și nedecorativ, cră-cănat, iarbă a Diavolului singuratec și deșert.

Zeci de plante, cu floarea ușoară ca macul fra-gil, dărîmată decum se atinge de minuscula ei ba-tistă stacojie bondarul sau lăcusta, ridicate pe un fir de mustață ori pitite într-un cuib de troscot, sînt galbene și roșii, dar în zeci de feluri galbene și roșii, către violet, către jar, către ceară, către palid și aprins și roz. Albul e întodeauna alb, al-bastrul e numai albastru, verdele e în toate și peste tot verde, ca în frunza cîntecelor plugă-rești.

Dacă știința nu ne-ar fi stricat poezia, cu afir-marea că generația spontană a fost un mit, afir-mare pe care și acum turburarea că nu știm de unde începe viața și pentru ce, o primește cu o rezervă intrigată, am fi zilnic ispitiți de basmul

că florile, nesupraveghiate de laborator și ierbar, se schimbă unele într-altele de la sine și că aceeaș sămînță dă astăzi mușetelul și mîine păpădia...

TRIFOIUL

Am în fereastră un ghiveci cu trifoi. În capătul firelor lungi, pe care un miracol le ține în picioare, se deschid cîte trei foi de fir, ca niște umbrële.

Îl păstrez în geam trifoiul, căci mai bine decît altă plantă, îl văd zilnic trăind. Dimineața firele lui se apleacă și rămîn aplecate către soare. Seara firele sînt drepte, foile s-au întors, cu o încîntă-tcare pudoare. Le văd închizîndu-se și deschizîndu-se, și această acțiune neînsemnată a unei plante nespus de gingașe; ce-și strînge ființa în fața umbrei și pare că doarme noaptea odată cu pasărilor, cu albinele și cu vacile albe, farmecă și turbură.

Ce ești tu, și cum ne-am întîlnit, ca să-mi dai mie iluzia, pe care spiritul o respinge, că cineva te-a făcut și pe tine și pe mine, și că în fața unui fir diafan de iarbă cărțile și inteligența trebuie să capituleze ?

Cum te bucuri tu, ca și mine, de lumină, și te întristezi de întuneric ? Ce ai tu, care nu mă cunoști și nici nu poți să știi dacă sînt, cu mine, care te privesc cu uimire și necaz, fără să te înțeleg ? Ce cauți tu pe lume, și ce căutăm noi amîndoi ?

Cărturarul te numește „plantă“ și-ți zice ție „trifoi“ — și mie „om“.

Și mai mult nimic.

Fiecare cu numărul lui.

CÎNTARE BUCOVINEI

Adu-ți aminte... Basmul noi l-am trăit.

Un veac de om a trecut și nu am băgat de seamă.

Lucrurile scad și cresc, vremurile s-au mutat, aleargă umbra după umbră și suspinul după suspin. Noi am rămas neschimbați ca Dragomirna.

Doar cel ce caută-napoi se uimește mereu de aceeaș mirare, că fuge iute timpul oamenilor care se iubesc.

Prinși de miini, de-o viață mergem alături, și dragostea pare la început.

Cine mi-a spus că omului i se urăște ?

Am fost singuratec și nemîngîiat că nu știam din ce cuib să te iau. După ce te-am aflat, am străbătut zodiile nedespărțiți. Din munții tăi parc-am plecat aseară.

Codrii veneau cu noi, ne însoțeau apele culcate, țara ta întreagă cu turmele-i de holde și ca niște cirezi cu creștetele la cer.

Jurîmprejur, cîrjile cu steaguri, cu beteală și panglici ale pămîntului vostru jucau din foile lungi.

Logodna s-a petrecut la scăpătat. Cînd vreau să mai văd stelele de atunci, le găsesc păstrate-n ochii tăi. Curată și neturburată ține logodna, neînterupt. Tineretea gîndului e-n toate zilele nouă, și gingășia — mai proaspătă, pecît întîrziată.

Zilele noastre adună duminicile din zece mii de ani încă neștirbiți, pe care lumea de-abia le va

trăi în timpul ce va să vie, și în toată dimineața și seara basmul începe iarăș.

Citeodată o lacrimă ascunsă cădea ca un măr-găritar pe împunsătura acului tău. Știam ce vis te întristează. Durerea ta era din acelea ce nu pot să fie vindecate cu leacuri și descîntece obișnuite. Îi trebuiau oaste și săbii, ca suferințelor din veac ale Ziditorului de altare și hotare. Într-o sută de ani, din lacrimile tale ai cusut, ac lină ac, stiharul întreg de mărgăritare, cu care trebuie să te în-fățișezi la Judecată.

Adu-ți aminte ce nu poate să fie uitat, fărîmă a Bucovinii, din care te-am furat și te-am dus departe. Pe subt stejari și brazi, te-am ascuns de ochiul ager al șoimilor puși să te păzească, și ți-am mințit cu cîntece auzul, ca să n-ajungă pînă la sufletul tău mugetul buciurilor, care ne da de urmă, înfricoșat că poate te-a răpit întunericul din marginile pădurii.

Te-am purtat pînă la plute, și cu plutele de-vale. Căi ne-au scos în șesul mare, pe Siret. Și nu ne-am mai temut că ne dovedesc ciorile Stăpînirii și rînduiala împărătească înfrîntă.

Adu-ți aminte... Acolo, dedesubtul salciei despletite și arțarului ca un pom de fluturi, ne-am făcut unul altuia sposedania de odihnă, ascultînd veșnicia tăcerii dintre rîuri. Căi pășteau cu că-păstrul pe coamă, lingă urechile noastre.

Ne-am închipuit, în pădurile în care se strînge noaptea din lume, ale Moldovii, că eram cei doi singuri oameni dinții. Mai simțeam încă pipăitul de zămislire îndrăzneată al Celui ce ne-a făcut

în zorii zilei, și mă supăra plăcut, subț inimă, o coastă. El ne-a lăsat de capul nostru, să ne croim drum deosebit.

Adu-ți aminte. Pasărea care s-a coborât din creangă-n creangă, pînă deasupra capului nostru, era o vrabie din streășina casei tale. Ți-a spus ceva și i-ai răspuns. Și s-a întors acasă.

Cutreierasem peste semînții și tărîmuri, ca soarele după lună, fără să-mi pot potrivi oglindirea înflăcărată în argintia ei oglindire. Am ajuns în piscurile voastre. Luna căutată mă aștepta într-un gorun. Că eram și soare și imn, și os și văpaie, în zilele acelea, și ca un copil andru muncit, născut din cremene și nevinovăție.

Am poposit în Bucovina ta, între marile cucoane în odăjdii arhieresti, ale ținutului vostru, cucoanele spicului de griu și ale cîrjilor de păpușoi. Auzindu-vă graiul, parcă scris cu slovă veche, l-am ascultat, ca niște șoapte săpate pe piatră. Netede ca luceafărul vă erau bărbăția și hotărîrea.

V-am văzut înălbind inul, depănînd cînepa, doborînd movila finului cu furca, adunîndu-vă turmele cu vorbe de cărturari, stăpînînd taurii, strănepoți de zimbru, cu căutăura; femei întregi, cu tulpina subțire și cu sprînceana dreaptă, fecioare tefere, mume neșovâlte. Voinicii, puternici și mari, ca lespedea crucilor înalte, munceau neîncovoiați, răbdînd apăsarea și jugul, care nu li s-a putut niciodată ridica pînă la grumaz.

O sută de ani nu s-a clintit un fir de păr din locul lui, și s-au simțit mai străini străinii, în țara înstrăinată. Satele, bilciurile, horele, forfota

voastră albă, de straie și bondițe domnești, i-au învăluit și înneecat. Rîvnind la fete și soții, ei s-au ales cu junghiul împlîntat din aruncătură, unde trebuiește, și au priceput că Bucovina e a voastră, și că nu vă temeți de nicio mînie.

Iar clopotele voastre vîoaie i-au făcut să nu dea biruințele uitării.

Îți aduci aminte ? Mi s-a prins sufletul de zuluful tăi, ca o ceață. Fata cu ochii vineți, sprintenă și căprioară, cu șoldurile drepte în catrință și suman, cu umerii lungi în iie, de flăcău fără mustată, cu glezna de cocor, mi-a ieșit nainte.

Ochii au întrebat-o : „Tu ești aceea, care mă așteptai, făgăduită din neștiut ? și ochii au răspuns : „Eu sînt“.

Mina ta slabă, de Domniță, cu furca subsuoară, nu se lăsase să fie niciodată apucată, și ți-ai uitat-o dusă la buzele mele. Mirosul ți-era, ca și azi, de foi de nuc și de livadă, și am știut că erai tu.

Uitîndu-se în mine adînc, privrea ta mi-a spus că-mi ești logodnică pe viață, și, răspicat, și pe moarte. Strîngerea mîinii a fost un jurămînt. La voi jurămîntul aspru și este ținut.

Și fusul nu contenise a se învîrți. Numai înțetinise...

Nu m-ai întrebat cine sînt, nici de unde viu. Ai știut în datina sufletului, ceea ce nu se cerce-tează și nu se învață. O proorocie îți spusese că o să vie, odată, un călător și că ai să pleci cu el din Împărăția blestemată.

Îți aduci aminte ? Cum se nu-ți aduci aminte ? De vreo treizeci de ani vorbim, ca de o taină mare a noastră, numai de asta, în toate zilele, într-un chip. Nu surizi tu, ca atunci, și acum și acum, când treci de-a fuga prin ogradă, pe lângă mine, departind, cu miinile în coarne, țapul de la lăstari ?

Ți-aduci aminte... Într-o pășune de-acasă, de la tine. Din cusătura în care înțepai cu firul de mătase ruginie, ți s-au mutat degetele de la sine și, dusă cu mintea la zarea rostogolită pe stînci, degetele tale mi-au căutat în păr, aproape adormite. Venea fără voie dezmiardarea maicii tale, cu care ațipeai. Am cunoscut atunci că te legaseși în mine și ți-am sărutat călcîiul din iarbă. Se trezea la lumină, alături de el, bumbul galben, în cheotoarea lui de gulere albe, al unei flori de mușetel.

Și din codru, preoții vîntului citeau pentru noi motivele murmurate ale binecuvîntării.

Mi-ai povestit, îți aduci aminte, sălbatecă, blajină și cîstită, războiul tău cu Împărăția.

Satul tău, despîcat de granița zgriptorului împărătesc, despărțea surorile, frații și bunicii, unii de alții. De la Ileana la Domnica, la gospodăria de peste drum, legea cotropitorului făcuse două țări. Neamul ți se străduia neputincios, sugrumat pe mijloc de veriga de fier, bătută de-a dreptul pe șale și ferecată cu lanțuri de ocară, în steiul graniței negre. Și chinuitul tău sat de răzeși avea poruncă să nu se miște, să se întoarcă sau să se întindă. Nu era voie să i se audă lanțul.

Pomii tăi rodeau într-altă țară, și-n mijlocul bătăturii curmate, sta omul cu pușcă al Împărăției, ca să-i plătești coșul cu prune culese din livadă.

Aveai șase ani și erai de-o șchioapă. Treceai cîntînd peste pîrîu, cu o ulică de smîntînă. Doi oameni au strigat să stai și te-au pus între puști și te-au dus la vamă. Și era în ajunul Învierii. Ai stat închisă pînă ce dreptul Împăratului a fost plătit, de o sută de ori prețul smîntînii.

Maică-ta, văduvită decurînd, a trebuit să facă repede bani, pe ce putea să prindă. A vîndut patru oi și, fiindcă nu s-a ajuns, a vîndut și bondița ta de Paști. Și pecînd plătea ispravnicului cu pasărea de pradă a semnelui de la chipiu răscum-părarea copilei, sunau clopotele ducerii pe giulgiu a Mîntuitorului în pămînt.

Ți-aduci aminte... Te-ai sculat din iarbă, povestind, și cu pumnul strîns te-ai întors către vamă și ai jurat-o să se prăbușească.

Zimbrul vostru care păzește Putna, ascuns între mînăstiri, e fugărit de către doi, trei imărați ca să-l prindă viu și să-l înțepenească. Tu l-ai văzut. Cu coarnele lui de fier clătina granița pe dedesubt, să o răstoarne.

Ți-aduci aminte... Fugisem din ținuturile lui și întemeiam amîndoi, dincoace de munte, departe, în matca de baștină a țării, căsnicie. Îți aduci aminte. Nerăbdător de vestea pe care ți-o aduceam din oștire, te-am strigat de afară, de subt zarzărul din fereastră : „Nevastă, vama s-a prăbușit !”

Și-ți mai aduci aminte, după ce toate granițele de robie s-au prăvălit ?

Ne-am dus în țara ta, cu daruri pentru surori și nepoate, și am intrat prin miazăzi. Nu mai era

vamă. Dar și satul pierise, de șase ori secerat cu focul și fierul, din două părți.

Șoseaua Sucevii, arată cu plugul, se pierduse în semănături. Primăria și clădirile Împăratului intraseră în țărină, ca o îngrășămintă. Intraseră în ea, ca să-i îngrășe cartofii, și Împăratul, și Împărăția, și pajura cu două pliscuri întoarse unul în răsărit și altul în apus. Zarea întreagă se mișcase din loc, și încheieturile nu i se mai cunoșteau.

Am umblat ca niște fugari aiuriți. Nu ne-
venit să ne spunem unul altuia adevărul și ne
furișam îndenoi. De unde era gospodăria Bur-
zilor și Macaveilor voștri, pornea către pădure
un cimitir care nu mai fusese. Am pășit printre
morminte. Am căutat pe maică-ta Ileana, care
cînta frumos, pe Axinia, pe Maranda. Am căutat
pe Tecla, pe Minodora, pe Varvara. Ne gîndeam
fiecare, în sinea lui, să prindem șiragurile de
mărgelă, aduse de noi, măcar la gîtul crucilor
de lemn.

Și nu era niciuna la crucile șterse.

Ți-aduci aminte de unchiașul cu pletele albe ?
Odihnea la mărul pădureț, în umbra carului, cu
un ciine.

— Ia spune, tată, unde-i satul nostru ? l-ai întrebat.

El a făcut un semn cu mîna, careva, undeva,
încotro, în lumea cealaltă.

— Satul nostru nu mai este... Dar cine ești
dumneata ? te-a întrebat.

I-ai spus și nu te-a mai cunoscut. Nu-și mai
aducea aminte, îți mai aduci aminte ?

Ți-aduci aminte ? Ai plîns și m-ai sărutat. Eu eram și satul tău, și neamul tău, și morții tăi...

Dar satul se înfiripa din nou, într-altă parte, din sămînța satului pierit. La noi acasă, dincoace, acum ; caprele, oile, vitele, cîinii, copiii tăi... Venise Bucovina pe Siret și Prut, și Mormîntul din Putna, pe care călcase ciubota Împărăției, a sălășluit în țara mare. Numai cătunul vostru n-a mai venit cu ele.

Am scoborît iarăși cîmpiile, posomorîți.

Luminile cerului s-au cernit cu zăbranic de sînge. Au fugit păsările, au gemut pădurile, riurile s-au uscat.

Și iar au plîns ochii tăi de acum treizeci de ani, și acum au plîns pe umerii copiilor noștri.

Costina, 1938

ACASĂ, LA NOI

— Ai băgat de seamă... De cinci ani, decînd ne este casa gata, nu a venit nicio păreche de rîndunele să-și puie cuibul în streășina noastră... Nu-mi place. Niște rîndunele sînt o binecuvîntare. De ce ni se refuză nouă ?

Am pregătit într-adins locuri adînci, de cuiburi. Am așteptat mereu primăvara. Au zburat împrejurul casei toate, și nu s-au oprit. Le-am chemat din pridvoare cu gîndul : „Nu veniți și pe la noi ?” urmărindu-le zborul ascuțit.

Singure vrăbiile, care zboară puțin, s-au vîrit printre grinzi și țigle, ca niște șoareci, cu aripi. Le prețuim. Le-am lăsat locuri și lor, să intre de-a gata în dosul birnelor din acoperiș. N-au așteptat să fie rugate, și pretutindeni chenarele casei sînt pline de ele. Cînd s-au tencuit balcoanele, am găsit un întreg hotel de vrăbii instalat într-un tavan; o minăstire de chilii cu galerii. Le-am lăsat o firidă deschisă, ca să se poată vîri stolurile, care se pogoară în meiul și mălaiul de la găini.

Vrabia e a noastră, stă cu noi toată iarna, și cînd curge vîntul pe găurile podului, cînd plînge noaptea și troznește zidul, mă gîndesc la ațipitul ei în paiele adunate din toată lumea și făcute colac.

Rîndunica e o străină fără patrie și care vine la noi din țările depărtate, ca dansatoarele creole: aș fi voit să plece toamna cu o amintire bună de gospodăria noastră, și să o povestească pe la Piramide. Dezlegarea lor de pămînt și puterea de a se despărți de cuibul întemeiat, locuit două anotimpuri, interzic familiaritatea, obișnuită cu vrăbiile casnice, gata todeauna la mîncare. Ai aruncat o mîna de boabe: vin de nu știi unde o sută, și dacă le dai firimiturile de la prînz, sînt atît de prezente, încît ți s-ar părea că ai scuturat un pilc din fața de masă, ca un prestidigitator. Destinul lor îngust și cîmpenesc, de șesuri sure, n-are glorie și tragedie. El nu se măsoară cu furtuna, cu marea, cu trăznitul, cu piscul. Zborul pitic din ungherele mici e utilitar și scurt și calculat pe baliga proaspătă a calului de căruță. Între zburătoare, aripile lor sînt ca niște papuci de lînă, pentru trecut peste drum. Vrabie gospodină, tu te simți fericită că ți-ai asigurat un apartament și că ai cumpărat lemne de iarnă. Acum poate să viscolească, ți-ai zis. Tu o să stai la cald, ascunsă lingă coșul bucătăriei. Să

fim fără grijă : omul din casă nu stă nemîncat și nici nu mănîncă tot. Vrabie durdulie, te pomenea Iisus pe tine, cînd a vorbit de pasările cerului, care nici nu seceră, nici nu ară ?

Orișicum, firea ta potolită mă mulțumește, și dacă vii ca un stol de cartofi din grădina sfîntului Francisc în livada mea, tu nu-mi turburi nici amortîrea, nici lectura și nu ții să mi te arăți cu coarne și picioroange, să mă sperii cu o podoabă agățată și cu fanfaronada unui ghiers plagiat. Tot așa și țarca se innaltă ca un hieroglif, și viermele de catifea albastră, cu coarne de-a lungul spinării, spînzură de firul de mătase întrerupt, care l-ar fi tricotat.

PORUMBIEII

Ne pare rău că nicio rîndunică nu se hotărăște să-și facă, în streășina noastră, cuib. Amatoarele de un colț tihnit n-au lipsit, și cîteva adunări s-au făcut în fiecă an prin împrejurimi... Rîndunelele au plecat cum au venit. Ne-au cîntat de cîteva ori, pe firul de telefon, la rînd, din harmonici, și ne-au părăsit. Locul nu era bun. Vînturile măgurii noastre sînt aspre, și puii puteau să răcească, uîtîndu-se în jos din lojile lor de lut.

S-au prezentat doi porumbiei amăriți de o primăvară vremelnică, devastată de intemperiiile următoare. Un porumb vișiniu, cu gușa înflăcărată de însuflețiri de metale, și o porumbiță albă, cu capul de papagal. În creștetul ei, un moț cochet, cu cîrlig, atesta origini de aristocrație.

Ne-am gîndit că au făcut și ei ca oamenii ; că porumbița unui columbar de neam a fugit cu porumbielul unui coteț de peste drum, — și le-am făcut primirea meritată unor îndrăgostiți, care vor să-și întemeieze o gospodărie de porumbi săraci.

— Iacă, și ei au apucat-o ca noi, zise careva din casă, cu vorbe moldovenești, din Moldova Putnei lui Ștefan. Cînd ne-am luat, acum douăzeci și opt de ani, aveam, două părechi de tacîmuri „Cristofle“, ~~șase~~ farfurii de Limoges și două pahare de Baccarat, cu picior. Unul s-a spart, cel rămas ne slujește, o dată pe an, la doi și la patru, cu copiii. Aveam un pat, un dulap, o scoartă bucovinească, patru prosoape de cînepă, și altceva nu mai aveam nimic, decît știi tu ce. Te iubeam și tot așa te iubesc și azi. Să înzestrăm porumbieii...

Locul fusese ales, loc primejdios. Într-un ungher al steașinii o a doua streășină se lasă oblic, în adăpost. În această subsoară de două pante, porumbieii s-au hotărit să se instaleze. Proastă așezare ! Ce puteau face ? Ne-am uitat la bucuria lor și i-am văzut pupîndu-se sferturi de ore întregi, ca într-o romanță și ca într-o carte poștală de pe vremuri, cu loc rezervat, pe o panglică, pentru ceea ce simțea corespondentul. Și le-am furnizat din abundență materiile prime : dire de lînă dintr-o broboadă, cîlți dintr-o saltea, fulgi și șuvițe de resturi de mătase. Și ne-am ascuns, ca să ne uităm, cu discreția cuvenită unor oaspeți de bunăvoie ai gospodăriei.

Cînd le-am dat mătasea, așezată pe iarbă, stăpîna casei a zis :

— Cuciunița e boieroaică. Nu se poate confort fără crêpe de Chine. I-am mai dat și olecuță de catifea și un peticel de lutru...

Toate materialele noastre au fost utilizate, întocmite cu fire de fin și paie, și ne-am mirat mult de materialul personal cu care făceau porumbieii să adere materialele de construcție. Varul și l-au preparat singuri, precum înțelegeți, și, în trei zile, apartamentul fu gata.

Întîia noastră grijă cotidiană era hrana frumoșilor noștri musafiri, dar porumbieii se au bine cu găinile, căci ai noștri ciuguleau printre ele, din boabele lor, fără ca vreo găină sau vre un cocoș să-și ridice ciocul din pămînt. Bătrîna noastră ne-a explicat : Cocoșul a cîntat la lepădarea lui Petru, și Sfîntul Duh a fost porumbiel.

Într-o noapte de idilă, s-a iscat vîntul, ca o namilă pe acoperișuri, sărînd paralică pe olane noaptea întreagă. Fiara s-a scărpinat de hornuri, a stat în tot întunericul între streășini, și laba ei păroasă a spart cuibul, a speriat porumbieii și i-a gonit... A doua zi, vîntul mi-a rupt toată ziua țigelele, a zguduit cu urlete și gemete casa, și tocmai a treia noapte s-a dat jos de pe casă și s-a dus printre buruieni.

Soarele a venit și a întrebat ce s-a întîmplat în lipsa lui de trei zile. Și s-au întors și porumbieii. Rochița albă a porumbiței era terfelită de ploaie.

— Unde or fi dormit, săracii ? a întrebat stăpîna casei.

Ne-am gîndit să ajutăm descurajarea lor, și, iarăș, nu știam cum. Ei nu și-au reînceput clădirea nici a doua, nici a treia, nici a patra zi. Vorbeam noaptea de ei, învățați cu glasul lor de sughiț. Nu-l mai auzeam. Apăreau pribegii, în zbor înconjurau casa...

Le-am făcut noi un cuib, solid, sigur, fix. Și ne-am suit pe casă și am așezat cutia de lemn a

cuibului la locul de unde căzuse celălalt. În jgheab am găsit două ouă... le-am pus în cuib...

Porumbieii nu s-au mai întors. I-am jignit. Cuibul e tot acolo, și ouăle sînt în cuib...

Numai vrăbiile se mai gîndesc la noi. Boeme negospodarnice și nepricepute la inginerie și arhitectură, ele și-au improvizat cuiburi dintr-o barbă de fin, care atîrnă pe dinafară.

— Să nu punem mîna ca să le dregem cuiburile pentru iarnă. O să fugă și ele și răminem singuri...

BUNA-VESTIRE

Două rîndunele s-au hotărit, în sfîrșit, să-și prindă cuibul de casa noastră.

Lucrul nu e atît de simplu pecit mi l-am închi-puit atunci cînd le vedeam din depărtare. Migra-țiunile lungi și repetate pe an de două ori nu au făcut din rîndunele niște aventuriere și niște boeme, mulțumite cu puțin și indiferente la confort. În provizoria lor sălășluire printre solstiții, ele se comportă ca și cum s-ar fi asociat cu eternitatea și nu le-ar sta în drum viscolul și înghețul. Toate prudențele sînt prezente, și nicio socoteală nu lipsește la zidirea unei încăperi pe patru luni.

Părechea s-a oprit în toate pridvoarele, a examinat fiecare ungher, și locul ales a fost vizitat de mai multe ori, cîteva zile în șir, pe lumină, pe umbră, pe liniște și pe vînt. Dimineța, în răsărit, se întorc să se documenteze din nou. Pe ușa deschisă a balconului ele mi-au intrat în odaie și s-au asigurat că nicio primejdie nu vine din casă. Mi-am deschis ochii cu două rîndunele așezate

pe stinghia de la cap a patului meu și am suris. Ele au văzut ochii și surisul și au zburat, ocolind plafonul odăii. Din perină le-am putut urmări conturile, liniile aripilor, despicătura elegantă a cozii cu egreta fină, spînzurată încovoiat, culoarea negricioasă-albăstruie, pata de vișină a gușii, într-un înconjur alb, și litera ciocului caligrafică, de peniță. Nu văzusem niciodată atît de aproape o rîndunică, și pasărea care săgetează lumina și azurul mi se păru uimitor de frumoasă.

S-au strîns, înainte de a începe lucrul, mai multe : inginerii, tehnicienii sau șefii de echipă însărcinați de comunitatea rîndunecelor să ia cunoștință, în vederea marilor convocări viitoare, de adresa fiecărei părechi. Consilierii s-au așezat în dreptul locului ales și au deliberat. Instinctul fusese desigur exact, și logodnicii s-au simțit autorizați să-și construiască un cămin.

Clăditul începu de la fund. Temelia trebuia să fie creștetul unui moșor de porțelan, izolator al firului electric, zidit sub streșina de adăpost.

Nădăduind să le ușurăm sarcina, am făcut o groapă cu mămăligă de noroi. Materialele noastre nici n-au fost cercetate. Se găseau altele mai departe... Le-am surprins, nițel jigniți, adunîndu-le de la o distanță de o jumătate de kilometru, dintr-o băltoacă, luînd cu ele o fărîmă transportată la cuib. De vreme ce nu o purtau în virful ciocului, am putut deduce că o păstrau în interiorul gurii, din care o vărsau, ca dintr-o linguriță, pe un punct. Probabil că nu greșeam prea mult, bănuind că minusculul hap de pămînt ud trebuie cimentat cu o salivă aglutinantă.

Întîia zi, capsula de porțelan a fost înconjurată pe circonferință cu un cerc de mărgele de lut, — și s-a făcut seară în absența noilor căsătoriți. A

doua zi, dunga fundului a crescut într-o parte, și în șase zile, mi se pare, atâtea cîte acordă Sfintele Scripturi facerii lumii, cuibul a fost isprăvit.

Două zile nu s-a mai arătat nimic. Un suspîn secret ne spunea că în cele din urmă locul a fost găsit defectuos. Ne înșelam. Ne-am bucurat. Prietenii plecaseră în căutarea altor materiale noi, pe care le-au descoperit, este sigur, la mare depărtare. Întoarcerile lor se făcură rare, și soții veneau și plecau odată. Folosindu-ne de o absență, am pus un scaun în pridvor și ne-am uitat. Pe fundul cuibului concav se așternuse o saltea de fire de păr de cal albe, întocmite împletit, fiecare fir fiind trecut prin celelalte și urzit cu ele : operație făcută cu două ciocuri.

Începură să vie fulgii. A cincea zi, puful creșcu pînă la gura cuibului și se revărsa ca o spumă peste margini. Din această zi cu puf, unul din soți n-a mai lăsat cuibul singur, și dacă nu ne temeam să nu ne găsească spionîndu-le viața, am fi încercat să vedem dacă pe pilota de fulgi fuseseră ouăle ouate.

Ne-am obișnuit să presupunem că tovarășul din cuib era soția. Seara, soțul se despărțea de ea, cu un cîntec de harmonică amestecat cu mandolină. El nu are loc în odaie și pleacă. Unde-și petrece noaptea ? Într-un pom, în vreo altă streășină ? Bănuiam că în vreme ce femeile păzesc ouăle, fiecare în cuibul ei, bărbații se adună pe undeva și petrec noaptea împreună, după o rînduială care trebuie să menție solidaritatea stolurilor permanent pînă în toamnă, cînd se vor stringe toate triburile de plecare. Sau poate că paza și-o asumă noaptea eroul căminului și poate că femeile sînt acelea care se retrag într-o utrenie necunoscută...

Destinul romantic pare corectat de creația cui-
bului, și soții intercalează în raporturile lor dis-
tanțe și o moralitate de severități pentru garan-
tarea progeniturii, în datoriile căreia fac amîndoi
abstracție de plăcerile independenței. După ce au
iubit, ei se devotează. Viața lor nu are altă semni-
ficație. Amanții de pe firul electric sînt acum niște
tovarăși consacrați unei generații, fără să fi putut
să trăiască pentru dinșii peste iluzia unei secunde.

Și pecînd monotonia se repetă cu singurul scop
aparent de-a trece viața dintr-un exemplar într-al-
tul, păstrîndu-se datina și forma, dincolo, în pri-
sacă, albinele se nasc cîte două mii pe zi într-un
stup, și viața lor istovită de corvezi ia sfîrșit
înnainte de a se fi folosit, ca niște gospodine
pricepute la dulceață, de agoniseala celor cinci-
sprezece ore de muncă din zori pînă la înnoptat.

Sînt amănunte pe care le cunoști demult și
pe care le afli noi de cîte ori ți le amintești. Cine
a numit-o regină pe mama stupului, osîndită să
ouă și să procreeze de trei și de patru ori pe mi-
nut ? Tragica suverană vede o singură dată lumina
zilei în cele o mie de zile cît îi durează viața, în
ziua nupțiilor, cînd se îndrăgostește în văzduh,
îmbătată și orbită de slavă, cu un amant pe care
nu are nicio curiozitate să-l cunoască. În marea
seninătate a zărilor s-au întîlnit două puncte de
întuneric dens. Bărbatul moare în aer, și regina se
călugărește, refugiată în schitul din care nu mai
iese a doua oară și în care va muri, ucisă de o
pretendentă, de o nouă regină, încă amețită de
starea ei larvară și trezită subit la succesiune și la
dragoste de o secundă.

Bărbatul e acest bondar bondoc, fără treabă grosolan și naiv, inutil, întreținut și nul. El nu știe să muncească, din inocență; știe numai să mănince. E singurul pericol al prezenței lui în stup, unde regula chinoviei nu permite nicio tresărire de instinct. În interiorul mînăstirii, sexul este suprimat, și, ca să se simtă flăcău un minut, bărbatul are nevoie de văzduhul înălțimii. Muncitoarelor le este interzisă dorința; ele nu cer nimic, muncesc, roabe — cîte douăzeci de mii — ale stupului, cu frenezie. O singură femeie poate să cunoască dragostea, și o singură dată, o singură secundă — regina. Dar, pe încetul, bărbatii, trîntorii, sînt eliminați... Albinele îi împing jos de pe faguri. Ei se deplasează cu greu, biruiți de presiunea aproape amicală a cîte zece, douăzeci de lucrătoare.

Și îndată ce-au căzut în fundul stupului, nu li se lasă răgaz: tăbărite pe ei, albinele lucrătoare le rod aripile, ca să nu mai poată zbura înapoi prin stup, și, neputincioși, flăcăii virgini sînt scoși afară și aruncați, pe urdiniș. Nicio putere dumnezeiască nu-i mai poate scăpa de moartea nopții reci, ingenunchiați la porțile republicii și pocăiți fără păcat.

Ei bine, albinele lustruite pe care le vezi, au pleșuit, și-au pierdut scama care le catifela, înfruntînd vîntul și florile și trecînd de cîteva ori pe zi încărcate, cîteva zeci odată, îmbulzite pe tăietura de pușculiță în urdiniș. Legea e aspră, dar e singura lege: albinele cară, și regina face pui.

Trebuia cineva să mănince recolta dulce a strădaniei, fructul ascezei.

O mănincă omul.

CUIBUL

Cînd omul va îngrămădi atîta știință încît să nu-i mai rămîie inteligenții lui niciun mister, cum va mai primi el să trăiască, să se supuiie și să aștepte desfășurarea și finalul unei vieți de mai nainte cunoscute ?

Omul are norocul că găsește la fiecare veac drumul — și după ce a dat în direcția unei singure erori toată cultura pe care inteligența lui putea să o producă, adoptă cu ușurință alta, croiește un drum nou, după o descoperire, sau se întoarce la altul, părăsit demult, cu alte speranțe. Omul are norocul că poate greși cît mai des, fără părere de rău, cu neadormitul vis de o perfecțiune actuală și viitoare. Omul are norocul că se distrează, că face războaie pentru o idee — el crede, — pentru un instinct : că muncește mai mult decît cercetează și că moare în definitiv la timp, aducînd cîte foarte puține firimituri, într-o mie de ani, din marele necunoscut.

Credința cu care rîndunica își construiește cuibul sub streășina mea, din noroiul de peste drum, aglutinat cu paie, aduce aminte de cazna oamenilor de a-și zidi palate și de a dură proprietăți, din care nu se alege nimic. O prăjină lungă va sfărîma cuibul într-o zi, cînd stăpînul casei își va da seama că piatra de la intrare se acoperă cu scuipatul cuibului din dreptul ei. Dacă ar ști rînduneaua că munca ei va fi sfărîmată, că puii-i vor fi doborîți, nu s-ar mai iubi, n-ar mai cloci ouăle, ci singuratecă în mijlocul unei lumi de profunde și definitive singurătăți, ar aștepta, pe crucea bisericii, să pice de slăbiciune și neputință, protestînd împotriva naturii care se joacă de-a zburătoarele, prin

greva tuturor organelor ei. Dacă ar ști de moarte de viața căreia își pregătește odrasla, îngrădită de instinctele și de viața pisicii, rîndunica n-ar mai străbate zările către zonele calde, nu și-ar mai osteni aripile, n-ar mai prinde muștele și flutur aerului trandafiriu, n-ar mai culege din zborul căzînd amenințătoare și primejduită, bobul de apă cu care se adapă din unda marilor lacuri, ciupî în liniștea zilei de ciocul dibaci.

Dar natura se zbeugie cu făpturile ei pînă la capăt. Le închide, ca niște cutii frumoase, și deosibește conținutul, așa încît să nu poată comunica ființă cu ființă, despărțind zburătoarele între ele, și pe ele de celelalte făpturi, și așezînd în constituția fundamentală a vieții împotrivirea speciilor, agravată de dușmănia individuală.

Chiar între oameni, cîți se aseamănă între dînsii ca să se poată înțelege ? Cîți vorbesc de-a-ntregul aceeași limbă ? Unul singur își cunoaște limba lui și nimeni nu i-o poate în totul pricepe. O carte ajunge în toată lumea, căci tot ce se poate gîndi despre lume încapă într-o singură carte. Nu ! Mii de cărți nu deslușesc din tine nici începutul.

Mii de rîndunele construiesc în fiecare primăvară ca Dumnezeu, din lut și scuipat, același cuib, fără să știe nimic, și milioane de oameni improvizază cu speranța înjumătățită că poate să mai fie ceva...

ZBOR ÎN SUS

Fluturii urcă viermii-n văzduh, în zboruri nevinovate de serafi, și grămezile lor din vișini și zarzări dau iluzia reînfloririi. În trandafirii

eschiași, luna bate cu frumuseți compuse din
everie, miracole și efecte de balet. Perfecțiunea
delicatelor lucruri, cărora nu le lipsește nicio remi-
niscență și asemănare, evocă imposibilele albituri
și răsfringeri, cristalul, porțelanul, mătasea, mierea,
aptele și parfumele, și splendorile imposibile ale
amănuntului exact rafinează senzația până la ilari-
tate. Ți se pare că participi la un sistem de
moave inventate pentru copii și ilustratori, că
lacrima de rouă nu trebuie să fie atât de diafană
și conturile atât de gingașe. Dar însuș cîinele
ciobănesc, care trebuia să strice atîta ideală și
evangelică armonie, printr-o săritură în trandafiri
după un arici, a rămas încremenit în demența
superfinului și mîrîie împresurat, asaltat de pictură
și pastel.

Ghimpîi ascunși sub gulerele înfoiate înăs-
presc abia orgiile excesului de inefabil.

Mute, broaștele de pămînt, ca îndrăciții și le-
proșii ieșiți tîrîș pe genunchi și coate din gropi,
la apropierea Mîntuitorului, se mută din loc în
loc, ca niște oameni minusculi, bolnăvi. Viziune
de avortoni, care, refuzîndu-li-se altă viață, se
hrănesc cu muște nocturne și țîțari înghițiți
cu aripi și cu muzicalitate cu tot. Din infernul
misterios, ei vin în gloate, ca niște suflete materia-
lizate, de morți.

Broasca e singura vietate pe care n-o înțelege
nici pisica, dusă pe gînduri la spectacolul sări-
turii de clovn. Laba ei se întinde rigidă și șovăi-
toare ca un băț de tobă catifelat cu un glomotoc
în vîrf. Ar vrea să capete convingerea că jivina
mică se mănîncă. Dar se descurajează. Contactul e
glacial. Totuș, pisica studiază toată vara bășica
de mușama, umedă, cu ochi și picioare simțînd

că e o mincare ce i-ar umple gura de bale înghețate și de care i s-ar apleca.

Între broaște, apare ca din cer albastru un brotăcel. Culoarea lui verde-sincer e ca frunza primăverii, și pe el nu-l îngreuiază o traistă palidă cu mațe. Ager, electric și instantaneu, arcurile lui interioare au expansiunea bruscă. Într-o secundă el a sărit de mai multe ori și s-a lipit de zid și s-a dezlipit, răpindu-și fluturele ațintit de jos, devastator și vorace. Am luat în mină ființa cu scheletul de zmarald, și s-a zbatut cu o energie zvîcnită din toate măduarele-i hotărîte să scape sau să se frîngă.

— Du-te ! i-am spus.

Și brotacul mi-a pierit din palmă.

UN ZMALT

Un fluture și-a prins de perețele alb ciudată bijuterie și s-a fixat ca un model de copiat. Triunghiul lung al aripilor negre, ca două echere, pare decupat în catifea transparentă, brodată cu discuri portocalii, înconjurată cu argint de aluminiu, și abdomenul, construit din inele împărechiate, galbene și negre, pare să aparție mai repede unei flori exotice decît unei gîngăanii. Izbutesc să-l iau pe un ochelar, și examinarea viermelui cu aripile a putut să fie făcută minuțios. Nicăieri nicio urmă de plietis, nicio pauză, niciun punct lăsat pentru altădată, nicio amîinare, nicio speranță descurajată că poate să fie cîndva mai bine făcut amănuntul decît atunci cînd a fost proiectat. O încredere în faptă, admirabilă.

Pe tot ce pune mîna Meşterul ăsta isprăveşte, că durează o vecie sau o secundă. Steaua şi fluturile de o singură seară, s-au lucrat cu aceeaşi băgare de seamă şi cu aceleaşi unelte.

Ai mai văzut ochi atît de frumoşi, încredere în viaţă mai definitivă, siguranţă de sine mai inflexibilă ?

O broască a mîncat fenomenul, ca pe un Irod întreg în odăjdii, şi nici n-a usturat-o înghiţitoarea. Şi aşteaptă să vie altul...

TESTOASA

O grădină adincă e ca o gară de popas, un minut, în calea pasărilor călătore. Din sud la nord şi încrucişînd pe toate spetezele văzduhului zările opuse, trec, unele greoaie şi altele iuţi, arîpile molcome ca evantaliile sau diafane ca nişte batiste pierdute dintr-un balcon.

Rareori străbate cerul un haiduc singuratec, solemn în poalele mîntiei lui despicate şi străin în spaţiu ca un ascet. De obicei, leneşe sau rapide, pasărilor călătoresc părechi, soţul şi soţia, desprinşi de stoluri pentru voiajul de nuntă, pe seama lor. De jos, ne încercăm să distingem specia căreia îi aparţin, amestecînd ştiinţa strîmtă cu emoţia nemărginită. O păreche s-a odihnit într-un anin, în care noaptea concertează turburătorul suspin al privighetorii. Erau pasărilor galbene cu deschizătura penelor albastră. S-au vorbit să nu întirzieze, soarele scăpătînd într-o fereastră din fundul lumii, cu gratii de aur şi cu o perdea de foc. A trecut ca o sfoară neagră şi un rînd de pîlpîiri de

petice înșirate. Un hultan, zugrăvit cu dungi, e un fluture cu cioc, sta încremenit în vînt, pare lipit de ceva care nu se va mai mișca din loc niciodată. E de bănuît că vulturii de bronz ai biruit rilor romani s-au inspirat de la imobilitatea lui.

Ne vexează și ne umilește atitudinea de indiferență față de noi, inexistenți, pentru opinia lor, în mîndria și în dragostea noastră. Noi le asortăm într-o zoologie, pe care pasările refuză să cunoască. Le-am strînge nițel colăa subțire bărbătească mîngîindu-le capul rebel și sălbătecia. Ireductibilă niciuna nu ia seama la noi și nu capitulează. Mă jignește și-mi place. Aș vrea pasăre și pe o. Probabil că un sentiment de răzbunare pentru osîrbitățile categorice ale fiarelor, l-a făcut pe om vîntor. Ai țintit, și șoimul cade. Cu ce te-ai ales? Cu mîhnirea că l-ai ucis în deșert. Și cadavrul lui frumos, te disprețuiește.

Pămîntul, pe subțiri pomi și iarbă, aduce și călători, tot atît de străini ca și zburătoarele din sus. Descoperirea unei familii de arici, care ies la plimbarea nocturnă, prin boschetele de mahoni cu copiii lor, reproduceri mici ale unui părinte burșuc și ai unei mame cu ghimpul vilvoi, ne bucură ca o ispravă genială, în care n-avem niciun merit personal. Cum s-au făcut în perfecțiunea lor admirabilă, cînd au fost făcuți, de cine și de ce s-au făcut?... Iată și o luminoasă șopîrlă, cu scînteie de safir și zmarald, fugind de noi pe o dungă de argint, ca steaua care cade înneacă în azurul negru. Și cîte miracole nu leagănă, din cădelnițe de flori mișcate de aer, grădina, cîte minusculi scăpări nu sar din iarbă-n iarbă în colcăirea nevăzută? O insectă cheamă din întunericul pe

•
milor pe cineva să o ajungă : pst ! pst ! O libelulă
suie drept, montată pe două foițe de sticlă. O
lăcustă ! M-am pomenit cu ea de-a dreptul pe
carte : nu te mișca ! E mai frumoasă ca pagina pe
care o citești, și în splendorile lumii, anonimă, nu
poartă niciun nume de catalog.

O ivire din bălăriile aromate, extraordinară !
Broasca-țestoasă.

— Avem și o broască-țestoasă ! țipă cineva,
bătînd din palme.

Într-adevăr, un capac oval se deplasează șovă-
înd prin buruienile mici : a ieșit la lumină.

UN CIOB DE PRIMĂVARĂ

Odaia dă în stradă, peste petecul de grădină cu
pomii în desfășurare, împrejmuît cu zăbrele. Au
înflorit caișii deodată, peste noapte, mai nainte
ca frunzele să li se fi desfăcut. Le-am găsit dimi-
neața furcile ramurilor cu totul albe, ca și cum ar
fi fost înmuiate în lăpturile groase ale nopții și
ar fi înghețat pe ele varul de argint al lunii, și
de sidef, covășite proaspăt în fildes. În două zile
caisul s-a îmbrăcat în bumbacul selenar și a stat
în geamul meu, — prevestitor de bine, — ca o
panoplie cu mii de steaguri mărunte, ca niște
roiuri de fluturi albe, spînzurate în aer deasupra
tulpinii.

— Sînt albiturile cu horbotă, spălate aznoapte,
ale stelelor, întinse la uscat și uitate pe ramuri,
șoptește gîndul, din desîșul lui, trezit la basme
și povești.

Într-adevăr, într-altă noapte, cămeșile, iile, batis-tele și scufițele minuscule ale rufăriilor cerești au pierit. Poate că un iepure cu coșul în spinare, venit, le-a încărcat pe toate și, pe o cărare neștiută umblind în două picioare și răzimat în băț, le-a dus în dormitorul curat al virginalelor lacrimi. Poate că o lăcustă mare, albastră, le-a cărat pe scara Căii Lactee într-o roabă cu roata și spițele de cleștar. Poate... Florile çaisului au pierit, iar în locul lor se ivesc frunze, crescute din ceas în ceas, și acoperă pomul întreg, cu gingașe îmbrăcămînți adiate.

Pe rîndul cașilor, au înflorit spumele violet de liliac, purtate pe vîrfuri, ca niște pămătufuri de fulgi de scuturat vechile portrete ale bătrînilor casei. Ce modistă harnică și-a expus, de Florii, pălăriile în verdeața fragedului liliac? Dar penelul lui de struț au fost furate, una cîte una, jumulite de mîna mică și sălbatecă a copiilor, agățați de garduri, ca să prade avutul imaterialilor fabricanți din uzinele Botanicii subterane.

Deasupra florilor din grădină, pe atlasul azurului palid, alunecă săgețile rîndunelelor, ca într-o stampă.

Și va înflori, iată, și gutuiul, după ce frunzele au crescut deplin, ca să primească florile rare, așezate cîte una, cu o simetrică economie, în cuiburile lor. Locurile le-au fost rezervate din vreme în punctele unde frunzele se întilnesc cap în cap și brodează pentru evenimentul știut și ținut secret al unei flori, un leagăn rotund, un blid neted, în mijlocul căruia se va legăna ceașca albă-trandafirie a florilor de porcelan.

Gnomul meu bătrîn și naiv s-a urcat în pomii țepoși. Din colivia lor pentru cuci, el numără, însemnînd pe răboj cu briceagul, petalele ce se

deschid. Dar fermecat de frageda drăgălăsie, Gnomul se uluiește și își crestează degetul arătător. O boabă de sînge se scurge pe faianța catifelie a florilor de gutui.

LĂSTUNII

Într-o ființă de o sută de grame, legănată de un zbor ascuțit, ei reprezintă regula întreață a vieții și cinstea naturii. Au venit din depărtările mari ale mării, cu aripile de culoarea talazului din orizont, singurateci ca marea, singurateci ca zarea. Trecerea lor dintr-o lume într-alta, despărțită de bărăgane de valuri, nu o știe nimeni, și nimeni nu o poate povesti, frămîntată de furtuni înalte și de negrele vijelii cerești, care scutură, din adîncuri necunoscute, constelațiile și zodiacul. Așezată pe un fir de telefon, rînduneaua poartă prestigiul universului văzut dintr-o planetă mai pură, fără descompuneri și putregai, unde vegetația și carnea au însușiri de metal și corindon.

Abia scoborîtă din întuneric și din lumină, ea își pregătește cula, în care sălășluiește un anotimp, curată în deprinderile ei, stăpînă de sine stătătoare, neîmpărtășind cu omul și cu gîngania parazitară obiceiul de a-și fura cuibul și de-a dormi în gunoi și sudoare străină. O casă pe Argeș, o casă pe Mediterană, o casă în Egipt, printre morminte de regi; bisericile, turnurile, stîncile sînt pline de clădirile ei uniforme, — ca niște urcioare de lut spînzurate de streășini. În osteneala zidirii își găsește îndreptățirea de a se odihni și de a visa în bordeiul ei aerian, disprețuind poteca pe care își tirăște momîia omul în cîrji, și drumurile gata

făcute. Unde coboară începe, și sfârșește plecînd nouă pretutindeni, neostenită în perpetua ei mobilitate și renovare. A sosit, a stat, a plecat.

Lunatecii, chemați în somn către slăvile stîlcoase, se întraripează ca să urce turla catedrale dar zborul lor șovăielnic se oprește la cruce. A voi sufletul să se ridice mai sus, să escaladeze cerul și, pribeag printre nori, să se risipească în zări, ca un parfum întors în floarea lui, deslinat de azur. Omul scoboară însă pe brînci înapoi, îngreuiat de spinare și de genunchi și purtînd în șold ranul robului sîngerată. Rînduneaua zboară la aștri.

Ea nu a lăsat, despărțindu-se de o perspectivă de ploi și de un lac străjuit de sălcii, nici păreri de rău, nici datini împletite cu aripile, ca niște spini. La pămînt s-a uitat atîta timp cît a construit cu dumicați de lut, un balcon în dreptul stelelor albe. Un pămîntean s-a putut apropia de fulgii ei de inger albastru : a zburat. Însă mină omenească nu a mîngîiat făptura ei, inexistentă cînd a pus-o în palmă și s-a uitat la cadavrul ei de floare. Din clopotniță din care a căzut pînă la mina ta, îndrăgostită de pipăirea zburătoarelor, o gămălie de suflet a găsit timpul să piară, ca să-ți lase între degete o aripă nesimțitoare. Lumea pe care o cauți știe să rămîie mută și absentă de cîte ori te îndrepti către ea, să-i încerci sonoritatea.

Iată, cîntă lăstunul, la desfacerea zilei de petale. El s-a deșteptat pecînd luceafărul i-a trecut dincolo de cuib, odată cu izvoarele din fundul pădurii, odată cu iedera și cu frunzele licăritoare ale fagilor albi. Și pe marginea streășinii tale el cîntă, începîndu-și ziua cu biruința. Ca o harmonică minusculă, vocea lui mare, în care sună glasuri de mai departe, continuă cîntecul lăsat de privighetoare neisprăvit, în bătaia lunii.

Sculați, copii ! Cîntă lăstunii la fereastră, sucind
ecourile în sute de alte cîntece fărîme, — și faceți
ăripi și voi, ca să scăpați de minjirea țărînei.

VIȘINII NOȘTRI

O idee cu care nu te poți deprinde : că vișinul
s-a făcut singur, cu boabele lui de roșu mărgăritar :
o vișină vie într-un guler de frunze negre-verzi.
Dacă pe strugure l-a gîtit în ciorchinii năvăliți
de gămălii, asfixiate de strînsură, vișina și cireașa
Delicatul Bijutier al tainelor minuscule le-a depăr-
tat de ramuri cu o ață. Cîte patru-cinci mărgelile
spinzură de cîte patru-cinci fire de ciucure, cercei
desfăcuți, clopote mici, mute, bumbi deslînați, îm-
brăcați într-o ștofă de felul buzelor în surîs.

UN GIUVAER

Cel care a făcut piscuri și talaze și le-a pus
cuiburi de vînturi și le-a însuflețit cu voci, este
desigur bărbat. Furtuna, vijelia și trăznetul sînt
frămîntări de bărbăție : neliniștile lui erump,
doboară, prăbușesc, despică și dărîmă. Acelaș să te
fi gîndit, și să te fi rotunjit tot pipăitul lui
aspru, ars de fulgere și scorojit de piatră, cireașă
neagră, cu gustul de zmeură oțătită, care atîrni
de urechi, pe grumazul și obrazul gidilat al copilei
mele, țigănită la soare ?

ȘOPIRLA

O șopîrlă de atlas și peruzele s-a strecurat în
sînul movilei din bolovani, de lîngă cucută. Ca
să fie și în mers elegantă, Bijutierul a dat mersului
acestei suave jivîne cu trei vîlvătăi în arșită, —
albastre din dungă, galbene din spinare și verzi
cînd a fugit, — o mișcare de întîrzieri șerpuitoare
rectificînd săgeata, cu ondulări. Tot El te-a zămisi-
lit ? Pentru ce grumaz de fecioară ?

LĂCUSTA

Lăcusta verde, mare, s-a prins de năframa feres-
trei. E un ac de zmalțuri transparente și lucii, și
inima ei ar putea să fie toată de aur, ca lumini-
șurile de amănunte ale nervilor din aripile
strînse. Dar a făcut un pas pe floarea oltenească a
peșchirului urzit din bumbac și mătase. Și capul, ca
de mînz grotesc, redus la fragment, și l-a frecat,
ca muștele, cu două picioare, compuse ca spicul
de orz. Ochii ei... Cine a binevoit să-i facă atît
de minunat de mici și să-și piardă timpul și să-și
cheltuie geniul ca să-i înțepe cu un vîrf de mare
lumină ? Tot El, tot Āla, tot Dumnealui ?

AH ! FLUTURII ĂȘTIA...

Ei ! catifeaua numai de pulberi a fluturilor care
vin, așa, ca gîndul, diafani aproape cît un gînd,

impalpabili ca întunericul și ca o lumină, între
murmur și aduceri aminte, ca o floare care nu e
o floare — cum s-a echilibrat și din ce feluri de
ștofe, într-o formă inconsistentă într-un contur ?
Au plîns viorile și s-au făcut fluturii ? Au oftat
nădejile ? S-au făcut speranțele trup ?

OCTAVA

Lîngă voci trăiesc tot atît de multe glasuri fără
voce, ecourile fără sunet. Cine s-a dus atît de
departe înlăuntrul vieții, ca să păstreze din cifrele
ei numai punctul, și din punct numai o sutime ?
Dincolo de viola rătezată mut, în umbră, de arcuș,
mai sună un cîntec, care nu se aude. Cine duce
vioara și amnarul ei cu zece fire de păr ? Nu mai e
nici vioară, nici arcuș... Dă un cîntec care nu
mai e cîntec, o vicoară care nu mai e vicoară... Cum
se petrece șoapta cîntată a neînchipuitului ascuns ?

HAȘCHIA CARE CÎNTĂ

Greierii, însă, iată-i pe o coardă nouă, o singură
coardă, lovită după ploaie, fiecare pe a lui, cu un
bob de lemn. E greierul galben, ca o uscăciune,
pitpalacul nopții. El încearcă să taie cu o foarfecă
neștirbită, firul de sticlă, în unison cu foarfeca
groasă a unui glas mai depărtat, de nevăzut mai

mare. Bijuterița voise să încerce o lăcustă de noapte și să împodobească iarba cu ea și streășina casei cu un păianjen argintar de goluri.

O VĂPAIE

M-am luat la-ntrecere cu luna care innălbește grădina, atingînd sfiiala plopilor lungi, și am aprins o lampă afară, ca să bonghinesc pe foile unui caiet de buzunar. De două ceasuri întregi aş pune creionul pe hîrtie, și tot mai frumos este ceea ce nu se poate scri. De altfel, lampa își ia lumina din lună, cum își ia litera neagră, din noapte, condeiful.

OLOAGA

S-a învățat să se apropie de mine, după aprinsul stelelor mele, o broască. De cincisprezece zile își petrece noaptea lîngă piciorul scaunului meu, holbind un ochi cînd la mine, cînd la luceafăr, neputînd afla cine-i aduce muște, fluturi și gîndaci: steaua sau namila din scaun. S-a învățat. Pot să-mi mut fără supărare cotul, pot să-mi șterg ochelarii, pot să aprind țigara. Broasca examinează și înțelege, și nu o sperie nici Țuluc, ciinele care mă păzește. Ea știe deosebi zgomotele și identifica direcțiile. E o broască pămînteană, care n-a știut de baia din heleșteu, oloagă printre verzele ca niște baletiste, adăpostită de buruieni și legume. Ea nu are mantaua fluturilor, pe care-i mănîncă

fără remuşcare, tunica şi tricoul şopîrlui, pana sîdefată a lăcustii. Carnea ei moale, cu varice, e îmbrăcată cu muşama jupuită şi, cînd e mai nouă, în pegamoid, calitatea treia. Dar mîna ei cu trei degete e grasă şi atrofiată ca laba unei odalisce care se deplasează prin harem în poziţia turcă. Cînd s-o scula în două picioare, zice molia de frunză, cine ştie cît va fi de lungă. Dar broasca nu s-a sculat niciodată de jos — şi acum tuşeşte, înecată cu un scarabeu.

Eroarea face parte şi din lumea bijuteriilor lucrate cu aripi lungi şi cu migală. Scarabelul a căzut din lampă de-a dreptul în gura paralticului broscoi, inatent la coaja cu care era blindată gîngania sacră şi necunoscînd anatomia capului ei. Ca rinocerul, splendida gînganie a faraonilor purta, deasupra nasului, încovoiat, un corn.

CRI-CRI

M-am pomenit într-o seară cu o vizită neaşteptată. Pe masă, printre manuscrise şi condeie, apărură la etajul unde sălăşluiesc, într-o insulă de asfalt, un greiere elegant. N-aş putea spune cît a fost el de surprins de prezenţa mea în mijlocul unui talaz de hîrtii mîzgălite, răzimată-n cot şi silind un alt greiere, mic, prins între degete şi înmuiat în cerneală, să facă slove minuscule, identice în inutilitatea lor cu cîntecul lui de clopoţel cît bobul de mazeri. S-a oprit pe masă şi a stat să se reculeagă. Îmi închipui că m-a văzut şi că a rămas confuz de ciudata mea îndeletnicire, el care

cunoștea munca spicelor, rumegatul vitelor, ghita vintului și osirdia cîrțiței oarbe.

În fața lui am avut un sentiment speriat, modificat de un sentiment îngeresc. M-am ridicat respectuos de pe scaun și, fără să vreau, l-am salutat:

— Bună-seara, domnule Greiere-de-Cimp, încorsetat în platoșe lùcii de mare cavalier. Cămintenții dătoresc onoarea vizitei domniei tale. Stăteam în cot, scîrbit de lumini artificiale și zgomotul cetății unde cîrtesc în singurătate. Cînte-a trimis? Cum te-ai strecurat pînă la mine, nestrăvînit de automobile și nemîncat de vrăbii înaintea de a intra în oraș? Scoate biletul; înfîchipează că te-au trimis copiii mei cu o scrisoare. Unde i-ai lăsat? În trifoi, sau cu ochii pe jumătate adormiți în scaunele lor de răchită? Ce ți-a spus cînd ai plecat?

Greierul răspunse, într-adevăr, fără să se miște de lîngă tampon:

— Cri-cri!

— Dacă-ai venit să-mi ții de urît, să mă ierți, că nu am unde te adăposti! Pîlnia telefonului, cîntecul o cînta în urechea ta, obișnuită cu muzica lîngă te vei înfricoșa. Dumneata ești un neastîmpărat. Te cunosc: îți place să fugi și să te întorci, să sar în sus și să te pitești în iarbă. N-am iarbă decît în peizajul de colo, și iarba-i de ulei, și peizajul cu geam: ai vrea să intri și te oprește sticla.

Du-te înapoi! Odihnește-te puțin. Ai să străbați două județe întregi, Ilfovul și Prahova. Haide să sînt orele zece și un sfert, și vreau mîine dimineață să fii îndărăt, să-mi deștepți copiii cîntîndu-le „cri-cri“ în horbota perinei și să-i pup din partea mea pe cerceul urechii.

Greierul a înțeles.

— Cri-cri !

Și se aruncă de pe masă în întuneric.

Doamne ! tu te-ai gândit la mine, și mi-ai trimis o mîngiere pe care astă-seară am căutat-o în deșert. Dumnezeu!e blajin și noule-născut, în scutecul alb de dădață al lunii !

UN BASM DE CINCI MINUTE

De unde au ieșit atîtea caise ca niște ouă ale lunii, la răsărit, în ceață, scoase cu năvodul din apele acoperite cu cocă de aur ? Toată lumea le transportă în care și coșuri, cu gălbenușul pe dinafară, și pîlpiirea lor de catifea scoate un miros de tămîie amestecat cu adieri și amintiri de portocale.

Dar pescarii care au aruncat năvoadele după ele trebuie să fi fost din aceia mici, de-o șchioapă. S-a mai auzit vorbindu-se despre dînșii într-alte basme, cu poduri de aur și cu palate de peruzele. Pitici cu bărbile lungi și cu scûfiile lungi, locuiesc pădurile în scorburi și malurile de ape, cu cîrțițele laolaltă, subt mușuroaie, — și, noaptea, neavînd alta ce face, se joacă-n văzul luminii albe cu bufnițele și cu peștii. Și pentru că omului nu-i este dat să fie singur, fiecă pitic are baba lui pitică, fetele lui pitice și flăcăii lui pitici.

Așa ies ei, pe întuneric și la stele, cu site de prins și cu coșuri, și pescuiesc în apele drepte și-n heleștaele luminoase, caise, mărgăritarele de rășină ivite printre nuferi.

Este totuș adevărat că printre ouăle lunii se găsesc și bumbii de puf stacojii de la halatul și

din vârful papucilor unui pitic mai lungan și cîntăreț, care, necăjit într-o noapte că nu i s-a petrivit un oftat pe scripcă, și i-a zîmuls cu scîrbă mare și i-a zvirlit în caiși...

Socotind că se găsește dinaintea unui ghem de borangic, iluzia a dat să-l deșire și să-l încurce, cum a văzut că face pisica, torcătoare de mătase, și, din greșeală, a nimerit în carne, a găurit-o și a văzut că mîzga este dulce.

Piticii sînt acum oltenii care părăuseră mai pitici decît sînt, dar care, desigur, se dau năzdrăvani, dimineața, pe rouă, peste cap, și se fac oameni cu căciulă, de aduc pe cobiliță și pe catirce poamele galbene în oraș.

În piață, de-a lungul girlei, de-a rîndul, stau în zorii zilei movile și munți de caise sosiți pe apă, pe plute, mîinate de pitici și piticărese.

Rupînd caisa, se ivi la mijloc un sîmbure de cremene, tare. Alianța dintre țepos și fraged, dintre aspru și gingaș, dintre amar și dulce, pe care fructele o înțeleg, cărturarul nu a înțeles-o, fiind sărac cu dînul, ca fericirii sfintelor pilde, și neștiind că și fulgerarea, care este fără de ființă, ca vîzduhul, scapără din două pietre lovite.

Nu te turbura. O să ai și la iarnă caise. Tătușu s-a îngrijit să-ți facă dulceață, versuri de caise. El a învățat de la un pitic bătrîn, care, în lipsă de zahăr, ia fructele și florile din pomi și de pe tulpină, le scoate miezurile cele mai mărunte și le stoarce, ca să le păstreze aroma și să le guste, ca și cum sînt vii, la citit... În mușuroaiele proaspete, pe care le scot cu chivăra și scûfia, ajutați de soboli, piticii citesc din cărți minuscule, în auzul galeriilor pline de pitici, la scăpăratul stelelor scînteietoare.

Vino și uită-te-n livadă. Pomii verzi-negricioși sînt încărcăți de vrăbii de aur și de chihlimbar, ascunse ca să nu le vadă ochiul tău de bijuterii încremenite.

Nu te mișca... Să nu zboare !

FURNICILE

E un zor la fața pămîntului, o circulație, o forfotă, care, zgomotoasă, ar fi asurzitoare. Dacă îi pleci pînă la nisip și brazdă, ochii rămîn uimiți de o activitate față de care munca noastră, cu toate biurourile, piețele, atelierile și fabricile ei, este o copie incoloră. Iute, accelerat și fulgerător, mii, milioane și miliarde de furnici se grăbesc pînă la frenezie, printre pietre și ierburi, să se folosească de orele calde, rare ale anului. Comparativ cu omul, ele duc în gură un volum și o greutate egale cu Cercul Militar sau cu Universitatea.

Nici Atlas nu poate ridica un cal la spinare, și furnica îl duce cu ușurință și rapiditate. În zigzag, printre accidente de pardoseală cît stîncile Omului și Alpii, armatele vaste ale furnicilor au ieșit la lucru. Ele n-au nici zece, nici opt ore de lucru, întreite cu timpuri de odihnă și răgaz. Ora lor e continuă și nestîinjenită. Ele știu ce știu și nu pot pierde din vreme o secundă. Adineciori era una la poartă, și abia te ții, cu pașii tăi de uriaș neputincios, după ea : a și ajuns la marginea grădinii.

Bănuiești că furnica nu se hrănește și nu doarme decît în epoca iernii, cînd, claustrată în pămînt, ea își permite să lenevească lîngă o aripă de muscă

tezaurizată de-cu-vară. Crăterele scunde ale mușuroaielor indică șantierul de activitate. Zidarii și inginerii dintre furnici construiesc fortăreața interioară, aruncînd afară vagonetele microscopice de nisip, scos din galerii și odăi. O muncă metodică, neîntreruptă și curată, săvîrșită în ordine și disciplină, este evidentă. Ca și albinele, furnicile nu discută ordinul instinctului și al comitetului de direcție, care deliberează în mușuroaie; nu se îndoiesc, nu analizează. Ele nu cunosc scepticismul și lipsa de încredere în osîrdia lor. Ele se duc, cercetează, umblă și aduc. „Nimeni nu vine cu mîna goală! sună ordinul statului-major, și, într-adevăr, fiecare furnică își transportă merindea pe un an întreg a stupului, a patriei. Cîrțița nu se încumetă să supere Statele Interioare, coropițița se teme. În mai puțin de un minut, un milion de ace străpung animalul, și insecta năvălitoare, ofrandă de-a gata, fără altă oboseală, e pusă la conservare în magazia cu alimente.

Acolo, desigur, o jandarmerie inflexibilă păzește comoara, împotriva poftelor de mîncare exagerate, și un Furnic autoritar și experimentat prezidează poliția porților fixe. Un chelar bătrîn, căruia i s-a interzis să guste, ține încuietorile de la cămări — și toată furnica vine să-și ia dejunul în ulcea, ca în minăstire călugării negri, la che-larie și arhondaric.

Popoarele furnicilor active știu să profeseze cu onoare și imoralitatea pentru Statul lor, ca romanii, care au furat femeile sabine într-o noapte de lîngă bărbați, ducîndu-le în așternutul lor de acasă. Cînd alimentele oferite de la sine, prin capriciile accidentului și ale morții, nu sînt cu îndestulare, furnicile ies la atac și tilhărie, tabără pe un scarabeu căzut din lumina lunii și-l cuți-

tează... Eroică se petrece și se desfășoară lupta cu șopîrla bolnavă și cu omida albastră.

Omida, din care va trebui să iasă marele fluture nocturn, cu pene de păun și în manta pistruie-cenușie, se legăna pe o foaie de sfeclă adiată și moale ca o sofă. O sută, cred, de furnici i-au săgetat spinarea, i-au amortit capul, i-au înțepat ochii, și victima își frămîntă splendoarea, în trîntă cu adversarul, care o răpune, o desface — și o duce la magazie...

Dacă puricii, ploșnița și păduchii fac oarecum parte din omenire, cu care se identifică pînă la intimitate, lumea în totalitatea ei îl refuză pe om. Pentru toate soiurile de vietăți omul pe fața pămîntului e un străin. Nici atît măcar, e ignorat și inexistent. Nu le interesează. Ațîțat de indiferența lor, omul le asuprește zadarnic. Ele nu știu să cedeze.

Construim noi ce construim, ipoteze, teorii, monumente, orașe civilizații, State, toate aceste caricaturi ale mîndriei și Necesității n-au la ele nicio valoare. Le ucidem, le stîrpim. Ei și ? Viețuitoarele n-au acceptat impurul contact cu omul și mor în individualitatea lor integrală, fără să fi comunicat cu noi. Singura făptură care a căutat să se apropie de om, ciinele, împărtășește cu el pedepsele naturii.

La începutul lui octombrie, furnicile s-au retras în pămînt. Mușuroaiele sînt astupate. Lumea lor s-a încheiat departe, undeva, unde adunate la rugăciunea de toată iarna, din catacombe, la marele priveghi nu vor să știe de nimeni și de nimic. Ai vrea să afli cum rabdă de cîteva luni de schit și de întuneric, acolo în stupii lor ascunși, cum se

ocrotesc de ploaie, de viscole, de îngheț și cum de ies tefere și sprintene din sihăstriile lor, după ce s-a ridicat zăpada.

Bietele de ele, sînt în pielea goală !

Lipsește din drumul meu, și e un semn dezolant că anotimpul se înăsprește. Mai înainte, sute de mine și de șantiere în activitate febrilă se înșirau deschise printre pietre. Mii și mii de furnici sco-beau în ocele lor mai la fund, cărind materialele afară, pe un crater din jurul punctului de intrare în colonii. Mă feream să calc, întristat că niciuna nu-și da seama de grija mea respectuoasă și de neputința mea de a mă face cunoscut între tovarășele mele de grădină. Pactul e cu neputință.

Unor cuiburi le-a mai rămas cîte ceva de rînduit. Pe la ceasurile zece, cînd soarele, deslușit dintr-o încăpere de nor, se culcă vîrgat pe alee, printre zăbrele și duzi, trei-patru lucrătoare au părăsit odăile de subt rădăcini și deretică puțin împrejurimea. E o muncă de vacanță înceată, șovăitoare, facultativă. În beciurile adînci, surioarele neostenite au strîns timp de șase luni pentru alte șase, provizorii care vor fi consumate cu chibzuială, ca să iasă din iarnă. Vara strădanie, iarna răbdare.

Mă socotesc ca un inginer în privința felului cum se apără furnicile mai ales de umezeală și în nec și cum de nu ajung apele pînă la ele. Avem înaintea noastră o carte franțuzească, *La vie des fourmies*, cu scheme și planuri, cu calculul kilometrilor parcuși de o furnică într-o vară, al puterilor de care sînt în stare, raportate la puținul lor trup fragil, cu numeroase amănunte ale vieții de suprafață. Dar labirintul lor interior e numai închipuit, scările de coborîre și urcare, turlele, etajele, apartamentele, sălile de adunare, depozi-

tele, magaziile — arhitectură atît de strict garan-
tată de intemperii — sînt imagine. Am vrea
documente, fotografii, certitudini... Am voi să ştim
ce fel de limbă vorbesc în şoapta lor neauzită
surzeniei noastre.

Curiozitatea se plăteşte cu dispreţul meritat.

Iată, frunzele se desprind una cîte una. O tă-
cere nouă vine din golurile pomilor, clătinaţi. Un
ciîne urlă de uritul toamnei, din depărtare. Oc-
tombrie pustiu şi sărac.

Te înştiinţez că n-ai să pui piciorul în grădina
mea, fără învoială : să nu calci pe furnici.

Grădina mea e o-ncăpere de ţări. Sute de State
s-au înfiinţat pe drumul dintre stînjenei şi duzi,
pînă la clopotul meu. Ți le arăt prin zăbrele :
vezi muşuroaiele astea ? Sînt cam risipite. La tot
pasul o gaură e o ceţate de nisip, în primejdie să
fie astupată. Ploaia oarbă o înneacă oridecîteori
vîntul aduce nori încărcăţi cu potop şi trăznete,
şi ele oarbe. E lumină mare dar ce folos că nici
lumina nu se vede pe sine şi lasă grindina şi
fulgerul să strice cuiburile, de cîteva ori pe an...
Aşa că, să umbli-ncet şi să le ocoleşti. Ia-o pe
margini, ca să nu omori din uitare sau greşală
cărătoarele de merinde şi muncitoarele roabe,
care scot din pămînt dărimăturile răscolite. Colă
în fund, prin văgăuna dintre două pietre, încep
strimptorile dinlăuntru, în care se adăpostesc, chi-
lii şi schitari, miile de surori ale aceluiaş cin.

Părintele Veniamin repeta vizitatorilor, care ve-
neau să cumpere miere din stupii lui, o poveste
veche cît lumea şi nouă şi de-aşijderi cît lumea.

— N-am priceput de ce furnicile şi albinele
se orînduiesc în cete, şi din stupii şi muşuroaiele

lor își fac întemeieri deosebite. Am o sută de stupi în livadă, fiecare cu matca lui, și dacă se ivește o matcă nouă, își face o ceată a ei și fuge cu ea, ca să nu fie ucisă. Lucrătoarele pot să fie o sută de mii, regină — numai una. Așa e, poate, și la furnici : n-am pătruns în buduroaiile lor.

E o lucrare de Diavol aici, că nu poate să fie de la Dumnezeu. Stupii stau părete în părete. În loc să muncească toate muștele laolaltă, ele se despărțesc și toate fac un lucru la fel : miere și ceară. Nu face, să zici, un stup miere, altul lapte sau piine, să aibă de ce se dușmăni, cu toate că și atunci s-ar putea înțelege la schimb, căci după felul cum trăiesc și lucrează, albinele sînt făpturi înțelepte. Ia uită-te la fagurii și celulele lor. Ce altă ființă ar putea să le clădească așa, cu fețe ca diamatul și cu muchiile măsurate la fel ? Ele au dezlegat în de ele o taină gingașe : locul cel mai puțin cu încăperea cea mai multă.

Nu-ți vine să crezi, tată. Cîte un stup e hoț și tilhar. Vezi stupii ăștia goi ? Cîteva muște se mai tirăsc din loc în loc buimace, în cîte un cimitir de mii de ale lor, moarte la fund. Cămărilor li-s pustiite, bucatele le-au fost luate și grămadite în buduroiul de colo, cel mai mare, cu norodul cel mai des și mai îndeștulat. Dacă nu m-aș teme de Domnul, i-aș da stupului acelaia foc, să ardă de viu în flacăra cerei topite.

Pe furnici încă nu le-am prins cu asemenea năravuri. Tot ce mi se pare că am dovedit la ele e că se bat uneori, cîte două mușuroaie, unul cu altul, dar nu pentru jaf. Naiba mai știe de ce. Mi se pare că din mîndrie : să nu se spuie că un mușuroi e mai puțin viteaz ca mușuroiul de lingă el. Iată de ce furnicile sînt ale mele și vreau să pășești cu mare băgare de seamă, ca nu cumva,

la scăpătat, cînd se adună cu mătcile lor și se culcă pe așternuturi curate, să lipsească vreuna. Noi nu putem face nici atît : o furnică.

LIGHIOANA

Lighioana, căreia nu-i lipsește nimic ca să fi putut să fie albină, nu are totuși nimic, dacă trebuie să fie adevărat că individualitatea e indicată de un rezultat.

Ea zboară ca o albină, întocmai, atîrnînd în aripi ridicate mai sus de viermele ei. Cîntă ca o albină, aleargă prin tot văzduhul grădinii ca o albină, și se întoarce ca o albină la stup. O colonie s-a stabilit într-o crăpătură a odăii și, ca și albinele, lighioanele, copia superficial izbutită, se ajung unele pe altele pe drum și intră cu sutele, pe lîngă omul din fereastră deschisă, fără să-l supere și fără să fie supărat. Deosebire de costum : corset vîrgat cu galben de pucioasă.

Ce aduc ele-n traistă din harurile cîmpiei ? Nimic. Decepție : una a venit cu o muscă mare la spinare, decapitată, și i-a dat un brînci în copia ei de stup. Nobila reproducere se hrănește cu muște ! ca un păianjen, din asasinat spurcat. Abatorul general : o fereastră de coridor închisă. De fiecare muscă din geam, încapățînată să iasă prin sticlă, după ce a intrat fără pricină inteligentă pe ușă, se aprîpie eleganta lighioană, care dansează cu ea, cuprinsă din spate, cu perversitate, citeva figuri. Cu o nevăzută foarfecă, rapidă ca un secator, capul muștei e retezat și mîncat pe loc, și mijlocul luminii, și corpul cade ca o

- păpușă de elastic. Ea își oprește, prin urmare, fără întârziere procentul ce i se cuvine din partea colectivității : cinsprezece la sută craniu cu sânge. Deosebire de morav.

Nici legala celulă de albină nu a fost înlăturată din activitatea acestui plagiat. Numai că ceara e copiată într-un material uscat, și fagurele nu are conținut, — și poate că nici problema volumului matematic al fondului hexagonal, verificată de Réaumur pentru albine, nu prezintă niciun interes la copia fidelă. Lighioana nu știe să facă miere, și austeritatea severă a maicii albine, jertfită benevol legilor de sclavie ale republicii, este necunoscută, și toate virtuțile abnegării, subalterne ale unui scop, sînt din punctul ei de vedere inexistente. Ea nu crede în realitatea abstracției de sine și în absența prin prezență, și reprezintă o specie în dezordine și o seminție răzvrătită, asigurată în existența ei prin fugă dezorganizată și prin mizeria aventurieră a moralului utilitar. Regula de viață fiind : „Mănincă !” ca cum ar putea să îndure foamea, să se interzică și să se abnege ? Căci ar fi ieșit albină și ar fi rămas credincioasă anonimă în trib, catolicismului stupinei, păstrat neștirbit în milioanele de ștubeie. La Malta, în Canada și în Indii, roiurile acceptă și servesc pravila unică. Flămînzii la trapă sînt leneșii, lascivii și frumoșii, — trîntorii purtători de sămînță, masacrați de frigiditatea muncitoarelor, femei fără feminitate, vestalcele oprite de la dragoste ale stupului, douăzeci de mii de surori într-o chinovie cu o sută de mii de chilii, îngropate în ceară.

Rînduiala vieții face ca la toate genurile de îngeri să corespundă genuri de maimuțe, de imitații, de diavolie și hibriditate, o rezervă de simili

și degenerescențe. Epave cu aripi, făpturi parazitare, neamuri de neamuri. Lucifer, cimpanzeul lui Dumnezeu, strigă apelul nominal. Zodiacul se rostogolește către întuneric și îngheț. Ce faceți voi la iarnă ?

MUSCA

Venind primăvara în colivia lui, Cocò nu înțelise nimic de la soare, care-și virise degetele de aur printre zăbrele, ca să-l mângâie pe fulgi, — și se codi ca un golan la apropierea de umerii lui a unei hlamide scumpe.

Dar odată cu soarele se arată și musca, intrînd zbîrnîitoare în colivie și ieșind. O pasăre atît de mică, ivită într-un vârtej atît de mare, cu o voce de violoncel și de vioară laolaltă, Cocò nu mai văzuse, și nici instinctul lui, adversar al comestibilului rezervat păianjenilor, nu putea să-l informeze. Limba lui nu morfolise niciodată pîntecul cenușiu al antipaticei viețuitoare, care reprezintă, în aerul mic, zborul muștei și muzica pentru viermi.

Musca s-a întors în colivie, a ieșit din nou, a plecat, a reapărut și, prinsă de un sentiment de mișcare perpetuă, a intrat într-o spirală de învîrtire dementă împejurul lui Cocò. Atent și intrigat de rotogoalele meschinului vultur cu ciocul moale și cu capul de ață neagră, Cocò s-a mutat pe vergele de cîteva ori, s-a suit pe trapez, a ieșit din colivie, s-a ascuns în cărți : filomela imondicelôr l-a urmărit tenace în toate ascunzătorile lui, concertînd, fermecătoare și enervantă.

Și de-atunci muștele s-au înmulțit, și Cocò rămas dezolat și supărat. Prezența unanimă a papagalului care contraface zborul ciocîrliei și cîntecul rugăciunii, la hore, în pîlcuri și valuri, i-a dat intuiția puterilor scăzute ale lui Dumnezeu, în vîd, în cerurile lui, de muște. În umbră și în lumină îi cîntă musca, împuiată și în reveria lui. În altare, pe potire, pe odăjdii, pe icoane și pe crucifix, asimilîndu-și divinitatea, pînă la deces în timpul iernii și pînă la înviere în april. Și dîntilnești în bibliotecă, pe pagina cărții deschise însușindu-și meșteșugul cărturarului, corectînd un text și puînd un punct, inspirat din abdomen.

Răzbunarea lui Cocò, inocentă, a fost însă radicală. El a inventat un bilet de papagal pentru muște, acoperind prezicerile și urările cu un strat de gumă transparentă, — și muștele rămaseră în cleite, unele peloc și altele zburînd cu biletul lipit de spinare, ca niște eroi plutitori în aer, cu pavăza la ceafă.

Soare, care aduci lumini și balsamuri lui Cocò și te joci cu ciocul lui poleit, cum dai tu naștere și garoafelor, și bucuriilor, și gîngăniilor puturoase în văzduhul legănat de plopi și răzimat în brazi? Pentru ce preferința ta pentru marile infecții ale existenței? Cum dai tu voie gîndacului să calce urmele tale și să facă pui în raza ta îngerească? De ce lași sămînța viermelui să se rezolve în făpturi tîrîtoare și îmbălate în năframa ta de borangic? Ce simpatii abjecte leagă infinitul în care călătorești singuratec și veșnic, de icra păduchelului și de oul libărcii?

Eu nu sînt decît un papagal, dar dacă ar fi să fac lumea din nou, aș aduce în reconstruirea universului materialele incoruptibile și pure, pe care le-a scos din neant industria metalului și chimia

electrică, suprimînd înaintea de toate umezeala din întuneric și înlocuind zmîrcul, zeama și purulența cu talc și cauciuc vulcanizat...

Ce am fi putut aștepta decît muște și gize de la un Dumnezeu care a făcut pe om într-un ceas de scîrbă divină, amestecînd scuipatul cu țărîna și făcînd mocirlă ?

Judecînd chibzuințele din veac, vorbeam, încă o dată, cu icoana Maicii Domnului, despre muscă.

Ce rost are și lighioana asta, care la 12 vine la masă, în bucătărie, de pe gunoi, și de la balegă în bibliotecă ? Totuna-i sînt și gura și coada și mintea, și deopotrivă de inspirată cîntă la cîteștiele. Mă ofensează mai ales că zboară, și ea, ca porumbielul Sfintului Duh. Cum a distribuit arîpile, atît de greșit, unul Dumnezeu ? Pe un petec de flegmă ea face întocmai ca âcvila regală pe o caravană de munți. Ce să mai vorbim de Icar și de meșterul Manole, cu care Domnul s-a purtat mai rău decît cu viermele puturos ?

Și cîte varietăți și la ele, Maică ! Vasăzică, s-a ostenit cel-de-Sus să le împărțească și pe ele în neamuri. Le-a dat și lor firi, tradiții și limbi, ca să grăiască după neam. Le-a dat și vioară. Au o estetică și ele : dă-mi voie să scuip. Fac ouă și ele, înșirate la rînd, ca niște cuvinte : mușta, Doamnă ! Ce i-a venit să strice viața cu ele ? Nu-i ajungea scarabeul ? Nu s-a mulțumit cu alte zburătoare ? I-a trebuit și zburătorul meschin ? O să-ncep să-mi revizuiesc admirația și extazul, pe care mi-l dau stelele lui ; tot el le-a făcut. Còlo luceafăr și dincoace muscă, luminează acolo și aci mîzgă. De ce nu-mi trimite el să mă piște stelele

și m-a lăsat să mă mănânce musca, săgetat cu
bale și minjit cu eroica ei cufureală ? De câte ori
să mă spăl cu apă sfințită, ca să uit că mă pîn-
dește și pe gaura ușii musca, — flocoasă, vînată
ofiticată, cu ochii de zer mucegăit ?

Nu cumva e, Maică, musca sufletul corcit cu
Diavolul și care, ca și albina stearpă, dă din ea
numai zeamă cleioasă și trîntori livizi ? Ea nu va
ajunge niciodată la cer, și destinul ei se îrosește
pentru eternitate, între un excrement de țap și
altul de cățea.

Am strivit una, am strivit o sută. Ai văzut ce
sare din tîrîța ei palidă, cenușie, cînd țîșnește ?
Mi se imputește băătoarea, ca și cum aș fi scos-o
din cine știe ce infamă mocirlă, în care ar fi căzut
De ani de zile nu mă mai bat cu musca. O las
să-și facă la cuierul meu toaleta, să cocheteze pe
pălărie, să se înnalțe, să plutească, să fie ciocîrlan
și înger, o las să cînte. O sută au răgușit, altele
au murit de moarte aproape bună, care de cancer
care de gîșter. O las să puncteze hîrtia cu tele-
grafia ei odioasă. Partea ei de dindărăt știe să
scrie, i-a dat Domnul Dumnezeu și cerneală. Ai
văzut-o cum face ? Se zgîrcește pe vine : gîndește
Pune ceva pe loc, se scutură de bucurie și zboară.
A făcut un punct ! Știi cum se cheamă punctul
ăsta. Totuș, ea îl repetă, senină și fericită, la fel,
oricare ar fi musca : redactează, colaborează, tra-
duce și face corecturi.

Era de față la Cina-de-Taină, alungată de mina
Mîntuitorului din dreptul razei lui. Cu un singur
fost apostol s-a împăcat, cu un renegat, cu Iuda,
și s-a dus după el, să-i cînte-n ștreang marșul ei
funebru, bîzîit.

GROAPA DE MĂTASE

Odată cu muștele și cu ploșnița insinuantă, natura ne-a trimis, strecurați prin desimea păreților, și păianjenii, care-și întind plasa pe unghere. Deasupra capului meu, lucrează de două zile cel mai iscusit minuscul arhitect, care aleargă toată ziua pe schelele ermitajului construit în dantelă. Picioarele lui harnice nu se prind, ca aripa muștei, de firul uns cu un clei perfid și nevăzut nici ochiului dibaci, al vinatului favorit.

Lumina lămpii cheamă seara păsările cerului meu de tencuială și var, în spirale pînă sus, în păienjeniș, unde cad în groapa de mătase. Sforțări considerabile și de prisos încearcă să sfarme capcana, și după fiecă încordare, zburătoarea singuratecului din cuib se împotmolește mai afund în farmecul pinzei fluide. Musca se luptă și cîntă. Chiottul ei povestește primejdia și pune în formulă muzicală simțimentul că totul e pierdut.

Iată-l și pe castelan, atent pîn-atunci. Se apropie cu prudență, uitîndu-se în năvod, unde se zbate, înneacă, o pradă de două ori mai voluminoasă ca el. Păianjenul ar fi omul, și musca locomotiva. Ce cabluri grosclan încrucișate i-ar trebui omului ca să prindă taurul prostește și să-l stăpînească strîns, ca păianjenul musca ?

El s-a oprit la un pas de vinat. Îl privește. Întinde cu finețe un picior. Pipăie. Cu o microscopică seringă injectează exact. Țipătul muștei sporit se face strident. Încă o lungire de picioare, și se pornește dansul agoniei. Păianjenul se deșiră precipitat, ca un mosor cu mișcare mecanică, în jurul potirnichii, împletită și încurcată în firul balanelor textile. Vocea muștei s-a întrerupt. Ca un

copil în scuteș și ca o mumie, corpul zvăpăiat, care mi-a stricat liniștea lecturii, e răstignit, înfașurat, imobilizat într-un ghem.

Atunci, sacul cu musca e luat la spinare și scos din perdeaua de aer, care trebuie să rămână liberă și întinsă pentru viitoarele aventuriere, către fund, unde, ca o provizie hibernă, e agățat într-un cârlig : gospodarul păstrează merindele conservate. Liniștit, el s-a întors la ploșniță, cu golirea căreia era ocupat când musca i-a lovit antena.

Priceperea și mijloacele păianjenului sînt sigure, sigură și tehnica lui, de constructor. Dar de unde știa el că în mrejele lui va cădea negreșit musca fără să se ostenească să o atace peste fruntari, dincolo de domeniul lui de artist și de bandit ?

I-aș dărîma cu mătura poligoanele trase la echer, cu compasul abstract și frumusețea labirintului de borangic. Nu mă îndur... El pedepsește un plagiat, o âcvilă imitată, care, zburînd, bîzîie. Orgoliu oasă de-o aripă acordată pentru mutarea orizontă, între gunoaie, musca încearcă linia de suscare care duce la cer.

Un fir de văzduh străjuiește drumul la stele...

IEPURII ȘI ARICII

Pătru are, pentru zoologia nopții, științele lui : liliecii umblă după muște și fluturi, iar bufnițele după lilieci.

— De ce nu s-o fi ducînd, mă, la ei de-a dreptul, să-i mănînce, că stau la un loc : liliecii, lipiți de bolta turlei, și bufnițele, de-a-n picioarele pe clopote și schele.

— Fiindcă li-e dat și lor să se ostenească, zice Pătru.

— Bufnițele mănincă șobolani și șoareci, Pătrule.

— Iaca, na ! răspunde Pătru. Păi, zboară șoarecii și șobolanii ?

Ariciul cu puii lui n-au fost găsiți în surcelele unde spuneau oamenii că i-au văzut ascunși

— Să nu cumva să omori aricii, Pătrule. M-ai înțeles ? Și nu mai căuta cu furca, să nu-i înțepi.

Pătru a ris din toată inima.

— Păi cine poate înțepa pielea ariciului ? zice Pătru. Dumneata nu știi că-i cu ghimpi ?

— Numai pe spinare, Pătrule. Aș vrea să nu-i înțepi în burtă.

— O să scape, vasăzică, așa ? Mi-a mâncat nu mai puțin de treizeci și cinci de pui.

— Ariciul, mă ?

— Păi, dracu ?

— Ariciul nu mănincă pui, măi omule, ți-am mai spus ! Zice la carte că „el se hrănește cu plante și alte rădăcini“.

— Nu-i adevărat ! tăgăduiește Pătru. Pot să-ți mai spui, conașule, zice Pătru, că unde sînt arici și iepuri-de-casă nu se pomenesc șobolani.

— Tu crezi, Pătrule, îi zic, că și iepurele mănincă pui ?

— N-am zis, răspunde Pătru. Dar zic că poate că mănincă șobolani.

— Fugi de-acolo, Pătrule ! Șobolanii, iepurii și aricii sînt frați, ca pila și fierăstrăul. Tu n-ai văzut că la mîncarea iepurilor vin și șobolanii și mănincă alături de ei ? Mai bine vezi de prinde di-hòrul. S-a ivit un di-hòr. Pune cursa.

— Am pus-o și nu s-a prins, răspunde Pătru. Am să mă ascund eu în coteț, cu un ciomag. Alt chip nu-i. Să n-apuče să amețească puii.

— Ce vrei să zici, Pătrule ? întreb.

— Parcă dumneata nu știi ! zice Pătru. Cum apucă de intră, dihòrul lasă o duhoare, și găinile își pierd cunoștința.

— Ești un prost, Pătrule, să nu te superi.

— Ba mă supăr, și proaste sînt cărțile dumitale, conașule, că nu știu ce spun. Ariciul mănincă pui, și iepurele-de-casă șobolani.

MURGUL

Ce vrei, Murgule, așa e progresul. Tragi de cîteva mii de ani căruța pe secetă și ploaie, și te-ai poticnit de-abia acum. Ți-a luat-o înaintea mașina : uite cum suie de repede dealul, pe care, tîrîș-grăpiș, gîfîim amîndoi : tu cu oiștea, eu cu biciul. Afurisită născocire are mașina asta înlăuntrul. Și să nu crezi că e cine știe ce ! Pornește de la rîjnița de cafea ; o roată vîrită într-o roată mai mare, și tot roți, numai roți încilcite. O roată ca turta, în față, dă mișcare roților pe dungă, și, pieziș, din roată-n roată, înlănțuite unele de altele, mișcarea se duce la osii și roți încălțate cu gumă.

Omul, Murgule, decînd a înțeles mișcarea rotundă, a pus stăpînire pe toată mișcarea. De o sută de ani el gîndește rotund și din ce în ce mai rotund, și din învîrtitura peloc el scoate mersul înaintea, de-a-ndaratele și în sus. I-a fost greu pînă ce a priceput cum se pot întovărăși roțile

anapoda, în cercuri orinduite, și tot uitîndu-se în cer, de unde vin toate pildele pămîntului, a pus lumea pe mosoare și tăvălugi și a plecat cu ea repede și lin.

Potcovarii noștri, Murgule, au murit. Baroasele, foalele și vetrele în care scăpărau tăciunii — s-au dus. Ca să-ți pui un rînd nou de papuci de fier, cînd începe potcoava să se tîrască și să sune subț copită, noi trebuie să șchiopătăm o poștă, pînă la țigan. Numai acolo mai putem vedea piciorul calului luat în poala omului și curățit pîrintește, cu razul. Cu potcoave noi, ești, Murgule, vesel ca un copil în haine de Paști, nechezi a primăvară și te întreci cu automobilul.

Stai, Murgule, nu te zori : să treacă el întîi, că trece iute. Celor ce trec repede, și oamenii le fac de bunăvoie loc... O ! am simțit la ce te gîndești, cînd în grumazul tău, povîrnit de oboseală, se trezește timpul, și coama ta sărăcăcioasă e despletită de vîntul haiduției. Bărăganul era al tău, pînă la margini, și toate poveștile și cîntecele sînt ale tale. În povestire, și cînd nu vei mai fi tu, calule, pe lume, tot calului îi va ședea mai bine decît mașinii. Am bătut pe Făt-Frumos să se facă șofeur și nu a vroit. L-am tuns și i-am pus o șapcă și un mintean de piele : îi veneau ca unei cătane neghioabe. Am luat-o pe Cosînzeana și am pus-o în limuzină : i-a stat prost. Să-i lăsăm în iarbă, Murgule, să se joace de-a bușile prin pelinurile și mușetșii mari : ei nu se grăbesc cu 120 km și 45 H.P. Pînă ajunge ăsta la Paris, pe drumurile mari ale Europei, în super-six, ei de-abia s-au întors pe partea cealaltă și le-au ajuns candelile stelelor, scoborîte prin întuneric, pînă la nas. Lăcusta le sare pe la urechi și cîmpia fluieră din clopoțelii ieșiți la descîntețul lunii.

Nu vrei, Murgule, să te scot de la căruță și să-ți dau drumul slobod prin lume, să o colinzi? Vecinul meu m-a rugat să te vînd, ca să te înhame la poverile lui. Murgule, nu se poate. Uite. Să ieșim din uliți și dintre case și să ne ducem amîndoi pînă în locurile înfrunzite, unde înfățișarea lumii începe să nu mai semene cu asta. Și acolo, să ne lăsăm traista, hamurile și biciul și să ne ducem însoțiți, ca niște prieteni pribegi, pînă ce ne vom pierde amintirea, o zi, o lună, un an, o viață...

Vrei, Murgule, să fugim amîndoi, departe, pînă în pustietatea apelor, în jos, și pînă la deșertul Țărilor, în sus, către piscuri?

PROSTUL ȘI VACA

Ne-au venit în ogradă un om și o vacă. Greșiseră drumul prin grădina noastră.

— N-ai văzut poarta, mă?... Dar drum închis cu zăbrele și stilpi ai mai văzut?

Așa întreabă Axinte.

— Hi?... zise omul cu vaca.

Omul era un bătrîn venerabil, și vaca lui roșie, bălțată ca o miță pestriță, cea mai frumoasă dintre vaci.

— De unde vii, tată, cu vaca dumitale?

— Hi! zise bătrînul.

— Și unde te duci cu ea?

— Hi!

— Atîta știi?

Omul răspunse:

— Hi!

— Mi se pare că ești cam tare de-o ureche. Să trecem la urechea cealaltă.

Și trecurăm la cealaltă ureche. Bătrînul răspunse cu un monosilab, cu neputință de rostit în scris, și care, tăgăduind, amestecă în cerul gurii litera *te* cu sunetul *ci*.

— Cit lapte îți dă vaca asta frumoasă ?

Omul se piti, uitîndu-se la uger. Înțelegea că ugerii vacii curg.

— De unde ești, nu mi-ai spus. Cu cît se vinde o vită la tîrgul dumitale ?

— Hî !

— Mîndră vacă, moșule !

— Hî !

— Nu știu ce să te mai întreb... Du-te sănătos...

Țăranul întoarse vaca blajin, de căpăstru, și plecă.

— Apuci la dreapta și mergi tot înainte !

Se opri și rosti un „hî !“ profund.

Bătrînul era tot atît de curat ca și vaca lui, pe mantaua căreia părul ruginiu, culcat în sensul catifelei, era păstrat cu o perie dulce. Opincile unchiașului, corect încinse pe gamba ciorapului de lînă albă, păreau că nu călcaseră, ca și copitele unse ale vacii, decît pe straietele din Ierusalim.

În dreptul porții, bătrînul puse mîna la gură. Se prinse cu trei degete de obraz, ca de un neg.

— Ascultă, moșule. Nu cumva ești prostul ăla marele și sfîntul, căruia Mîntuitorul i-a făgăduit Împărăția ?

— Hî ! hî ! hî ! — Hî-hî-hî ! — Hî-hî-hî ! răspunse unchiașul, rîzînd din toate izvoarele lui, cu o seninătate care răspundea în Homer și în Beethoven.

Și se duse, alături de vaca lui, înfrățită cu el ca o surioară, scoțîndu-și căciula și cu capul gol.

Axinte își arăta rînjetul și măselele vulgare, neștiind precis cărui sentiment trebuia să se asocieze și adoptînd hazul slugarnic.

— Închide gura și ascunde-ți gingiile, Axinte, că te bate Dumnezeu !

Amenințarea pentru motive neînțelese îndoiește autoritatea.

— Sărut-mîna ! răspunse Axinte și își ascunse luleaua aprinsă în buzunarul de la șort.

— Axinte, poți să fumezi, n-am cu luleaua ta nimic.

— Nu se *mai* cade, răspunde Axinte, ca și cum, pe neașteptate, s-ar fi trezit cu pipa-n gură într-un altar.

Pe la nasul lui gros trecuse un miros de văzduh înalt.

IREVERSIBILITATE

Ce bine mă simt între animale și cît le respect ! îmi spunea ieri, la grajd, Ioniță Ciugulea, ridicînd cu furca și lopata băligarul. Și ce frumos miroase și baliga asta cinstită ! Cînd mă trimiți, jupîne, cu laptele, în oraș, de-abia aștept să mă întorc la vitele noastre. Acolo pute, jupîne. Și nu-i o putoare simțită atît cu nasul, cît cu sufletul, jupîne. N-aș da o sută de domnișori cu carte pe o singură vacă proastă, care nu știe a scrie și citi jurnale.

Ioniță, netezind vaca pe spinarea mătăsoasă, încovoiată la mîngîierea cu țasala, a mulțumire, o întreba :

— Nu-i așa, Joiță ? și Joița, părinte că înțelege, scoate un muget afirmativ.

Atîta știe să facă, lapte, dar îl face curat, feciorelnic, bun de gust și alb. Apoi, găina îți dă oul, — întodeauna la fel și parcă venit din stele, jupîne. Ursu latră, — atîta știe, dar latră bine. Mița toarce. Cocoșul cîntă. Bibilica își grăiește cuvîntul ei : știe numai un cuvînt, dar nu și l-a călcat niciodată. Coțofana se deosibește ca și grangurul, ca și sticletele și privighetoarea, după auz. Cucu zice „cucu“ — îi place să-și spuie numele tare, pe toată lunca. Iese bufnița din limba ei ? Nu.

Dacă nu le vezi, le află de departe urechea. Curcanul face numai ca un curcan. Rața face ca rața.

Se arată uliul dînd ocoale cerului din fundul Tăriei. L-au simțit păsările toate, și gîsca și-a întors capul cu un ochi către el, în sus. Își adună bobocii, cloșca își cheamă puii. Primejdia e pe aproape.

Ce-mi place mie, jupîne, e că niciun dobitoc, cum îi zicem noi, deșteptii, nu ia pielea altuia, penele altuia, glasul altuia, și că fiecare rămîne ce este, știind că de multe ori i se trage moartea pentru că vrea să fie numai ca el. Ce-i pasă țapului din munte, cu coarnele întoarse înapoi, că-l urmărește vînătorul ca să-l prăvălească într-o rîpă, că se țin cîinii după el ? Se apără cît poate, mai aruncă și el cîte un drumeț cu armă, prins între stînci și lovit cu fruntea și dat peste cap între prăpăstii, dar el e țap, cum l-a făcut Dumnezeu, pînă la moarte. E cînstea lui să nu se corcească, maimuțărind o fire ce nu-i a lui și tînjind să fie ce nu este.

Așa, dacă mă duc la porci cu hîrdăul, știu că-i găsesc la locul lor. Nu dau la troacă de îngeri.

Și, iarăș, dacă mă duc la îngeri, știu că nu dau de porci. Poate că ritul, ca o pecete, le-ar fi stat mai bine, decît acelora, altor dobitoace, și că o țacălie cu zîmbet s-ar fi potrivit mai frumos cu obrazul dolofan. Dar porcul ține la ritul lui și nu-l dă pe nimic, nici pe aripa columbei, nici pe spicele cu bătaie verde-aurie din coada rotită a min-drului păun.

Dobitoacele nu se iau unele pe altele cu împrumut, făptura lor e aidoma întodeauna — la muncă, la adăpat, la joacă și la moarte. Datina e pe vecie. Niciun asin chemat la Judecata-din-Urmă nu se va ascunde în alte straie și nu se va tîngui. El va răspunde cinstit : „M-ai chemat, Doamne. Eu sînt măgarul. Fă cu mine ce vrei, nu mă privește. Asta-i boieria mea : cîntea și adevărul.“

CÎMPIE

Purceii vegetali, ai cartofilor, au tăbărit cîte o sută pe ugerii scroafei pămîntului cald. Cu hîrlețul dezvelești un cuib și-i găsești grămădiți pe o singură țîță apucată pe întuneric de sugacii orbi ai țărinei. Beți de binecuvîntările care pătrund sfiiala și poezia și se urcă prin Sfintele Scripturi pînă la Dumnezeu, puii cu șoric cenușiu, acoperind o carnație de ivoriu, comunică între ei și cu Mama lor, Maica noastră, muți și imobili, prin telefonía cu fire capilare. Pe cele două măsele ale hîrlețului cu coada lungă, Paraschiva ia cuibaruî întreg și-l aruncă în coșnița căsniciei.

Mai trebuiesc pentru fiertură patru căpățîni de ceapă cu țacălie. Se caută prin partea cîmpului,

unde, în vârful câtorva biciuști înalte, vegetează aștrii noi, rotunzi, cu gămălii, ai semințelor culese de toamnă. Ploștile umflate, în care sună mărgelile macului, ca niște alice pentru împușcat noaptea lăcustele și cărăbușii, nu dau loc la nicio confuzie cu bășica de ceapă, și gospodina albă, pestriță cu halatul ei între lobode roșii, lavandă brumărie, crăițe și cârciumărese cu florile ca niște berete și băști, gătită fiecare cu o culoare personală, se apleacă numai la zarzavaturile ce-i trebuiesc.

Inima tomatelor (*pomidoro*) crește văzînd cu ochii, spînzurată pe haraci, și primpregur castraveții scot capete prin frunză, chemați în cete și mițați către găvanul de cristal pentru saladă. Un cuțit lunecos îi va dezbrăca longitudinal de piele și le va reteza treptat substanța cu sămîntă transparentă, în discuri fine de sidef, cu mijlocul de gelatină. Și, în șorțul alb din poală, Paraschiva, cu scîrlionțul pe sprînceană, disociază căței de usturoi cu învelișul crustant.

Ascunși în evantalii, dovleceii așteaptă pipăitul gospodinei. Dovleacul, curcanul grădinii, și-a concentrat voința ca să se umfle peste calibru, pe cînd chelia marmoree a pepenilor, fătați dintrodată, răcește la moalele capului în horbota groasă, tîritoare, decupată cu foarfeca boantă, după modele stilizate pe contur întortochiat. Mărarul și-a deschis umbrelele în iarmarocul izmei și pelinului cenușiu, și, dedesubtul lor, greierii negri, traficanți, vînd o mirodenie trecătoarelor albine, cu a căreia reclamă nereușită sînt însărcinați frații lor bălani, cei buni de gură și iuți de picior.

Am așteptat șaisprezece pui și a ieșit în cuib unul singur. A fi cloșcă de asemenea progeneratură

e o rușine pe care găina cu pistrui și moț nici nu o simte. Nimeni nu a mai văzut, niciodată, o cloșcă ieșind la plimbare ca o guvernantă, cu un singur copil. E ca un pepene urmat de o corcodușe de aur. Ochii puiului, strălucitori de o istețime de care cariera lui de viitoare găină va fi dezmințită, învață atent ce trebuie să facă în viață și se află-n treabă pe lângă ciocul explorator al cloștii. Ca în figura naivă, ironică și luminoasă a unui copil omenesc, este cu neputință să prevezi că el va deveni, ca și măgarii lui de părinți, adeptul minuțios și conservator al unui program de lașități cotidiene : culcare în amurg, cotcodac, cucurigu de trei ori pe noapte și deșteptare la 5.

— Cocoșul are optsprezece neveste și niciuna nu e supărată. Ia te uită ! îi zic Paraschivei.

Ca o săgeată cu cioc și barbete, într-adevăr, cocoșul s-a repezit, pe cind ciugulea un ciucalău, și schimbându-și gândul. Găina gălbuie a înțeles și l-a primit din fugă, pasivă. El a pierdut un ban, ca din buzunar găurit, și nici n-a băgat de seamă.

— Ce folos ! răspunde Paraschiva. Nici n-au vreme să se cunoască...

Prin datină, în obscenitatea lui publică, înfierată de moravurile severe, cîmpul deschide anual o expoziție de te miri cîte obiecte evocatoare. Nemaiajungînd să le facă din carne și să le lipească la copii, el își scoate bamele din materialul verde obișnuit, din care își răsucește și ardeii cu vîrf. Odată și odată, trebuie să-i explic băiatului meu, intrigat și nelămurit, cîteva mistere care-i rod simțul de analiză. Asta vine după abecedar și după Ienăchiță Văcărescu.

BAIA VRĂBIILOR

De-a lungul drumului grădinii, floarea crîsmăriței și-a ridicat, în vîrfurile baghetelor înalte, florile ciufulițe, cu înflăcărări și nuanțe. Tulpina zveltă, dintre pămînt și corolă, măsoară pe firul ei plătînd și totuși rigid, însă fragil ca un pai, corect perpendiculară, o distanță, pe care bobul de rouă diamantin o parcurge, alături de vaca lui Dumnezeu, pînă la prînz. Din desimile florii, bătută ca un puf de pudră pentru poșetă și ruj „Rachel“, cînd scoboară gămălia lui cărămizie pestriță, gîndacul rotund pare inima chiar a crîsmăriței, trimisă pe fir în jos, în pețit. Rîndul întreg are atitudinea și detaliul echilibristicii chinezești — o farfurioară de porcelan pe sfîrcul unei nuiele de bambus.

Autoarea sîrmelor și țevilor vegetale are materiale personale pentru fiecare soi, între linoleum, utilizat la verze, și zmalțurile textile ale doylecilor, unși cu apă de mătase și retușați, cu opal lichid și uleiuri de atlas. Iată-i dormind naivi, cu burta-n sus, toți dovlecii, ca puii cățelei, improvizați din catifea și borangic, iar mai departe, scroafele negricioase și alburii ale bostănăriei, adunate în turmă deosebit. Gamele olăriei cu glazură sînt expuse în panouri tivgi pe toată întinderea gardului de sud.

La crîsmărițe, gătite cu căciuli și berete de solzi, materialele mate au consistența postavului dur și a hîrtiei sugătoare, lucrate după un desen decorativ individual și împrumutînd boielilor o ștofă care se vopsește frumos, de la stînsul dulce pînă la aprînsul violent, cu o paletă de excepții. Roșurile prezintă o ținută în intensități și un accent

care fac fragedul aspru iar vișiniul exprimat cu sînge cald. Pastelul, pe care nu-l izbutește zambila mortificată și suav maladivă, și pe care l-au încercat și trandafirii, pentru Zinia cîrciumărita, e o jucărie și un secret demult depășit. Le Verrier era, de la vîrsta de patru ani, un matematician și, ținut în brațe, dinaintea tablei, de profesorii Politehnicei, el dezlega cu un tibișir, aproape onomatopeic, problemele grele ale Universității.

Indomptabilă ca pantera și lipsită de slăbiciunile pentru mediocritate ale rozei și de docilitățile ei blajine, crîșmărita nu se supune buchetelor și ceremoniei, care face coroane și glorii, deopotrivă, și pentru geniu și pentru imbecilitate. Cristalul îi stă rău, și majolica : numai oala de lut poate să-i dea înapoi ceva din prestigiul ei de sulită cu funde și de sentinelă. Voinicia o prinde iarăș în picioare.

Pe înserate, florile trebuiesc adăpate, și luceafărul scapără în stropitoare, din care curge ploaia scînteii. Am îndreptat țeava cu apă în crîșmărite și în aștrii portocalii cu genele negre ale heliantei. Se înnopta lin, și fumul vetrei, împînzit în aerul de jos, aducea mirodeniile gătejelor rășinoase și miresmele crăcilor uscate, de vișini, puse pe foc.

Dar cineva se juca în dreptul firului de apă aruncat la rădăcini, pitindu-se pe aripi, ridicîndu-se pe aripi, dansînd între mărgelele de răcoare și ciripind în graiul ei, înțeles de floarea-soarelui, de crîșmărite și de dovlecii ascunși sub umbrele. Am socotit că fugе și am mutat din loc aruncătorul de apă. Era o vrabie, o vrabie civilizată, care primea izvorul idilic din pădure prin mijlocirea unui cauciuc.

— Face vrabia baie ! au strigat bucuroși copiii...

SUBIECTIVUL

În gospodărie, fetița are atribuțiunile gingașe, tăind florile destinate buchetului din ulcea, de la prînz, cînd familia se adună la masa albă, cu farfurii albe, cu tacîmuri lucii, pentru fiertură. Ea pune șervetele și paharele și aduce pîinea cu două coltuce, din cămară, umple solnițele și, cu vîrful rotund al cûțitului, întipărește sării un desen din succesiuni de urme. Tot ea pune scobitorile în igheabul de sticlă, și în mijlîocul șervetului îi pune Măicuții o surpriză și Tăicuțului o pupătură nevăzută, pe care clientul părintesc al mesei totuș o cunoaște și o ia de la locul ei cu o pupătură a lui. Gospodina cea mică are o mie de scrupule și de griji, ca nu cumva să sufere careva de o lipsă — de puțin piper, de o maslină sau de niște ardei pisat.

Dimineața, fetița Tăicuțului, care se scoală mai devreme fiindcă se culcă de timpuriu, îi aduce somnurosului cu mustăți strachina cu ouă din cuibarele vizitate. Cîte zece minuni imaculate, pe care le face zilnic găina, fără vanitate și cu simpla publicitate a unui strigăt revelator, se suprapun în strachina de pămînt. Satisfacția îngrijitoarei de ouă e incomparabilă: lecția învățată îi provoacă un simplu sentiment de spălătoreasă care a clătit o batistă spălată și de alte spălătorese. Oul e o lume nouă, la fiecă răsărit, o lume cu soare pe dinlăuntru, cu lună pe dinafară, fragilă ca o petală de camelie, și în care stă închis, subiectiv, un pui cu ochii negri, de aur...

CANICULARĂ

Zveltă, tu ești ca o ramură legănată, cu cireși în sprîncenele frunzei. Încovoiate de vîntul Dumnării, îmblinzit în papură și catifelat în undă, ramurile aleargă-n zarea de azur, după tiparele pe stofă de peruzca ale meșterului zugrav japonez. Așa te tot scobori și tu și te ridici, alergînd în cîmp după un fulg, impresurată de boance sau depășită de mătrăguni. Tu ești șopîrla cu două cozi a cîrțițelor din mușuroaie, domnița neagră a greierilor, a cărăbușilor din amurg și a tuturor gîngăniilor cu aripa de scoarță ori străvezie.

Te coace soarele moșiei, laolaltă cu porumbul, — și adierile ostenite, din depărtare, te răsfoiesc lin, și pe tine. Între porumburile de cinci ori mai înnalte decît fragedul tău dulce trup, despărțit în dragoste și bucurie, din fagurii mei plini, alergi ca o divinitate minusculă printre fintîni. Iată curuzii noștri, într-adevăr, ca niște izvoare ce-și aruncă spicul sus și apcele-n lături, țîșnite drept și întoarse rotund. Și din vîrfurile ștuleților strînși pe subțirimea șoldului lor, ca niște zuvelci, curge fum de mătase..

Iubirea mirelui nu este mai frumoasă la cîntat decît îndrăgostita grijă, temere și milă suavă a părintelui tău, țigancă din sînge și columbă din suflet, din sîngele și din sufletul meu.

Numai pentru tine s-a trezit vioara pămîntului meu îngropată și limpezimea zborului de sus. Făptura ta instantanee și nouă, mai ușor de rănit ca piersica și mai fragedă decît carnea strugurilor și decît polenul, s-a zămislit între minunile de fiecă oră ale vieții, din giulgiile luminii, și păzită,

ca să nu se strivească, de zăvoarele și încuietoriile cu lacăte neclintite ale munților de cremeni.

Sai de grumazul meu, ca să te duc atârnată prin griu, prin lăcuste și brotaci. Luminile ochilor tăi rid în luminile mele, și gurița ta spune jucării. Umărul a început să cadă oblic și să capete linia unei aristocrații, a căreia taină o cunosc bine jivinele nevăzute, cu clopoței în glas, din pomi și buruieni. Subsuoara ți se rușinează și se închide cu o cocoșare naivă a spinării, și pe piept ți-au încolțit două boabe de orez. A ! te-am prins și o să te mănînc... Așa, pupă fruntea, pupă ochii și mîngîie cu degetul tău, imposibil de mic și articulat dumnezeiește, ocolul urechii, căci ea te aude și ea mă imbată de tine.

Te-ai speriat de o viespe care te-a găsit în flori și nu a știut bine să alcagă : o viespe galbenă ca helianta, cu inele negre și corset. O să pupăm de trei ori și o să treacă ; fiecare o să pupăm de cîte trei ori, — și dacă vom mai pupa încă de trei ori, ce are să fie ? O să treacă de mai nainte și întepătura viitoare. Mușcătura viespii trece, fata mea...

Și te-ai mînjit toată cu nisip și țărînă, cu buna noastră țărînă, care ne dă pepenii, prunele și cartofii. Fiindcă te sfiiești, n-o să mă uit deloc, și o să te scald, de sus, cu ploaia stropitorii de trandafiri. Și n-o să mă uit nici cînd vei pași din albia de subt caiși în peșchirul tău albăstrui, întins pe iarbă. O să te învelesc, chiorîș, întregă, și o să te iau învelită, și o să te duc să te șterg, tot fără să mă uit. Dar ce-o ieși în peșchire, — talpa lungă și de pe acum ondulată, călcîiul bătut și arșit, unghiile și moalele tălpii, și mîinile și coatele, și cît se vede din coapsa, rotunjită, — vai ! — de pe acum ; — ce-o ieși e al meu și

va fi sărutat cu de-a mărunțișul. Poți să rizi și să te gîdili numai la gîndul că măruntaiele mici sînt, înaintea de masă, ale mele.

Te-ai jucat cu busuioace și ele ți-au împuțit palmile cu miros de sănătate. Ai rupt cu dinții o prună cu brumă și ți-a umplut nasul și bărbia de dulceață. Aici o să te șterg cu batista. Și vrei puiul cel mai mic și mai nou de rață, să-l ții nițel la sîn...

Despre tine, copilă, autorii de cărți și piese de teatru, și poeții fără mîzgă, au scris că minți și că trădezi. Rînza lor, oftată de orgolii nesătule și de iluzii anemice, s-a răzbunat de inocența, de puritatea și de nobila ta castitate. Fiecare chelner și pedichiur al cugetării a aruncat în frăgezimea ta, nevinovată de-a fi sacră, o furculiță și un briceag. Emasculații, șășii, meschinii și mai-muțoii cu floacă la chelie și cu pălăria de trubadur științific-literar, au făcut în jurul zîmbetului tău dă garoafă un tărăboi sentimental de fiară gonită. Tu ești pantera, vipera, otrava, nefericirea acestor monștri care nu știu să iubească și nu pot fi miluiți cu un devotament; zgîrciți, sărăcăcioși, necăjiți din stîrpicione, pizmași, grandilocvenți și deșerti.

Dar filosofia și cumințenia mascată mor, odată cu ipocrizia și lașitatea generozității. Dacă nu au murit detot, vor muri pe curînd. Paguba lor este bătrînă. Biruitoare e cinstita dumitale naivitate, fetiță; dreptatea stă întreagă în piciorul tău legănat în soare, în peșchirul tău de baie și săpunul cu care te-am albit de pămînt și pe care l-am pus pe capătul copăii; ca să te spăl și mîine cu

apă rece, face mai mult decît romanul, teatrul și filosofia.

La urmă detot o să-ți pui o pupătură și în pantofi...

SPECTACOLUL

Dacă reluarea la Operă a lui *Faust* constituie la vremea lui un eveniment muzical și un prilej de comentarii, nici reprezentăția de mare gală a tuturor orchestrelor continentale și de văzduh, ca la miezul nopții de Luni în capitală, nu este de trecut cu vederea. Mai ales că grădinile sînt încă emoționate, auzul nostru a rămas sonor și însuflețirea e de atunci în frămîntare.

Rareori s-au adunat mai multe instrumente ca să celebreze o ieșire din sărite a duioasei naturi, atît de gingașe cu flôrile și atît de brutală cu monumentele mari. Viorile ei sînt vînturile încrucișate pe coarda fină. Contrabasiștii, artiștii tobelor și elementarului saxofon și de trompetă, au căzut pur și simplu de la pupitru, înlocuiți cu gurile de foc. Trăznetul plin, despicat, sau de finale rapide și descrescînde, sînt indicații de șef de orchestră, meșter în amestecarea tuturor uneltelor în punctul unic al unui sunet subit.

Războiul ceresc a durat două ore. Probabil că simțul urechii, căpătat la necesitățile încete ale experienței, nu a făcut parte din primul proiect, și exploziile zgomotului au interesat numai în schița lor decorativă, de linii universale știrbite și de tresăriri de lumini. Căci natura s-ar'fi sfiit să alătore de un timpan vibrător torentul gemetelor rupte de scrișnire ale hăului mare, — și ar

fi renunțat, de bunăvoie, ca un poet de neam, la un efect.

Poema dărimării simulate a Gomorei a început prin cojirea bolților de cîteva rînduri de cuirase subțiri suprapuse. Mii de valuri de asemenea tinichele de nichel și platină au fost zmulse și zvîrlite de sus, în hohotul haosului entuziasmat și hilar. Mii de ciocane de lemn netezeau materialul în foi zbircite de zmunciri în prăvălire, — și cuiele ploii se înfingeau de la sine, pornite de sus. Cînd venea fierul roșu și albastru să cositorască pe margini negura cu orizontul, tabla era întinsă precis. Atelierele de potcovărie, cu cleștele lungi, vîrîte în rugul de jar, construiau o dată pentru anul întreg pingecele cu măsele, ale armăsarilor Sintului Ilie, care aleargă zi și noapte pe crestele de cremene ale lumii, ca să orînduiască neconținut sentinelele oboseite de veghea pe lănci, în piscuri. Între Himalaia și Alpi se tocește repede opincea pînă la copită, și depărtările trebuie să străbătute la timp. Ce s-a întîmplat că întunericul a fost sfîșiat pe toată lungimea lui și că bolțile au crăpat odată ?

— Mi-e frică ! plînge copila, trezită de lună, care s-a izbit de părete și s-a spart.

— Nu e nimic, bunul Dumnezeu face repetiții pentru un sfîrșit adevărat. A scos recuzita din Apocalips și mai adaogă cîte ceva.

— Ce-or fi făcînd rîndunicile și porumbieii ? întreabă copila.

— Fiecare la postul lui, ca să nu-i fure somnul, străjuiește. Auzi ? În streășini puii stau de vorbă cu vrabia lor.

Cînd împuia natura lumea cu uriași, se gîndea că ei or să înfrunte mai repede fenomenul, dar toți acești uriași au picrit. Muntele nu putea să-i

ascundă. Dar i-a venit Naturii ideea mai bună, a lucrului mic, din ce în ce mai mic, pînă dedesubtul puterilor ochiului, — ca să scape ceva orișicum, dacă evenimentul muzical din noaptea trecută s-ar putea încheia cu un răsărit într-o baltă.

SCRISOARE DE PRIETEN

Omul își plătește greu dreptul la inteligență : cu conștiința că este muritor.

Indiferența față de moartea proprie poate că este reală, și probabil că este, în împrejurările de eroism, cînd moartea devine o regulă, ca într-o revoluție și într-un război, — înlesnită, bineînțeles, și de speranța excepțiunii. Dacă există într-adevăr omul din doctrină, dezlegat de pămînt și de viață, și dacă acest om poate să primească ideea morții personale, în timpul unei inspirații sau în cursul unei activități sau al dragostei pentru ființele care prelungesc și amplifică ființa.

Viața urmează pînă în amănunte o perfectă ordine, dar moartea iese din stăpînirea echilibrului matematic, stabil și păstrat impecabil în fenomenul vieții, ca un act fantezist de dezordine și anarhie. Cărturarul cade pe linia între ruptă a unei activități și mai todeauna în momentul unei deslușiri mai clare a conștiinței de sine — și de cele mai multe ori moartea trădează așteptările părintelui, ale copilului, ale soțului, ale fratelui, și gingășiile lor. Este monstruos ca acelaș puls de viață, care i-a întocmit extraordinara urzeală, și care creează continuu anatomia psihică și materială a lumii, de la gîză și de la aștri

la om, oglindirea gîdită a lucrului fizic și a celui misterios, să se dezintereseze de moartea unui Pascal sau Goethe și să sufere insulta unei înlănțuiri și logici limitate.

Adolescența se ispitește să creadă că moartea vine la timp, ca o consecință de activitate isprăvită și cu sentimentul creatorului că și-a finit resortul. Bătrînul fabulei, simțindu-se, spune basmul, că i se apropie sfîrșitul, își adună copiii la pat și, înainte de a închide ochii, le dă povețele următoare... Acest fel de a termina viața ar fi de o tehnică admirabilă, ca botezul unui transatlantic, în ceasul de a fi împins din șantier în ocean. Nu suferă nimeni și nu rămîne dezolat. Aproape că mai trebuie să povestească basmul, că, după primirea binecuvîntării și a poveților, sufletul părintelui s-a depărtat în aplauzele familiei, fericită de secreta armonie a lucrurilor din lumea asta.

Natura s-a îngrijit ca dragostea carnivoră, care-i altă dragoste decît a prieteniei, a înfrățirii și a sentimentului părintesc, să se ivească la o vîrstă cînd inima nu funcționează de acord cu capul și cînd pauzele spiritului critic, înșelat de tertipurile vampirului, sînt favorabile înmulțirii. Natura are nevoie de tumult. Toate compartimentele ei, pline ca niște corăbii ale lui Noe, cară belșuguri uriașe de indivizi ai speciei anumite. Ca să fie sigură că progenitura e garantată, ea fabrică miliarde de măsculi și de femele, căci în cazul catastrofelor-cataclisme, continuitatea nu se oprește. Cum ? Orbește ? Viața, care se zămislește pe o scară atît de vastă, are dreptul să se dezintereseze și de libertatea lipsei de răspunderi ? Zice psalmistul, adevărat, că Dumnezeu este etern, bun și drept, dar tot el a cîntat că viața omului

e ca pleava în vînt. Nu este de crezut că în psalmii pe care nu i-a scris ci numai i-a gîndit, firea lui Dovîd, contemplativă și violentă, nu și-a zis că, decît un așa Dumnezeu, mai bine lipsă.

Copiii mei dacă-mi fac vreo supărare, m-am obișnuit să întîrzii și să nu mă trădez, ca să nu le las nicio amintire dizarmonică, și mă silesc să dau unui act soluția pe care sensibilitatea lor o acceptă. Tăcerile lor subterane, din care apar ca niște vegetale delicat complicate, la suprafață, sentințe și judecăți rezumative ale unei vieți interioare cu neputință de urmărit, mă turbură. Lacătele sufletului se nasc și rămîn încuiate. Toate încercările de alunecare cu o rază fină în obscuritatea în care germinază gîndurile, dau în zid opac. Nu ajung iscusințele și subtilitățile pentru a prinde din florile ascunse, ce și-l cern, un praf de polen. Pentru că dragostea noastră, dureroasă și gentilă, e fără închipuire de adîncă, uneori, cu intuiția preocupărilor secrete, copila mea îmi pune pe obraz mîna ei ușoară și mă sărută.

Te gîndești că mori la netimp și că-ți lași copiii fără neîncetatul sprijin mai ales moral. I-ai crescut fără principii și fără dogme, cunoscînd din vreme că zestrea fundamentală a rezistenței și a echilibrului o au, dar evenimentele neînterupte ale zilei și săptămînii sînt raportate, fiecare din ele, la un criteriu ce se descifrează insensibil singur: lipsa de prejudecăți. Nicio dorință nu ia forma obligațiunii și niciun fapt nu este gîndit după o codificare.

Cîteodată, o aluzie la dispariția noastră e destinată să rectifice eroarea eternității. Aș vrea

să-mi intercalez sugestia într-un episod sufletesc vesel, dar nu pot nici pentru mine, nici pentru copii, de teama cinismului, care rănește mai mult decât realitatea, învăluită în ambalajul lui murdar. Legănându-mi fetița pe un genunchi, subț un vișin, i-am vorbit, încet, cum are să fie împărțită casa ei între frați. Ea o să se mărite odată, și odată și el o să se însoare... Aș fi de părere să nu se despărțească niciodată unul de altul... Frațele cel mare s-a înstrăinat și e un om înnafară de rînd și un artist : el nu are să le turbure viața...

— Dacă totuș ar veni vreodată înapoi în țară, ostenit și deziluzionat, ceea ce n-aș putea să mă gîndesc că poate să se întîmple, o să împărțiti viața în trei, i-am șoptit fetei.

Ea se uita, dintr-un timp, la degetele ei, care deveniseră nervoase. I-am spus :

— Ia uitați-vă la mine, voi, ochii ăștia frumoși. Ochii nu se ridicară.

Și am strămutat ideea brusc :

— Trebuie să mai punem un vișin în locul ăsta gol.

Dar capul copilei mi se aplecase de tot pe piept.

— Iar o să fie o zi caldă astăzi, am mai spus.

Și am simțit atunci lacrimile ei pe mîna cu care îi mînguiam fața pe dedesubt. Și ca să nu apară și ale mele, care s-au trezit deodată, m-am sculat cu ea în brațe și am pus-o într-o pătură de iarbă.

— Nu, nu-i adevărat... Tu n-ai să te faci niciodată mai mare decât atît, și amîndoi rămîneți la zece și la nouă ani. Și tata nu mai pleacă niciodată de lîngă voi, pentru că trebuie să vă dea în fiecare zi o ciocolată și o carte.

Și copila mea, zîmbind ca de un vis fermecat, scoase din secretele sufletului un suspin.

ZDREANȚA

Ograda e un refugiu al tuturor animalelor prigonite de concetățeni, aruncate, alungate, bătute, flămînde, cu care nu se onorează omul în herghelii, turme și cirezi. Cîinii și mițele fac ce fac și ajung pînă la noi, dar niciun cal, niciun porc, nicio vacă, nicio oaie, nicio capră nu ne-au sărit niciodată zaplazul, să vie să caute adăpost. Ne-ar fi dat și aceste cvadrupede, în schimbul tratamentului de prietenie, cîte ceva : nițel lapte, nițică lînă, oleacă de slănină, un ajutor la arat. Ne vine numai poezie, numai durere, numai dragoste, numai sentiment, dar niciun sac de mălai, pentru mămăliga lor.

Vine o pisică pestriță ca un Luchian, albă ca o statuie, cenușie. Mama Fatalitatea o prevede pe fiecare cu o particularitate. Uncia-i stă bine pata pe un ochi sau cărarea simetrică din frunte ; alta, mînjită cu galben și roșu, ori vinătă pînă la două labe cu ciorapi, se apropie, — pis, pis ! — și, elegantă, se sucește cu pîntecul în sus, pe spate. Un pisic în mizerie tîră după el o sfoară de coadă frîntă, apucată de o use : acum e frumos, e proprietar și ciordește ca un țigan, cu o seninătate de inger.

Cred că am ajuns între cățeii și mițele din lume celebri. S-a răspîndit vorba între ei că sîntem și noi niște cîini și pisoi deghizați. Sîntem speranța lor. Ne urmărește pe fiecare cîte un pribeag, confuz într-o răspîntie, înfricoșat de larmă, de automobile și tramvaie. O vorbă e de ajuns : se agață de ea și vine.

Pe Zdreanță l-am găsit prăbușit în irișii aleii. Era ca o sarică flocoasă, bălțată, cocoloșită. Și-a ridicat capul pătrat, năpădit de buruienile unei chici, care-i acopereau ochii și botul cu barba încilcită. Când un ciine nu mai seamănă cu ciinele, e ciine „de rasă“. Îmi aducea aminte de fotografiile din cărțile canine englezești și de ființele de lux, purtate prin parcurile din străinătate, cu o curea spînzurată de un deget de mînușe. L-am mai văzut în Champs Elisées și pe la Kursaal pe Léman. S-a muncit să se scoale : fusese desigur bătut în spinare. Șovăind într-un șold, ni se arată în mărimea lui, cît un miel, dar ca un clown împiedicat în nădragii de cîteva ori mai largi decît măscăriciul. Părea ca un copil îmbrăcat în izmenele părintești, rupte de jurîmprejur. Schimonosita făptură s-a lipit numaidecît de noi.

— Adoptat ! zise cineva.

— Aprobă ! răspunse unanimitatea.

Tonul i-a ridicat moralul. Apucînd-o înnaintea noastră, l-am putut cunoaște în toate amănuntele lui internaționale. Înnainte de toate, am căzut de acord tacit că e băiat. Asta se vede fără document scris. Și era tînăr. Era ca un animal ieșit din așternutul lui cu o țoală tîrită după el, cu o plasă cocoloșită, de pescar, în spinare. Trebuia botezat.

— Să-i zicem Ursuleț.

Diminutivul era moale și inexpressiv.

— Să-i zicem Maimuța.

Ar fi fost ceva. Trebuia o poreclă mai zvăpăiată. Ne uitam la peticile și cîrpele de cîlț bălțat, spînzurate de el. I-am zis : Zdreanță — și s-a prins. I-a plăcut și lui.

Intr-o lună de zile rufăria i s-a primenit. Unde-i albă e albă pură, unde-i neagră e de ciucuri de

catifea. S-a schimbat și masca și încălțăminte. N-a mai rămas din zeghea lui nimic, și straiile noi îl îmbracă într-un costum duminical, croit pe măsură.

Și-a luat rolul în primire cu un spirit totalitar, și într-o săptămână s-a instalat uzurpator. Hoțu, care a mai apucat citeva dictaturi și a mai fost scuturat de ceafă, e sceptic. Mîrîie a neîncredere și îndoială. Dar Zdreanță are priceperi și chibzuicli și a mai învățat ceva la noi, ceva pe care-l știa numai el și l-am aflat și noi. Înțelege cotcodacul găinilor din bățatură, și-l interpretează exact. Pîndește locul de unde se laudă găina indiscretă că a mai făcut un ou, și o ia într-acolo. Așteaptă. Se uită în dreapta, în stînga, de-l vede careva. Se mai oprește. Tiptil, se furișează, se strecoară, intră în stufiguri. Știe că oul nu-i al lui, ci al nostru. Îl fură și-l mîncîcă.

Ieri încă nu-l mîncase pe cel găsit în mărăcini. Se ducea cu oul în gură, să-l guste la umbră. M-am întîlnit cu el și l-am întrebat : „Ce ai în gură ?“ și n-a mai avut ce face. Cu băgare de seamă l-a pus în iarbă, jos. Știa că se sparge.

Haiduc

Neputînd să ajungă în climele calde, unde crocodilii răcnesc la soare și șopîrlele zac înmuiate în arșiță, broasca s-a vîrît în pămînt și a postit șase luni pline, de schivnicie. Am căutat-o cu plugurile și cu sapa și nu am dat de dolmenul ei ascuns, în care a dormit în genunchi, metalizată de o voință de fachir.

Dacă astă-seară picioarele ei au uitat să sară, și pasul șovăielnic și tiptil, de șoarece gros, duce impleticita povară a unui trup în care se găsește mai mult văzduh decît plămădeală, Haiduc, tu nu trebuie să te miri. Ochiul tău consternat se deprinsese anul trecut cu broasca broască, sprintenă și rapidă, e adevărat, dar și asta tot broască e, numai că modificată. Pămîntul a tescuit-o, și o foame venerabilă i-a uscat resorturile și uzat încheieturile. Cînd te uiți tu, ea se întinde și se încearcă. Nu știu de ce i-a ieșit în cap un cucui cocoloșit, care-o face să semene cu un ciorchine, și n-aș putea să presupui pricina pentru care i s-a boboșat spinarea. Opărită la subsuori, ea merge, vezi bine, ridicată în patru labe, și tocmai cîrjile jivinii te interesează.

Nu mai lătra-o, că nu te aude : urechea e încă nedestupată. Și nici nu te mai feri : puiul ăsta de mîță berc nu-i în stare să-ți facă niciun rău și nu știe cel puțin să-ți răspundă. Și dacă te repezi să pui gura pe ea, te păcălești și te sperii și poate că te vei simți obligat să fugi din ogradă, izgonit de un morb senzațional. E rece, Haiduc, rece ca nimic din toate cele reci de pe fața pămîntului, rece și moale și searbădă și inconsistentă. Îți strepezește dinții prin simplu contact, bagă de seamă. Ai mai pățit-o tu o dată, vara trecută, cînd te-ai dat la omidă și ai crezut că o poți birui. Îți aduci aminte ce ți s-a întîmplat. Te-a gîdilat pînjenishul ei și ți-a rămas lipit de nas, ai strănutat și te-ai simțit nebun.

Lumea e plină de lucruri care nu se mănîncă, ia aminte, dragă Haiduc. Discursul meu instructiv e experimental : nu te mai încrede în asmuțirile creierului tău zănat și primitiv, ia-te după creierul meu, căruia nu i-a chelit pieptănătura

degeaba. Eu am citit și am observat: tu nu citești, și ție îți lipsește spiritul de observație obiectivă. Ești un animal cu coadă și păr și n-ai dezlegat încă nicio enigmă. Auzi ?

De unde naiba să mă asculte Haiduc ! El m-a auzit și atît, și de înțeles, să mărturisească Axinte, că nici el n-a înțeles. A dat ocol de mai multe ori broaștei, care venise să ceară luminii niscaiva muște și țînțari ademeniți de lampa streășinei și fulgerați. Și-a arătat măselele splendide, a sărit în sus de cîteva ori, dintr-o bucată, și broasca, răbdătoare cu lungimea și rigorile monastice ale sezonului, și-a pierdut răbdarea cu Haiduc, s-a pus în poziție și l-a stropit pe bot... Terorizat de un amănunt și stupefiat de asemenea armă, care seamănă cu o șotie de bilci, ciinele a căzut îndărăt și, sculîndu-se cît a putut mai iute, s-a pus pe goană și nu s-a oprit pînă în fundul grădinii.

— Am uitat să-ți 'spui, strigai în gura mare, ca să mă audă Haiduc, că avea pulverizator.

LA MOARTEA LUI CUCU

Nu era un om politic. Nu era un literat. A fost ceva mai mult, prietenul meu. Și a fost mai mult, a fost un ciine mic, un ciine adevărat, cu inima de aur și numele păsăresc.

Noaptea trecută însă am stat de vorbă cu el, toată noaptea, pînă către zori.

— Cucule, îi ziceam, fă-te mai iute sănătos, — și Cucu, slăbit de șapte zile de boală și nesomn, înțelegea că bolise prea mult și se găsea vinovat,

dacă judec după mișcarea smerită ce-o făcea grumazul lui alb, cu o pată aruncată, palidă cum e chihlimbarul, pe toată spinarea lui. Atunci pe figura lui tristă și spirituală se întâmpla subit o imprecisă schimbare.

Fără să-și fi modificat așezarea urechilor, imobilitatea pleoapelor ulcerate și-a buzelor înăsprițe de acel rău misterios și diavolesc, numit în popor „jigodie“, și care în zeci de forme contradictorii chinuiește ființa gingașă, carnea plăpindă a unui ciine, mic cât o pălărie și abia mai greu decât o carte legată, expresia lui se transforma și ghiceam că tonul ei nou și impalpabil purcedea din altă taină, de la suflet. Împotriva suferinții care îi răgușise vocea, îi umflase plămîinii și gura și-i uscaseră limba, neputincios să se mai ridice din păturile lui fierbinți, liber numai să-și poarte capul prin odaie, împotriva convulsiilor, demne de un Prometeu, care îi scuturau membrele, invariabil, de patruzeci de ori pe minută, de patru zile și patru nopți în șir, Cucul nostru își păstrase neștirbită vigoarea sufletească. El ne iubea ca mai nainte, și poate că mai mult. Atent la gesturile noastre, el înțelegea că tot ce se făcea în jurul lui era pentru el, — băi, cataplasme și ceaiuri... Și se supunea cu speranța că poate mâine va putea să-și reînceapă viața zgłobie, întreruptă subit.

Singur veterinarul, un domn cumsecade și îndatoritor, venea să-i turbure starea cu care sfîrșise să se obișnuiască. Bănuia el că știința doctorului este mărginită și intervenția lui de prisos? El avea probabil sentimentul că sticlele cu etichetă roșie, din care turnăm, la ceas, o linguriță, erau născocite de domnul gros, cu mustața mare, căci, pe dată ce domnul acesta

aparea în odaie, Cucu își aduna toată băgarea lui de seamă și, blînd îndeobște și copilandru, îl primea în patul lui, improvizat pe fundul unui coș de rufe, îndulcit de perina de puf, cu o sălbatecă învierșunare și destul de puternic încă să-și murmure injuriile și să-și arate armele dinților.

Pentru noi, boala ciinelui nostru lua importanța ridiculă și gravă a unui eveniment. Stagnare de treburi, dezordine în gospodărie, urgente datorii neîmplinite. Pentru că iubirea de „dobitoace” scuză, mai puțin chiar decît dragostea de oameni, abaterile de la avantajele sociale, care se cuceresc cu nesocotirea drepturilor și inimii streine, eu ascundeam cu grijă adevăratul meu motiv și, închis într-o odaie întreținută caldă, cu ciinele meu, totul se rezolvase într-o singură problemă: scăparea lui înaintea de orice. De fapt, în spațiul mic al unui coș de rufe duceam o luptă cu moartea, despre care îmi aminteam că autorii clasici, într-un limbaj liniștit, scriseseră că „seamănă ruine”.

Această idealizare a datoriei, într-un vulgar caz de moarte de ciine, schimba noțiunile întemeiate și consistența impresiilor, vechi. Fără dezgust și ca și cum slujeam o cauză mare, examinam supurația ochilor lui frumoși ca diamantul și, cu tampoane de vată umede de acizi tăiați cu apă distilată, evacuum conținutul purulent al pleoapelor bolnave. Organelor genitale, umflate, le asiguram un strat emolient de unsoare și bumbac. Balele gingiilor erau neîncetat șterse de mîna mea, devenită abilă.

Lupta mea adevărată se concentrase însă asupra excrementului, lichid, continuu. Am înțeles că acolo se strînsese toată problema și, cu o

tenacitate fenomenală, de fiecă clipă și tot mai dirză, urmăream efectele tratamentului meu în diaree ; și cum noaptea, propice faptelor rele ale naturii, îndoia energia simptomelor, și îndirjirea noastră creștea în raport.

În două nopți de studii căpătasem capacitatea științifică a unui medic care intervine prea târziu. Cărțile îmi explicau la fața locului evoluția fiecărui simptom. Mă deprinsesem cu ideea că am să pierd pe Cucu și totuș făceam supremele eforturi...

Bolnavul îmi arăta, de altminteri, o încredere care trebuia cu prisos răsplătită. Când îi atingeam părțile dureroase, el își încrețea fruntea între ochi, și limba lui arzătoare îmi căuta mîna să o ție-n loc, cu o dovadă inutilă de adîncă prietenie, și în tot timpul cuvintele mele, rostite cu duioșie și mutilate ca pentru un copil, îi întrețineau auzul desfătat, ca în zilele lui bune, cînd, isteț ca un hoț și zburdalnic, făcea din casa noastră un spectacol pe lîngă care jocul artistic și talentul literar erau niște încercări neizbutite și o mistificare.

Cîtă vreme trebuia să dureze tovărășia dintre un om în toată firea și un cățel bolnav ? Cînd mă depărtam într-altă odaie, gemetele lui se înmulțeau și tînguirea Cucului nostru se făcea stridentă : bolnavul se vedea singur și simțea că moartea se va folosi de lipsa prietenului ca să-l răpească.

Într-a șaptea noapte de veghe, simptomele păreau că cedează. O liniște nouă alterna cu crizele, aproape învinse. Capul bolnavului apărea ca un portret improspătat de o gumă. Am plecat să mă odihnesc aiurea, pe o canapea. Familia, surmenată de mai multe nopți de îngrijire, ador-

mise. Era cea dintii tăcere, pe la orele patru din noapte, pe care puteam, de-atîta timp, să o cunosc. Îmi adusei aminte că Europa se bate. Citesc într-o carte un cîntec de-acum cîteva mii de ani. Ascult... Mă înşelasem. Cucu doarme, în sfîrşit, şi el. O nădejde bucuroasă îmi intră în cîmpul sufletului, deodată înseninat.

Totuş, pînă să mă culc, mă îndrept în vîrfurile picioarelor către odaia bolnavului meu. Mă opresc şi-mi pui urechea lîngă cheie. Deschid încet şi intru. Cucu se uită la mine, însă nemişcat. Nu vreau să cred. Îi aşez mîna pe frunte. Cucu murise. Şi ca să ştiu că ultimul lui gînd a fost tot pentru mine, el a murit cu ochii deschişi, întorşi către uşe, prin care se aştepta, în clipa morţii, să mă vadă intrînd.

N-aş putea să scriu ce am simţit... Slăbii în toată conştiinţa mea şi în toate puterile mele. În nestare să-mi stăpînesc ochii de-a plînge şi inima de-a suferi străpunsă ca de o lamă, deschisei fereastra, în primul revărsat de lumină candidă al zilei. Noaptea se strecura urîtă printre case. Pe marginea streăşinii cîntau rîndunele.

GIONI

Aş vrea să-i scriu corect fonetic numele, şi mă împiedică ortografia *i*-ului scurt.

Dar e vorba de un pîsoi, alb, de patru luni, nu de gramatica română. Un mormoloc orb, ivit într-o seară şi ajuns în gospodărie o personalitate cu neputinţă de înlăturat. Nu foloseşte că nu ţii socoteală de el. Îl dai pe uşe, se întoarce

pe fereastră ; îl lași la fereastră, se luptă cu geamul, și trebuie să i-o deschizi. El se amestecă-n toate, cu o siguranță și o autoritate atotbiruitoare. Această voință humoristică nu-i mai mare de-o șchioapă, și răstoarnă, pe lângă obiectele ce-i stau nainte, cînd își alege un drum imposibil printre flacoane și figurine de bibliotecă, toate principiile și regulile întemeiate ale gospodăriei, fără să ție seamă de trecut, de civilizație, de artă, de cultură, de stiluri, de tradiții, de nimic.

Prea puțin îl privește pe el că ești om serios, șef de familie venerat ; vrea să se joace cu tine, și dacă refuzi, nici asta nu-l interesează : te atacă. Te pîndește din față, din spate și din profil, ca pe o vrabie, se frămîntă nițel pe brînci, și a izbucnit. Ți-a sărit în obraz, îți roade nasul, te mușcă de urechi, — și-l lași. Nerușinatul a găsit o lume gata făcută pentru fanteziile lui, și totul îi aparține acestui autocrat de un kilogram. L-am pus de zece ori în balanță să-l cîntăresc și i-am spus : „Stai, măi Gioni, numai un minut să văd cît atîrnă cei o mie de draci din tine“.

— Dă-mi-l încoace, să-l junghinesc, cere fiecare din casă.

Dar îl păstrezi pentru tine, ca să-l junghinești pe seama ta, pe genunchi, pe masă, pe canapea, pe covor. Junghineala e să-l întorci pe spate, să-l împungi cu degetul, să-l apuci de-o ureche, de coadă, de un picior. Afurisitul se apără și te junghinește el. A fugit și se întoarce. Îi place.

Naivitatea lui, nelămurită între unghii, cu care nu știe încă ce trebuie să facă, și între dinți, a învățat să muște ca un cățel și a uitat de gheare.

Cîtă vreme trece din mină-n mină prin aer, el se supune și atîrnă moale, abandonat, ca o zibelină de grumaz cu ochii de sticlă : singura lui

tihnă între mii de acrobați. De unde atîta inven-
țiune la un cap cît un ou și atîtea puteri
neastîmpărate la un pumn de viață? Uite cum
îi arde căutătura! A mai văzut ceva! Iar a sărit!
Un ciucure al perdelei se mișcă alene în deschi-
zătura balconului de peste grădină. Și se mișcă
și salcia. Dar Gioni e deștept: nu se aruncă
pînă-n frunzele ei: știe că trebuie să treacă peste
o prăpastie. Gioni știe tot.

Ce e grav și solemn a hotărît natura să fie
și prost. El convertește totul în joacă: țigarea
pe care o fumez, agățîndu-se de fumul ei, con-
deiul cu care scriu, cartea în care citesc...

— Fii cuminte, Gioni, ăsta e un volum gros,
iscălit de doi filosofi și scris de niciunul din ei.
Lasă-mă, vreau să mă adîncesc în monumentala
ei măgărie.

De unde! Gioni nu gustă filosofia și-i roade
pagina substanțială.

Dar m-a compensat cu o săritură anapoda, de
artă japoneză. Întepenit pe labe, din pricina unui
dop legat cu ață, pe care voia să-l ocolească, și,
cu coada vilvoi, a dansat lateral, ca și cum ar
fi fost de cauciuc și pus în mișcare cu mațul
comprimat de o bășică. Această figură genială i-a
fost plătită lui Gioni cu o bucată de cîrnat.

BOB

A venit, ca toate pisicile din cronicile gospo-
dăriei, de-o șchioapă, bolnăv, urduros. Coada îi
era strîmbă, prinsă într-o ușe. Culoarea lui gal-

benă ne amintea de unul ca și el, defunct de vreo douăzeci și cinci de ani.

Un pisoi pribeag n-are ținută și toaletă. Pentru luxul blăni și spălatul cotidian e nevoie de răgaz, de siestă, de întinderea confortabilă pe canapea, pe o pătură moale și caldă de soare și iarbă. Când vinezi, flămînd și pribeag, fără de hrană urită, din maidane, te lași murdar și cu straietele mînjite.

Problema e întodeauna aceeași cu fiecare nou-sosit. Miștele și cățelei ne știu prin instinct problematici și sentimentali. Niciun cîine, niciodată, nicăieri, nu ne latră, și o vorbă rostită cu accent ne trădează : sîntem de-ai lor...

„Ce facem cu el ?“ sau : „Ce facem cu ea ?“ după ce o indiscreție a cozii le-a determinat genul exact. Înșelarea e rară : cînd vizitatorul e prea de curînd născut. Poate că nici natura nu e încă bine hotărîtă ce să ceară de la prunc : egoism sau obediență ?

Întîi, lui Bob i-am dată să mănînce lapte de la capră. Indiferent, orice nou-venit îmbucă numai-decît orice-i pui dinainte : ardei copti, fiertură de fasole, mămăligă... De-abia după cincisprezece zile începe să aleagă, să prefere și să insiste. Atunci și mantaua i-a ieșit la lumină. Cojocul boțit a căpătat moliciuni și lustru.

Am căzut de acord să-i fie numele Bob. Nu ne-am gîndit la *boabe*, la *bobi* sau la *bob*. Ne-am gîndit că *be*, *o*, *be*, sună bine-n *Bob*, ca să-și învețe numele mai iute. De altfel, cînd strigăm catalogul, fiecare vine de-a fuga la apel, fără să se împiedice de polisilab. Fetita. Baci. Zdreanță. Hoțu. Jia. Schija. Musca etc. aleargă precipitat. Ultimul fel de mîncare : tărîțe cu varză.

Pisicile, admise la prînzul familiei, te fac să înțelegi, pipăindu-te prin partea scaunului, cu ghearele crispate. Bob e acum o gogeamîte făptură : trebuie să-l ridici de jos cu mîinile amîndouă, greu ca o dășagă de porumb, dar bun ca un ieromonah. Violența nu-l impresionează ; nu o înțelege, nesimțitor la strigăt și zîd ! Dacă ai ridicat un șervet să-l alungi, Bob închide ochii și rezistă, — și cedezi. Și i-a redeschis puțin, o crăpătură : nu s-a întîmplat nimic. Era sigur.

Bob are dreptul să ia loc la masă, cîștigat prin atitudinea lui filosofică, de gînditor. E o personalitate. Se ridică din scaun cu labelle în dreptul farfuriei și, ca un președinte, se uită vag, distrat de o reverie. Întinde mînușa dreaptă și trage blajin un crîmpei de miez, pregătit de prevederile gazdei. Cînd s-a păcălit, a tras o țigare sau cutia cu chibrituri...

Ignoră adversitatea cu'ciîni, din temperament. Între Bob și Baci, prevăzut cu un bot de mare calibru, s-a încheiat un contract. Baci poate să-i apuce în gură capul, să i-l mozolească și să-l tîrnuie cum îi place, pe brînci, pe spate, culcat pe șold. Numai că, din cînd în cînd, Bob îi aduce aminte anume clauze din contract, scăpate din vedere, cu o semnătură : o rapidă unghie pe nas, drept în virf. Baci ezită, pricepe și schimbă procedura. De unde îl înșfăcase de ceafă, acum îl ia de la coadă. Îi place și lui Bob, dar și asta pînă' la un punct... Bob e rezonabil. Ține să se respecte măsura.

Întrebarea familiei privește un eveniment încă nepetrecut : Ce s-ar face Bob dacă s-ar întîlni cu un șoarice, Doamne ferește?

ȘOARICELE ȘI MIȚA

— Trebuie rectificată eroarea că pisica prinde șoareci, zise Bunica. Sint femeie bătrână și am avut, Dumnezeu să le ierte, poate că zeci de pisici. Niciodată, nu a prins un șoarece niciuna. Se prea poate ca unele mițe să se ia după șoareci, însă nu pentru însușirile lor de șoareci, ci din pricină că șoarecele e un lucru care sare și fuge. Pisica vinează mișcarea, în general, și nicidecum pe șoarece în particular. Dacă ar fi mai inteligent, șoaricele ar umbla la pas ; ceea ce-l strică pe el, ca și pe hoți, este că fuge fără motiv : criză de psihologie. Și, evident, pisica s-ar lua după locomotivă, dacă n-ar avea intuiția că locomotiva este exagerat de mare față de ea. În timpurile preistorice, trebuie să fi existat vreo panteră sau un jaguar, destul de uriaș, ca să doboare cu labă expresul, dacă ar fi existat în timpul preistoric drumul-de-fier.

Pisica preferă mișcările lucrurilor mici : se ține după o muscă toată ziua. În lumina ochilor ei nu cred să încapă nici trenul, nici locomotiva.

Ca să ne demonstreze exactitatea punctului ei de vedere, Bunica puse să i se aducă pisoiul nostru răsfățat, un pisoi negru, înveșmîntat în lutru, și purtînd în ochi niște mărgăritare palide, cu orientul verzui. Ea dete drumul ghemului de lînă să circule pe covor, și cotoiul nostru, repezindu-se de zeci de ori în el, ne făcu să cunoaștem cele mai autentice facultăți adversare ale mișcării.

— Acum fă ghemul la loc, ne zise Bunica, și nu-i mai da drumul de-a rostogolul. Așează-l încet și nemișcat jos, ca o călimară.

Într-adevăr, pisoiul rămase nepăsător, și privirea lui piezișe era acum interesată de mișcările pendulei de părete. El își schimbă atitudinea și concepțiile în momentul cînd a sunat de douăsprezece, pendula noastră imitînd soneriile clopotelor catedralei Sfîntul Marcu și fiind prevăzută cu dispozitivul de a repeta de cîte trei ori cele douăsprezece bătăi, — treizeci și șase de note și o nebulă de sonorități exasperante.

Cu acest prilej am aflat că pisicii îi displace muzica și că în special îi displăceau *clopotele*, cum zice Bunica.

— Singur pianul îi place, zise o cucoană mai tînără.

— Mofturi ! răspunse Bunica, o cititoare, pasionată de *Fleurs du Mal* : ai auzit-o de la Baudelaire, care murea, în versuri, după pisici, dar le da din casă afară cu biciușca.

Nepotul nostru, locotenentul, se simți vexat de infumuratele credințe ale Bunichii, și după ce a căutat prin toată casa un șoarece, fără succes, dat fiind că în casa noastră lumea e cinstită și că șoarecii se prădesc numai la domiciliile cu hoți, și-a procurat o cutie de șoareci.

— O să-i dau o mare deziluzie babei, zise nepotul. Nu numai că șoarecii vor fi prinși, dar ei vor fi și mîncăți, adaose el cu un elan didactic și conferențiar.

Complotul fuseșe realizat de acord, împotriva Bunichii. Adusesem pisoiul, care, gîdilă de copii și mîngîiat de mătuși, se înmuiase pînă la ultima formă, cataleptică, a lenei, și rămase culcat și desfăcut, cu pîntecul în sus, în mijlocul odăii. Dintr-un colț, se dete drumul pe covor unui șoarece, care, luînd-o în direcția pisoiului, se duse de-a dreptul sub sofa. Pisoiul mișcă rotund

din coadă și își zbîrci căutătura. Al doilea șoarece fu pus pe drum : pisiul se ridică în picioare, zbîrlindu-și spinarea și transformîndu-se într-un animal de soi necunoscut.

Atunci ieși din cutie al treilea șoarece. Pisiul scoase un miorlăit de mare descurajare și o luă la fugă.

— Vezi că-i este frică de șoareci ? zise rîzînd Bunica.

Nepotul locotenent ieși din încercare înfrînt. Bine că ce-i mohorî inima și mai mult era prezent șoarecilor, de-acîi înainte, în casă.

— O să-ți roadă încălțămîntea de lac ! zise Bunica. Dacă pisicilor nu le plac șoarecii, în schimb să știi că șoarecilor le plac cizmele elegante...

— Nu înțeleg, analiză în șoaptă locotenentul vărul meu. Nu numai că pisiul nu s-a repezit dar a luat-o și la fugă. Eu cred că e altceva, zise el : motanul n-are experiență, e ignorant : nu cunoaște șoarecii, nu a mai văzut... O să constatăm pe viitor, de-vreme-ce acum el își cunoaște clientul. Ai răbdare, peste două-trei zile o să-i prindă, și peste o săptămînă îi mănîncă.

Pisiul însă nu s-a mai întors de atunci acasă niciodată. Probabil că, mutîndu-se într-altă parte, i-a fost frică să nu-l mănînce șoarecii pe el.

MADONA NEAGRĂ

Pisica noastră neagră, cu ochii de sidef și sulf, a fătat. Fantoma ei de catifea a scos din sîn și i-a pus în coșul căptușit patru boboci orbi. Lumina por-

nită din Vega n-a putut încă ajunge și scăpăra în ochii lor absenți. Tricotați din lină pestriță, neagră, gălbuie și cenușie, ei par niște tirligi despărechiați, rămași prea mici în leagănul unui prunc, și, prinși cu gurile de țitele darnice ale mamei, sint ca niște viermi mari îmblăniți, ieșiți din pământ, de sub coș, ca să mănince mîța de vie.

Copiii sint fericiți de noul eveniment și, aplecați deasupra cuibului cu furnici păroase, ascultă vocile lor de vrăbii, împletite subțire pe murmurul tors de pisică, sfînx răsturnat leneș pe orizont și supt de pantere. Ei sint uimiți de venirea ciudată a tuspătru pisoilor deodată și nu s-au lămurit, decînd îi examinează, nicidecum. Imaginea supărătoare a berzei aducătoare de pisoi o resping amîndoi, cu necaz : ciocul imens al pasării de apă, pe care o cunosc din balta Cernavodei și din poze, nu i-ar fi putut purta decît găuriți, ca într-o furculiță, iar zborul celor patru berze s-ar fi auzit în văzduhul casei, ca zgomotul covoarelor scuturate. Altceva este aici. Ei știu că puii au fost „înnăuntru” ; cum se găsesc fără semn, acum, pe dinafară ? Foarte tîrziu, Baruțu, cu o violentă sinceritate, afirmă că pisica i-a „vă’sat” și deci fenomenul s-a petrecut pe „guhă”, — și afirmația lui îl satisface, și a satisfăcut întrucîtvă și pe Mițu, care, mai mistică și mai apropiată de instinct, rămîne dubitativă și visează cu ochii duși. Tăriile misterelor întinse străbat lumea, înlănțuite unele de altele și încovoiate, ca niște fire telegrafice cu mărgăritare fugace.

A doua seară, pisica s-a strecurat în odaia noastră și ne-a găsit la masă, întîmpinată de cuvinte mîngîietoare, diminutive, pentru a fi mai fraged înțelese, și de muștrări.

— Cum ți-ai lăsat singuri copiii?... E obosită mița mamei... Papă puținel sosuc cu pînișoară.
Dar instalată pe un scaun, madona neagră și-a uitat pisoii detot, și această lipsă de sentiment, brusc revelată, ne vexează.

— Du-te repede și vezi ce fac! o îndeamnă Măicuța.

Insensibilă, mița își ia firul de unde l-a lăsat și toarce.

O descoperire : cuibul e gol ! O presimțire : i-a mîncat ! O dereticare generală verifică presimțirea. În odaia pisicii toate obiectele au fost răsturnate, întii cu delicatețe. Șoapte la ureche, ca să nu bănuiască de pe acum copiii celelalte mistere, criminale, ale naturii, argumentează în sensul că, după cum s-a mai auzit, mițele și cățelele își mănîncă puii cei dintîi. Pîntecul pisicii este, evident, mai mare decît era acum un ceas. Trebuie pedepsită. Frumusețea jertfei de a naște este pătată de un asasinat, care nu trebuie uitat nici la pisici. Renaște teoria cîinelui mai bun sufletește și mai devotat decît pisica, reputată dușmănoasă. Murindu-i stăpîna, o pisică flămîndă i-a mîncat beregata ; cîinele moare lingă cadavrul stăpînului ucis. Dar calul ! Cine se mai poate îndoi de virtuțile lui, comparativ cu pisica ? Calul însă mănîncă ovăz și fîn : n-ar avea ce face cu carnea de mînz.

— Stai că-ți arăt eu ție ! amenință o femeie.

— Să nu te mai prind pe-acasă, că te omor cu cleștele, făgăduiește altcineva ! Ticăloasa ! Bles-temata ! Ieși afară !

Copiii nu pricep, și lacrimile lor sentențioase se ivesc și pentru puii pisicii, care au dispărut, și pentru pisica în primejdie. Cu multă greutate,

împiedicăm o crimă nouă. Pisica a fost dată afară, și acum se tînguie la ușă.

Ceasul de culcare coincide cu descurajarea. Cu capul plecat pe umăr, copiii străbat odăile, ducînd în mînă, triști, părechea lor de papuci. Un oftat de dureri confuze le scapă printre lacrimile abia reținute.

— După culcare, ai să vezi, nimic nu-i mai poate stăpîni, și vor plînge toată noaptea, zice Tătuțu.

— Ce să le fac ? răspunde Măicuța.

Aprindem lampa, dezbrăcăm copiii, nesimțitori ca niște manechine, și, neputincioși ca și ei la surîsuri și jocuri, părem un personal indiferent, de sanatoriu, manipulînd copii de clienți. Cînd ridicăm plapuma patului Mițurii, dăm un strigăt cu toții. Pisoii dormeau adînc, încrucișați, unul peste altul...

Mai iertătoare ca noi, pisica se întoarce de-a fuga, de-a lungul coridorului, pe unde își transportase puii la mai cald, se culcă împrejurul lor și, lăptindu-le setea, ne mulțumește cu ochii, deschîși în pafale de aur...

BABUȚA

Evenimentele gospodăriei se petrec fără publicitate ; nașteri și morți, boli inexplicabile, mai adevărate și mai de aproape decît asemuirile lor cu oamenii participanți la bufona istorie universală. Numai găina are un sens exagerat al conștiinței de creație. După fiecă ou, dă de știre și alarmă că a mai realizat o capodoperă nouă. Are dreptate.

Oul ei perfecțiune totală, nu l-a putut face nici Dante. În marele lui orgoliu de schimbător al destinelor, omul se satisface și cu creația unui găinaț.

Dobitoacele sentimentale din curte slăbesc. Nici boțul de mămăligă, la care au ajuns treptat, nu se mai ajunge și trebuie raționalizat. Cea mai încercată din toate e pisica Linx, cu toate că, pe subț ascuns, ca să nu vadă celelalte pisici și să fie vexate, mai ales prințesa Alba, îi dau din porția lor câte ceva și copiii și părinții.

Cu mare greutate acceptăm ideea că Linx a îmbătrinit.

Conturile i se tolesc, laba șovăie, desenul admirabil în care a încheiat-o natura, al pleoapelor aproape triumphiulare și al detaliilor trădătoare, ascunse în fine cusături cu o invizibilă ață de mătase, dispare lent în ceața săracă a blănii cenușii. Purtată zece ani, scurteica s-a uzat ca biberul scump din căptușeala mantoului unei cucuane bogate, decăzută din avuții. Mița care odinioară sârea pe noi și ne mușca a joacă pe fiecare, s-a resemnat la atitudinea ghemuită și ea ca pe o pavură de biserică rotundă. Coadă, subțiată, și-a pierdut elasticitatea, mustățile s-au tocit. Gîndește cu ochii închiși, ceasuri întregi, strînsă lîngă apă, și doarme cu nasul în ea. De la culcuș la farfurie ar obosi prea mult. O sete continuă arată boala misterioasă și temperatura de care, de patru luni, suferă Linx.

E băbuța casei și o ferim de toate neplăcerile existenței, o infofolim. E cald, și pisicii-i e frig. Pe vremuri ni se suia pe umăr și ieșea la plimbare, agățată de unul din noi, cu preferință pentru bicicletă. Din fugă, ochii-i alunecau după vrăbiile din pomi. Se pitea mîrîind lîngă adăpătoarea zburătoarelor din streășini, — un ghiveci în care se

adună ritmic stropii proaspeți, în ei cu o scinteie, de la un robinet. Știa unde-i cămara și la ce folosește. Fura din cămară. Se lingusea de picioarele pescarului și de cobilița lui lăsată din spinare, și fugea cu un pește sfeterisit din coș. Știa ușile, ferestrele și sensul de a se deschide. Știa ce se găsește în anume dulap, încercat cu mînușa. Linx știa și pricepea o mulțime de lucruri. Înțelegea unele fraze, înțelegea o situație. Uneori ne sfiiam să vorbim de rău, în auzul ei, o pisică, un ciine, pe curcan, rațele, de teamă să nu comunice mai departe, prin cifrul secret al curții, todeauna solidară : o cățea îngrijea de puii unei pisici, o mîță alăpta copilandrii unei cățele, un porumbel dor-alăpta copilandrii unei cățele, un porumbiel dor-Linx nici nu mai aude. A rămas și surdă.

PEȘTELE ROȘU

Într-un urcior de cristal rotund, plutesc pe dungă, imobili ca niște frunze de aramă, peștii domesticiți ai aurorelor depărtate. Închiși în trei elemente, care sînt numai felurile deosebite ale unei singure și aceleiaș divine materii : lumina — ei licăresc în aerul invizibil, în lichidul diamantin, în perețele vasului, construit în curba unui reflex ; ca și cum viața lor împăratească s-ar petrece într-un punct astral, străjuit cu luceferi. Rareori s-au alcătuit laolaltă mai multe și mai ciudate însușiri dezbinat, ca să dea naștere unui corci mai neasemuit.

Metalele, pietrele scumpe și florile adunate la strigarea unei fantasme vrăjitoare, prin domnitorii lor, pitiți în peșteri și scorburi, și prin trîmbițași,

s-au învoit într-o zi, pentru o singură dată, unele cu altele, să se căznească să dea la iveală o frumusețe nouă, iscată din închipuirea lor. Fiecare din dobitoacele alese ale pământului, văzduhului și apelor a pus firimitura lui din ceea ce avea, știa, dorea și putea, pentru săvârșirea minunatului mare lucru mărunț. Ele veneau ca rînduneaua cu bobul de lut în cioc, pe care-l strivește pe marginea cuibului început ; căci, după zapisul scris pe o coajă de mesteacăn și iscălit cu zeci de mii de nume, care de care mai gingașe, făpturile și jivinele aveau îndatorirea să aducă, la cîte un ceas din noapte, pe rînd, prafuri și mărgele.

Muncindu-se cu stîncile, tîriș, paralticul șarpe, osîndit să umble fără picioare, să se sprijine fără genunchi și să se arunce, din păduri în păduri, fără aripi, ca o nălucă mlădie, lungă, a venit cu cel mai scinteietor solz al neamului lui de rube-dinii multe, și l-a pus dar, în tiriziile de foi de aur ale vracului, însărcinat cu strîngerea materiilor prime. Și șarpele a plecat ca un pîrîu care ar merge cu izvorul după el.

Într-o pungă de borangic, părăsită de o crisalidă, fluturii au adus cîte puțin din aproape nepăita făină cu care ei se pudrează, în faptul serii, pe spinare și pîntec. Contribuția fusese duminică cu economie de pe aripile tuturor fluturilor cu mușată de chiciură catifelie și talc, această pulbere fiind cea mai scumpă și mai rară din toate găteliile necîntărite ale lumii : ceața sufletelor călătoare, cu care gizele se ciocnesc în zborul lor prin haosul ultramarin. Silicate, bicromate, fluorură și oxalați de azur...

Păunița și-a scuturat de scînteii arămii coada, snop cu spicul rotund, cu cinci curcubeie, în mij-

locul cărora fulgeră ochiul de zmarald, cu lumina de micșunele, al fiarelor din Apocalips.

Mai darnic și mai jertfitor, sticletele și-a dat ochii amîndoi, care au și fost păstrați neatinși pentru peștele roșu și puși de-a dreapta și de-a stînga obrazilor, deasupra penelor înnotătoare. Și cum se făcuse beznă deodată, și sticletele orb rămase locului, nemaiputînd pleca, milostivitu-s-a de dînsul piticul, care și-a scos mîrgăritarele negre din paftale și le-a împrumutat sticletelui ca să vadă.

Ariciul și puii lui au fost aduși pe o tavă cu lustru, rînduiți unul lîngă altul, ca periile berce într-o trusă de voiaj. Ei au dat undrelele și âcele cu gămălie pentru șira spinării și oasele fine, fără să cugete la undiți.

Din tabachera uitată printre arici, s-a ivit capul. broaștei-țestoase.

— Mulțumim de bunăvoință, au grăit piticul și vraciul ; nu avem ce lua de la dumneata.

Și broasca-țestoasă a pîrces devala, ca un sărac.

Columba vișinie a dat puțină mătase din ștofa pîlpîitoare de luciri a gușii. Ursul, intrînd în încăperea muntelui cu turturi de piatră, învăluit într-un nor albăstrui de muște, ținea o labă ca o mină, în care ar fi păstrat ceva prețios.

— Am un bob de zmeură pentru el, zise ursul, gîndindu-se la chipul ce trebuia să se nască din daruri și meșteșuguri.

— Pune-o aci, în foaia de aur, răspunse vraciul. Dar prostul o pierduse pe drum.

Ca o mireasă, învăluită pînă la grumaz cu zaimfuri străvezii, apăru Efemera, zeița verzuie a libelulelor nocturne, îmbrăcată în aripi de patru ori mai lungi decît ființa ei de neființă. Ea se aduse toată, și toată se dete, ca un lucru în întregimea lui puțin.

Lebăda, ceru pentru viitor locul de profesor de înot, cu condiția să-l prindă plutind și să-l mănânce. Ea trebui să se depărteze dimpreună cu tovarășii ei, barza cu ciocul portocaliu, rața și gîscănelul coxalgic, alungați de cobolzi.

Florile fură nespuse de gentile față de viitorul băietan, pus la cale de puterile zămislitoare de frumuseți.

Primele-sosite, într-un șir de lungi legănări, au fost lalelele, ca niște fecioare zvelte cu ămforele purtate pe creștet. Fiecare a vărsat în tîdvă de sîdief a vrăciului diamantul unui fulger de rouă, din cofele lor fragile și multicolore, brăzdate de rîuri de cămeși românești: Leandrii aduseră garoafete lor, trandafirii ca miezul de pepene verde. Măceșul s-a desfoiat ca o ninsoare moale.

Păpădia dete bumbacuri pentru o saltea cît latul mîinii, care avea să fie cuibul de născocire.

Mușetelul, chimenul, sunătoarea și muștarul aduseră, în ploști cît bobul de mazeri, doftorli și unsori. Izma dete picătura ei glacială, pentru ca apele să fie de-a pururea proaspete și reci. Lavanda — sucul ei de zilnică întinerire. Tiparoasa — făclii pentru botez. Salcia, trestia, papura : panglici au adus și funde.

Apoi au sosit din pămînt viermii tuturor metalelor și pietrelor, viermele de fier, viermele de plumb, viermele de agată, viermele peruzelii, și fiecare din ei cu prinosul lui potrivit : cîte o scînteie.

În pofida ghiersului lor oftător, pasările cîntărețe nu aveau ce da, afară de bună-vestire, ca niște lăutari ce ar fi trebuit răsplătiți la urmă cu semînțe. Proiectul cerea ca noul-născut să fie splendid, însă tăinuit.

Întîrziatii cerbi și rușinoasele ciute ajunseră tîrziu la staulul cu daruri. Ei aduseră pe coarnele

lor înalte fișia ștergarului albastru întinsă, care trebuia să fie scutecul cel dintii al unui prunc, visat omenesc.

Și se opriă înșelați în pustietate și mării, care porniseră cu totul într-altă parte din țările lor parfumate, către Nazaret, însoțiți de șapte cîini cu lătrătura de lup. Vraciul și piticul încercară să-i lămurească.

— Duceți-vă mai departe, peste mare, în țara lui Irod. Noi nu facem răscoală, ci numai artă japoneză. Ne-am pus de gînd să urzim limpezimile înghețate și să dăm universului de ape un peștișor cu icre de cilic și cu tricou de purpură, bătînd în verde-struguriu...

Peștele roșu, nemișcat în linia undei, înfățișează munca inspirată a miilor de bijutieri și zăgrăvi neștiuți, care au luat parte la făurirea făpturii lui de carne minerală, hrănită cu străluciri și adăpată cu luciu. El doarme, îngropat în soare, curat în zalele lui, rece și senin. Zămislit fără bărbat și femeie, podoabele lui nu sînt făcute ca să placă unei părechi, aleasă din fuga unei strechii de jigăanii. Giuvaerul lui mistic are o destinație în ipoteză, în aparență și în supraghicire.

Ceasuri și zile întregi, el zace-n echilibru, cu ochii fără pleoape, în acelaș punct, spînzurat în ața apei, ca de o undiță din stele. Din făptura lui, care nu mai poate să contempleze, decînd reveria i s-a făcut ființă și l-a învăluit, pornește, ca din toate clopotnițele și din toți oamenii, un fir în necunoscut, pieziș, încurcat de vînt și netezit de bănuială. În rînd cu semenii lui, el trăiește, dus cu

mintea și nesimțitor, ca și cum s-ar afla singur în univers și mulțumit de singurătatea lui. Sînt doisprezece pești în borcanul de cristal, ca doisprezece episcopi liturgisitori, în odăjdii, și niciunul nu-l cunoaște pe celălalt, care-i stă alături, inflexibil, de cîteva luni. Zămislatorul i-a scutit să se caute după adieri și miròs, păstrîndu-le intactă silueta prestigiului ceresc.

Numai mița izbutește să le supere suprema imobilitate și distanța. În zmaraldul galben al ochilor ei, sihaștrii borcanului de cristal s-au oglindit ca niște adaose crepusculare. Bărci ancorate la marginea vasului cu lumini, ei se desfac și trec încet la fund, scufundați în rigiditate, în vreme ce norul fumuriu cu coama umflată filfiie vioi împrejurul liniștii imaculate. Ticăloasa ar face din atîtea tezaure, îndesate într-un trup sfînt și geometric, o îmbucătură. Ea socotește că, vrăjită, ființa de văpaie vâ ieși ca un șoarece roșu din borcan și va veni să fie mîncată din dragoste și devotament. Ideea o îmbată și-o face seducătoare.

Cu botul trandafiriu, cu tîmpla, cu grumajii, cu șalele și cu coada întregă, pisica mîngîie vasul de jurîmprejur, se strecoară dulce. Nădăduind că poate fermeca auzul, ea își dregă un glas lingușitor și mic, ca pentru privighetori. Insul nu va întirzia să iasă și să vie : vocea care-l cheamă este prea insinuantă ca să-i reziste. Peștele trebuie să fie un pui de papagal, iar borcanul o colivie, din acelea de care pisica e mai jefuit.

Mița s-a ridicat pînă la marginea vasului de cristal și privește înlăuntru. Își duce laba albă înnainte, ca să prindă. Ca o cucoană catolică înmînușată, și-a udat mîna în aghiazmă. O scutură și fuge.

În naivitatea ei științifică, mița crede că și-a ars o labă în acid sulfuric și că unghiile îi vor cădea de suferință.

Apa rece i-a carbonizat-o.

PUSSY

Cățelul predilect, ființa răsfățată a căsniciei, prietenul todeauna oportun, care cu surîsul în colțul buzei mă provoacă la joc și, malițios în privirea lui neagră, mă necăjește când citesc și mă scoate din scaun ca să mă tăvălesc cu el pe covor, sta trist de câteva săptămîni, bolnăv de-o maladie de piele. Blana lui de mare lux, confecționată pe șolduri dintr-o mătase albă cu firul imens, și pe urechi din două șuvițe largi de velură neagră, se rărise, pieptul ieșea dezvelit și vînat la iveală, burta lui roză, pe care dintr-un prîncep învîț și-o expunea benevol mîngîierii, se decolorase. O invazie de puncte negre se manifesta progresiv cu căderea părului pe trupul cu petala de trandafir a camaradului meu. Testiculele umflate erau înconjurate de-o purulență ciudată, pe care medicina veterinară i-a diagnosticat-o gangrenă și i-a tratat-o cu pensulări exasperante, de arnică și tinctură de iod.

Salvarea băiatului au fost foarfeca și unsoarea de sulf. Pussy a fost tuns la domiciliu, după un model primitiv, cu cărări, trepte și jgheaburi.

L-am regăsit pe Pussy, vindecăt, cu carnea lui de ivoriu și perlă de altădată și în plină posesiune a adevăratului temperament. Numai că tunsoarea i-a redus individul la sfert, și capul mare și gîtul gros sînt așezate pe un monstru mic, impresionant

ca un copil dezbrăcat. Pulpele lui pline, șoldurile lui grase dau un preț ridicul sutelor de mișcări și atitudini pe care le traversează într-un minut, într-un vârtej nebun de jocuri cu ciinele lui mare, care sînt eu.

Pussy nu-mi datorește în conștiința lui niciun soi de respect, și, în ce mă privește, e un iconoclast și un ateu. Cu capul dat pe spate și culcat în pat, cu buza spînzurînd ca o margine prea largă de buzunar, cu ochii lui șireți, populați de intenții de canalie și de farseur, Pussy pare un liliac catifelat, domesticit pentru uzul agreabil al apartamentului. Cînd se scoală cu o ureche întoarsă pe dos, căptușită purpuriu, ca un sfînx de talia căsniciei, el se oprește puțin în mijlocul odăii și se gîndește, cu permanentu-i surîs în masca lui fermecătoare, se gîndește o clipă la o lovitură nouă, la un program după indicațiile căruia se va conduce un sfert de ceas întreg. Ca și cum a găsit o idee, sarcasmul persoanei lui de păpușă îl duce spre o muscă lăsată pe-o pată de soare pe covor, către care năvălește deocamdată convins, ca să o gîdile cu botul. Pe drumul către muscă, Pussy își părăsește însă planul, brusc, în fața unei inspirații subite, și se întoarce către pantofii aliniați subt horbota patului, ia unul în gură și mi-l aduce cu mișcări ritmice și amenințătoare. Figura lui spune : „Poftește de-l ia, dacă poți“. Atunci se încinge o cursă nebunească între Pussy și ciinele mai mare din apartamentul lui. Îl urmăresc pe brînci printre picioarele mesii, pe sub scaune. El se oprește, măsoară spațiul cu ochii, apreciază pericolul din ce parte-i mai mare și sare prin partea opusă.

Cînd izbutesc să-l prind, el refuză papucul, strîngîndu-l din toate puterile cu dinții și mîrîind cu un glas plin de inflexiuni și cuvinte.

Acum, bijuteria asta a murit.

CÎINELE

Deasupra mormîntului, învelit cu frunză de toamnă, a trecut o noapte, a trecut o zi. M-am dus azi să i-l privesc, cu adîncă turburare. Iluzia că a fost cu neputință ; uimirea că totuș el a murit, că a murit pentru todeauna, că nu o să-l mai întîlnesc ascultîndu-ne pasul, ridicîndu-se în două picioare, vorbind și anunțînd sosirea flașnetei, — sentimentul că toate acestea nu se mai întîmplă doare.

Mă duc la farfuria dîcorată cu flori, din care se adăpa; mă aplec și mă uit în apă să-l văd... La masă, nu mai pot să stau decît cu picioarele zgîrcite sub scaun, atent să nu lovesc amintirea cîinelui, care aștepta la toate prînzurile la picioarele mele. Cînd îl loveam nițeluș, fără voie, el venea repede să cerceteze dacă a greșit cu ceva și dacă l-am lovit ca să-l pedepsesc : lua o înfățișare de „nu știu să fi făcut ceva, în orice caz, nu m-am gîndit să-ți fac rău“, și nu se mai întorcea la locul părăsit, decît după împăcare. Ne împăcam așa : el surîdea din ochi și legăna coada, eu mă lăsam pe capul lui și-l puricam la rădăcina nasului, în gaura din frunte, îi morfoleam urechile ca pe niște zdrențe mari de catifea și, în sfîrșit, cîinele ridica și botul, ca să-i scarpin beregata. Dosul mîinii pe beregată și pîntec, la încheietura pulpei, erau dovezile su-

preme de plăcere pentru el și de prietenie fără umbră.

Ca să fie pipăit pe pielea trandafirie a pintecului, constelat cu cîteva grăunțe de țită, rinduite pe marginile unui buric negricios, ciinele căuta canapeaua din dormitor, și între perinile canapelei se întorcea cu burta-n sus, deschidea simetric picioarele dinapoi, și pe cele dinainte le strîngea, ca să facă loc, lăsîndu-le moi din încheieturi.

Figura în atitudinea lui exprima o mare mulțumire, arătîndu-și reversurile și devenind un ciine nou, ciinele cel de pe dedesubt, pe care îl cunoștea numai familia lui. Buzele negricioase, întoarse cu căptușeala lor trandafirie, pestriță, mătăsoasă și uscată, înfățișau o gură de pește. Organ cu organ, construit cu delicatețe și belșug, el era desfătat cu mîna, cu obrazul și cu vocea. Singur buricul se gîdila. Masajul energetic al pieptului proeminent și chilug îi da sănătate. Strîngerea ușoară a vîrfului labelor dinainte în podul palmei, îi stîrnea un zîmbet satisfăcut, în auzul mîngîierilor fără sens, derivate din numele lui sau dintr-un cuvînt scîlciat : Muța... Maimuța... Țușcanu... Fușculanu... Țușchi... Mușchi... Fușchi... Muțanu... Muțan... Danu... Fanu... Panu... Muțănescu... Muțanski... Muscalan...

Labele lui, puternice în talpă și fine în gambe, aveau pufuri între degete, variate... Cînd se întîmpla, în stradă, să calce într-un scuipat, de care-i era o evidentă scîrbă, el venea în trei picioare, scuturîndu-și-l pe cel umed, ca să fie șters cu o frunză, cu o bucată de jurnal.

Mîngîierea continua cu pipăiri variate pentru fiecare mușchi, cu un oftat gemut cînd i se apăsau brațele, mai cărnose, și pulpele între palmă și degetul mare. La punga neagră și rece, dacă i se atîngea din eroare, ciinele scotea un mîriit care

însemna : „Interzis !“ Pe mijlocul burtii, o pensulă groasă de stuf îl consacra bărbat și voinic. Inocență lipsă de rușine.

Ceremonia nasului se petrecea de câteva ori pe zi, pentru cercetarea temperaturii și a sănătății lui inegale. Capul, prins în palmă, era ridicat cu botul în sus, obrazul ni se apropia de el și primea sau un tampon de gheață, sau o senzație de aspră uscăciune pe piele. Notele de liceu stabileau gradele de competență. Căldicelul se cifra cu 7-8. Recișorul cu 8-9. Frigul cu 10. Înghețul cu 12. Numărul polar era rostit scramental, cu vocea mare, ca să-l audă toată lumea.

Natura împodobise pe Pussy cu câteva varietăți de păr alb și cu o a șasea calitate de păr negru, velur, rezervat urechilor, lucrate din ibrișim și dublate cu atlas de nuanță. Alb pe toată mantaua, culoarea herminei se termina în creștetul capului, subțiată ca o cărare între urechi, pe frunte, și lătită din nou dedesubtul ochilor, cuprinși vioi, negri și adinci în petalele negre ale urechilor. El semăna cu o viziune albă, mascată cu ochelari de motociclist. În jurul gîtului, valul părului suprapunea patru-cinci rînduri de gulere Stuart, argintii. Pe spinare, lina devenea rigidă. Pe șolduri se friza în scirlionți de mătase, pe pulpe aluneca ondulată, și coada, groasă, era ca un scul bogat de bumbac și mătase, desfăcut în virf. Pe picioarele din față firul devenea metalic pînă la labe. Deasupra labei se desfăcea un pinten mare, sincer, din care unul într-o zi s-a rupt.

În mers, învîrtită, coada atingeja jumătatea spinării, și tictacul cozii devenea rapid și elocvent, îndată ce drumul îi era tăiat de un ciine simpatic. De obicei el frecventa tot atît de puțin semenii lui, ca și Tătuțu pe alți tătuți. O vizită sumară

în jurul cozii îl edifica imediat asupra străinului, ca o singură frază citită dintr-un autor. Dezgustat, el pornea înaintea.

Dar în vreme ce coada manevră sprintenă pe șolduri deasupra, urechile căpătau o expresie de inteligență analitică. Firele urechii se ridicau încurcate, zbîrlite creț, șifonate, făcîndu-i cînelui un cap de dantelă. Ochii, deschiși în întregime, se rotunjeau în negura pletelor capului, în cercuri de un efect de ametist și aur. Cîinele cocheta în jurul unei domnișoare din căței.

Momentele lui de sarcasm și spiritualitate ! Uneori, răsturnat, el își răsturna și volumul urechilor, odată cu capul. Urechile i se deschideau lungi, terminate cu vîrfuri ascuțite, desfăcute ca niște aripi de liliac. Și ochii se strîngeau cu o dorință de șiretlic și haz.

Apoi, înfățișările lui de seriozitate, de melancolie, de filosofică interioară scrutare, de contemplare, atunci cînd, pe covor și răzimat în picioarele dinainte, strîmbate fiecare în cite o parte, lua înfățișarea unei statuete compusă caricatural ! Căutătura lui fixă, de bleg înțelept, de «moș».

Plimbările lui, întodeauna supravegiate și moderate de o chemare la realități, erau urmate de o scăldătură lungă pe țeale, de aruncături subite pe o parte, de o răsturnare, de o ridicare bruscă, urmată de altă cădere bruscă, urmată de tăvăleli imense, de gemete, de sforăiri rapide, încheiate cu o îngrămădire generală a velințelor de pe parchet. El sta un moment pe spate, cu picioarele în aer. Cu o labă distrată își sîcîia o ureche. Cu labele dinapoi sprijinite de un scaun își făcea vînt să alunece cu covorul pe parchetul ceruit sticlos. Sau, culcat pe o parte, imita șarpele călătorind tîrîș, ca un înotător lungit pe umăr.

Din acest exemplar genial al formelor, al mișcărilor și al vieții sufletești, a rămas un mormint învelit cu frunze gălbui. Și va rămânea, poate, o povestire, pe care Tătuțu ar vroi-o frumoasă, la care va scri cu gingășie și durere, ca să-i lase amintirea întreagă. Și poate că această literatură fără intrigă și peripeții va face pe cititor atent față de căteii, bun față de cîini, milos pentru lumea prietenilor statornici, a tuturor tovarășilor cu patru picioare ai nefericitului și sălbatecului om.

Povestirea unui cîine frumos e povestirea tuturor cîinilor; a cîinilor părăsiți, izgoniți, pribegi din orașe și sate, bătuți, bolnavi, ocăriți de cîte un gazetar fără cămin, fără familie, fără țarină, cu aver-siune față de un animal care nu se mănîncă și nu cîntă.

Și nu e nevoie ca un cîine să fie lup, mops, doberman, șpit, setter, griffon, ca să merite o atenție respectuoasă. Toți cîinii sînt cîini, de neam și ne-neam, și cei mai de preț îs cîinii boemi, fără vatră, fără patrie, fără ogradă...

PIETRELE

Ce asemănare este între voi și oameni, că de zeci de ani mă uit cînd vi se vor deschide buzele să grăiască? Voi tăceți de mii de ani și de veacuri, hrănite cu împărtășania luminilor adînci, care nu murdăresc nici nu îmbată, izvorul și văzduhul. În piscul alb sînteți aceleași ca-n Bărăgan; ouăle înghețate ale unor vulturi ce-au trecut, și din plodul vostru dur nu va ieși nici-odată pui pentru colivia împăraților sau pentru

circ, unde rîde burta poporului, căscată între urechi.

Cel mai frumos monument, la care a contribuit vecia voastră, la Roma și Atena, e grămada de bolovani vărsată din șase căruțe, mușuroi, în bă-tătură. Sunetul răsturnat, neasemuit cu niciun alt glas decît al hohotului dintre munți, era po-trivit cu opintirea potcoavelor cailor de povară. Clătinate pe roțile groase, de fier, zmulse din drumul uriașilor, v-au lăsat în crăițele noastre. Oprit de frumusețea ovalului tău dezarticulat din cremene, un mare artist te-a ridicat din albia Argeșului, te-a pus pe un soclu și te-a iscălit, bolovanule aruncat.

Din flori, noi ne-am ales crăița și „cîrciumă-rița“, care umplu cimpul nostru cu bulgării lor ușori, cîrduri înflăcărare și portocalii, insule pes-trițe, lanuri pătrate, velințe cu vârgi, în care roșul e de unsprezece feluri și violetul de șapte țării, gălbenul aprinzîndu-se și stins în fețe multe. Am găsit în cărți numele boieresc al acestor frumu-seți, pe care grădinarii de lalele le cheamă, cu o mîngîiere de glas, Zinia. Tricotate mărunt și egal, scûfiile lor repetă tiparul de serie, inventat cu simplitate, înaintea industriei, de către o na-tură care, indiferentă la principiile economice și tehnologice, face frunzele, spicele și firele de iarbă, cu ploaie, cu soare și cu pămînt, în miliar-dul de exemplare. Desenul, de altminteri, se sim-plifică, la modelul primitiv, pînă la floarea din patru și din opt șuvițe, croite în stofă vegetală de postav. Un parfum de cedru bate dintre cucuruze și înfrățește secunda crăiței cu vecia pietrei. Și cînd se ridică porumbieii, care au ciugulit pe sub tulpini, grădina toată, — florile și pietrele, — în-

traripată de un avînt subit, pare că zboară, stoluri, la ceruri.

— Nu ofta, copila mea : și florile și columbele și pietrele se vor întoarce...

HOTU

Îl vezi ? Vrea să vie și s-a izbit în trandafiri. I s-a întîlnit nasul cu ghimpii și s-a oprit. Se gîndește pe unde să apuce ca să ajungă la mine. A ocolit, s-a mai lovit de un picior de scaun, a mai stat nițel și a venit. Sînt și Tătuțul lui, tătuț de copii, de ciini, de pisici, de porumbiei și de vrăbii, — și trebuie să fiu tată bun pentru toți.

Îi place să-i pui bărbia în palmă și mîna pe frunte, să-i stringi moale botul și să-i cînti le-gănat : „Hoțu mamei... Hoțu tatii... Băiatu... Mu-mosu...” simțitor la vorbele scîlcite, care se lipsesc de inima lui, ca un arcuș de o vioară, pe o română sentimentală. Cît l-ai dezmierda de mult, Hoțu vrea să-l mai dezmierzi, să-i spui tot felul de graiuri gîngăvite și peltice, numai să nu rămîie singur cu întunericul lui, prin care calcă de-abia, cu mare băgare de seamă, decînd a orbit.

În sufletul lui s-a petrecut catastrofa căderii din lumină în beznă, ca o scufundare. A zăcut un timp de boală, pînă ce i s-au scurs luminile ochilor detot, și a mai zăcut un timp de nedumerire, crezînd că nu a trecut încă noaptea, că a fost noaptea cea mai lungă din viața lui. Auzea glasul că-l chema, ca dintr-altă lume, dar nu înțelegea că lumea s-a despărțit pentru el în două, și că el a rămas numai în lumea cealaltă, care

aude și nu răspunde. Aștepta să se facă ziua pe lângă el. Ar fi voit să se scoale. Se ridica din culcuș, silindu-și ochii orbi, ca un om care s-ar deștepta prea devreme și iarăși ar adormi.

Cînd s-a desfăcut din somnul lui, a înțeles poate ceva, cu priceperea lui de cîine mic. A început să calce, cu sfiială, să nu cadă cumva într-un gol. Și-a dat seama că, dedesubtul piciorului pe care și-l duce înainte, se împărechia pămîntul cu groapa, și trăgea laba îndărăt, scoasă din spațiu. O ținea suspendată și iar și-o puneu ușor să calce. Apoi se întorcea pe sfert, pipăind să-și facă o altă potecă, și se lăsa pe brînci. Nerăbdător și consternat, se scula de zeci de ori de jos, ca să dibuie un drum prin întunericul lui, fără să știe că noi îl vedem chinuit, și nu-l putem ajuta. Simțindu-ne în apropierea lui, ar fi dat să se miște și nu putea.

O larmă de cîinărie a trezit pe Hoțu vechi în Hoțu zbîrlit, impetuos și gata de atac. Cu toate că mărunț, Hoțu e luptător și viteaz. A sărit din lada cu paie, sigur de puterile lui, ca și cum i se întorsese vederea, și s-a pomenit în mijlocul grădinii, ca un prost. Jurîmprejurul lui nu mai era nimic. A lătrat în deșert. Hărmălaia trecuse, și Bursuc, care nu-l mai văzuse de patru luni de iarnă, îi mirosea botul, ca unui necunoscut pe jumătate uitat, și-l mirosea și Hoțu, fără să-l zărească. Poate că atunci Hoțu a înțeles: de-acum înainte va trebui să stea între ai lui pe nevăzute. În iarba de mătase, el a rămas în picioare, împietrit ca de o revelație șoptită, absent dintre toți prietenii lui.

L-ai văzut?... Ar vrea să vie... Mă aude, întoarce urechea ca un surd care încearcă să priccăpă chiorș. Merge de luni întregi așa, cu

capul plecat, îngreuiat ca o buturugă, și nu mai eaută-n sus, cu ochii lui vioi de altădată în ochii mei, pe care s-a învățat să nu-i mai deslușească. De luni întregi merge pe întuneric, doarme pe întuneric, străbate grădina pe întuneric, răsturnat, cu picioarele-i scurte, de un bolovan, de un mușuroi. Se uită numai în pământ. Dă din coada lui stufoasă, bine legată de șira spinării și despicată frumos, de o cărare ca de pieptene, pornită din ceafa leonină, prin blană, pînă la vîrf.

Hoțu e trist. S-a resemnat.

C. DESPĂRTIRE

Eram în vacanță, la țară.

În gospodăria improvizată, ni s-a pripășit o cățea.

Ni s-a înfățișat a treia zi după debarcare, cochetînd, apropiindu-se cadentat și pieziș, cu o expresie a fizionomiei care semăna cu surîsul. E un ciine de țară românesc, din neamul oropsit : botul fin, de vulpe, gleznele dinapoi nervoase, căciula urechilor retezată din naștere, o cărare dreaptă de-a lungul spinării alege belșugul blănii de mijloc.

În douăzeci și patru de ore, decînd seoboriserăm din vagon, s-au ivit mai mulți solicitori, aparținînd varietăților de ciine din împrejurime. Ei se arătau la zăbrelele, ca factorul poștal, cunoscînd instinctiv inima noilor locuitori și, ceva mai puțin romantic, atrași de un mirîs de bucătărie nou. I-am fi primit bucuroși pe toți în gazdă, dacă insistența lor dură, și i-am fi adoptat pe toți. Ocu-

păm o gospodărie izolată, ca o acuarelă, cu iedele uscate peste hornul vetrei și marcată cu acel caracter de posomorire pe care îl poartă casele pustii, tipărit aproape sufletește, plumburiu, pe toate zidurile, pietrele, lemnăriile, în arbori ca și în pământ și chiar în țesătura luminii, ca pe ștofa veșmintelor minăstirești de utrenii și în cărțile de strană cu frăgezimile dizolvate. Lătratul unui ciine în aburul nopții ar fi stat bine rusticului nostru așezămint.

Au venit să se uite în curte ciini bătrâni, căței și cățelandri. Cel mai personal dintre dulăi, cu o zbircitură de om și de goril dedesubtul frunții, arbora o chică severă, de muzicant, îngrijită cu cosmetic, afectat, măsurat și pedant. El ar fi stat zece ore la zăbrele, cu condiția să nu-l invităm să intre, poftitor și năzuos deopotrivă. Ne îndreptăm spre poartă : el se scula în picioare ; o deschideam : pleca, depărtându-se ca un ins turburat. Cînd i se părea distanța suficientă, rămînea pîloc. Închideam poarta : se arăta la zăbrele. Această înaintare cu retrageri s-a petrecut de cîteva ori și s-ar fi putut repeta, după aprecierea noastră, un an și jumătate, cu aceeași sterilitate, fără să ajungem să vedem ciinele de aproape, fără să-l mîngîiem. Dar dacă noi îi eram indiferenți, cadourile noastre nu erau refuzate. El disprețuia sentimentul, însă căuta friptura, ca fetele contradictorii și fanteziste, preocupate de căsătorii opulente, — dificile, calculate și orgolioase, — care pierde de mai multe ori ceasul cel bun, și, în așteptarea unui doctor, a unui general sau a unui milionar, într-o noapte de călătorie cu vagonul de clasa treia, sînt violate, într-un hotel puturos, de către șofeurul domnului subprefect.

Un cățel cafeniu, lung cît un sul cu burtă, cu picioarele scurte și strimbe, ca niște roțile, și-a prezentat aerul lui de coropijniță, prostănac și ironic, zgarda și limba; o limbă imensă și spînzurată, pe care s-ar fi zis că a găsit-o pe drum și se duce cu ea să o mănînce. Era un simplu amator de porții suplimentare și nu se gîdea să ne fie de niciun ajutor: cîine de bani gata, proprietate a unui morar din vecinătate. Deprins să fie satisfăcut la comandă, el intra în bătătură fără să fie poftit, triumfător, ca o lingură de scos ciorba, cu coada-n sus și cu un cîrlig în vîrfurile cozii. Lătra imperativ o dată și tăcea o dată, și mai lătra o dată și mai tăcea o dată. Poate că și din pricina fuduliei lui nemotivate, poate că și din pricina stăpînului, cu care se aseamăna și pe care nu-l puteam suferi, cîinele mi-era antipatic. Ca să scap fără violență de vizitele lui, mi-a izbutit numai amenințarea. Ivindu-se încă o dată în curte, m-am aplecat repede la pămînt, ca și cum aș fi cules o piatră de jos. Aceste animale știu că pămîntul prezintă la suprafață fragmente vulcanice care pot sluji de proiectile. Vanitatea cîinelui-șopîrlă s-a prăbușit imediat. L-am văzut schimbînd automatic atitudinea eroică a cozii, l-am văzut luîndu-și coada subsuoară, ca și cum și-ar fi închis umbrela, și precipitîndu-se cu maximum de viteză, orbește, înapoi. Și l-am auzit răcnind în triluri de groază și de durere, parcă i-ar fi rămas coada la mine. Mă cunoaște. De cîte ori trec pe la moara lui, mă latră, mă înjură, păstrînd însă depărtarea la care jivina știe că piatra nu mai nimerește sigur.

Unui alt cîine, care ar fi voit să intre în raporturi cu mine, îi lipsea vremea ca să înceapă. Blana lui bălană suferea de o perpetuă mîncă-

rime de purici. Abia sosit, el se și învîrtea, se încovoia în loc, și gura lui, rînjită ca o mașină de tuns, pornea de-a lungul spinării, pînă la coadă, pe care de-așijderi o meliță amănunțit, ca un mănunchi de cînepă aspră. Sau, îmboldit de puricile ce-i înțepa șezutul, cădea paralizat pe unul din șolduri și nu ieșea biruitor decît ca să intre în luptă cu puricile următor. Cu toată mila inspirată de acest boem, neliniștit de purici și innăbușit de mîncărimi, ca un profet de idealuri, a trebuit să renunțăm la el, cugetul lui fiind mereu distrat, și tortura lui, iremediabilă, tîrîndu-l dincolo de poarta noastră, dincolo de scopul în dreptul căruia se oprea o secundă.

Nu ne-am putut împrieteni nici cu aerul de fată-mare tristă al unui ogar corcit, uscat ca o prăjină. Capul lui aparținea altui animal, și coada lui de mizerie, — un deget negru, de cincisprezece falange, — atîrna ca o sfoară cu noduri și coinac. Singur pieptul, proeminent, lingă deosebita concavitate caracteristică a pîntecului, aducea aminte răsădită, din care aproximativ el se trăgea, ca un corset scump, luat la purtare în mahala, după ce cucoana l-a lepădat. Nimic nu pare mai odios ca o corcitură fizică sau intelectuală, care neputîndu-se exprima individual, ci numai imitativ, servește, cu emfaza pieptului sau cu linia cozii, sila că-ți aduci aminte și compari. Ogarul din satul nostru aducea cu părinții lui depărtați, ca acei copii nefericiți, destinați ospiciului sau penitenciarului, concepuți la un ceas de sinistră beție a boierului, în pivniță sau în privată, cu femeia mută, căpie sau cocoșată, care spală vasele la bucătărie. Ogarul semăna leit chiar cu un conferențiar de filosofie mistic, pe

care îl cunoșteam ; mi se părea că este însăș pro-
genitura lui directă, și nu-mi era plăcut ca fiul
filosofului să-mi servească de cîine, să-mi lingă
farfuriile și să se joace cu copiii mei.

„Fetița“ însă a fost imediat și unanim acceptată.
Spontan, am numit-o cu toții Fetița, în suvenirea
unei cățele grațioase și inteligente, care ne-a
murit. Genul avea, schematic, stilul primei Fetițe.
Aceeaș ondulare de umeri, aceleași ritmuri de
temperament. Întinzînd mîinile, mici cît niște
crăițe, copiii, căteaua veni la ei intimidată, pudică
și gingășe, ca subț o binecuvîntare de îngeri vii.
Ea înțelese numaidecît ce i se cerea. Veni la fie-
care din noi, ne spuse ceva tăcut și emoționant,
se opri în fiecare odaie, stete în mijlocul ogrăzii.
Apoi luă în primire proprietatea, inspectînd-o în
toate ungherele, grădina, livada, șura, podurile,
grajdul. Lătratul ei inaugural se auzi rostit sonor
în încăperile goale. În treacăt, se cunosc, pe
gunoi, cu găinile. Cercetă de jurîmprejur vaca
negricioasă, delicat încornorată, cu cinci robinete
trandafirii la pulpă. Avu o mirare dînd cu ochii
de vițel — puiul cu fruntea frizată, cu pielea de
căprioară și cu botul mînjit cu lapte, desfătat de
copii, incert pe picioare și inocent. Singurul per-
sonagiu pe care nu l-a înțeles nici pînă azi, a
fost măgarul.

O săptămîină mai tîrziu, Fetița dete naștere, în
fin, la șapte căței botoși, scurți ca niște cîrțiți.
Activitatea mamei se împărechia cu vigilența
caraulei. De două, de trei ori pe oră căteaua face
și acum înconjurul gospodăriei, se asigură că pa-
sările și vitele dorm, și stăruie să capete convin-
geri în privința copiilor noștri. Îndată ce unul din
ei se trezește, fugărit în vis, Fetița iscodește pe

subt ferestre. Cîtă vreme a trebuit unei măsele să străpungă gingia copilului mai mic, căteaua, ca un infirmier pregătit, a stat de pază pe prag.

Cad frunzele și plouă, fumurile încep să se ridice din coșurile așezate ca niște morminte pe case. Noaptea vine devreme, locuitorii gospodăriei trebuie să plece. Încă nu s-au închis cuferele și geamantanele : familia caută o soluție : viitorul Fetei și al căteilor ei. Copiii sînt de părere să facem un tren cu opt vagoane mici, învelite cu vată, pentru cîini, și să-l agățăm de trenul mare. Părerea proprietarului nostru este să aruncăm căteii și să năpustim căteaua în gospodăria pustie, dacă nu vrem să-i tragă el o bătaie și să o si-lească să fugă. Să o luăm cu noi, acasă, nu se poate, și să plecăm fără ea ni-i cu neputință. Cînd va sufla vîntul, de iarnă, prin obloanele noastre, copiii ne vor întreba ce face Fetea... În tăcere, ne gîndim la crima noastră și nu sîntem în stare să făptuim.

O despărțire întristează sfîrșitul toamnei. Copacii se scutură pe acoperișul nostru de țigla neagră, ca peste o gară mică, depărtată în cîmpie. Un tren cu păpuși, peronul plin cu păpuși, care plîng în batiste mici de mătase, parfumate cu lămîiță. Un orologiu de zahăr bate minutele de ciocolată. Oștează și hamalii... La picioarele noastre stă culcată pe covor căteaua, cu șapte cîini prinși de ciorchinul țîțelor ei negre. Are încredere în cinstea și omenia noastră. Sufletul ei senin nu se îndoiește.

Mai stăm o zi...

PAPUC

Motanul Papuc, poate că cel dintîi din neamul lui de jaguari degenerați pînă la prinderea șoarecilor domestici, suferă de strabism. Privirea lui șasăie, orientată anapoda, îi dă un aspect ciudat și o autoritate de gravură chineză. Pestriț ca un șal și ros ca un ghiozdan, în toate colțurile, — la bot, la ceafă, la genunchi și în vîrfurile urechilor, — discret și taciturn, el își petrece timpul, construit pe marginea mesei rotunde, ca un animal decorativ, și examinează viața apartamentului chiorîș.

Infirmitatea lui se traduce, credem, prin dificultăți de văz și printr-o nevoie monastică de nemișcare și tăcere. Capul lui imprudent se ciocnește ca un pumn de picioarele mesei, de scaune și de geamuri, și se pare că Papuc vede cîteva ore mai clar și cîteva ore mai puțin. Miștele îl admiră mult mai puțin decît noi, și de cîte ori iese din casă, el e victima unui fapt divers regretabil, condus de o pisică sau de un cotoi agresiv.

Cunoscut printre miștele din cartier ca pisoiul prost al mahalalei, cu Papuc s-au suprimat formele și nuanțele care se succed între întîlnire și bătaie. Niciun adversar nu mai găsește util să se imobilizeze la o distanță de atac față de el. Dialogul a fost suprimat; ocară miorlăitului, care durează între doi luptători pe casă o jumătate de noapte, nu mai e necesară. Nimeni nu mai are nimic să-i spuie, și toți de-a dreptul la căile de fapt, repezindu-se, înșfăcînd spinarea, rupînd cerbicea și trîntind în dreapta și stînga, alternativ și sonor, capul trist al lui Papuc.

Pe toată fața pământului, Papuc, părăsit de toți, are un singur apărător, pe stăpînul lui, și sigur de această unică însă eficace ocrotire, înaintea chiar de-a fi simțit maseaua dușmanului după ceafă sau laba cu cinci unde în cojoc, el dă un strigăt deznădăduit, care, ieșind din accentul vocal normal al pisicii, conține jalea unui prunc atacat de hienă. În scris, apelul lui ar putea fi reprodus cu cîteva silabe vorbite, la lectură, din gîtlej și cu gura căscată : Aoa, Oaoa, Ioaoa, Oiaio, Ieioieioe.

Numaidecît, stăpînul erumpe cu geamurile deschise brusc înafară, producînd o panică și un tumult pe acoperiș, al cotoilor, care fug ; sau se aruncă în curte cu o stinghie cu care izbește într-un coteț de cîteva ori, alarmînd pisicăria. „Papuc !“ cheamă stăpînul, — și Papuc sosește răspunzînd : „Mirolau“, ceea ce înseamnă și : „Mulțumesc“, și : „Am mai scăpat o dată“, și : „Viu imediat“. Poate că pisoii procedează cu Papuc sumar și din pricină că-l știu protejat neobișnuit de sistematic, în dorința de a-i trage bătaia pe care niciodată n-au dus-o la capăt, și de cele mai multe ori nici n-au început-o, înaintea de a se produce marele tîmbălău de geamuri, de tinichele lovite, de bulgări și de voci injurioase. În ajutorul lui Papuc, amenințat cu tăvăleala, sar cîteodată toți părtașii familiei stăpînului, și servitorii, fiecare cu ce se găsește în mînă, — un vătrai, un clește, o mătură, un baston, — și orchestra care izbucnește, cu alai de vînătoare, înspăimîntă urechea cotoșmanilor adunați, ca niște lași, zece pe unul, și acela chior, cu un zgomot haotic de meteori dezlănțuiți.

Nimeni nu se deprinde cu infirmitatea lui, și nici Papuc. El crede că, orișicum, inima lui caldă

și pasiunea naivă de a mîngîia farmecile îndrăgostite ale unei speranțe vor găsi, dacă nu azi, miine, o corespondență zadarnic visată și căutată.

— Papuc, Papuc ! resemnează-te o dată pentru todeauna și rămii lingă sobă, unde ochiul stăpînului tău cu barbișon, se ridică uneori de pe hîrtii, la tine, și surîde blăjin ochilor tăi încrucșați.

IDILA

M-am apropiat nesimțit de gard, unde auzeam un mîrmur de răsfățare, și m-am uitat pe gaura unui nod căzut din uluci. Idila era în plină desfășurare și alesese locul potrivit pentru taina ei, nebănuită, în buruienile mari dintre salcîmi. Nu trece nimeni prin bozii, și chiar de ar fi trecut cineva, nu se putea vedea nimic.

O femeie bătrînă, bunica lui, și un băiat de vreo patru ani. Au căutat amîndoi timpul și locul, ca să-și ia fiecare din ei o porție de fericire. Femeia mi-e cunoscută : o bunică mică, îmbrăcată într-o fărîmă de cojoc, fără mîneci, ca bondița bucovinească. De cîte ori copiii mei, care acum sînt mari, o domnișoară și un domnișor, dau prin fața casei unde stă ea, bunica se desprinde, la ducere și întoarcere, din peticul ei de grădină, și le iese în mijlocul străzii înaintea. Le ia obrazul între palme, îi sărută pe ochi și le urează, după timp, noroc, poftă-bună, noapte-bună... Și le zice bătrînește : „Mîncea-i-ar mama să-i mănînce !“ și se uită după ei, pînă ce pier într-o sită de colb.

— Buni copii, ajută-i Dumnezeu ! zice în surdină bunica.

Cînd lipsește din drum, le lipsește și copiilor ceva. Întîmpinarea cu o vorbă bună, dimineata, face bine la suflet. Cei care se scoală și înjură, umblă și înjură, muncesc și înjură, sînt năpăstuiți dimpreună cu toți ai lor. Lucrul bun se face cu cîntece și voie-bună.

— Ieri nu te-am văzut, îi zice fata, și mi-a părut rău.

— Am întîrziat la piine, bată-o-ar focul.

Incidentul se lichidează cu sărutările rămase din ajun.

Am stat de partea buruienilor mele, pitit în iarbă, pentru ca băbuța și nepotul ei să știe că nu-i vede om. Afară de Dumnezeu, care se juca și el prin albaștrimi cu niște fulgi de nori pe undeva.

Copilul, cu picioarele goale, cu o cămașă scurtă, de sub cară se zărea ghinda lui trandafirie, se da cîțiva pași îndărăt de locul unde-l aștepta bunica și se întorcea furios, ca să o prăpădească, făcînd pe uritul, deschizînd o gură mare și spectindu-se a luptă, dar rizînd cu hohot, pecit ajungea mai aproape de ea. Gropițele din bărbia grasă și din bucălarea gurii, ochii albaștri și risul lui dădeau o imagine adevărată de înger lăsat de norii albi ai lui Dumnezeu prin bălării.

Bunica se apăra din răspuțeri. Ori voia să fugă, să nu o ajungă balaurul, ori umbla să-l împuște cu un vrej de dovleac, ori se împotriva, hotărîtă să-l sfărîme bucățele, să nu mai rămînă din el nici atîtica, — îl amenința maica-mare, arătînd cît un purice între două unghii.

Dar tragedia se isprăvea, căzînd copilul cu brațele deschise în brațele și în poala bunichii. El se culca acolo cu burta lui albă în sus, știind ce urmează, că mai făcuse așa de cîteva zeci de ori, decînd îi spionam de după zaplaz, și, ostenit de mîngieri, sta nițel să se odihnească și începea din nou.

Atunci auzeam :

— Hai, purceluș... pupă-mă, purceluș... ia-mă de git, purceluș...

ALBA

Penița se-nvărcă în ortografie și ar trebui readus pentru susceptibilitățile ei semnul chirilic. Dacă scrie mîța, ochiul citește *a*, iar circumflexul pe un *i* dă ochiului miță : ochiul obsedat de etimologii și litera pură nu se poate lepăda de reminiscențe. A latin și I latin rîgiie și sughit în circumflex.

Dar, orișicum, pisica e albă, din virful cozii în virful unghiilor, albă de jurîmprejur și peste tot albă, ca tibișirul. Între toate pisicile și-n toată lumea ogradei, Alba e o personalitate. Numai porumbielul cu coada rotată, la care se uită, ca la un coleg, mai mult ca la ceilalți, e alb ca Ducea. Îl vede că-și ia zborul, din fereastră, și că se întoarce după o spirală prin aer. Poate că-l admiră. Am auzit-o spuindu-i ceva, abia perceptibil. Bagă de seamă : vrea să-l mănînce ! Nu-i cu puțință alb pe alb : există o solidaritate a culorii...

Echilibrul acestui exemplar definitiv de mîță, descoperit pe maidanul unde fusese aruncat într-o noapte de frig, puțin mai mare ca un ou, te lasă

confuz și visător, ca o stea cu pîlpiirea misterioasă din ungherul depărtat, în care răsare pe neștiute. Un contur de fioare cu amănuntele stilizate pînă la fir, ocolește simetriile caligrafiate. Picioarele fine sînt puternice, și labelle de catifea viguroase. Grumazul elastic nu putea să fie nici mai lung, nici mai subțire, nici mai scurt, fără să strice ceva. Spinarea ondulată și coada groasă, înrădăcinată nervos, șerpuiesc în mișcarea umbletului, după un ritm elegant. Nimic nu-i improvizat și nedeslușit în extraordinarul animal, leneș ca noaptea, agil ca o săgeată și zvelt. Ochii sînt de aur adevărat, și fața, suavă, e limpede și senină. Ptui ! bătu-te-ar norocul !

Și cîte detalii, migălos îmbinate pe fericitele tipare ale perfecțiunii, n-are, centimetru cu centimetru, portretul și giuvaerul gurii, scris cu nasul alături, ca două litere ornate. Desinată cu o linie trandafirie, sucită cu meșteșuguri de filigran, buza singură poate să preocupe idealul de expresie al unui artist o viață, ca zîmbetul Giocondei animat de pensula lui Da Vinci. Îi examinezi punctele care trădează mecanismul infirmităților inexorabile ale naturii, conștientă că trebuie să le ascundă slăbiciunea și accesul : totul e închis și cusut cu cheotori de mătase, lucrate meticulos ca petalele învelite ale ciorchinilor albi de salcîm.

Nobila făptură m-a vizitat în zorii zilei, și-mă dă bună-dimineața, torcîndu-și rugăciunea murmurată, cu privirile în căutătura mea. E ca o statuie, scoborită din piatra ei, și, animată de un spirit subtil, nu suferă să-și vadă pe unul din prietenii casei furat de o carte sau de un condei. În privința asta pisica are intuiții exacte și nu greșește prea mult : omul e falsificat și superficial, refuzînd să se supuie destinului îngust și căutînd

o scăpare în cotetul cu cărți și în moara de vorbe goale a tipografiei.

De mai multe ori, am înlăturat-o cu blindețe :

— Du-te, Alba ; te așteaptă-n iarbă un șoarice glumeț, ca să se joace cu mustățile tale, zbirlite ca spicul de grâu... Du-te că te caută porumbielul, să te ciugulească de purici... I-auzi, la bucătărie se ascut cuțitele... Nici nu știi câtămai peștele spin-tecat își dăruiește matele la mițe...

Nu vrea să plece, orice i-aș făgădui. S-a hotărit... O săritură o aduce pe masa cu cărți.

— Nătărăuie, nu mă vezi ? M-am gătit cu o blană și mai albă, mi-am lustruit unghiile pentru tine și mi-am pus ochii de rubin.

FEMEIE ÎN GALBEN, CU BERBEC

Epistolă către Timotei

Pentru situarea subiectului în tablou trebuie precizat raportul dintre femeia zveltă, îmbrăcată în galben de morcov, și miel. Nu l-am numit de la început, pentru că subiectul implică sex, și ne-am ferit de diminutivul „berbecuț”, pentru că ne displace și pentru că e rimă la „drăguț”. Diminutivul e cuvântul înmuiat în dulceață zaharisită și prezintă facilități neliterare, de fetiță prostuță și de cavalier palid.

Un berbec mic e tot un berbec ; „berbecuțul” e de vată, înfășurat cu foiță de mătase, în surprizele oului de Paști, jumătate ciocolată și jumătate noroi, încins diagonal cu panglici.

Vasăzică, Timotei, o femeie în capotă galbenă avea un berbec, rămas de la o stînă, în ziua în

care fusese fătăt în dreptul grădinii. Neavînd copă ea îl luase de la baciul din Teleorman, care va umbla toată vara cu oile și cu măgarul lui după iarbă, pînă la Borcea, și nu se întoarce decît după seceriș, cînd cîmpurile slobode primesc turmele innapoi. Și-l iubea ca ochii din cap, hrănit cu lapte de vacă, giugiulit și înflorit cu funte roșii, pentru deochi. Un clopoțel își sună limba de sticlete la gîtul agnețului alb și creț. Poate că singurul cusur al mielului nevinovat era căcărea, un cuvînt neobișnuit în graiul de salon din pricină că e fără diminutiv. O domnișoară i-ar fi zis odată mazăre, pentru că mazărea seamănă cu duiosul excrement de mielușea, dar nimeni nu a înțeles sensul lui de arpacaș. Însă considerat în sineș, cusurul avea o însușire bună, că putea să fie măturat cu alicele, fără urmă.

De multă vreme, în trei luni de viață, berbecul i se urîse cu închisoarea desfătătoare a stăpînelui, femeia în galben, și proiecta în capul lui cu două cucuie boante o evadare, care de trei ori a dat greș, iar a patra oară a izbutit. Printre fustele galbene ale femeii din tablou, berbecul a scăpat pe poarta de zăbrele, sărind ca iezi de vîrsta lui și mai șireți, de cîteva sute de ori. El sărea dintr-o bucată, ca un porțelan de Copenhaga și cum sar în basoreliefurile antice caii, cu două picioare odată, împinși de picioarele de dinapoi. Numai Napoleon se asemana, la saltul lui întepenit pe armăsar, cu berbecul femeii în galben. La o panoramă de tragere în țintă, de acum patruzeci de ani, unde copiii își exersau preciziunile geometrice și balistice ale unui ochi închis, dacă puteai să izbești cu glonțul bumbul porții unei cetăți de tinichea, se auzea un clinchet, apoi o muzică și o

tobă, porțile se dădeau de păreți și ieșea, innaintînd pînă la țintaș, împăratul călare, complimen-tînd rigizi, calul și călărețul, publicul trăgător, și pivotînd pe un cui cu bielă din pîntecul animalului găurit.

Berbecul ingrat și-a uitat femeia în galben în cea dintîi cîmpie de trifoi, unde, pînă la nasul lui turtit, veneau mirodeniile stînelor depărtate și ale oierilor, care, printr-o îndelungată viețuire cu oile și cu cașul lor, le capătă miròsul, ca englezii la Bombay limba indiană și cearșafurile naționale. Iar femeia în galben și-a lăsat poarta și casa deschisă și, deznădăjduită, a urmat după berbec. Neapucînd să-și ia în vîrfurile picioarelor goale măcar papucii, tălpile grăbite și gleznele ei subțiri, de mahalagioaică frumoasă, au trebuit să se rupă de bulgări și de mărăcini, pînă ce femeia în galben a dat de berbec.

El fugea cu ochii micșorați ironic, ca după un vînat nevăzut, căutîndu-și odaia, de care fusese despărțit. Cînd ajunseră la noi, în Chanaan, femeia în galben era istovită. Ea se ruga de berbecul care nu voia să priceapă mîngîierea și durerea ome-nească. Pășea tiptil, cu brațele întinse pe din dosul mielului oprit la o saladă, și șoapta ei îi spunea cît îl iubește și că inima ei nu mai poate răbda să trăiască fără el. Dacă ar fi avut un ochi la spate, berbecul n-ar fi văzut mai bine și mai exact. În secunda în care brațele ei însetate credeau că l-au cuprins, berbecul îi sărise mai departe, ca o lă-custă. Și batjocura ochilor sporea cu zeflemeaua jignitoare a căcărezei, aruncată ca un pachet de capere negre desfăcut. Coada frizată, și cu un puf de panglici la vîrf, tremura satisfăcută.

— Femeie în galben ! vino și te odihnește puțin. Iată, din puțul lui Abraham îți voi scoate un ur-

cior de apă rece, și din pomul de alături voi rupe pentru gura ta o smochină cu mîzga de miere. Lasă berbecii mici să pască și să-și vadă de drum, și rămi să mulgi oile mele și să te joci cu mieii mei. Sînt tot atît de plăcuți ca și berbecul tău țicnit, și, pe deasupra, la noi, ai și pe baci lîngă miel. Nu vrei să-ți cînte oierul cu cavatul sau să-ți sufle din fluier ?

Femeia în galben, nemaiputînd să umble pe picioarele-i frînte, păsea ca broasca după berbec și se ruga mereu de el, ca de un domnișor. Pe toate hotarele Chanaanului nostru s-a văzut trupul ei îndoit, cu șoldurile pline și cu mijlocul lung, de leoaică, pînă la scăpătatul portocaliu, și haina ei galbenă, lungă, s-a tot sfîșiat de buruieniste și ghimpi. Se întuneca, și genunchii ei mai cotrobăiau la marginile luminii, iscată pe albia pîriului cu sălcii. Berbecul trecuse demult în altă lume, prin bezna cîmpului fără sfîrșit.

Genunchii și palmele pe care se tîrîse femeia în galben, au strivit în drumul ei căpșunile și sparanghelul și au frămîntat salada, rămasă ca niște șomoioage murdare de cîrpă. Tocmai pe la miezul-noapții, veneau călări niște soldați cu sulii. Cailor au trecut, atît fugeau de sus, peste bordeiele și clăile noastre de fin. Și-i urmărea un fulger de mai de sus, și despica din cînd în cînd, ca să-i zărească fugind, cerul, plin prin zarea crăpată, mai departe, de un bici de foc. Clopote multe, strigăte multe.

— Da' bine, ciobane, asta-i noaptea Învierii ! De ce n-ai spus nimic, tu care umbli cu zodiile și te joci de-a crugul anului și de-a Pascalia ?

— Și-o fi găsit Smaranda berbecul ?

LUNA-PARK

Simțindu-se concurate mie la sută, teatrele lirice, de dramă și comedie au închis la timp. Singur varietelul rezistă, naturii, din toate artele, repugnându-i meșteșugul scabros al porcăriei și caricaturizarea actului sincer și naiv, exploatat verbal pentru veselia stupidă. Încolo, natura bate toate dibăciile și rușinează toate performanțele, cu artiști născuți miliarde pe oră și înzestrați spontan cu darurile acrobației și vitezei. Piciorul are geniu și fenomenalitate. Cît privește costumele, croiala, culorile, bogăția și rafinamentul lor, ea reprezintă o garderobă, o perucărie și un depozit de farduri, cu neputință de căpătat în comerț. Izbucesc de pretutindeni și gratuit, cu o amploare și o risipă dezesperantă pentru artele, științele și esteticile omenești reunite, clasice, simbolice, moderniste și imprevizioniste laolaltă.

Pe un metru de pământ cu iarbă, miracolele se succed rapide și scînteietoare : între fluturile mascat, omida de catifele giuvaerizate și lăcusta cu capul bont, de motan lest, joacă în ape și străluciri actorii și actrițele moleculare, și în vreme ce artiștii sar și fac tumba peste boabele de mărgăritar de rouă, trece în aer trombonul gros al cărăbușului-rinocer, prevăzut în creștetul nasului cu un corn fioros și inutil. Toba lui se întrerupe spartă de un părete.

Greierii în uniformă neagră și greierile blonde se joacă de-a capra, ca niște clovni muzicali. Într-un mușuroi de o sută e zarvă și păruială pentru o figură inexact executată, și totul se reia de la început, lingă fioarea de mușcată împăduchiată de mucegaiuri mobile verzi. Și s-a făcut tăcere : vin

scarabeii cu motor, o escadrilă. Jos, broaștele, cu ochii ridicați la luna becului electric, înghit, de o oră, întreaga recoltă a luminii, care fulgeră și paralizează viermii întraripați. Beregata lor lată, de piele de portofel, bate de activitate, și mița, care ar voi să se joace cu obiectul de marochinerie vie, șovăie să puie laba pe rece, covârșită de fiori.

Furnicile ? dorm în lagăre fortificate. Albinele ? visează o miere cu gustul pentru pliscurile fine, de dălii piperate cu o nuanță de crăiță.

Am inaugurat circul universal : Luna-Park. E lună într-adevăr, dar albinele ei îngheață pe fața de masă albă, arena, în care încep să intre val-vîrtej, numerile sensaționale. Din burlan, pe vîntrele diafane de super-fir, construite din super-mătase, atîrnă regele echilibriștilor, gros ca buricul degetului mare și cu picioare de schelet. Un gust particular îl face să prefere musca, musca vinată și albastră, supărătoarea imitație minoră a columbei și a vulturului, special destinată deșeului naturii vertebrate, exterminată cu lăcomie.

Una, două, trei ! Pofțiți : Domnișoarele cu văluri străvezii, de logodnice pudice și pure, au intrat în circ. Sînt șapte purtătoare de candelă, și gamba lor fine abia deplasează povara de atlazuri și crepurile de zaimf. Iată insecta-brotac, insecta-cal, insecta-pește, insecta-elefant. Tiparele vieții se repetă transpuse în reguli și elemente și micșorate după scumpetea materialelor prime. Aci, avem de-a face cu o colaborare a stelelor cu florile. Dincolo, azurul e amestecat cu sideful, pielea periei îmbracă un șarpe de trei milimetri, girafa insectelor e degbizată cu polen. Unele innaintează comic, pe laturi, altele cunosc singura mișcare de-a-ndaratele sau se dau numai peste cap toată viața : un secol și jumătate : nouăzeci de minute... Arena nu mai

incapace. Publicul se îmbulzește cu figuranții ; zeci și sute de semînții și popoare s-au prezentat să ne placă, aplaudate entuziast.

Pînă acum, o singură formă se ascunde : insecta cu două picioare, o copie de cinci centigrame a omului, aproapele nostru. Îl așteptăm la Luna-Park, să-l prindem sub un pahar de rachiu.

LUX PERPETUUM...

Printre insectele împinse în lumina lămpii, zburdalnice, pasionate și nebune, se ivește una, liniștită și gravă. Cine poate ști dacă are un nume acest gîndac simpatic, mărunț cît oul de furnică, țestos și cafeniu ? El ne vizitează destul de rar, chiar în luna fierbinte din iulie, cînd pe gura ferestrii deschise năvălesc din negrul cuptor al nopții, animate virtuteți de vietăți și larve.

Îl găsești pe masă, cu mătasea arîpii strînsă pe trei sferturi, sub platoșa din spinare, și lăsîndu-și un căpătîi să atîrne cocoloșit. E o insectă gînditoare. Capul mare și osos e al unei făpturi încă păținate, cu creștetul pătrat. E orb, ori și-a închis ochii în niște pleoape inexprimate ? Cugetă, sau se roagă în antierul lui de șiac ?

Ca să-l feresc de primejdia de-a fi strivit cu o carte, cu o mișcare, dintr-o greșeală, îl împing cu marginea unei foi de hîrtie, subțire ca o ață albă, încet, mai interior. Nu i-am schimbat întru nimic atitudinea de prunc înfășat, ca și cum nici nu l-aș fi atins.

Fără motiv aparent, spinarea lui cafenie s-a decolorat subit, degradată cu o nuanță. Gîndacul a

murit ! Cred că a murit de melancolie și nu de o durere ; de melancolia delicată de-a fi fost atins de mină de om.

Și i-am făcut gîndacului meu ciudat, întodeauna, o înmormîntare demnă de sentimentul lui. Cu foaia de hîrtie albă, cu care fără să știu l-am ucis, îl iau și-l duc la fereastră și-l scobor în cripta tot atît de misterioasă ca și defunctul meu necunoscut tovarăș, a unei roșii flori de garoafă.

În dreptul mormîntului de cuișoară al ființei care s-a stins, arde alb încremenitul în argint luceafăr.

PICĂTURA

Binecuvîntatu-le strop din ceruri, te așteaptă de o lună de zile țara însetoșată. Arătura în agonie, pășunea moartă, vitele cu coarnele în țărînă, oile triste, omul deznădăjduit, sau înviorat. Amestecă-te cu bobul de grîu încolțit, cu sudoarea plugarului, cu lacrima femeii muncite, și rodește spicele ieșite din aceste farmece adunate împreună. Viața s-a trezit deodată din cenușe. Și ochii cîinilor au căpătat o nouă căutătură.

O schiță de vînt răsfoiește copacii, cu un zgomot dulce de mătăsuri. E veselă frunza și spune ceva. Ieri au cîntat mierlele pînă-n asfințit, și, noaptea, privighetorile grădinii. Auzi ?... S-a trezit și cucul, iarăș s-a ivit între ramuri pasărea galbenă, de aur, ca un procovăț cu aripi de fir cusut cu acul domnițelor din vremea lui Dositei. Ea umblă din pom în pom, în căutarea potirului mistic, pe care să-l acopere cu penele desfăcute. În

patru ani de zbor rătăcit, prin toată lumea, decind nu s-a mai arătat, s-a întors, să-l caute tot la noi, unde liturghia nemaiisprăvită ține de cincizeci de ani, pentru pogorîre pe pîinea trudei și pe vinul din vinele noastre, dăruit, a columbei pure, a Sfîntului Duh.

Ce-mi cereți voi, vrăbii din vișinul subt care ci-tesc în zodii cu creionul ? Ploaia și așternuturile de soare v-au făcut guralive. Cite din voi mai tră-iesc, de sînteți încă atît de multe ? Credincioase cuibului vostru, voi nu vă duceți în țările calde și nu vă lăsați patria pustie. Voi rămîneți cu noi, să suferiți cu noi, să înghețați cu noi, să vă zbateți ca noi, să muriți ca noi. Cînd se întorc frumoasele călătore la griul românesc, să ne povestească de fericitele lor absențe sătule, de ce nu le alungați îndărăt, să rămînă acolo, dacă n-au fost în stare să stea pe loc, să răspundă de negură și furtună laolaltă cu noi ?

Altădată, v-am rînduit străchinile cu mei în pridvoare, în fiecă zi de două ori. Nu mîi are taica sămîntă și nu s-a mai făcut. Au degerat și gîngăniile puricate la subsuoara crăcilor cojoase. Ce-mi cereți ? Ce să vă dau ? Vorbe ? Îacâte-le destule și de prisos. E flămînd și Baciul, cu pasul incetinit, cu laba lui, odinioară puternică, șovăi-toare. Mă doare să văd că răbdați cît și mine. Dar a plouat, și de un strop de ploaie atîrnă cîtă-mai tot pămîntul și cîtămai toată omenirea, de un strop de ploaie, de un bob de grîu, de un grăunte de porumb... asta e și gîndul și scrisul și cititul și cartea și știința și veacul, — atît cît ții pe palmă : o lacrimă, o boabă de sudoare, o picătură de ploaie... Mai rămîne ceva, omule nesățios și fudul ? O picătură de sînge.

OUĂLE

Cînd se întoarce Măicuța de la găini, și numără ouăle pe masa învelită cu o față de cînepă groasă, e o sărbătoare. De le-ar fi scos din cer așa de frumoase, bucuria ei n-ar fi mai îngerească. În coșul de răchită rotund, adus pe sus și jucat în palmă, stau grămadă cîte cincisprezece, douăzeci, treizeci dē ovale de faianță. Găinile albe le dau albe ; galbenele și roșiaticile : ca fildeşul și pestrițe.

— Țsta e al Boghetei ! fac prinsoare. Îl cunosc după picățele ! strigă Măicuța. Cestălalt e al Coțofenei. (Avem o găină coțofană...) Pe astea le-au făcut picherile...

Măicuța nu și-a stricat graiul de-acasă într-atîta încît să-i zică picherei bibilică și picheroiului bibiloi.

— Fetele mării ! cum se îngrijesc ele să nu dăm bani pe ouă, de Paști. Dacă ești, Baruțule, cuminte, o să roșesc pentru tine unul, ca să le spargi pe toate.

Într-un coș, deasupra, iacă un ou de patru ori mai mare decît celelalte.

— Ce-i cu ăsta ?

Familia e în dreptul ei să fie mișcată. Crezînd că avea un gîscan și căutîndu-i o păreche vrednică de obirșiile lui occidentale, ginerele s-a dovedit gîscă. Strigîndu-l Costache, și el răspunzînd la numele de Costache bucuros, acum o să-i trebuiască numele schimbat. E tot atît de greu să-l treci dintr-un nume într-altul, ca pe creștin să-l lepezi de legea lui și să-l faci papistaș... La noi în casă

nu se taie viețuitoarele : gîscanul e om, cîinii sînt oameni, oameni sînt și cotoșmanii.

— Știți ce să facem ? Să-i zicem tot Costache ! a hotărît Barutu.

Boghiata e o găină cu pălăria trasă pe ochi, peste un bariș, ca o beretă ciufulită, tricotată mărunt pînă la cioc. Ca să zărească puțin, ea trebuie să caute pieziș, să cerceteze de aproape, cum zice Măicuța, ca o „nioapă“, cu o sfîntenie încremenită a uitării de domnișoară farmacistă... Foarfeca încovoiată îi tunde ea cu băgare de seamă ochii de jurîmprejur, acoperiți cu barbă, o dată pe săptămînă, dar nu izbutește să biruie năvala.

Picuța neagră dă oul cel mai glumeț, mărunțică și de neam pitic. Bărbatul ei, plin de nazuri și cîrcotaș, e puricile neastîmpărat al cîrdului de găini, mic cît pumnul și necredincios, dar ibovnic înfumurat al marilor mătuși înfoiate, cu patru fuste la crinolină. Are o pană-n coadă de douăzeci de ori mai lungă decît el întreg, o creastă roșie-aprinsă și harțag. Pune pe fugă corciturile vestite, de viță nobilă uriașe, orpingtoni și brahma, cocoși molii, ventriloci, și-i de temperament publicitar. După ce și-a scos dușmanul din ceea ce i se pare circumscripția lui, piticul se lungește din picioare, bate din aripi, se proslăvește și face evenimentul cunoscut, aruncînd în văzduh o proclamație trîmbițată. Niță din Vlașca, un dulău de cocoș, care ne-a venit de pe la Videle, i-ar fi scos ochii și mațele demult, fără o pază severă. Fanfaronada marsiliează a domnișorului scoate din fire vlăjganul, învățat cu personaje deplene, cu bivoli și berbecii de-acasă.

„Madam Anescu“ e-o găină anemică, palidă, ca o profesoară nemțoiacă, iar mahalagioaica durdulia, cu cațaveică și-n tîrlig, e „Cucoana Sultana“.

Sărbătoarea ouălor cotidiană s-a potrivit cu floarea vișinilor, adunate în buchete mari date-n leagăn, înaintea și-napoi, de vînt, cu frînghia de rufe, peșchirele, cu năframele și șervetele, steaguri prinse între catarge de prăjini.

Am vroi să ne deprindem fără emoții cu prezența ouălor în gospodărie, cu fabricarea lor în serie ; să nu ne tulbure forma și substanța. Am vroi și noi să cuprindem aceste miracole cu gălbenuș în mărfurile alimentare. Regularitatea predestinată a elipsei, cutia ei rotundă, de piatră transparentă, căptușeala de mătase și catifea fragilă, totul lucrat cu meșteșugul secret din întocmirea gingășei petale, al subtilului polen, al parfumeilor, sînt de-o seamă, pentru uimirea și temerea noastră de nevăzut, cu giuvaerele de lumină ale ochilor tăi, fiică a Maicii Fecioare, pensulați cu safir.

Cîteodată, Măicuța descoperă pe undeva, într-un loc ascuns, o puzderie de ouă. Strigătul imprudent al tăinuitoriei, satisfăcută că-și adună comoră, o trădează.

— O să rămîie Picuța, zice Măicuța, cu gura căscată, miine, cînd n-o să le mai găsească unde și le-a pus. De două luni știu că mă înșeală și m-am ținut după ea. Își pusese, hoța, de gînd să cadă cloșcă și să ne întîmpine într-o zi, din buruieni, cu douăzeci și cinci de pui de aur, ca niște diaconi. Dar mă răzgîndesc. O să fiu mai șireată decît ea. Mă duc să-i pun ouăle la loc.

MISIUNEA

Cu conștiința că împlinesc o misiune sacră, găinile Boanca și Boghiata au clocit douăzeci și una de zile, nicio zi mai mult, niciuna mai puțin. Termenul a fost hotărît de eternitate, pentru toate țările și climatele, și, probabil, și pentru cel de-al șaselea continent, dispărut în Atlantic. Printre alte multe reguli, poruncite în prima săptămână a lumii și uitate din Cartea Facerii, profetul poet, care a romanțat activitatea Demiurgului Făcător-a-toate, a scăpat din vedere și legea cloștilor gospodăriei. E sensational.

Ciclul, cu toate că banal pentru superficialitatea cetății, e cît se poate de bizar, situat în sfera esențială. Găina, spune vorba, cade cloșcă, apucată adică de o halucinare, care pe fecioara din Domrèmy a luat-o din turma de oi și a dus-o la glorie pînă pe rug. E jertfa ei supremă de creator, trecînd de la opera de artă, care-i oul, la viață, care e puiul, prin mucenicie. Vrei să știi cîte ceva despre Dumnezeu ? Uită-te-ncoa.

Într-un ascuns ungher din ogradă, ales după lungi meditații, ca să nu fie descoperit de foamea nevăstuicii sau de ochiul nevestei, Boghiata își alesese din timp locul viitorului cuibar, pentru douăzeci și patru de ouă, ouate unul peste altul. Frumusețile-i rotunde s-au adunat zi cu zi, pînă ce gospodina s-a întors odată din grădină cu bijuteriile de opal într-un coș de răchită, cîntînd. Pe lîngă Boghiata și Boanca, ea mai are patruzeci de artiste, tot atît de harnice, purtătoare de acelaș har de a construi o capodoperă cotidiană cu viață vie înlăuntrul ei, de-a dreptul, fără dibuirile preliminare ale lui Michelangelo în argil, și mai în-

zestrate ca el, de vreme ce Boanca și Boghiata dau și marmora pură de la ele. Pesemne că, totuș, nu se poate artă fără cabotinaj. Artistele bătăturii, îndată ce și-au pus giuvaerele la loc sigur, își dau în petic și se laudă cu o insistență care face pe gospodină atentă. Dacă nu s-ar trăda și n-ar fi indiscrete, nu s-ar fi adunat însă în cămară, de Paști, câteva piramide de ouă.

Boanca se face cloșcă orișicum, că i le lași, că i le furi : în faza de Bună-Vestire ea nu și le mai deosibește pe ale sale și le adoptă pe toate, cu un spirit al colectivității, pe care insul, raportat la nație, nu știe nici să-l presupuiе. Prin urmare, în douăzeci și una de zile, găinile, resemnate și ascetice, și hotărâte să moară la datoria chemării, de foame și sete, au început să dea la lumină câte un puf de aur cu cioc.

Îl auzi spărgîndu-și sfera eliptică, ciocănită de câteva ori, și l-ai văzut ieșind în lume pe acest neverosimil lucru admirabil. El a stat în coaja lui pînă și-a cheltuit toată punga cu aer, de care avea trebuință să răsufle, decînd a început să miște, în chilia lui, sigilată de jurîmprejur. A piuit ! Gospodina îl ia cu băgare de seamă și-l ascunde într-o căciulă, la cald, unde puiul a tăcut. Cum s-au putut face ochii lui vioi, expresia lui naivă și cutezătoare, nu mai întrebă... După o viață de întrebări fără de răspuns, gospodina se mulțumește să se uite și să nu se mai sature văzînd că, de sute de ori în zeci de ani, fenomenul se repetă identic. Ajung un cuib, douăzeci de ouă și o căciulă, ca la panoramă, — și ai douăzeci de pui.

Către seară, căciula e plină de ei. Au dormit unul lingă altul, și cei mai bătrîni cu cîteva ceasuri s-au și făcut mai mari și au și căpătat obiceiuri și deprinderi. Unul s-a scărpinat după o ceafă de

catifea ; dacă nu s-a ivit ființa parazitară odată cu făptura creată, atunci a preces. Altul își ciugulește cravata de borangic. Fiecare vrea să fie mai frumos decît frumusețea lui de dantelă și de broderie pe mătase, și s-a rostit și individualitatea, decum a fost sfărîmată coaja. Cei negri nu sînt negri la fel, nici galbenii toți galbeni. Numai în faptele mele cască și somnolează monotonia.

Din douăzeci și patru de ouă au ieșit douăzeci și patru de vieți și de noi sprinteneli. Cel care s-a suit în căciulă pînă sus, ca să vadă peste ea și mai departe, e un aventurier. A fugit și a fost adus îndărăt, lingă glebii de la fund, disciplinați. Domnul gospodăriei e de convingeri pacifiste și mîngîie o teorie de înfrățire universală...

— Dragă domnule, au început puii să se bată în căciulă !

MOARTEA SUAVĂ

Cînd ai cunoscut găinile, găina nu mai e găina din vocabular, o noțiune și un semn verbal culinar. Găina e o persoană ; participă la viața universală, din care și-a rezervat un sector, și la sensul filosofic. Ea nu știe ce se lucrează dincolo de lumea găinii, scufundată în visul ei particular și închisă în cercul de fier sigilat al vieții, raportată integral la găini. Eu citesc, și ea ciugulește. Cînd i s-a întilnit ochiul inexpressiv cu ochiul meu, nu a scăpărat nicio scînteie. Ca să mă vadă, trebuie să mă iau după ea. Atunci se pune pe goană. Fuge de volum și de mișcare masivă.

Totuș, ce-i trebuie ei, găina vede. Vede uliul și coțofana cu frac. Gătită cu negrul și albul cere-moniei, țarca fură puiul cu o simplitate comer-cială, indiferentă la estetica înscenării. Dintr-un pom, ea zboară oblic pe cartofi, stă puțin, și fură puiul într-un tempo de liniște egală, renunțind bucuros, dacă prinde de veste cloșca. Se mulțu-mește cu puțin și se mulțumește orișicum : tîlhă-rie mică, de hoț de ciorapi.

Uliul înțelege să se cheltuiască. Pentru o găină de lingă coteț, el se ridică în slavă, părăsește pă-mîntul și lumea. Foamea lui are noblețe și stil : întîrziază. Felul direct și nereticent îi displace. Mai bine o mie de vîrtejuri cerești inutile, decît o demonstrație de bîlci cu flămînzi. El utilizează dis-tanța. Uliul iese la vînătoare cu sentimentul că trebuie să-și merite prada. Și n-ar avea decît să se apropie tîrîș prin buruieni, cu aripile adunate : ce aromă mai rămîne vînatului, masacrat fără eroism ? Trei sferturi din prețul prînzului vultu-rilor îl face metoda : pregătirea. Păcatul că su-primă viața în folosul unei nevoi îndelungate și al unui stomac este izbăvit cu două ore de navi-gație istovitoare vastă în azur. De sus, dintr-o constelație, în care și-a pîrlit aripa, hultanul cade ca săgeata, neșovăitor și drept. Dar găina poate cunoaște și ea, în ceasul jertfei, petrecută în ori-zonturi de lumină, un crîmpei de eternitate. E un rapt de călător în zale. Poți să mori pe pieptarul cu oglinzi, legănat în cerul albastru. E altceva decît asasinatul fiarei tiptile, pe patru labe, ivită, ca dihorul, din bozii, și decît moartea casnică fără de năpraznă, a bucătăriei.

FAMILIARITĂȚI

Moartea găinii a bîntuit o lună. Acuzarea cade asupra infinitului mic și mijlociu.

Noi am hotărît că vine de la păduchi. Am zis o vreme *poux*, ca să mă feresc de vorbirea otova și de evocarea scabroasă. Cînd ziceam *poux*, Axinte se uita, fără să simtă că era vorba de familia lui *merci* și *bonjour*.

— *Sacrebleu, mais ce sont des poux, mon cher. Encore des poux, et toujours des poux... Ces sales poux...*

— Ce-ați zis ? întrebă Axinte, încercînd să înțeleagă cu lumina ochilor, lăcrimați de emoții filologice.

— Ziceam pe franțuzește. Așa-s găinile astea. N-ai auzit ? Leghorn, Viandote, Crève-coeur, Minorque... Ce te miri ?

El răspunde : „Pu“, ca să-mi facă plăcere. Ca un siamez.

— Uite-l, Axinte, ăsta e „pou“ !

Axinte se lovi cu palma-n frunte, clarificat. Identificase păduchele în limba lui Lamartine și s-a bucurat, ca și cum i se conferea bacalaureatul.

Un zootehnic saxon mi-a explicat odată, la o conferință avicolă, cum se stirpesc *les poux*, răs-tind și ixul final. Științificește, sistemul era sugestiv, dar, aplicat, se dovedise nul, nul nedelicat. M-am dus la ferma lui, să văd efectele sistemului peloc. Pe toate găinile și pe toți cocoșii domnului Kreps colcăiau, după rostirea lui, foneticii *pux*. Adversar al „sistemelor“, am ținut să-l ofensez :

— Ține, domnule Kreps, un păduche cît o ploșniță, i-am spus, și i l-am pus în palmă. Și mai

poftim unul : *Noch eins*. Și mai ține unul. Pot să-ți dau un *Tausend*. Vezi de ce sînt așa de slabe găinile dumitale selecționate ?

— M-ați *omilit*, răspunse rușinat domnul Kreps pe românește. Eu un *profesionel*, și dumneata un *amateur*...

Zicînd *omilit*, am înțeles *ombilic*. Domnul Kreps nu știa ce-i *ombilic*, și am pierdut efectul unei ofense suplimentare.

Crescătorii profesioniști sînt cei mai sinceri mari mincinoși și niște extravaganti ai pasiunii, între toate viciile și virtuțile profesionale, figurînd o pasiune a găinii, iscată din facilitatea multiplicării materiei prime.

Problema logică se pune lapidar.

Am o sută de ouă și le fac o sută de pui, din care voi scoate o sută de găini : primul an și primul capital derizoriu ; o sută de găini dau în anul al doilea cîte două sute cincizeci de ouă de cap, douăzeci și cinci de mii de ouă. Doi lei oul, egal cincizeci de mii lei. Dar mai bine le vînd opt lei bucata la crescători de rase : de opt ori douăzeci și cinci de mii, egal două sute de mii lei. Evident, ca să nu-l poată concura cumpărătorul și ca să-și asigure monopolul regional, profesionistul va fi determinat să scufunde ouăle în apă fierbinte : o secundă.

Pentru o înnavuțire rapidă, profesionistul învințează, în locul cloștilor lente și contradictorii în economia politică, o mașină. Mașina clocește numere pare, odată șaizeci, șase sute, șase mii, sau șaizeci de mii de ouă, care în jargon se numesc „bucăți“. Toate mașinile merg întii admirabil în America, apoi merg admirabil în Europa.

Din pricini care sînt todeauna dovedite științific, mașina nu dă în intimitate niciun rezultat, dar orgoliul profesional ascunde, crescătorul refuzînd să-și facă o reputație de naiv. Pe furie, după faliment, el se întoarce la cloșca de fulgi, cu ambițiile retractate la douăzeci și cinci de găini și un cocoș. În sfîrșit, „se retrage“, din cauză de boală sau bătrînețe, dar găsește numaimdecît un succesor. Neofitul repetă experiența, în convulsiunile enorme dintre o speranță patetică și o fractură de amor propriu definitivă.

Clocitoarea, amplificată cu complicele ei, crescătoare, a rămas ca niște doage vechi, într-un dos de curte. Dacă un butoi de „Malaga“ poate deveni un boloboc pentru petrol, dintr-o clocitoare nu mai poți face decît tot o clocitoare, de amator entuziast.

Fenomenul fatalității operează în serii de calamități, ca la ruletă și alcoolism. Pentru că ai o mașină din care nu poți face altceva nimic, te cramponezi de ea, împrumutînd neputințelor tale teama grupelor de cuvinte cu semnificarea : energie, străduință, perseverență, statornicie, pentru ca înfrîngerile dumitale să capete caracterul victoriei, care vine bine și unui crescător de găini. Sute de ouă, mii de ouă, cu certitudinea că vor fi coapte, răscoapte și flambate în cuptorul ei cu termometru, trec, prin mașina de clocit, la gunoi, și pe cînd lexiconul sincer și lapidar al conștiinței îți deschide pagina pe care stau descrise pe larg și ilustrate mania, încăpăținarea, arta de a deveni idiot, dumneata moderezi sau sporești flacăra, lămpii, o cauți, învîrtind șurubul, mai albastră, mai apropiată de acel albastru ideal, prevăzut, în broșu-

rile internaționale, drept unica sursă a temperaturii și a succesului în avicultură.

Negreșit că și terminologiile au rolul lor antrenant în mângierea personalității. „Avicol“ sună ca un titlu de poemă, și prin „avicultură“, care-i îndeletnicirea găinăresci, ai senzația sublimă că în plodul cu coaje militezi pentru Cultură, și pădurile sufletești dau repetarea muzicală a cuvintelor specialității, compuse din vocale deschise, asociate cu consune galeș sonore.

Altfel vorbești și cu Axinte, dacă ai adoptat credința că faci avicultură și nu crescătorie de găini. Poți să te abonezi la revistele franceze și englezești, care divulgă secretul cum a pierdut eminentul Baron de la Motte Barjaque trei milioane de franci în șase luni, instalînd o supravicultură pe o sută de hectare. Apoi, avicultura implică aparat fotografic și publicarea în gravură a marilor amatori de hîrtie de cretă, cu o rață indiană în palmă dinaintea unei oglinzi.

— A ce mai seamănă, Axinte, mașina noastră ?

— Nu ș'ce să zic, domnule. Dar parcă nu mai seamănă cu nimic.

— Axinte, gura ta grăiește adevărul. Cînd mai vine domnul Krepș pe la noi, o să te pui să-l împuști și-l îngropăm în băligar.

Axinte are feciorii lui ; cade pe gînduri și caută o formulă. N-ar vrea să fie autorul unui asasinat comandat.

— Lasă-mă să isprăvesc, Axinte. Ai să-l împuști cu ouă clocite de clocitoarea lui.

Axinte e nerod. S-a luminat.

Un profesor care de cincisprezece ani își duce de două ori pe an la groapă curcile și găinile cu

roaba, are o concepție proprie a stirpirii detestabilului parazit, inspirată de la Alphonse Allais, care a propus suprimarea șoarecilor prin castrarea masculilor transportați în laborator. Cursiv și didactic :

— Întii, păduchii sînt de trei feluri : mari cît bobul de linte, mijlocii cît bobul de mei și invizibili. Cei dintii se stîrlesc prin decesul găinilor, automat : inutil să ne ocupăm. Cei de-al doilea nu mor odată cu găina, ci trec după moartea ei la găinile în viață : gen de păduchi ineluctabil. Invizibilii însă pot să fie radical eliminați prin metode raționale.

Moravurile invizibililor sînt cele mai cunoscute, invizibilii fiind mai bine studiați. Ei stau noaptea pe găină și ziua în coteț. Seara vin, și dimineața se întorc.

— Ce fac eu ? spune profesorul. Bețele pe care stau găinile le despic longitudinal cu fierăstrăul, așa fel încît să pară duble, cu un interval în lungime. Ca să nu se obosească și să cîștige timp, invizibilii renunță la pelerinajul normal și se cuibăresc în intervale. Ei bine, ce-ți spune spiritul dumitale de sinteză ? Foarte simplu. Scoți bețele o dată pe săptămîină din coteț și le strîngi de capete brusc și puternic... Invizibilii mor striviți, milioane de invizibili, și noaptea următoare, găinile au un somn liniștit...

Axinte a modificat metoda rațională, cumpărînd ciocane de lemn, de tinichigiu. Intrăm cu ciocanele duminică, în cotețe, pentru carnaj, și tăbărim pe păreți. Numărul invizibililor cifrîndu-se la miliarde, omorîm miliarde.

Și, după ce i-am desființat, reparăm cotețele.

— Axinte, i-ai văzut murind ?

— Nu pot să zic. Știu numai că am dat serios
— Minunat, Axinte. Asta și trebuie. Rețeta noastră este că lucrăm rațional, mai bine în imperceptibil decît în văzut.

FURII

Zoologia misterioasă a grădinilor de abia trebuie învățată. Întîi e viața, și pe urmă sînt hōții, numaidecît, o altă viață. Ceea ce ziua clădește, jefuie noaptea, la umbra lunii, a căreia lumină vînată dă ochiului făcător de rele zăre cîtă îi trebuie pentru pradă. Hoțul începe odată cu viața. Iată șoimul, iată uliul, iată eretele, mai vioi și mai mic : ei vor să ne răpească avutul, pe care l-au ochit din fundurile mari ale bolții, hoți leali, de soare deschis.

Ieșind din pătul, Pătru s-a izbit în piept cu vulturul negru, pogorit la pradă, și s-a încins o luptă între ei, omul stringînd în brațe hultanul cu aripile întinse. O clipită pasărea s-a măsurat cu el ca să înțeleagă. Întîia oară ochii omului erau atît de apropiați de ochii reci ai vulturului, și ciocul acestuia, voind să-i găurească, i-a rupt sprînceana lingă nas. Pătru s-a prăvălit cu hoțul. S-a tăvălit cu el, și, cînd s-a ridicat de jos pe un genunchi, mîna lui dreaptă tira vulturul de beregată, sugrumat, și amîndouă ghearele zburătorului, deprinse cu piatra cerului, spînzurau în pulberea de cenușă.

Măgelele crunte sau senine din cutiile naturalistului, care a împăiat vulturul, fabricate, după

natură, n-au putut să exprime în nicio nuanță că-
utătura fulgerătoare a tilharului, izbit în pieptul
lui Pătru, iar Pătru a zis, cu înțelesul instinctiv
al cioplitorilor de statui din vechime :

— Să-i lăsăm, conașule, ochii goi...

COCOȘUL

Undeva prin apropiere cîntă în zorii zilei un
cocoș. E un cocoș tinăr, a căruia formă o ghicesc,
cu creasta roșie abia încolțită și care își încearcă
și el, deasupra planetei deșteptată de soare, răgu-
șitu-i soprano. E-o voce nouă, naivă, care sună
ca o farfurioară de porțelan ce cade și se sparge
de mai multe ori, neadaptată pe tonul naturii,
discordantă, în armonia solidară a universului,
ponderat și grav. Ca un copil cîntăreț, el debu-
tează în strană, după fantezia lui îndrăzneată și
negatoare de puiandru, și probabil că, auzindu-și
cu sentiment glasul, se miră.

Dacă tăișul bucătăresei nu va interveni să
curme acest gitlej de viitor și să prepare mîine
frigarea stăpînului care-l ascultă, cocoșul își va
desăvîrși urechea, și-o va face muzicală, și, peste
cîteva săptămîni de studiu în roua dimineții, va
cînta ca toți cocoșii, cu toți cocoșii, în mijlocul
pestrițului său harem, și vocea lui, banalizată, nu
va mai impresiona pe nimeni...

Cocoșul revoluționar va deveni poet bătrîn și
clasic.

DECEPȚII

— Axinte, păduchele e un principiu al naturii, unul din șaptele-i mistere și legi. Creația n-a putut avea în vedere decât păduchi. Restul... *c'est de la blague*. Regele naturii e un păduche care suge pământul și care se scarpină de păduchii lui, scărpinăți și ei de alți păduchi. Orice păduche are un păduche. Crezi tu că nu-i și găina un păduche? Și creierul meu nu-i tot un păduche, evoluat? La ce te gîndești, Axinte? La un avans. Vrei leafa pe trei luni: întâi ca să te asiguri, și al doilea ca să-ți mai faci o bucată de șură la tine acasă. Trebuie să te mănînce negreșit ceva, ca să știi că trăiești, să te gîdile, să te usture, și cînd îmi spui că muncești, eu știu că te scarpini și tu, în felul tău.

Blak se rîcîie toată ziua, adîncit în problema puricilor, a căpușei și a rîiei. Din douăzeci și patru de ore, ciinii se scarpină douăzeci, cu piciorul dîndărăt și cu dinții, și unde nu ajung, acolo se instalează păduchele fix. Scapă ori nu găina de păduchele din cotet, dar nu-și poate distruge păduchele din creastă. Ea se fugărește, dementă, pe sine, închipuindu-și că fuge după invizibil și că invizibilul se găsește înaintea ciocului ei.

De ce atîtea muște, atîți bîrzăuni, atîtea viespi, atîtea gînganii? Vaca noastră muncește numai ca să rumege și să se apere. Ai numărat tu de cîte mii de ori biciul ei bate șoldul și alungă tăunul? Natura rîde de noi, Axinte. Ne-a pironit cu nasul în păduchele nostru individual, plictisită de întrebările pe care i le punem de cîteva mii de ani, în toate cărțile noastre. Nu ești mulțumit să zaci, să mănînci și să te reproducî. Bine. O să te fac

să te scarpini : pînă la sînge și pînă la oase. O să-ți dau păduchi pe dinafară și păduchi pe dinăuntru, de care nu te mai poți curăți, și din păduchi și infrapăduchi o să-ți faci o știință documentară, ca să înveți să te ferești. Degeaba ! peste optzeci de ani nu durează nicio rețetă. Ți-am vîrit păduchii la plămîni, în sînge și în măduvă, și, peste toate, ți-am împlîntat în piele și un păduche cu hău. Dar cu cît ochiul tău și luneta ți se măresc, cu atît păduchele ți se micșorează, pînă cînd, ridiculizat și dement, ai să te lupți cu el, cu aerul, cu vîntul, cu mirîsul, cu praful și cu întunericul, căutînd în ele să pipăi păduchele pe care nu-l poți vedea, nici dovedi.

Axinte adormise cu seringă și cu injecția în mină. Geniul lui nu primește generalizarea, demonstrația și concluzia, și, ca să nu-l supere, doarme.

— Porunciți ? întrebă Axinte, trezit.

— N-am poruncit nimic, vînturam niște amărăciuni. Tu ține găinile cu burta-n sus. Doi centimetri cubi de ser în piept. Vezi ? Seringa face plăcere, ca un cocoș.

Admirația lui Axinte pentru cunoștințe și dialect îl lasă confuz. El uită să-mi zică „boierule“, „domnule“, „conășule“, căutînd un titlu mai conform. După importanța suferințelor pe care le dezbat cu el, mă numește, gradat, „domnule inginer“, „domnule profesor“, „domnule doctor“. Iar cînd rămîne cu desăvîrșire consternat, șoapta lui îmi zice „domnule general“.

— Mătură curtea, Axinte.

— Am înțeles, să trăiți.

— Mi se pare că o să ne cam învoim amîndoi.
Ai făcut armata ?

— Am înţeles, să trăiţi.

— Iar ai umblat haimana şi iar ai venit beat.

— Am înţeles, să trăiţi.

— Ştii ceva ? O să te dau afară.

— Am înţeles, să trăiţi.

PUII

Dintr-o sută de sfere au ieşit şaizeci de heruvimi de borangic. Unii cu ciocul ascuţit al găinii, alţii cu botul gros şi cu ochii satirici ai raţei, şi cei mai puţini, nişte păianjeni vineţi, aparţin oului curcii. Guvernanta mecanică e de tinichea şi se prezintă într-o formă necunoscută puericulturii umane şi pedagogiei, de umbrelă cu moţul tăiat. Subt acest abajur încălzit, puii trebuie să înveţe să ciugule şi să crească. Pentru o iluzie în care fabricantul are naivitatea să creadă, un cerc de ciucuri de lînă ocoleşte marginea rotundă, destinată să deştepte, în reminiscenţele obscure ale pensionarilor îmbrăcaţi cu o vapoare de puf, analogii de pene şi fulgi.

Puii se uită unii la alţii cu un sentiment că se cunosc din eternitate şi că s-au frecventat ades. Numaidecît, maşina devine proprietatea lor, nedelicată ; parchetul sălii de doi metri pătraţi, în care

sînt constrînși să înconjure flacăra lămpii și adăpostul pîlniei cu ciucuri, e maculat.

Am fost de două ori director în învățămînt, o dată al unei „școli“ de salcîmi, în care elevii mai bine crescuți se arătau ca niște bețe cu ghimpi, și acum al acestui pensionat de mormoloci. Nu pot vindeca mecanic melancolia lor evidentă. Ei așteaptă ceva ce lipsește — o directoare cu creastă și cu ciocul ca lumea. Cuprins de singurătăți sufletești, fiecare pas, dus pe gînduri, stă locului nedumerit. Inginerul, care și-a brevetat instalația în toate țările civilizate, a scăpat din vedere să adauge aparatului o găină.

Ne făgăduisem să facem puici și cocoși de trei neamuri de păsări, și ne-am ales cu șaizeci de filosofi individualiști.

— Nu merge, Axinte, deloc, am judecat văzîndu-l pe Axinte întrînd în odaie. Să-mi cauți cloștile, pe care le-am pus deoparte.

Aveam în rezervă cîteva găini în criză de maternitate. Chibzuiala naturii le îmbolnăvise de acel dor sentimental ciudat, care apucă pasărea ca o exaltare cu lingoare și o pune să zacă, după un număr de ouă ouate, silită să nu-și mai părăsească douăzeci de zile cuibul.

În timpul nopții, cînd buna-credință poate fi ușor înșelată și speranțele se pot realiza miraculos, s-au distribuit cloștilor teoretice cîte douăzeci de pui, cloțiți în vis. Profesoarele și-au luat rolul în serios, conducîndu-și clasele, izolate în pîlcuri personale, prin cînepă și bozii, și elevii se găsesc în linia naturii și-a unui ideal, învățînd limba găinii și geologia pămîntului la suprafață, care-i comestibilă toată.

Scăldătoarea de țărîină, în care găina se frămîntă frenetic, scuturată de extaz, nu o putea

fixa în noțiunile sigure de viață ale puilor nici inginerul. Și mijlocul de apărare, prin înțeleapta fugă a păsărilor de spirala răpitorului, încă nedezlegat de fundurile albastre ale văzduhului, cine putea învăța ?

Ieri, uliul a căzut cu pliscul întins, din creștetul cerului senin, în curte. Pe toată întinderea bățaturii, pierite instantaneu, nu se mai afla nicio găină, nicio rață, niciun pui. Dar uliul, care-și greșise ținta, s-a izbit în zăbrele, s-a împleticit și a pornit ca un zmeu cu o spetează îndoită, oblic și tangent pe nuci...

DOI ORFANI

Într-o strachină cu ulei mineral au căzut doi pui și s-au înnegrit. Spălăturile ușoare nu au putut să dea un rezultat la niște făpturi abia mai mari decât vata cu care au fost tamponați. Tăvăliți în tărîțe, în mălai, ei rămîneau incurabili, culoarea lor rămînea castanie-închisă, și un betesuș de atitudine le da o ținută și o linie depărtată de silueta găinii, cu o tendință către girafă și cangur.

Contemplîndu-i pieziș pe laturea de profil, cloșca i-a eliminat. Sentința unei găini e definitivă și prestigiul autorității la cloșcă nu suferă apel. Totuș, mai nenorociți, tocmai în ceasul cînd infirmitatea avea mai multă trebuință de atențiile mamei, puii au insistat, intrînd în ceata fraților care nu căzuseră în ulei. Solidari cu găina sau servili, puii se feriră să stea în rînd cu ei și, renegați de tovarăși, castanii se văzură alungați de toate ciocurile din trib. Încercînd să modifice sentimen-

tul găinii și să demonstreze eroarea, ei fură primiți cu o energie de ură care i-a intimidat, și, dindu-și seama că sînt izgoniți, în mintea cît bobul de linte a puilor găinii s-ar fi strecurat o senzație de frig moral. Neputînd totuș renunța la drepturile inimii, ei urmau cloșca și ceata din depărtare, piuind unde piuise găina și ciocănind locul ciocănit de tovarăși. Ca într-o povestire pentru copii cît puii, puii au dormit noaptea afară din coteț.

A doua zi, exclușii se hotărîră să înfrunte cu orice risc rigorile sentinței și, alungați de mai multe ori, ei nu s-au mai putut hotărî să plece. Încăpăținarea dragostei scoase însă cloșca din fire, și din două ciocuri, îndreptate în moalele capului, drept, puii căzură pe spate, și pilcul trecu înnaînte, scobind în troscotul proaspăt.

Cadavrele puilor tăgăduiți, culese din iarbă, ne-au fost aduse de copii în palmă, și lacrimile care le-au plîns nevinovatul deces și mîhnirea stîrnită de cruzimea găinii au rămas fără mîngîiere și cu neputință de a fi răzbunate, aruncate în rămășițele și firimiturile de prisos și de fiecare zi ale naturii.

— Axinte, ce le spui tu copiilor de asta ? Caută o vorbă bună și du-te la ei, că plîng. Trebuie să le spui ceva, ești om bătrîn.

Axinte e înțelepciunea veacului și a țărîinii. Vocea lui mută nu se clintește din lut în zadar, și limba lui de clopot se mișcă puțin. Să bată găina, nu are cum. Să o persecute la grăunțe, să o scuipe, să o injure, cloșca nu pricepe nimic. Și mai sînt douăzeci de pui care au nevoie de mamă.

— Tot erau să fie tăiați odată și odată, zice Axinte, scăpînd în criteriul poștei de mîncare.

Lui Axinte îi lipsesc, ca și găinii, sensul relativ, măsura și capacitatea treptată a unui eveniment, gramele și centilitrii. El cîntărește totul la kilogram și măsoară la întreg, în cifră rotundă...

PARALITICII

Începe viața, a început suferința. Nicio disciplină și austeritate nu împiedică atacul perfid al infinitului mic și al larvei. Vătămă întunericul și vătămă lumina. Vulturul căzut în ogradă avea în aripa lui astrală un păduche, și gheara de cristal l-a scărpinat și-n piscul inundat de seninătățile Ceahlăului pleșuv. Noaptea, ciinii își mută din loc în loc fantomele somnuroase, și cucuvaia geme, pișcată de molii. Viermele face parte din viață și se înmulțește în scînteierea luceafărului depărtat.

— Ai auzit, Axinte ?

— Știu, răspunse Axinte, ca și cum jucăm iadeșul împreună și i-aș fi dat în mină un tîrn.

În poala șortului, ca pe un brancard, mi-aduse cinci pui neisprăviți. Unuia nu i s-a născut o pulpă din șold. Îl examinăm, și degetele noastre, prea grele pentru întoarcerea delicată a trupului fragil și dezarticulat, sînt neputincioase. Remediile și pansamentele impalpabile ar avea nevoie de un medic păianjen.

— Că de crescut, tot n-o să mai crească, judecă Axinte.

În masca de piatră a omului din curte, brăzdată des și strînsă, e ceva de Sfinx cu nasul digerat de vînturi.

Al doilea infirm se tirăște pe pîntec, ajutat de un penibil efort al subsuorilor, utilizate ca niște cîrji. Anatomia lui caricaturală e intactă, dar magma oaselor și guma zgîrciurilor n-au avut substanță destulă ca să fie desăvîrșite. Puiul cocoșat din spinare, ca un copil cu scolioză, ține pe picioare o schemă miniaturală de maimuță, și pleoapele lui, neobișnuit de mari, pe o vilvoare a ochilor exagerată, se ridică și se închid, ca la un animal cu genele stufoase. Orice ajutor e inutil.

Să vedem ce are al patrulea : un picior de două ori mai scurt decît părechea lui. Îi dăm drumul să umble, și pasul lui întrerupt dă intuiția invalidității unui om de laborator, înalt de cinci centimetri, lăsat să meargă singur pe masa de experiențe, printre capsule și eprubete. Capul celui din urmă e țeapăn și strîmb : infirmul a încremenit.

Pe niciuna din aceste stîrpituri nefericite nu o recunosc găinile clocitoare. Decum au fost zărite în cutia de adăpost, semenii lor s-au lepădat ca de niște arătări străine, fără corespondență grafică în inventariul abstract al selecțiunii genului și varietății. Emancipați de o carceră, pe care au avut curiozitatea validă să o încerce și să o spargă, viața îi refuză, zoologia îi descalifică, și pisica pîndește să puie laba pe ei.

Doctorul, vecinul nostru, are despre viață o schemă cu circonferința perfect închisă și fără nicio pauză în funcțiunea curbelor ei, afirmînd principiul că materia circulă și se reintegrează... Pe jumătatea cercului se ramifică sistemul canalizat al intestinelor în colaborare, și materia se re-deșteaptă simetric pe jumătatea următoare, incitată geometric de fermenți și electroni...

— Ai auzit, Axinte ?

— Știu, răspunde Axinte.

Copiii au corectat însă priveliștea științifică exactă a existenței, cu cinci morminte mici ale paraliticeilor mici, morți către seară, cu suspine mici.

FILOLOGIE

Puii de găină încredințați creșterii curcii sînt supuși unei pedagogii dificile și vor deveni elemente de turburare. Curca nu cunoaște din îndatoririle didactice niciuna, preocupată în *spleen*-ul ei inexplicabil de un punct în spațiu fix și cu un ochi îndreptat din cînd în cînd în cer. Rebarbativă la orice cochetărie și protestantă în gustul gătelii, ea se mulțumește cu șorțul de toate zilele, pestriț, în care se complace, ca o servitoare de predicator, săptămîna și duminica la fel. Ea nu-și curăță niciodată penele și picioarele, nu-și fardază măgelele, nu-și concentrează căutătura fără flăcări, absentă din sine și din natură, ca un băț uscat. Ochiul ei zbîrcit, capul fără culoare, penele, fac parte din serii vechi de obiecte inactuale și uzate, neutre, cenușii, de pod. Izolată sau în pîlc, curca scamănă cu altă curcă leit, ca o mătură cu altă mătură și ca două cîrpe de sac. Ce poți aștepta pedagogic de la o ființă inexpressivă în toate actele ei perimate ?

Arnăutul curcan n-a învățat din gama dragostei decît să se umfle și să-și arate de subț un evantaliu punctul cel mai puțin interesant. Își albăstrește măgelele, de la roșu la peruzea, și, crezînd că face o ispravă de amant, întinde un mot indecent, lungit de cioc.

Între auzul curcii și vocea puilor de găină e o depărtare care exclude intimitatea și șoapta la ureche, permanentă lingă ciocul copiilor. Distanță, guvernanta exotică își lasă elevii să învețe singuri botanica și entomologia, surprinși să se vadă singuri în abecedar. Unde-i mama curca? Se uită-n cer și nu scoate din cer nimic, ca un ogar la o vioară, pe care cel puțin o latră. Ce-ai văzut, mamă curcă, în văzduh? Mama curcă nu a văzut nimic: nu-i destul că s-a uitat?

Cîteodată, glasul ei cîrîie o silabă, care nu răspunde la niciun sens cunoscut. Puii se grămădesc, și ochii lor ar vrea să priceapă. V-ați ostenit de-a surda: curca n-a spus nimic și nici nu se gîndește să spuie ceva. Nici împăratul cu zorzoane nu vrea să spuie nimic cînd pleznește de încordare și, pregătit să ridice în slavă un glas de bariton, încheie elanul cu un fisîit.

O să vă scot de la școala acestei domnișoare indoctrinate și rigide. Ea vorbește esperanto, și numai în prepoziții. Vouă vă trebuie clonc-clonc, cotcodac și cucurigu. Simțului vostru de inflexiuni îi trebuiesc nuanțele, declinările și conjugările toate. Trebuie să fiți informați cum se caută un vierme, preveniți că nu trebuie să vă speriați de lăcustă, care se mănîncă și ea, și să nu vă temeți de șopirle, un fel de bucate destul de rar, însă delicios. Ați văzut că pentru tinăra salamandră, înșfăcăta de pielea spinării, găina galbenă a trebuit să se lupte de-a fuga cu o sută de Leghorn și Crève-coeur, ca să o poată înghiți cu noduri. Dar puricii din blana cîinilor, prepeșița voastră fină și un regal cu sînge la mijloc? Tot găina trebuie să vă învețe cum să-l căutați în cojoc și cum să-l scoateți din încîlcirile lui, fără ca Grivei să se

supere, ci, dimpotrivă, să mulțumească și să v
lase, dormind, să-l scârpinați.

— Curcă, hiș !...

— Pui, pui, pui pui !...

IONIȚĂ

Ioniță e un cocoș. În toate vremurile gospodă
ria a trebuit să aibă un cocoș Ioniță ; e o tradiție
păstrată de la Costina Bucovinei, unde Burzii și
Macaveii din partea femeiască aveau întodeauna un
Ioniță cocoș, ca turla castelelor franceze un *coq*
gaulois, blazon purtător de noroc în bravură.

Cuțitele noastre nu se întilnesc niciodată cu
gîtul pasărilor din ogradă, și dacă tragediile ei,
— dihorul, ciuma, uliul și holera, — le cruță,
ele mor lingă noi de bătrînețe. Cucoana Zinca,
Mademoiselle Flo-flo, Madame Sorel, Țuguiața,
Bearca, Franțuzaica...

Toți Ioniță ai noștri au fost numai albi, singura
culoare îndătinată pentru numele de Ioniță, cei-
lalți cocoși, adeseori mai frumoși, neputînd dis-
pune, după pravila casei, de numele lor împă-
rătesc. Ei se mulțumesc cu poreclele ce vin în
gură, potrivite cu penele și cu temperamentul :
Verdele, Focosul, Nastratin... Că se amestecă actele
de botez, că vine unul în locul celui alt la fir-
mituri, nu e mare lucru, căci, orișicum i-ai chema,
ei vin și nepoftiți cu toții, val-vîrtej, cu haremu-
rile respective, cocoșii fiind maritalmente musul-
mani, și cadînele fiind întreținute (ce rușine !) pe
cheltuiala noastră.

Un Ioniță pitic, de neam exotic, avea în coadă un fulg involt imens, de zece ori mai lung ca el. El venea la geamul meu cel dintii, acum vreo zece ani, trimițându-mi cucurigul lui matinal, răsplătit cu o mînă de orz, păstrată într-o oală zmălțuită, pe masa de lucru a literaturii. Cu gușa plină, el mă mai saluta de două ori, a mulțumire, și se ducea să-și vadă de treabă, nesuferind, ca un mușchetar, ca un alt cocoș să-și rotească eleganțele și aripile desfăcute împrejurul persoanelor lui feminine particulare. Acest Ioniță a insistat într-o seară să intre în casă cu un entuziasm nemaivăzut, a cîntat neobișnuit de accentuat, a dat cîteva ocoale gospodinei, s-a suit pe un dulap și a murit acolo numaidecît.

Ultimul Ioniță, actualul, e de-o rasă cu picioaroange, cu gîtul ca o jumătate de covrig, dezvelit și roșu. Două barbete mîndre îi atîrnă decorativ, ca niște urechi clăpăuge, de ciocul orgolios. Vitejia lui la început ne-a dat de gîndit: ne ataca din față și din spate, după cum i se părea mai prompt. Îl căpătasem de la prietenul nostru Antonie, care ni l-a adus legat, ca pe un bătauș. Într-o zi, bănuindu-l după penele tocate, l-am căutat de păduchi, și tăvălit în praf de piretru, l-am ținut arestat două zile într-o cutie, cu capul scos prin capac. Tratamentul l-a înviorat și, la largul lui, Ioniță a rupt din fesele tuturor cîte o fărîmă.

Dar, ajungînd la maturitate alți cocoși, Ioniță a mîncat în fiecare zi o bătaie, două, de la ei. Își abandonase nevestele, luate de cocoșii mai tineri, se resemna pe după cîte un colț de casă, de unde ochea în van cîte o găină, și, în sfîrșit, a intrat în bucătărie, unde s-a simțit mai bine și mai sigur, dedesubtul mașinii de gătit, și mai

la cald. A făcut pace cu noi, și o pisică doarme lângă el, dimpreună cu o bibilică și un câțel.

Iată-l, bravul și prudentul Ioniță. S-a făcut bucătar, s-a îngrășat. E fericit.

MIRACOLE OVALE

Aducînd din cotete coșul cu ovale albe, imaculate, de alabastru și opal, Floarea zise :

— Patruzeci și două... Și mai sînt șapte pe cuiburi.

Pătrunse de o chemare mistică, găinile își apără ouăle, făcute pentru Dumnezeu. Miinile Floarei au de înfruntat pericolul ciocurilor, iritate de necunoscuta destinație a bijuteriilor din cotet, și găinile de temperament și de natură independentă, rupînd tradiția așezămintelor confortabile, se duc să se ouă între birne și surcele, ca să răspundă creației misterios... Ele se socotesc supuse unei puteri căreia noi îi slujim de simpli agenți hrănitori și curățitori de găinaț. Dar entuziasmul lor de-a fi izbutit să satisfacă legea și să se realizeze îl trădează publicitatea ; Floarea știe numaidecît, se duce, dă lemnele laoparte, fură oul și-l pune-n coșul de nuiele. Politica pentru găini consistă în grija femeii cu fote să nu lase niciun ou pribeag în băătătură, prezența lui slujind, în ungherul unde a fost ascuns, de nucleu unui cuibar viitor, și farsa, puțin onorabilă, dar eficace, a gospodarului, o completează. Cu cincizeci de ouă de faianță, care țin loc de ouă adevărate, societatea ogradei se organizează după dorință, activitatea găinilor, seduse de suprafețe

și aspecte, e, fără să știe, util amăgită, și ritmul ouălor proaspete asigurat. Numai un profet, născut dintr-un ou excepțional, prea bine tănuț, ca să nu fie consumat la pahar înainte de izbucnirea vocației, ar putea să explice găinilor lamentabila tragedie a oului zilnic făcut, și zilnic pierdut, și reluat zilnic de-a capul. Dar asemenea profet nu se va mai naște, și dacă totuș s-ar putea ivi, el este numaidecât mâncat cu orez și nu-i rămâne răgazul să turbure metrica și să dea sfîcterului găinii preocupări intelectuale.

— Pune, Floare, coșul jos. Ia te uită, Axinte, ai mai văzut așa ceva ?

— Cum să nu, domnule. Ouă ! răspunse Axinte, ouă de găină ! — Și se uită nedumerit, voind să mă aducă la realitate din reveria în care mă socotea pierdut. — Le-aduse Floarea, de la cotețe...

Din cuvintele care le designează în vocabular dau toate lucrurile pe dinafară, și alcaloidele lor nu pot fi constrînse la înclulare.

— Vreau să spui altceva, Axinte... Și nu știu...

— Dumneata să nu știi ? ! se miră Axinte.

— Cum te văz și cum mă vezi, Axinte !

— Dumneata știi toate, zise Axinte, sfîios în superstiția pantofilor cu șireturi, a pardesului cauciucat și a cărților necitite din rafturi.

— Afară de ceva esențial...

Cuvîntul „esențial“ îi făcu intelectul să se biblie, și pleapele lui Axinte clipiră precipitat, ea și cum i-aș fi trecut peste ochi flacăra unei oglinzi de buzunar.

— Ia, o vorbă, Axinte, ca toate vorbele, fără niciun înțeles... Ca să nu zic „Dumnezeu să-l ierte“ sau „Doamne miluiește“...

Perfecțiunea oului și facultățile unui intestin orb — te descurajează. Mîntea și cărturarul la-

laltă nu sînt în stare să facă de la şaizeci pînă la două sute cincizeci de opere definitive şi egale în douăsprezece luni, ca găina, animate de un embrion de viaţă interior întreg. Poema e totdeauna mai slabă decît năzuinţa, pagina nu e niciodată bună, şi viaţa trebuie zilnic remaniată.

Văzînd frunza şi iarba, am pornit şi noi de la frunză şi iarba, cu visul de a construi măcar un singur mugure deplin, măcar un ou de furnică, douăzeci de cuvinte vrednice de albul hîrtiei, într-o viaţă de copist.

Şi nu s-a putut...

CEASUL RĂU

Ocolindu-se o vreme, cocoşii s-au găsit faţă-n faţă, brusc, la un colţ de casă. Răfuiala prestigiului ar fi putut desigur să mai întîrzie, dar acum niciunul nu mai este permis să dea îndărăt fără să-şi rişte reputaţia de spadasin. Unul venea pe la dreapta şi celălalt din stînga, fanfaroni, spirituali şi glumeţi, escortaţi de cîte zece cucoane. Dac-ar fi simţit la timp, se schimba toată împrejurarea. Un pretext: cîrdurile şi-ar fi ales un drum mai potrivit, fără să se cunoască nimic, şi cinstea profesională era salvată.

Explicaţia nu mai admite amînare, şi strămoşasca vrăjmăşie a bărbaţilor trebuie lichidată. O regulă cavalierească porunceşte, într-adevăr, ca doi cocoşi să se măsoare numaidecît... Dar era timp şi de excepţii, mai ales că niciun cocoş nu este garantat, şi slăbiciunea nobilului adversar constituie o problemă. Ah! şi ziua era frumoasă, găinile se arătau drăguţe, primăvara era dulce... Ce-ar fi

dacă, cedînd unui sentiment de prudență, ne-am face amîndoi nevăzuți?... Tu te-ai face că te scarpini și că ai uitat ceva, eu aș închide ochii... De la o distanță suficientă, ne-am arunca o sfi-dare binevenită, — tu, de la miazănoapte, eu, de la sud.

Ce ticăloșie le-a putut trece cocoșilor prin cap ! Faceți loc !

Femeile, în scurteici de pene, se deteră deo-partă și, în mijlocul parterului de jupînite, se desfăcu de la sine arena. Victoria dăruiește haremul cocoșului doborît cocoșului biruitor, și marchizele se supun atunci ca niște spălătorese. Cadavrul stăpînului, ucis pentru slavă, e abandonat. Gătît cu turbanul și arborînd în coadă pana lui cea mai lucie dintre verzi, întoarsă ca un hanger cu licăriri albastre, noul sultan ia imediată posesiune, imobilizînd moțata unui capriciu de cuceritor.

Loc s-a făcut de-ajuns.

Opliți puternici, împovărați de zale, de odăjdii și pîteni, cocoșii se provocară, ridicînd fruntea și dîndu-și coifurile pe ceafă. După datini, ei puseră ciocul la pămînt, ca doi luptători antici săbiile întîlnite în punctul vulnerant. Aprinseră ochii. Se învîrtoșară. Proptiți în grinda pămîntului și răzimați pe picioarele crăcănate, pentru păstrarea stabilității, orice s-ar întîmpla, ei deteră lupta.

Întîia năvală s-a isprăvit cu eleganța amatorilor experți, savanți în demonstrarea subiectivă a unei figuri dificile, fără angajament personal. Un clăbuc de fulgi, o forfotă de sărituri fără desen, — și ciocurile s-au aflat încă o dată vîrf în vîrf, precis, ca două stilete. Diamantul plăselei scînteia întunecat. Ura scăpărase.

A doua repriză, fragmentată în trimiteri de săgeți în creste, nu dăde rezultat. Combatanții căzură în tranșa contemplării decorative. Numai aripile, umflate și desfăcute de subsuori, ca niște scuturi, atingeau tiris, cu marginea, arena. O bravură leală nativă interzice atacul din spate și lateral, iar cînd adversarul face înconjurul tehnic, cocoșul respectă pregătirea și permite răgazul recompunerii pozei.

Al treilea act, parcurs într-o secundă, s-a terminat cu sînge. Pe lîngă ochi, se strecura, ca dintr-un baton de peceti, un fir de mocirlă. Ceara galbenă a picioarelor era pătată cu carmin, și croiala, cu o intenție de stilizare florală, a crestei, fusese știrbită. Pleoapa clipea și rămînea închisă sub prelingerea de ulei a singelui fierbinte. Îndirjirea jucătorilor nu mai admitea ca mijloc decent și unic de viață decît exterminarea. Prețul victoriilor definitive este vinătoresc: prin gaura craniului, învingătorul se împărtășește cu creierul proaspăt al antagonistului bătut.

Al patrulea act nu l-am lăsat să fie dus la capăt de cocoși, intervenind colaborarea prozai-cului pahar de apă, în aristocratica dispută. Cocoșii au bătut din aripi, s-au întins, și s-au depărtat cîntînd, fiecare cu trîmbița și cu femeile lui.

STRATEGII

Paraschiva nu putea să priceapă ce se întîmplă cu ouăle găinilor ei, pe care le hrănea de-a surda. Din atîtea pasări cîte ținuse toată iarna, luînd de la gura copiilor, ca în schimb, puicile mamei să le dea gălbenușuri proaspete, de-cu-primăvară, ca nu

se alegea cu nimic. Cotcodăceau găinile, aducându-și laude, ca niște artiști lirici, de isprava făcută, dar ouăle nu se vedeau nicăieri.

Cuibarele erau totuși bine pregătite pentru ouat, cu oul fals în paie, reglementar, și pipăitul atesta, de la orele cinci dimineața, că oul aștepta să vie. A căutat prin buruieni, unde viitoarele cloști își pregătesc din vreme o comoară personală, bine pitită, de unde, clocind o bucată de timp, apar pe neașteptate câte douăzeci și cinci de pui, un întreg pensionat cu Doamna Directoare. Nicăieri, nimic! Gospodina necăjită pierdea în fiecare zi de scumpete o grămadă de bani, silită să cumpere ouă stricate, de la miinile negre ale tirgului clandestin.

Deodată, și-a dat seama că în cotețul cel mare, hanul orătaniilor elegante, cu moțul creț, cu pene picturale, cuibarele sînt înșirate prea jos. Probabil că fina și aristocratica nevăstuică se ospătează pe furiș. Paraschiva s-a pus la pîndă și surpriza n-a întîrziat prea mult. Vinovatul nu fusese delicata zibelină, ci nevinovatul, Zdreanță, cel cu ochii mari, îngerești, de majolică, simțitor la vorba mîngîioasă și încolăcit de plăcere cînd îl chemai pe numele lui de lepădat.

În cîteva zile, decînd fusese găsit pribegind pe la zăplazuri, el învățase toate rosturile casei și prinsese și secretul, păstrat pentru sine, al găinilor din ogradă. Cotcodacul îl făcea atent, știind prin aflare experimentală că i s-a preparat într-un cuibar un ou proaspăt și cald. Da buzna în coteț, înșfăca oul și fugea cu el. Zdreanță și-a meritat numele de ciine, exagerat de flocoș, a cărui anatomie și formă se pierde într-o pătură de petice tirite de pîslă încolăcită, cu care merge acoperit ca un țol cu picioare.

— Te-am prins, hoțule, i-a spus cu degetul Paraschiva, dar te iert că ești băiat deștept.

Metodele ouatului au fost revizuite, cuibarele mutate, și gospodina procedează cu o păcăleală. Adună găinele cu cîteva boabe într-o magazie, închide ușa, prinde găinile, le „caută“ cu buricul degetului unde știe ea, și celor fără le dă drumul pe o ferestruică. Paiele întocmite rotund așteaptă sus, într-o umbră. Încuie magazia și pleacă. Peste un ceas ori două izbucnește corul cotcodacului revelator. Găinele și-au făcut toată datoria. Uite ouăle într-un paner de răchită : niște giuvaere.

Dar ce face Zdreanță în situația schimbată ? Ce să facă ? Ascultă cotcodacul și tace. E rușinat. E cel mai păcălit.

COCOȘUL COTONOG

Cocoșul șchiop calcă-n trei, ca oamenii șchiopi. A șchiopătat în ogradă cocoșul exotic, cel fără trup nici coadă, cu pene de surcele. Arătarea lui de păpușe verticală, cu creastă, pășește acum ca două umbrele, legate împreună de minere. Patru pași îi face ca un compas deschis, mutat, la sfertul de cerc, pe unul din vîrfuri, iar ceilalți patru pași aparțin invalidității. Pare că ar avea un genunchi și că a încălțat pantofii de bal cu numărul mai mic decît al tălpii, însă cu talpa despărechiată, groasă, a cetățenilor cu „mașină“.

Legănările lui oblice pe cioc aduc aminte de un camarad uitat, din copilărie, și reapare în ureche, după patruzeci de ani, scîrțîitul de fierăstrău, amestecat cu o voce de greiere, de subt

bancă. Băiatul se născuse șontorog, și proteza năzuia să corecteze cu gratii de fier nichelate piciorul stîngaci, sucindu-i de-a-ndoasele copita dureroasă, prinsă în ortopedie și medicină ca o labă de vulpe în cursa cu măsele. Cîți cocoși s-au născut și au murit de-atunci încoace și cît să fi năpirlit coama creață, de păr clăbuc, tradusă în chelie, a căpăținii vechiului camarad, destinată geometriei, contabilității, științelor naturale și limbii latine ?

Cocoș accidentat, tu ești evocativ. Și o să-ți dovedesc că ești și idiot.

Am umblat o zi întreagă, cu argați și neveste, prin garoafe, printre ridichi și mărăcini, ca să prindem cocoșul „cu binișorul“. Avem o farmacie pentru dobitoace, jivine și orătenii. Pe un șoarice bătrîn l-am vindecat de blefarită și i-am dat drumul, ca să prăsească naturii pata lui stacojie din spinare, alăturată de o pată albă. Ne mîncase niște pui de fazan și nê-am gîndit că, în abstract, un exemplar original de șoarice echivalează cu un fazan. Cocoșul nu a putut să fie însă prins tiptil, cu pitulări în cînepă și bozii, și rana lui se putea să se infecteze, cum scriu autorii.

Cînd l-am putut ajunge, l-am prins de piciorul bolnăv și mi-a rămas piciorul în mînă. Căci cocoșul s-a tras, și l-a rupt și a fugit într-un picior...

O RĂZBUNARE ISTORICĂ

Am făcut deunăzi o mărturisire, hotărit să devin gazetar liric, și m-am apucat să încerc. Am citit într-un manual de specialitate că poeții își culeg lirismul ca urzicile, de unde îl găsesc.

Am onoarea să vă prezint astăzi pe Herr Gitzuk von Edelschwein. Nu vă emoționați. Nu e vorba de un nazist, cu toate că la fizic ar părea reacționar. În ce privește intelectul, asta e altăceva. Excelența Sa, ca și scribul prezentei tablete, nu a făcut nicio politică niciodată. Numai că, dintr-un păcătos de instinct necontrolat, păstrează calea proștilor, dintre cardinale, mijlocia.

La Nüremberg, niciuna din marile puteri nu l-a acuzat ; dimpotrivă, el a participat la majoritatea aperitivelor locale. Nu e decorat și n-are uniformă. N-are caschetă, n-are centiron, n-are teacă și revolver la birou. Indecentul umblă în pielea goală : e nudist, ca doamnele la Tekirghiöl. Nu e măcar un adept al principiului „Drang nach Osten“, indiferent la „Kultur“. E lipsit și de concepții, de idealuri. Cum a putut totuș să ajungă pînă la București, arată că expansiunea la răsărit este oarecum în temperamentul lui.

L-am primit cadou. Că poți primi în dar un nobil personaj, e neobișnuit. Unui gazetar liric i se întîmplă cîte toate. Mi l-a dat un inginer. E ade-vărat că prințul, cînd l-am luat în gazdă, era mic.

Căutătura feroce și energiile lui masive îmi aduceau aminte pe Arminius, descris de Tacit, marele nostru strămoș prezumat, în *Anale*. Nu le rezista nicio fruntarie, că le dărîma pe toate. Oricum le-ar fi asaltat, cu ceafa ori cu șoldul.

La ivirea primei zile de vară, cînd se auzeau prin azur cocorii, ne-am pus de gînd să-l scoatem la plimbare și să-i dăm o iluzie de fericire : însă cu mare frică despre ce ar fi putut, să se întîmple la întrezărirea razelor de soare, am operat cu prudență.

Era evident că năzdrăvanul se va comporta ca un bolid, că va răsturna toată familia, că va trece

prin ziduri și prin păreți ca o explozie, și că ne va prăbuși gospodăria.

În consecință, ne-am armat cu scule contondente, am studiat o strategie de stat-major bine organizată și i-am dat prințului drumul pe ușe, atacându-l din spate cu hauniri și stridente. Vlăstarul locuia într-un coșar, pe care-l făcuse cum se zice la Urziceni: harcea-parcea. Îl așteptau rețelele, ca la jocul de golf, dispuse în careu.

Fulgerat din toate părțile de lumină, Gitzuk a rămas un moment năuc. Nu mai văzuse așa ceva. I se părea că este la teatru și că se reprezintă *Electra* tradusă după original.

A sărit brusc, dintr-o bucată, și a pornit-o ferm.

— După el !

Încolțit, Gitzuk s-a uitat la noi adînc : era fioros.

— Să știți că nu ne mai face nimic ! a zis cineva.

Ba ni se părea că se sperie el de noi.

Atunci i-a venit Paraschivei o idee. S-a apropiat pe nevăzute de Gitzuk și l-a atins, *à tout hasard*, cu o scărpinătură între urechi. Gitzuk a stat. I-a plăcut și a mai cerut. Mîna Paraschivei dînd de mijlocul spinării, Gitzuk a îngenunchiat, s-a culcat pe o parte, s-a întins voluptuos, cu indicația să fie atins și pe burtă. Ne-am aruncat ciomegele și i-am aplicat lui Gitzuk un masaj sistematic, rezervîndu-ne fiecare un sector. Eram patru, — Gitzuk a leșinat între delicii. Pe urmă s-a luat el după noi, s-a trîntit, nu ne-a mai lăsat să ne vedem de treabă. Ne aștepta, ne provoca. Simpatia lui totală era consacrată însă Paraschivei, îmbrăcată în capot albastru. Într-o jumătate de

oră, el s-a familiarizat, ca un pictor, cu toate culorile, preferind, ca un expresionist, albastrul.

Nu e greu de aflat că Gitzuk e un porc. Un porc adevărat, incult, dar un porc distins, artist și sentimental. La două mii de ani după înfrângerea lui Varus, Arminius a fost învins, în ipostaza lui actuală, cu două silabe de valah și cu o frecătură. A fost asimilat. Latinitatea e răzbunată, în punctul de pe planetă Mandravela.

O NUMĂRĂTOARE

A număra e o facultate superioară simțului de a deosebi? Unele triburi, scria un explorator, nu aveau cuvinte pentru numerele dintre unu și zece, dar numărau unu, unu, unu, grămădind la unloc câte zece sau o sută de nuci de cocos sau de colți de elefant, apreciind, probabil, numărul prin volum. Țăranii noștri au căpița de paie, znopul de coceni, cioacla de lemne.

Pare că a deosebi e un simț de substanță, pe-cînd a număra, a numerota și a aduna sînt facultăți de mecanică simplă, ca bătutul cuielor cu ciocanul, ca zmulgerea cu cleștele, ca spargerea lemnelor cu toporul. Totuși animalele și păsările pot să deosibească și nu știu să numere. Se pare că a ști nu este în funcție de a fi în stare.

Găina nu știe niciodată câte ouă se ouă și cîți pui au ieșit după clocit. Numărul celor trei săptămîni și o zi, câte-i trebuiesc să scoată minusculele minuni de borangic, e constant, invariabil și precis, ci se pare că nu-l cunoaște cloșca, dar instinctul, inconștientul, misticismul ei.

Din patru cloști, una a scos douăzeci și doi de pui, și cea din urmă patru, din acelaș număr de ouă. Ca să le repartizăm pedagogic, egal, am trecut, noaptea, la o cloșcă fără pui mulți puii de prisos de la alta. Dimineata, niciuna din ele n-a simțit că i s-au înmulțit sau împuținat. A fost însă de ajuns ca doi pui albi să-i calce uneia în catran și să se întoarcă negri în cîrd, ca să fie repudiați. Cu ei intrăm într-altă problemă a psihologiei și a milei, niciuna din cloști nemaiprimindu-i în circumscripția personală.

O purcea fătase cinci purcei. Numărătoarea nu era mai dificilă ca la zuluși, iar numărul de cinci nu se mai socotește, fiind ușor de cuprins cu ochii. Purceaua putea să gîndească simetric : am doi la dreapta și doi la stînga, și în mijlocul lor unul. Memoria ochiului a slujit tuturor popoarelor primitive să construiască dölmeni și bordeie, prin imitație. I-a murit scroafei un pui : nici n-a simțit. I-am mai înstrăinat doi din patru : nu a știut. Ea își oferea plosca țîțelor cu aceeași liniște ca tuturor celor cinci.

Căteaua Fetița suferă dacă, după principiile lui Maltus, îi furăm puii. Trebuie să-i lăsăm cel puțin unul, și nu mai e îndurerată. Îl păzește împotriva tuturor : a factorului poștal, a încasatorilor, a vizitatorilor necunoscuți. Nouă, scîncetul ei, melancolia ei ne face imputarea : „Unde-s copiii mei“ ? și ne cere să o consolăm cu litanii, repetînd mereu : „Fetița, Fetița tatii, Fetița mamei“ și se răstoarnă să-i punem mîna pe tetinele nesupte.

O experiență tragică am făcut cu pisica Alba, cea mai fină și mai aristocratică din cîte am avut în aproape șaptezeci de ani. Socotind-o indiferentă la progenitură, i-am luat puii după naștere îndată. A dispărut zece zile. O credeam sfîșiată

de cîini. A unsprezecea zi am găsit-o tîrîndu-se slăbită, să guste apă, lingă fîntînă. Căutătura ei de aur ajunsese haotică. Am pus-o acasă într-un cuib, în care a murit a doua zi.

Nu ştiuse să numere, dar putea deosebi între a fi avut şi a nu mai avea.

GREIERIŞUL

Odată cu stelele, se iveşte nevăzutul glas al clopoştelor, ca un sunet al lor. Explicarea că greierii sînt nişte gînganii negre şi iuţi, care scot un şuier monosilabic din frecarea unor surcele anatomice proprii, ştiinţifică şi aparent exactă, nu satisface nici copiii, nici pe Tătuţul pedagog. Obişnuiţi din instinct că nu sună decît materiile metalice sau cristaline sonore, sau sufletul întraripat al cîntecului, aruncat prin fluierul unui cioc sau prin trîmbiţa vocii, imaginea scobitorilor de dinţi frecate pînă la melodia punctată, pare o stupiditate de zoolog.

Căutăm alte prîcini şi alte imagini, mai bine primite. Clopoşelul face parte din muzică şi este acceptată şi ideea stelelor cu clopote mici. Ele sună chiar în cer, cele mai depărtate, ca nişte boabe de diamant în găocile stelare. De alte stele, spînzură pînă la fereastră, pe fire de argint, clopoşelii minusculi, în felul aceloră, de nichel, cusuţi pe cîngătorile cătelului cîrnă. Un vînt slab mişcă beţala firelor şi leagănă sunetul în întuneric.

Dar mai repede, greierele e o pasăre care colindă întunericul cu un clopoşel legat la gît cu o panglică albastră, ca la porumbieii tipăriţi pe căr-

tile poștale, destinate felicitărilor anuale, porumbiei mărunți ca niște colibri sau și mai mici ca niște fluturi. Ba nu ! clopoței de mărimea gămăliilor de ace negre sînt legați cu o bucată de mătase la grumazul de catifea al fluturilor chiar. Nu a intrat într-o seară pecînd Tătuțu spunea povești un fluture mare pe geam, urzit din funingini aurii și negre cu ochii ca mărgelele de briliant cărmiziu, și-n creștet cu scîrlionț de agată ? El trebuie să fi avut un clopoțel atîrnat pe piept. Dacă nu a sunat intrîndu-ne pe fereastră, este că se găsea la oameni buni, unde fluturii mari și mici intră fără frică. Dar afară, în spațiul cu bufnițe și cucuvăi, care sînt și ele niște fluturi cu pene și cu ochii de gheață, nu se știe ce se întîmplă, și domnița Pulheria, regina de-o șchioapă a fluturilor vrea să știe cu auzul cîți clopoței, la cîți fluturi zboară-n lume, după ce mîna ei, deschizînd cuferele de sticlă, le dă drumul la fiecare scăpătat.

Zurgălăi singuratici și nebuni nu pot să fie, umblînd pribegi ca puful de păpădie, după vînturi, mîinate lin de-a lungurile lumii. Poate să fie, — cine știe ? — cîntecul cobzelor mici, din vitrina magazinelor de jucării, unde o miță cenușie cîntă și o miță albă cu tamburină, joacă după cobză, — dar cine știe dacă o fi adevărat ? Tătuțu spune și minciuni...

Adevărul este că nimic nu se localizează mai greu ca sunetul greierilor de noapte. E o voce fără ființă, fără loc. Ți se pare în acelaș timp că pleacă din zece cuiburi din pămînt și din văzduhul de jurîmprejur. Toate sunetele au o localitate, afară de greierașul universal și unanim. O sută de greieri în cîmpie părăsesc o sută de mii de gîsuri, care se frîng și se întind neîncetat, ca niște degete de

cleștar, cu cite zece falange, cutreierind pe dîra cîrțițelor și printre tulpini. Metaniile de chihlimbar se deșiră și se înșiră, și noaptea pare locuită și colindată de călugări mici, mii de călugări mici care ziua stau în mînăstirile sobolilor ridicate ca vîrfurile căciulii, în căldura fierbinte.

Dac-ar fi prin apropiere niște sălcii, cu petale de mărgean, ciocnite în răscolirea sforilor verzi cu muguri sunători, am crede că a intrat în lac luceafărul să se scalde și că sălciile s-au înfiorat. Dar nici sălcii, nici ape încete nu sînt în bătaia auzului, în zarea pridvorului nostru.

PISICA

A intrat acum două luni, în casă, cu tihnă și simplitate. Venca întîia oară și totuși s-ar fi zis că a mai fost și că-i aparținuse ceva din casa noastră, atît de familiară îi era căutătura galbenă, atît de sigur pasul, mut și lin, cu care își ducea catifeaua siluetei prin odăi. Împărăteasa pămîntului întreg nu putea să aibă o gleznă mai fină, o liniște mai princiară, o stăpînire de sine mai liniștită și un stil mai suav decît pisica noastră streină.

— De unde vii tu, neagră ca bezna tare și suplă ca o ceață din întunecime, și cum s-a întîmplat să-ți alegi tocmai căminul nostru sălaș? Ai mai fost vreodată pe la noi, pe cînd lipseam, în timpul somnului nostru, sau al călătoriilor noastre pe lacurile dintre trestii? Cum de-ai nimerit aci? Poate că te-a trimis cineva, pe care nu-l cunoaștem și care se gîndește la noi...

— Miau ! răspunde pisica, și luminile de aur ale ochilor ei lunatici se ridică spre noi, cu știința că ne întâlnesc privirea.

Dumnezeu a dat un semn de înțelegere lumilor pe care le-a născocit, ochii, suvenire de ceruri, reminiscență de infinit. Întocmit înnafară de urzeala singelui cu carnea, ca o floare, ochiul duce cu sine o firimitură de stea.

— Fiindcă veniși neașteptată, fii binevenită, miță. Uite sofaua : ți-o dăruiesc. Uite oglinda, în care ai să te gătești. În farfuria de porțelană cu două vișine de zmalț, vei avea un izvor de apă pentru gurița ta, ca o foaie de garoafă palidă și roză. Copiii ți-o vor umple în fiecare zi cu donița lor de cristal. Uite și copiii...

— Miau ! răspunde pisica, miau !

Blana-i de lutră se desface de-a lungul și, începînd cu tîmpla și sfîrșind cu sfîrcul cozii trece de cîteva ori și se întoarce, frecîndu-se caldă de picioarele copiilor, goale pînă la genunchi.

Baruțu, care n-a mai văzut pisică, e mișcat adînc, și Mițura, care a mai văzut pisicile pestrițe, e impresionată de culoarea ei negru-n negru, de mînușile de velur ale labelor, moi ca niște pensule de pictură. Bunica știe mai multe lucruri adevărate ca noi, și tîlmăcește pisica și culoarea ei, purtătoare de noroc.

Pisica nu a mai plecat. Pe o perină ușoară, de mătase, ca o umbră cu broderii de fir, ea doarme zi și noapte, ca și cum trebuie să se odihnească toată viața de grelele corvezi pe care le-ar fi îndurat din răsputeri într-altă existență. Și pentru că noi muncim fără nici răgaz, ne bucurăm că putem adăposti idolul incfabil al repausului și al lenei surizătoare, în gospodăria noastră de unelte. Camera unde doarme pisica ne-am împodobit-o

cu moaștele noastre de preț: candela, cărțile, icoanele, amintirile de la bătrini, ceasornicul cu bătaia rară, de dom, preșurile de lână târcată, ca niște drumuri scurte, boite cu soare. Un ciucure de borangic al șervetului mesii gîdilă urechea pisicii, oprită ca un fluture negru pe tîmpla ei cu mustăți.

— De ce face așa pisica ?

— Toarce ca fusul și ca marea, cîntă ca vîntul, șuieră ca griul. Așa bocește pădurea, așa curge apa, așa geme salcia și bombăne furtuna. În somnul ei, cu auzul la pămînt, mița ascultă lăuta lumii care cîntă pretutindeni, în cele de sus și-n cele de jos, în prăpastie și-n piscuri și-n creasta Tăriei, și visul ei se aude ca un ecou al murmurilor din țărîină și ape...

CUTIA CU VIEȚI

În așteptarea tinărului obținut la borcan, fabricăm pui de găină la cloșca de petrol. Hotărîrea zămislirii artificiale a vieții adevărate a fost luată cu răzgîndiri și sfiială, scîrbită de actul amestecului voinței în tainele mascate. O carte de știință antipatică ne-a dat amănuntele pe termometru și ornic și tehnica gramaticală a clocitului numerotat în rînduri și compartimente.

Aveam impresia, dinaintea invinovățirilor naturii, că săvîrșim o ticăloșie încurajată de bibliografia internațională și de bilanțurile dezgustătoare, în vagoane și miliarde, ale unui continent motorizat, și cu toate că trei sferturi din creația unui pui de găină aparțin puterilor iresponsabile

și fără greș ni se părea că nici colaborarea la des-
puierea principiilor de-o coajă hermetică și de-
licată nu poate să fie permisă. Gestația trebuie
să înceapă cu clasarea ouălor într-un sertar con-
tabilizat și cu o flacăară de chibrit, mutată pe un
fîtil. În duhoarea fumului de gaz trebuie să se
întrupeze eternitatea în provizoriu și subtil. De
cîte ori am atins lada cu o sută de vieți trezite
prin mașinații și tertipuri, am avut emoția călu-
gărului care șterge altarul de praf și lovește cu
încheietura degetului chivotul cu carate de piine
sfințită. Nu se știe ce se petrece înlăuntru... Mai
bine stăm nemișcați, pentru a nu turbura, din în-
tîmplare, un echilibru plăpînd...

Sentimentului nostru rafinat îi corespundeau
integral îndoielile jîgnite ale omului din curte,,
greoi în gîndire și muncă, însă gingaș înlăuntru
lui, ca și oul. El trecea încruntat pe lingă mașină
și fericit în speranța că va primi ordinul să ia
lada americană în brațe și să dea fuga cu ea la
gunoi.

— S-a stricat lumea detot, zicea Axinte, co-
coană. Vine Antihîrțul.

Omul ură din instinct obiectele de cauciuc, țe-
vile, roțile dințate, motorul și toată lumina arti-
ficială, mînat ca un vultur și întors ca un urs în-
tre noimele soarelui și rînduiala întunericii
opac, — și așteptînd la capătul tuturor răbdări-
lor lui, ofensat de viața superficială a omului,
ieftin sufletește și prea puțin întristat ca să se
refuze plăcerilor hoinărelîi, răzbunarea neomessi-
anică a lui Antihîrț. Cînd a intrat clocitoarea în
gospodărie, el a și crezut momentul biblic sosit
și a cerut să facă baie, ca să nu-l găsească trim-
bițele murdar.

Au trecut cincisprezece zile fără alt eveniment decît întoarcerea și aerisirea ouălor și adăparea lămpii cu combustibil. Văzînd că mașina nu scoate puii într-o singură zi, cum era temerea lui mistică, și că se adaptează la programul obișnuit al cloștii, trebuindu-i și ei douăzeci și una de zile, Axinte a găsit în această întirziere o compensație morală concretă, afirmînd că „nemții“ n-au făcut gaură în cer, imitînd cu o instalație pretențioasă, însoțită de un volum ilustrat, moravurile din coteț ale găinii. El se îngrozea că nașterea ar putea să fie instantanee, ca pornirea unui automobil, care ajunge de o mie de ori mai repede decît calul și fuge ca glonțul.

— M-am mai liniștit, zise plugarul, dar tot îmi vine, cînd o văz nemișcată, pătrată cu sticlă și rînjită să-i dau un topor.

— Mi se pare că o să-i dăm amîndoi un topor șandramalei Axinte. Să mai stăm, să vedem ce iese. Poți să știi ?

DUMINICĂ

Fiecare miță, ciîne și pasăre din ogradă are dreptul la o biografie și la un necrolog. Persoanele necuvîntătoare participă la istoria universală a gospodăriei cuvîntătorului cu slove și la poezia vieții, urzită pe un petic de grădină, din bucurii delicate și întristări. A murit un ciîne, a murit pisica albă, o vrabie a căzut din streășina casei, încercîndu-și aripa plăpîndă în văzduh, ca înnotătorul hotărît să înfrunte oceanul cu pieptul. Porumbielul schiop, vindecăt cu chirurgia domes-

tică, în zbenhgiuri de aur violet, presărate pe fulgi, pribeag, înfrînt, aruncat de o furtună între cotețe, a fost primit de semenii lui samariteni ca un strein bătut de năpastă. E fetiță. Iată cloșca mare, urmată de o caravană de borangicuri și gheme cu cioc : merge la pas, cu un pui în spinare, ca o cămilă, minată de un beduin minuscul, alb, așezat pe cocoașe.

Din pliscul unei zburătoare a căzut miracolul egiptian al unui scarabeu verde, metalic, o bijuterie de zmarald. E cea mai neașteptată frumusețe exotică, adusă poate de un curent din sud, de pe la Memfis, tocmai pînă în grădina noastră. Uneori ți se pare, cînd se încurcă vînturile deasupra caișilor cu portocale imitate, aninate prin frunză, că aroma uscată a pămîntului de Bărăgan se împinzește cu parfumele Arabiei și Smirnei și cu șaptele de noapte ale marelui Sfinx.

Ghionoia cu zborul scurt, pestriț, fuge din pom în pom, și agățată vertical pe trunchiuri, ca o scoabă, ciocăne coaja după gîze, mutîndu-se-n sus ca un atlet de o șchioapă pe prăjină. Dintr-un zarzăr răspunde și întreabă părechea ei, ghionoiul, soțul de toată vara și de toată iarna al căsniciei dintr-o scorbură de undeva.

Un păianjen nu poate să iasă dintr-o apă : trebuie ajutat să scape. A scăpat. I se cade... Confratele își scoate din suflet mătasea pe care se ridică peste sine, peste făptura lui de pămîntean. Un vîrtej de epistole albe vine din cer : tot porumbiei — și dedesubtul lor, stîrnite de o legănare, se-apropie de crini, dezlipite, timbrele în stol ale plicurilor trimise minăstirilor de albine de Cel-de-Sus : fluturii — ștampilați cu vărgătura neagră. Unul e albastru.

Umbra foilor de nuc aduce a miros de tămîie, și-n vișinii negri au mai rămas cîțiva cercei atîr-nați, cu boaba șlefuită, de rubin.

Îl vezi cum sare ăla ? Pune mîna pe bondoc ! Te-a păcălit greierele pătrat. Uite-l, te așteaptă mai încolo. Vrea să se joace cu tine.

Da, e-adevărat, e ora de-nserat. Cîte una, ies cucuvăile gingăse din firidele coșurilor de fum. E o familie de cinci — s-au înmulțit și încep să ne cunoască și copiii lor : niște pisici cu capul turtit ca niște călugărițe cu comănac, cu ochii galbeni, cu aripi grele de catifea, cu zborul molcom și pitit.

Evenimentul zilei e puiul de găină orfan. Născîndu-se negricios ca un harap, de altă seminție, maică-sa nu a vrut să-l primească. Lui nu i-a fost încuviințat adăpostul aripilor ei calde, ocrotitoare. Încercînd să se cuibărească laolaltă cu frații lui, a fost alungat de cîteva ori din cetate, și sta, singuratec și rătăcit, lingă o mătură care nu l-a refu-zat.

— Nu e nimic ! a strigat Paraschiva.

I-a luat de jos și l-a pus în sîn. Nu mai piuie și se simte bine lingă țîța rotundă, din care au supt altădată și puii ei omenești.

Vorbiți mai încet, că puiul doarme, cu capul culcat pe dantelă...

ANGHELACHE

De două ori pe an, ciinele, scos din artificiali-tatea civilizației, trebuia izolat cu cățeaua într-o insulă a naturii. Aveam o insulă pentru ei, în

apartament, și timp de cincisprezece zile fiara se bucura de drepturile pustietății. O baie caldă și o săpuneală minuțioasă puneă capăt sălbăteciei, ciinele nu-și mai aducea aminte nimic, se întorcea la culcușul lui, la farfuria cu apă și vocabularul vieții curente. Indiferent la solidaritatea neamului din care își trăgea coada și lătrătura, el sfida din fereastră, ocrotit de geamuri, pe fox, pe setter și pe dulăul cioban. Educația formelor îl făcea agresiv cu picioarele goale și cu fustele crețe ale servitoarelor, încheiate sus, ca la păpuși, aproape de sini, și, corupt ca un noctambul îmbătrânit între cabinele artistelor și șampania localului internațional, el știa să aleagă între mătase și stambă. Cucoanele fardate, cu vârful piciorului încălecat peste genunchi, strâns în pielea fină a unui pantof adânc la scobitura tălpii, îi plăceau ca unui amarez uman. Permițându-și tot ce acestuia îi era public interzis : mirosirea îndelungată a ciorapului rotunjit pe gambe, cercetarea leneșă a volanelor de tafta, ochiade adânci și profunde îmbătări ale căutăturii, ciinele se învecina sufletește cu ghtaristul.

O fată neagră i-a dat numele curios de Anghelache, și ciinele a rămas identificat cu acest pseudonim de fantezie. El răspundea cu gudurelele obișnuite, ridicându-și botul cîrn în văzduh și cîrîind ca o cioară și ca un păun.

Niciodată Anghelache n-a cîntat ca aseară, după zece zile de flirt, de astădată inutil. Insula din dosul ușii ajunsese o celulă de tortură. Căteava s-a opus cu miriitul, cu labelle și colții, înviersunatelor lui repetate impetuoșități. De cîteva ori a trebuit să intervenim, de teamă ca unul din partenerii idilei să nu fie mîncat ; lupte demne de pana de vultur și de cerneala de granit a lui

Homer, se isprăveau îndărătul uşii. Cîinele, pironit şi amoros intimidat sub labă puternică a căţelei, pusă pe pieptul lui ca un pumn, era muşcat de maxilarele ei, deschise ca un cleşte cu măsele.

Aseară, Anghelache a sărit sprinten pe mese, pe scaune, pe canapele, de la unele la altele şi înapoi, povestind înflăcărat o situaţie nouă. O agerime suspectă îi întinerea făptura uzată de vîrstă, şi o scăpărare de aromă i se ivea în ochii catifelati şi melancolici. El a vorbit aseară cu toată lumea din casă şi cu fiecare deosebit, împiedîndu-ne să citim, să fumăm, să tricotăm, şi limbajul lui avea silabe necunoscute şi articulări transcendente. A doua zi de dimineaţă a vărsat de cîteva ori şi, tituînd, s-a apropiat. Ridicîndu-l în braţe, şi-a pus, ostentiv, capul pe umărul meu, cu o încredere de mare suferinţă. L-am strîns puţin la piept şi a oftat. Nu era suspinul lui de mai nainte, era un oftat de copil rănit. El a primit să rămîie pe canapeaua jocurilor din trecut, obedient, supus ca un bolnav adevărat şi convins.

Toată ziua de marţi a băut apă şi a vărsat-o. După o încruntătură de prunc supărat şi care venea bine frunţii mari, boltită peste o gaură a rădăcinii nasului şi păzită de fluturii mari ai urechilor negre, cu ciucuri, privirea lui căpătă o strălucire cleioasă.

Am telefonat veterinarului nostru, descriindu-i bolnavul, atins; după părerea lui, de tifos canin, todeauna mortal. Reţetele telefonice au fost executate numaidecît. Apă cloroformată, picături de iod, fricţiuni. Trebuia administrată o injecţie de ser artificial cu adrenalina.

Ca niciodată, zgomotul torentului de apă caldă, din aparatul de baie, nu l-a impresionat. Nesimţire manifestă. Fricţiuni cu alcool i-au lăsat carnea

nepăsătoare. Repetată, soluția cloroformată a fost aruncată înapoi. Toate apele curate și medicale au fost înghițite și aruncate. S-a sculat din așternut în două picioare, împins ca de un resort brusc. Diagnosticul veterinarului : colici. Înfierbîntat în culcuș, Anghelache căuta răceala cimentului din baie ; i-am înfășurat pîntecul într-o ștofă de lînă, înseilată pe spinare. Anghelache nu-și mai ridicase de două zile piciorul. De două ori a căzut pe o latură a corpului. În cîteva ceasuri s-a subțiat la sfert. Injecția de dimineată, împunsă de trei ori cu seringă, nu mai găsește corp în schelet.

M-am întors într-adins acasă tirziu. Pe masă, medicamente noi și un clistir : două spălături cu permanganat. Mingii fruntea lui cuminte și o așez în podul palmii. Părea că adoarme, învelit cu cearșaful. Uneori se ridica pe coate și tremura. Era mulțumit cînd își simțea obrazul culcat în mîna mea. I s-au crispat labele strînse : erau rigide și reci.

În genunchi lîngă el, i-am ținut mîna sub cap o jumătate de oră. S-a sculat. A făcut doi pași. A căzut. L-am dus la loc. Picioarele dinapoi avură un cutremur. Botul aluneca lent în palma mea. Ochii, privindu-mă, nu mă vedeau. I se porniră umerii să se miște singuri, dezlegați de trup. I se deschise mută gura de două ori, ca să spuie ceva. Mîna mi-a stat cum a dorit el, lîngă botul lui negru, lîngă sufletul lui. Sfîrșit de floare istovită.

Am venit de la înmormîntarea lui, petrecută în ramurile dese ale grădinii.

Un om a săpat, pe întuneric, o groapă adîncă, în care am pus lada cu Anghelache... Au fost de față

trei copii, unul cu cazmaua, unul cu o veliță
altul cu brațele goale, — și nu se vedea nimeni
unul cu altul...

M-AȘ RUGA...

M-aș ruga tare de voi, bineînțeles, să-mi spuneți
cîte ceva. Dacă mi-ar spune fiecare ceva, capra
nițel, picherea nițel, și nițel turturica, și tot atît
și cîinele și brotacul, nu aș mai ieși din domesticita-
tea ogrădei ca să aflu și să mă instruiesc. Pentru
că nu cred să știe ibisul mai mult decît rățușca
mea din copaie, care se bălăcește și ride. Uite barza
se ridică din turla casei ca un plocat cu ciucuri
de ibrișim și purcede la baltă, după ce s-a strins
ca o umbrelă japoneză. Mașina ciocului ei pentru
desfăcut pe dinăuntru degetele de la mînușile de
bal se duce să lăbărteze șerpui din mostiște, — și
n-are mai multă unsoare în punctul unde scîrție
foarfeca portocalie decît vrea creierul ei să-i dea
întocmai ca o pompă turtită, cu ulei, la cuiul
plăselei.

Și mi-ar mai povesti și cărăbușul hilar și fi-
oros cu cornul lui de rinocer, dat pe spate ca să
nu poată împunge, cîte ceva. N-am să întreb chiar
privighetoarea, a căreia perlă din gușă trece atît
de rar prin pomii noștri, nici cucul, tîrgoveț de
abecedar. Pot să stau de vorbă, cîte un crîmpei,
cu bufnița și cucuvaia, care vin adeseori la fe-
reastră de răsărit, a icoanei de argint și de foc.
Cucuvaia trebuie să știe ceva mai mult, avînd
răgazul să iscodească și întuneric de turlă.

Dar tot ce știe, fieștecare ține pentru el, păcatul de moarte al vieții fiind limbuția și trâncăneala. Bunul Dumnezeu le-a pus un ac în gură și un cui în gîtlej. Aș vrea să se destăinuiască miresmele și semințele. Un cuvînt de ici, altul de còlo, m-ar învăța, și poate că aș căpăta o pricepere sau un soi.

Nu este permis ! Dumnezeu, cînd era să țipe pa-sările și jivinile emoționate dinaintea peizajelor lui, le-a prins de ciocuri și de bot și le-a strîns și le-a spus, cu degetul pe buze, ceva. Ziduri, ziduri, ziduri ! De la ins la ins, păretele mai pleznește, și sunetul odăilor închise poate tremura în dunga luminii : între neamuri încelulate, zidurile sînt groase pînă la cer. Nici în vîrfuri, nici în rădăcini ! un trunchi și un copac, o tulpină și o floare, un om...

Odaia mea goală a fost clădită într-un turn, și pe geamul ei din dreptul soarelui stă lipit, pentru ingeri, un bilet de închiriat. Pămîntenii nu se mută atît de sus, chiriașii sufără de picioare și cord. Odăile noastre umblă goale și după ce s-au pogorît pe scări, între oameni și dobitoace : saloane, firide, temnițe și chilli.

— De ce ai rîs, Axinte ? Că ți-am spus că și găina e o cameră goală ? Păi așa e. Ea nu știe totuș că e de închiriat. E gol și Martin măgarul, nu te uita că zbiară : are o gumă. Mai-Marele, știi tu cine, le-a scobit pe toate de miez și le-a umflat cu întuneric. Crezuse întii să li le lase, dar s-a răzgîndit și a oprit miezurile la el. Bunînțeles, știu ce ai să spui, că din cînd în cînd ia și cite un sîmbure, și-l pune în bobîrnac și ne lovește-n cap cu o firimitură de aluat. Te uiți și tu în sus, și mă uiți și eu în sus. Și nu vedem nimic.

Le-am cerut o firimitură de drojdie, ca să m
dospesc, și nu mi-au dat-o, nici pasărea-paradisului
nici vrabia, nici corbul. Făina se usucă necrescută
Foaie de măghiran, nici tu nu știi nimic...

ȘTOFELE

Dacă, migăind printre litere, ouă, flori și albine
ai descoperi mijloacele de zămislire ale lui Dum-
nezeu, care, dezgustat de belșuguri, de unanimități
și roade, s-a oprit la ziua a șaptea și a rămas în
eternitatea ei, nu ar fi de ajuns să faci numai
viață brută, ca el, din nimic.

Ai născoci, dacă ai putea, forme monstruos de
numeroase, de carne și de frunză, din nou, tră-
gînd cu ochiul la albumele în culori, imitînd
extravaganțele, receditînd individualitățile fenome-
nale, desinate de mîinile lui abstracte și gîndite
din echilibru și din dementă. Ai reface taurul și
crocodilul, coarnele și copitele, dintr-un material
adaos la un contur masiv, cu spinarea orizontală,
și le-ai înveli în cașmir. Celuilalt i-ai lipi-de-a-
lungul, din ceafă pînă-n vîrfurile cozii de șarpe, bu-
căți estetice de linoleum, negi și solzi, și i-ai
construi un bot cu fierăstraie. Ai face pisica de
mătase, ca o umbră fără zgomot, și i-ai izbuti fos-
forul rece al căutăturii, unghia fină și încovoierea.
Ai nimeri curca, porumbielul și găina, ciinele,
apterixul și broasca. Și încă n-ai făcut nimic.

Le-ai pune să umble, ființele, și le-ai trimite
în viață. Ele nu ar pleca, nu s-ar deosebi, ar trăi
laolaltă, încălzindu-se unele pe altele, speriate de
lumină, n-avînd spațiu : menagerie de dobitoace stra-

nii flămînde. Axinte ar trebui să le hrănească și să inventeze o ciorbă universală pentru toate, servite de două ori pe zi în troacă și cu găleata. Ai ajunge să faci viață și să recoltezi bălegar. Dina-
intea creației tale ai fi ca un autor de fapte din miez de pîine, pe care le-ai anima cu degetul, mișcat pe dedesubtul velinței.

Funcționează, exact după scheme, toate aparatele de os și de mușchi. Măduvele sînt la locul lor, hermetic pecetluite în ciolane. Dar te-ai oprit la materia materiilor, la sfintele sfintelor. Vietățile tale nu vorbesc. Ai găsit tiparele originale și vopselele, compuse pe cantități cumpănite, de molecule, dar dacă vrei să chemi pisica, vine girafa, și vrînd să ți se culce la picioare ciinele, ți se urcă în pat porcul sălbatec. Între cocor și șobolan nicio diferență. Harpele ar cînta ca fluierele, sau toată natura de jurîmprejur ar sta mută. Vasăzică, ai fabricat maldăre și cadavre. Aveai nevoie și de o sută de mii de feluri de glasuri, nu numai de o sută de mii de calipuri de carne.

Hai să ne punem ochelarii, că barba ne-a crescut. Să căutăm cu scara prin rafturi și dulapuri. Ni s-a uscat limba întorcînd cu degetul foaia și ne-a venit singele în gura înăsprită și pe degetul ostentit. Nimeni n-a scris niciodată cartea care îți trebuie acum.

Și ne mai lipsește o carte, cartea de subtilități și daruri imprecise, după care ar trebui să punem în viețile ieșite din mîinile tale nedeslușitul și ceva inconsistent. Un instinct deosebit de fiecare vîetate, de fiecare iarbă, dar un instinct de specie, care să facă gol total în teritoriul speciei și să o pornească grămadă și precis, într-o unică destina-
nare ; siguranța stăpînirii și a luptei a toată specia, concepută în unicitatea ei fracționară.

— Auziși, cum se face lumea, Axinte ? — Da, am amestecat bine. Două apă și una tărîțe, și la urmă sare, un pumn.

RÎMA

Găina bine informată se ține după săpători, atentă la lopeți. Broboada de dantelă albă, picioarele palide, indică neamul de civilizație trăită. Părintele ei cu barbetele grele și cu coiful înflăcărat, covârșit de prestigiile variate ale căutăturii, ale pintenului inconografic și ale odăjdiilor aurii, e un armăsar britanic autentic, transportat de pe Tamisa la Argeș, în avion. Scoborît din văzduhul continentului între sulfină și pelin, el a primit diferența climatului și a longitudinei, cu camara-derie. Primul lui act în patria nouă, pecînd mai murmurau motoarele înfierbîntate, a fost galant. Darnică de sine și blajină, cumătra comunală s-a lăsat pe pămînt, decum l-a zărit, consimțitoare. Scuturîndu-se bucuroasă de un contact heraldic și instantaneu, ea dăde numaidecît fuga după un greiere negru, al căruia gust aspru s-a încrucișat, în personalitatea gospodărească, fericit, cu savoarea colonizatoare a Nordului, stăpîn pe insule și Ecuator.

Lopata scoate rîmele pămîntului pe brazde. Ca o creație nouă, începută de la anatomia inferioară, elasticul subteran pregătește un Adam viitor, de complectat în veacul ce vine. Lacomă și voluptuoasă, găina l-a înghițit.

— Cum nu-i e milă, domnule ? întreabă Axinte. Ne purtăm noi cu găinile cum se poartă găinile

cu viermii ? Cînd vrem să tăiem un pui, plînge și nu ne lasă domnișoara...

— Dumnezeu a zis, Axinte, să nu-ți fie milă de făpturile fără oase, lipicioase și moi.

— Vreo sămîntă de șarpe, domnule ?... gîndesc.

— Ți-ai găsit !... Niște bale și niște scuipat cu piele.

VOCI

Ca să audă clopotele, care au murit în clopotnițe și în turle și nu mai supără somnul de lumina zilei al cucuvăii și liliecilor, lipiți cu pielea aripilor de bolți, ascultătorul de pe vremuri, de cîntece de bronz duminicale, și-a cumpărat un gramofon. Marea voce a corurilor de metal, tremurătoare, se naște din cauciucul ebonitei și din zgîrîitură.

Armata face gălăgie la treizeci de metri deasupra asfaltului, și înaintea cu ani de zile de-a se organiza bășica de automobil și trompeta, pusă în stare de guiț cu ajutorul electricității de la motor, a murit și toaca. Pe la patru după-amiază, venea din biserica mahalalei cupletul mărunț, bătut într-o șină cu două chei, al vecerniei. Fraged și vioi, chiotul ciugulit în fier, al ceasului de rugăciune, era un derivativ ; industria și comerțul primeau din aerul cerului o vizită muzicală, decorativă pentru auz, și nu-i sta rău perdelei de azur, din lumina caniculară, tighelul firimitat în arabescuri ale opalului din crepuscul.

Iar către seară, în liniștea apusului, se auzea și trimbița soldaților, repercutată în patru orizonturi așternute de culcare. Era pe vremea cînd Roty

schită cu o pensulă gînditoare neuitatul lui *Angelus*, în cîmp, unde ajungea chemarea clopotului din cătun, de departe, și cei doi plugari, soțul și femeia, îl ascultau în picioare, cu capul plecat.

Două muzici care nu se mai aud. Biserica tace și cazarma e mută. Cine s-a supărat atît de tare și a fost atît de puternic și de nesimțitor, ca să oprească de două ori pe zi răscolirile de suflet ale omului, trezit în ureche ?

A ! bine-ai sosit, motocicletă. Lipsa cîntecul tău. Tu știi să urli ca o uzină și să tragi cu zece pistoale, din nerușinatul tău evacuator de gaze, în-tors cu exploziile către public. Iată-l cum fuge domnul cu bască, stînd călare pe vine și lansînd artificii de mai jos de proeminențele unui pantalon întins. La vecernie, la liturghie, pocnește auspuful cu dejecții de fum. A trecut vreme de-cînd paracliserul cocoșat, cu țacălie roșie, suia treptele învîrtite ale clopotniței, răs_căcărât ca un broscoi, pînă la toacă și clopot. Funiile atîrnă din toarte, ca niște șerpi spînzurați. Cîntă alte unelte, tramvaiul, automobilele, camionul de cîinci tone și autobuzul. Cîntă filmul și rotativa, ca un mîrîit al pămîntului.

Cînd a venit vîntul, clopotele au pornit singure, bătute din dungă... Cine trage clopotele în furtună ? întrebă paznicii mormîntului închis, și s-a aflat că-n ziua aceea le-a tras Dumnezeu, pentru vecernia vijeliilor sale.

Dar dacă ziua nu mai vorbește vocea bronzului la niciun timp, noaptea n-a uitat să cînte cocoșul. De trei ori, întocmai ca în ceasul lepădării lui Petru, de două mii de ani, trezit din somn, el strigă înnălțimilor : cucurigu ! Pe tot întinsul țării, din mare la munți, izbucnește trîmbița cu aripi și creastă. Ce-i face pe acești întîrziați să cînte în

acelaş timp, ei care, de cîte ori se întîlnesc, duelează ca nişte muşchetari jigniţi ? Bezna, somnul prea lung, sau vreo chemare de sus ? Cocoşii albi, ieşiţi din găoci, acum patru luni, sînt în rîndul cîntăreţilor unei datini, păstrată din eternitate.

În noaptea de-acum, au stat glasurile mecanice, adormite în ţevi şi motoare, şi au stat şi viorile oamenilor trişti, minţiţi la viaţă cu vin şi romane. Vremile foarte vechi s-au întors, aşa cum au stăpînit începuturile lumii, în troscot şi bălării. Buzuiană încălcată cu întuneric a fost tovarăşa mută, cu broaştele mute, care umblă pămîntul pe brînci, a suferinţelor pămîntului. Fă-ţi urechea subtilă şi prinde vocile mici din bozii şi mătrăgune, tictacul ierbii, şoapta de carte răsfoită încet a lipanului, mişcarea de la sine a lobodei şi a urzicii, martorele biruitoare ale tuturor cetăţilor şi împărăţiilor strălucite, căzute dedesubtul rădăcinii lor.

Vocea celui care vorbeşte în tine ai voi s-o cunoşti. Un glas fără sunet şi-a putut alege cuibul în sufletul tău, în care intră toate vietăţile lipsite de dimensiune, ca într-o pustietate deschisă pe deasupra. E teritoriul umbrei mici şi al umbrei mari. Cînd corpurile trec şi se topesc, le rămîne umbra, ca un suspin, refugiată în teritoriul insulei din oceanul uscat.

LAPTĂRUŞ

Casa familiei era clădită, ca un schit, în fundul unei grădini de pomi, cu cîţiva stupi risipiţi în livadă. Un drum interior, de crişmărese, cu floarea

de douăsprezece culori, croită din postav vegetal, ducea, printre boancele portocalii și garduri de zăbrele, de la poarta mare pînă la porțile mici. Ca să fie deschise, trebuia tras clopotul din stîlp, așteptat lătratul ciinilor, glasul din pridvor : „Cine-i acolo ?“ și momia lui Petre, schiopătată de lene, cu cazmaua pe umăr și bombănind de un necaz inexplicabil și permanent. Gura lui Petre, născută strîmbă, mesteca toată vremea și rîdea fără socoteală.

Cineva sunase odată la stîlp, acum vreo zece ani, de dimineată, o jumătate de ceas. Petre era în serviciul gospodăriei demult : sta ce sta, cerea dreptul lui și pleca. Se întorcea după un timp, zdrențuros și murdar, afirmind : „M-am învățat cu dumneavoastră și nu mai am rost nicăieri“. — „Bine, Petre“, era răspunsul, și număidecît îi părea și rău că s-a întors. „Dacă te căiești, du-te cu Dumnezeu și te-i mai întoarce altădată“, și iarăși nu-i mai părea rău cîteva minute.

El ținea pe om la poartă pentru că era cu căciulă. Sunase un sătean cu o găleată mică, un începător în meseria de lăptar. Săteanul își cumpăraseră o vacă și căuta, stîngaci, mușterii. Intra înțîia oară cu marfă în București și venea de la doisprezece kilometri pe jos, visînd un faeton, un cal vioi și o baterie de găleți licăritoare.

— Faceți-mi safteaua... N-am mai vîndut la nimeni pînă azi...

Sfiiala lui ne-a plăcut, și nu puteam să nu-l ajutăm să calce cu dreptul.

— Dacă ne aduci lapte bun, te faci lăptarul nostru și vii în toate zilele... Zici că ești om sărac și că ai doi copii — să-ți trăiască ! Te-ai gîndit

bine să-ți faci un venit. Dacă ești om cinstit, ți-ai ales o meserie bănoasă.

Omul își începea negustoria cu un suris, arătându-și de subț mustață un rînd de dinți frumoși ascunși de buzele fine.

— O să vedeți !

Vedeam întîi un gospodar îngrijit. Cămașa-i albă, eu gulerul prins într-un nasture roșu de sticlă, îmbrăcămintea curată, din țesătură de casă, ciorapii de lînă întinși subț genunchi, bocancii bine încălțați, căciula nouă. Lăptarul nu mai era un om sărac, dacă avea mîinile și deșteptăciunea dibare.

— Cît îți dă vaca pe zi ?... Avem și noi o vacă, năzuroasă ca o cucoană. O ținem de patru ani, și nu dă nimic. E prea buiacă...

— Vreo zece chile...

Asta făcea tocmai o sută de lei, pe care îi mînea pe jumătate vaca. Ce mai rămînea pentru este-neală ?

— Mi-e destul, spuse lăptarul. Dacă dă Dumnezeu să-l vînd pe tot, sint mulțumit.

Vedeam și noi un om mulțumit cu puțin, și asta ni l-a făcut și mai simpatic.

— Știi ce ? Lasă-ne azi cinci litri, că mai punem și la prins.

Surisul frumos al lăptarului se mai ivi o dată. Petre, ca să se afle în treabă de-a surda, se uita la el.

— Te învăț și eu ceva, spuse Petre. Să faci dintr-o vadră două. Ai grije să treci pe la fîntînă...

Lăptarul se roși posomorît. I se cuvenea o compensație sufletească.

— Nu te supăra, Lăptăruș, zise gospodina, găsindu-i numele potrivit, care i-a și rămas. Băiatul vrea să glumească... De ce nu-ți tace gura, Petre ? Aș vrea să-ți umble mai bine mîinile decît ea

Ia să vedem, cînd ai să mai pleci o dată de la noi, o să fii în stare să-ți cumperi și tu o vacă și să te duci și să te întorci în fiecare zi cincisprezece kilometri, cu noaptea-n cap la tirg?... Slujește de zece ani la noi, are tot ce-i trebuie și nu și-a pus deoparte un ban...

Lăptăruș zîmbi, bucuros că se vedea prețuit.

După două săptămîni, a venit cu lapte nevasta lui Lăptăruș, legată la cap cu o basmă neagră, în papuci cu nițel toc și îmbrăcată cu simplitatea femeii simțite. Toate pînzele și hainele de pe ea erau țesute de mîinile ei nervoase. Era o femeie sprintenă, pieptănată cu cărarea pe mijlocul creștetului, și părul avea luciul spălatului des. Bărbia osoasă, gura strînsă și chipul tras dovedeau, ca și trupul, zvelt în fustă, rasa bună. Nevastă-mea s-a uitat la gleznele subțiri...

— Ce neam frumos de oameni sînt sătenii noștri, mi-a șoptit nevasta.

— Repeti ce ți-am spus cînd te-am luat pe tine...

Trecuseră peste căsnicia noastră douăzeci de ani, din treizeci și doi cîți s-au făcut, și harnica mea țarancă de odinioară, din Costina Bucovinei, subțire pe vremea ceca ca o helge, dedesubtul briului încins pe șolduri, a mai crescut.

— Lăptărușii noștri au și ceva sînge răzleț. Mi-a spus el că sînt Pavlicheni... Nu-ți zbîrci nasul de atîta lucru... Ai făcut și tu ce se cheamă o eroare științifică... Atîta pagubă... Rasa nu-i todeauna pe neam, ci de multe ori după om. Și pe la voi, răzeșii, e cam așa. Numai că voi, ai naibii, sînteți toți boieri, despicați ca dintr-o tulpină, ca florile de liliac. Panaș violet lîngă panaș violet...

— Faci atîta vorbă, zise nevasta, de la o „ocă” de lapte. Pe voi, cărturarii ăștia, cum vă pretindeți, v-a stricat învățătura...

Adevărat. Pentru că a crezut că ar fi jignit în mine o diplomă, și ca și cum m-aș fi supărat vreodată pe ea, mi-a pus numaidecît o pupătură la ureche... Asta face orișicînd bine, chiar în bucătărie și chiar după douăzeci, și mai tîrziu, după treizeci de ani de căsnicie. Însemnează că ți-a rămas nevasta tinăra și voioasă și că te iubește... Copiii aveau numai cinci și patru ani. Erau de față, cîrni amîndoi, au rîs cu poftă și au cerut să fie sărutați și ei.

— În casa asta nu mai poți face nimic, zise nevasta, imbucînd din obrajii lor, cam de pe subt bărbie.

După cîteva luni, Lăptăruș a mai cumpărat o vacă și i-am dăruit și noi vaca noastră, pe care o căpătasem și noi. Lui Lăptăruș nu i-a venit să creadă, văzînd ieșind din grajd pe Joița. Se mira că nu se mai isprăvește, de lungă ce era.

— Dar te jur pe ce-ai mai drag, să nu o vinzi niciodată, să nu o înstrăinezi. E de la noi de-acasă, zise gospodina cu patriotism regional și parcă Joița noastră ar fi făcut parte, într-adevăr, pentru toată lumea, din familie, ca pentru noi.

Vaca venise de pe la Rădăuți, din vacile unchiului Burdea, care ne-a trimis-o, odată, de Paști, cea mai chipeșă din vitele lui, fără să știe că-i seacă laptele pe drum. Mai avusesem din partea locului și un voinic de taur, pe care nu l-am putut stăpîni multă vreme. Nu putea să sufere cioarecii ardelenеști, strînși pe pulpele dindărăt, mai ales cînd pulpele erau prea lătărețe. Pe un ungurean, pe care îl cam ghicise, rumen și bine îndesat, din gospodărie, l-a luat într-o bună zi în

brațele coarnelor, cu fruntea, de subț șezut, și l-a mutat peste uluci, la un vecin.

Pe furis, Bombeș da în taur cu latul lopeții de băligar, și nici Joița nu-i recunoștea autoritatea, încredințată că trebuia disprețuit. Lua în zeflemea tot ce voia să facă, scrutat de căutătura taurului cruntă. Ea se apăra de poruncile lui Bombeș, cu cornul. Cînd îi puneă, pe înghesuite, ghiontul în șale, Joița îl zvîrlea cu copita de dindărăt, și l-am găsit pe Bombeș, odată, la un muget de chemare al vacii, luptîndu-se într-o puțină, din care nu mai putea să iasă, cu picioarele și brațele afară și zgîit. A fost nevoie de toată familia ca să fie zmulș jerpelit din doage.

— Nu vrea să se lase să o țesăl, se văieta Bombeș, frecîndu-se mai peste tot.

— Ia te uită cum se lasă la mine, răspundea gospodina. — Subț peria de sîrmă, Joița se încovoia ca o pisică, arătînd unde trebuia scărpinată mai mult. — Mai bine primenește ieslea, că putē.

Apropiîndu-se cu furca de vacă, Bombeș a mai primit un virf de corn în burtă.

— Ce ți-a făcut, Joița mamei ? Spune-i mamei ce ți-a făcut.

Vaca și-a ridicat grumazul, a mugit și a spus.

— Asta nu mai e vacă, e dracul, cocoană... Vorbește ca un om. Eu nu mai stau, mă duc, că și-au pus amîndoi de gînd să mă deznoade.

Bombeș se ferea de ochii taurului, care, înțelegînd situația, îl încremenea cu o sumbră căutătură hotărît.

Plin de rotunzimi peste tot, sănătos ca o buturugă și trîntor, pecît îi plezneau buicile, la pleoape, de rumeneală, Bombeș rîvnea la uniforma cătăniei, convins că nu o să aibă de făcut nimic și că o să dea din trîmbiță toată ziua.

Pe taur, botezat Bourul, îl dăruisem, tot cu jura-
mînt, unui vardist, care s-a retras cu el acasă,
prin văile Buzăului, de unde ne-a scris ani de zile
că taurul îl procopsește. Se făcuse mirele ținutului,
și tărani se cinsteau să și-l încuscrească.

Cu Lăptăruș, Joița s-a dus parcă l-ar fi eu-
noscut, decînd era vițică. Numai din poartă și-a
intors o dată capul, drept urare : „Să vă găsească
sănătoși !“ iar noi, familia, i-am trimis cu brațele
ridicate, ca după un tren, salutări. În mîinile lui
Lăptăruș, Joița s-a hotărît să se și mulgă.

— E simțitoare ca vacile armeanului din Zaha-
rești, spunea Paraschiva.

Un mare proprietar armean, din mulți pripă-
șiți prin Bucovina, ajunsese, an de an, cu meșia
lui, rășluind grădinile cu plugul, pînă în casele
locuitorilor, datori la el cîte un sac de porumb.
Ținea patruzeci de vaci și un văcar din sat. Ce-avea
omul ăsta, că vacilor le plăcea. În ciuberele graj-
dului laptele curgea ca din izvoare. Armeanul fă-
cea unt și brînză și-i creștea neconținut averea.
Prost plătit, văcarul Gavrilă a cerut o simbrie
mai mare, și armeanul l-a dat afară. Gavrilă și-a
mîngîiat vitele, le-a spus ceva de la inimă, vacile
l-au simțit că se desparte de ele, și laptele s-a oprit.

Era pe vremea Austriei, și armeanul, bucurîn-
du-se de trecere mare, din pricina avuției, s-a dus
la jandarmerie, plîngîndu-se că Gavrilă le-a furat
vacilor laptele și le-a vrăjit. Nemții au rîs de el,
armeanul s-a supărat și, în cele din urmă, vâzîn-
du-și cireada zăprită, a trimis să vie Gavrilă și
i-a dat de două ori mai mult decît ceruse. Vacile
au dat un muget de bună-întoarcere și s-au pus
iarăș pe lapte. A intrat în staul fluierînd, le-a
strigat pe nume... Sta de vorbă cu vacile, le cînta
legănat și le zicea, fiecăreia, „dumneata“. Le răs-

făta lin cu țesala, dormea între ele, le spunea povești și, în schimb, vacile îi dădeau tot avutul lor de mărgăritar. Dacă stăpînul ori vre un argat se întimpla să intre în staul „stropsîndu-se“, numaidecît Gavrilă îi alunga. Nu era voie să strige nimeni. Cu vacile lui Gavrilă trebuia să vorbești frumos.

Lăptăruș avea, mai tîrziu, douăzeci de vaci și trei copii. Venea cu factonul, cu căldările mari, și ne aducea, nouă, un lapte într-un bidon deosebit, de la aceleași ugere în fiecare zi. A cumpărat pămînt, s-a înstărit și, bunul de el, a crezut că i-am purtat noi noroc. Pusese și zarzavat și ducea legume proaspete pe la case. Cu caii și cu plugul lui da primăvara o arătură și peticului nostru de cîmp. Nevasta i se făcea tot mai frumoasă, belșugul intrase darnic în bătătura lor, și Lăptărușii începuseră să capete o distincție și o ținută pe care o aveau și în sînge, dar pe care obișnuința cu averea le întreiește.

Odată, Lăptăruș nu a venit patru zile. Venea de zece ani la noi, și anii noștri de căsnicie crescuseră la treizeci. A cincea zi a intrat în bucătărie, neras și cu zăbranic la căciulă. Îi murise nevasta...

— Cum se poate?... Nu părea să aibă nimic!... Sărmana femeie!... O femeie așa de iscusită!... Ce-a avut?

— Ce să aibă? — Diagnosticul țăranilor e lapidar. — Păcate muieresti... S-a înnegrit... A luat-o cu frig... Nu știu cum s-a spusit, că ardea ca focul... A cerut să vie preotul, noaptea, să o-mpărtășească...

Lăptăruș era ca un stejar prăbușit. Nevastă-sa îi fixase un ideal de femeie, care nu mai putea să fie repetat. Avea trei copii fără mamă...

— Nu mai există, plîngea Lăptăruș.

O necesitate care vine odată cu averea îl silea să se exprime în limbaj ales.

Cîteva luni l-a ajutat soacra. Nevasta, la patru dimineața, curăța cu argatul grajdul, da la porci, mulgea vacile, punea laptele în gărnițile spălate și lustruite ca oglinda, pecînd Lăptăruș pregătea meticulos faetonul de plecare, întodeauna curat, spălat cu apă multă, frecat cu unsoare, primenit cu paie noi.

La un an și-a luat a doua nevestă.

— Mi-a adus-o tot soacră-mea, că o cunoaște, spunea Lăptăruș, cu ochii în pămînt. N-am avut ce să fac, despre copii : unul de paisce, unul de doișce, altul de cinci...

— S-o aduci să o cunosc și eu, zise gospodina.

Destul de înțolită, dar greoaie, deși mai tînără, a doua nevestă a lui Lăptăruș nu putea să semene cu cea dintîia. Gospodina i-a dat cîteva sfaturi.

— Vezi dumneata, e vorba de copii : să-i iubești ca pe ai dumitale... Lăptăruș mi-a spus că ești desfăcută de întîiul bărbat și că ai și dumneata un copil, — să-ți trăiască.

— Era un bețiv... Venea beat și mă bătea...

— Lăptăruș nu bea. Nu știe nici să bată. Nu l-am auzit nici iuțindu-se, necum înjurînd. E un om de toată isprava. Îl cunoaștem de zece ani și îl iubim. Ai mare grije de copii, să nu faci între ei deosebire... A fost o nenorocire... Fă-l să uite... Pune bunătate în tot ce faci. Fă-i și pe copii să uite că au avut o mamă, care a murit...

Ea primea povețele în silă. Nu o interesau prea mult.

După alte cîteva luni, Lăptăruş nu se mai rădea deloc, îi creştea iarăş barba, dăruită amintirii nevestei. Şi-a pus şi zăbranicul din nou la căciulă. Cămaşa nu-i mai era proaspătă. Hainele-i erau cocoloşite, încălţămintele cojite, faetonul stropit, roţile încărcate cu noroi învechit.

— Vezi de Lăptăruş, i-am şoptit gospodinei. Pare demoralizat. Mai stai cu el de vorbă. Mi se pare că a nimerit-o prost. Se gîndeşte din ce în ce mai mult la nevasta lui adevărată, şi asta înseamnă că începe să moară şi el. O femeie divorţată, care mai are şi un copil, înţelegi... Două Betleeme într-un staul... nu merge...

— Cînd vine mîine dimineată lăptarul, să-i spui să mă aştepte, Floareo.

A doua zi, Lăptăruş a fost oprit în bucătărie. Cu un tibişir bont şi ajutat de scoaterea vîrfului limbii, se silea să desineze corect pe latura usii, în alfabetul clasic al lăptarilor, covrigul care contabilizează litrul şi linia jumătăţii.

— Bună-dimineata, Lăptăruş...

— Sărut-mîna, cucoană...

— Ia stăi colea, jos, şi să bei un ceai, să te încălzeşti !... Să nu mai îmi spui „dacă nu vă deranjez“. Vorba asta de ciocoi nu le stă nici cioclovinelor bine... Ai ceva pe inimă, Lăptăruş...

Ochii lui Lăptăruş se umplură de lacrimi... Lăptăruş luase încă de mai demult frica Paraschivii. Ea nimerea uneori atît de exact, că ne zăpăcea şi pe noi instinctul ei de vrăjitoare. Ştia, fără să ştie, lucrurile ascunse, şi le spunea cu inocenţa şi sinceritatea cu care îşi cleatină grîul spicul şi şoptesc frunzele revărsate ale popuşoiului înalt.

— Hai, Lăptăruş, vorbeşte...

Lăptăruș tăcea, uitându-se speriat, ca șobolanul încolțit.

— Nu știu să fi avut ceva de tănuit de dumneavoastră, zise în sfârșit Lăptăruș, dar din ochii lui înghețați, ca din pleoapele oarbe ale unei statui de bronz, curgeau două riuri de lacrimi.

— Ai nemulțumiri în căsnicie ?...

— Ce să zic, nemulțumiri nu aş prea avea... Își vede de treabă, spală, gătește... Mi se pare, v-am spus că a mai ținut un bărbat...

— Și că are un copil de la el...

— O fetiță...

— Copiii dumitale țin la ea... ca la o mamă...

— Nu pot să zic că nu țin... dar ca la o mamă... nu prea... Cei mai mari își aduc aminte de Dumitrana... dar cel mic... are cinci ani... Păcatul meu, că îl răsfăț mai mult, seamănă cu Dumitrana leit...

— Ce să facem cu copiii, dacă nu să-i răsfățăm ? zise Paraschiva.

— Caut să-i fac pe plac, că este mic... ăl de paișce și ăl de doișce s-au făcut mari și acum se înțeleg împreună ; n-am atîta grije de ei, că se mîngîie unul pe altul... și se mai duc și pe la Dumitrana... la cimitir. Dar ăl mic, vedeți...

— Te temi de cel mai mic și nu te temi de cei mari...

— Să vedeți... Nu o ascultă ăsta micu... Se ceartă cu ea...

— Așa sînt copiii mici... Lăsați-l în pace pînă-i vine minte...

— Cum să nu-l las, minca-l-ar tata ?... Nici vorbă că-l las... Dar are niște vorbe... că te seacă la ficați. Parcă nici n-ar fi copil... Și, vedeți, asta o îndirjește...

— Ea nu știe să-l ia cu binișorul ?

— Nu zic... e blîndă... dar, să vă spui drept, nu-i ca Dumitrana...

Lacrimile, ce și le oprise pe buzele ochilor, nu și le-a mai putut ține Lăptăruș. Un geamăt viscolu pe subt lacrimile lui.

— E departe, cucoană, departe...

Paraschiva simți că inima lui Lăptăruș nu va mai fi bună de nimic toată ziua și-i păru rău că i-o zgîndărise.

— Ascultă, Lăptăruș, nu e bine să plîngi și să oftezi, că ți se usucă sufletul, și copiii au nevoie de el... Ce-a fost a fost, nu știu de ce a căutat Dumnezeu să vă despărtească, dar bărbatul e bărbat, și gîndește-te înnainte de toate la copii...

— Așa am zis și eu... ce-o vrea Dumnezeu... Dar nu plîng dinaintea lor... mă duc la vite, cînd îmi vine, și-mi dau drumul acolo... Cîteodată, cucoană, trebuie să plîng, nu se mai poate...

— Ești un om bun, Lăptăruș... să-ți ajute Dumnezeu...

Lăptăruș era preocupat de la început de un gînd, care nu se strecurase încă în vorbirea lui cu Paraschiva și care îi da tîrcoale.

După o tăcere, zise :

— Ce m-ar durea mai mult vă spui dumnea-voastră... Dacă aș afla că scoate din casă...

Bănuiala că-l fură nevasta nu mai era o bănuială... și a rămas fără răspuns.

— Bietul Lăptăruș ! zise nevastă-mea în pauză, ca să umple un gol cu neputință de pardosit cu alte vorbe...

Lăptăruș se apropie, șovăind...

— M-a bătut Dumnezeu, cucoană, dacă vreți să știți... Îndur acum toată pedeapsa.

— Vai de mine, Lăptăruș, dar ce să aibă Dumnezeu cu un om bun ca dumneata? Să-ți iasă asta din cap.

— Tocmai asta îmi intră în cap din ce în ce mai mult.... Am jurat... am pus jurământ... și nu m-am ținut...

— Ce ai jurat? Ce jurământ ai pus?... I-ai jurat Dumitranei că n-ai să te mai însori? — I se părea Paraschivii că judecata lui Lăptăruș se împleticește.

— Nu...

Lăptăruș se uita în jos și nu-și dezlipea privirea din dalele de piatră ale bucătăriei. Distrat de contrastul regulat al pătratelor negre, împărechiate cu pătratele albe, ca pe o masă de șah, el se ducea cu ochii pe zigzagul geometric pînă la perete și se întorcea pe rîndul următor. Le număra, fără îndoială, automatic și absurd... Tăcerea se făcuse lungă... Se auzea tictacul ceasornicului de pe dulăpul cu vase, ritmat ca și mozaicul de plăci, pe care alunecau ochii lui Lăptăruș. Paraschiva nu mai știa cu ce să o întrerupă.

— Nu aș fi dat-o, zise Lăptăruș, urmînd cu graiul o idee ce-i colinda în gînd. Martor mi-e Dumnezeu...

— Ești ostenit, Lăptăruș, muncești prea mult... zise Paraschiva. Ar trebui să te hodinești...

El își continua gîndul, fără să mai audă:

— Nu murise încă, bunînțele, Dumitrana... Și poate că nici n-ar fi murit... Nu, n-ar fi murit... De-aia a murit... Știu eu bine...

Nemaiavînd cu ce să potolească dospirea, umflată mereu, a sufletului lăptarului, pe care îl socotea ieșit din drumul bunului-simț și înnă-

molit, Paraschiva deretica masa, ca să-l facă să înțeleagă să plece.

— Pe viața copiilor mei, cucoană, vă rog să mă iertați și spuneți-i lui Dumnezeu să nu mă mai pedepsească... Sînt vinovat, dar nu așa de mult...

Aplecîndu-se pînă la mina Paraschivei, Lăptăruș începu să i-o sărute, ca pe o icoană, fără să se atingă cu mîinile lui de ea... Paraschiva **voi** să se tragă îndărăt.

— N-am avut ce face... zise Lăptăruș.

— Lasă, că-mi spui altădată, Lăptăruș. Du-te, că te așteaptă mușteriii...

— Zău, să nu apuc ziua de miine...

Paraschiva credea că Lăptăruș n-are altceva de spus decît să se învîrtească în jurul unui gol, în care căzuse mormîntul Dumitranei.

— Nu înțeleg nimic, îi răspunse Paraschiva.

— Vaca ! zise tare Lăptăruș.

Se părea că nebunia lui Lăptăruș a izbucnit **întreagă**.

— Du-te, omule, că întirziezi...

— Am dat vaca la măcelar... I se rupseseră două picioare.

— Care vacă ?

— Vaca pe care mi-ați dat-o dumneavoastră... pe care am luat-o cu jurămint... De-aia a murit Dumitrana...

— Bată-te norocul, Lăptăruș, zise Paraschiva, că tare m-ai speriat ! abia aducîndu-și aminte de Joița. Așa vine vorba, cînd dai un suflet de la casă... Eram sigură că ai vîndut-o demult...

Trăznit de uimire, Lăptăruș ieși de-a-ndara-tele...

Cuvînt boieresc : Te jură, și nu-și mai aduce aminte...

ȘAPTE IEZI

Nu știu dacă alte făpturi, din miile de neamuri ale zoologiei, ar avea destoiniciile iezilor, decorative, inutile și fără scop. Trecutul din care apar, încă al neființei, le ține amorțite, și însăș larva omenească, destinată să devie cea mai inteligentă și să se împotrivească și legilor care au zămislit-o și o supun, vine pe lume încremenită că a zăcut în drojdiile preistorice nouă luni. Viața începe și sfârșește cu somnul.

Iezii, îi vezi ieșind pe rînd și fără intervale, ca niște fabricate în serii, dintr-o cutie de jucării cu vată. Resortul e gata întors pentru săritura instantanee imediată, și paițele albe, învățate pe-de-rost ce trebuie să facă în secunda sosirii la lumină, saltul caricatural, pasul de balet, linia frîntă, uite-l-ui nu e, și sprinteneala curbă, au și populat grădina, hieratic și solemn liniștită, ca un circ de pușlamale zvăpăiate și de satiri. Sînt șapte.

Șapte clovni cu o infinită imaginație de terti-puri geniale. Îți pare rău că, dansînd, nu și-au adus cu ei și naiul din mitologie, măcar împrumutat de la un muscalagiu de mahala din București.

Și Virgiliu, care s-a întilnit, poate, cu horele de tapi bălțați în cîmpiile așternute cu purpura macilor sălbateci, știa de la ei (*non bis in idem*) zicala variației neîntrerupte și obligatorii în meșteșugul semnelor gîndite, al ritmului stîrnit și al oftatului fără leac. Credincioși principiului că un lucru se face o singură dată, iezii bucolici, consacrați unicității, nu se repetă ca omul umilit și monoton.

I-ai da Țapului să zică din unealta lui cu șapte suspine, pecînd valsează și zburdă, suferința îndrăgostitului în deșert.

De-abia și-a închipuit că s-a culcat pe genunchi, că-i și vine iedului o idee. O apucă strîmb, în sus. În mijlocul ideii i-a venit o idee nouă și, din idee în idee, din firimitură de idee în firimitură de idee, silueta oscilează și se preface, după o fantezie în zigzag. S-a gîndit o secundă la un proiect : o croiește la fugă cu șase iezi după el, și se răzgîndește. A luat-o brusc îndărăt și numaidecît o ia la dreapta. N-a început încă, și o zbughește la stînga... Dacă unul ca dumneata sau ca mine ar juca după figurile lui Vasilică, cel mai îndrăgit din semenii lui, în cincisprezece minute și-ar pierde brațele, labele, picioarele, falangele, șira spinării în bucățele, și l-ai găsi presărat prin stufiguri, desfăcut din toate încheieturile lui.

Și ce de noțiuni are Vasilică ! Știe, de pildă, din eternitate, unde stă exact Țița mării gustoasă, îmbucată și plescăită cu lăcomie, tremurîndu-se din coadă. Știe să se scarpine cu pantoful de dans din virful copitei, la ceafă, și pe care să-l aleagă din patru mai apropiat de pișcătură. Vasilică e un intuitiv, un politehnician și un om de știință. Cunoaște o teorie a drumului celui mai scurt, împodobit cu un chenar de nazuri și mendre picturale, a vitezei subite, echilibrul pe un punct mobil al centimetrului pătrat, mișcarea pe dos, sucitura oblică, rezistența la materiale... A trecut pe sus de pe pătul pe șură cu certitudinea că nici el nu se prăbușește, nici acoperișurile nu se vor surpa. L-am zărit la munte scrutînd universul din virful, ascuțit ca un creion, al unei stînci pînă la cer. Cum se urcase pînă acolo ca să-l sfideze și cum s-a dat jos știe numai el.

Vertical, orizontal, spiral și în colțuri, și oricum, indiferent, merge, țîșnește și aleargă de-a valma. Are, desigur, și filosofie, de vreme ce-l prinzi mîncînd și florile mari, care-i plac afurisitului ca niște prăjituri, și mugurii, ca niște bomboane.

Paraschiva l-a prins, înhățat de un picior din spate, și l-a pupat pe bot, pretinzînd cu vorbe de idilă, că e „drăguț“, că-i „adorabil“, că e „dulce“. El s-a zbătut și a țipat ca o bășică, dar a țipat degeaba, că n-a scăpat să fie pupat. Îi mirosea gura suavă a trandafiri.

I-ai căuta zadarnic defecte, ca unei poeme, citită într-ascuns și pe care nu îndrăznești să spui că o știi pe dinafară, din pricini de austeritate critică și de pudoare a catedrei. N-ai văzut că și ceea ce lasă în urma lui, Vasilică, are eleganță? Un șir de mărgele rupt. Ca un frate tînăr, de mînăstire, căruia i se destramă, la vecernie, metaniile pe drum. Silabe lepădate din motive de stil, iambi, trôhei, alexandrini...

Dar trebuia să-ți prezint și capra-maică, doamna Bița Bălașa, mama celor dintii trei iezi cucuieți; o singură ediție de lux. Plosca ei de mătase roză, cu două curguie de urcioare, aduce acasă din livadă trei ocale mari de lapte. Perversă, Paraschiva i-a spălat sinii cu apă caldă, i-a șters cu o cîrpă moale, legănată într-o cuvîntare de diminutive insinuante, că vrea să-i împartă laptele cu căpriorii zănatici. Însă capra-maică are un moral incoruptibil și o concepție a justiției definitive. Ea nu se îmbie la precupețit. Ghicind că e vorba de fraudă și furt, își pune în acțiune supapele, dopurile și frînele personale, secrete, și nu-i dă gospodinei un strop. Nectarul e pentru copiii ei. Insistență deșartă: nici indemnul cîntat, nici fraza șăgalnică, nici mîngîierea perfidă, nici ocară

întăritată nu o hotărâsc. E ca și cum ai trage pe
ugerii lupoacei de bronz.

— Dă-i pace, dragă Paraschivă... N-ai înțeles că
Bița are psihologie, că nu vrea să fie mulsă și că
nu poate să-și lase laptele într-o oală ?

1 OCTOMBRIE 19...

E o dată fără nicio semnificație în calendar.
Alta doar că vine popa, cu pieptarul de aur lăsat
de-a lungul reverendei până la poale, și botează
locuința cu aghiasmă, scuturată cu un mănunchi
de busuioc. E zîntii, sărbătoarea sufletului, indul-
cit cu o smerenie și o-nchinăciune, de douăspre-
zece ori pe an.

Întîiul de azi e totuș o mare sărbătoare a
pomilor și a luminii. Frunzele n-au căzut niciuna,
și zîmbește fiecare foaie de nuc poleită, suflată
cu soare, jumătate soare, jumătate umbră. Flō-
rile visează ca-n cele mai curate după-amiezi de
iulie, fierbinte și alb. E un cîntec toată culoarea
livezii, ridicată pe ramuri către cer, și soarelui îi
pare bine că limpezește orizonturi pe rînd, până
la hotarele cele mai din fund ale lumii.

E vechea toamnă românească, turburată altă-
dată de viscole și cutremure negre. Ni s-a întors,
ca să ne bucure inima îngrijorată, odată cu sto-
lurile de porumbiei aruncați în văzduhul albastru.
Am rămas cu vrăbiile, cu sticleții, care-și sulesc
ghiersul pe un fluier de sticlă cu trei atingeri, cu
scatiii, cu pițigoi. Dacă ar fi știut berzele și rîn-
dumelele că la întîi octombrie vara se va întoarce
exuberantă, binefăcătoare și senină, ar fi rămas pe

elopotnițele noastre și-n cuiburile de lut, și le-am vedea în zare, când botează popa și magazia, pe unele înălțându-se leneș, ca niște șaluri cu echenare negre, și pe celelalte săgetînd spațiul dintre grădini.

— Dacă nici broasca-țestoasă nu și-a făcut așezarea ei de iarnă, să știi că toamna o să fie lungă, spuse cineva.

Într-adevăr, ciudata făptură, printre plantele cu măciulii galbene și roșii, e ca o copaie întoarsă, de dedesubtul căreia își scoate capul de șarpe spre oameni. Probabil că a-nvățat să-i cunoască și că din punctul ei de vedere nu se deosibesc prea mult de ea, împovărați de carapacele lor, decît prin lungime.

— Bună-dimineața, broască-țestoasă. Ce ascunzi subț dumneata, de stai într-o parte ?

Ne gîndeam că ar fi putut să fie niște pui de-ai ei, născuți gata îmbrăcați, în paltoane încheiate pînă la gît, și am fi vrut să-i ținem în mînă și să-i întoarcem pe față și pe dos.

Broasca sta pe un ou de găină, ouat în buruieni.

— E cinsprezece lei oul ! strigă Zamfira.

— Dă-i și Zamfirii patru ouă, hotărăște gospodina, și pofteste părintele să intre.

Popa se uita, prin zăbrele și dalii, în grădină.

CALENDAR HORTICOL

La zîntii octombrie, dăliile dumitale, domnule grădinar, sînt în plin lirism și mă uit la ele de peste garduri. Parcă pe fiecare tulpină, încoronată

cu floare albă, violetă și vișinie, s-a oprit, cu aripile deschise, un porumbiel. Foaia lor de leuștean, anul acesta ți-a izbutit : cu ce îngrășă-minte i-ai îmbrăcat cartofii ? I-ai rupt, firește, ramurile răzlete, la timp, și le-ai rărit : ți-am văzut foarfeca nichelată șovăind în desişul decorativ adeseori, și neștiind ce ar trebui ales de preferință, avuția frunzei sau luxuria floarei. Ai învățat că scopul naturii nu este concentrat, acestora ea le-a rezervat culoarea și aroma, minuțioasa luare aminte și fantezia rafinată a croielii, a desenului, a crochiului și a schiței, amplificându-le la frunză, la foaie, la ramură și tulpină. Variația liniei, a conturului, a unei atitudini și a buchetului pe care îl compune o plantă e o preocupare esențială a misterului vegetal.

Între buruienile pe care le calci în fiecare zi și le dezrădăcinezi, ca să placi acurateței din ghidul profesional, se ivesc, în nonsensul spontaneității și al dărniciei pământului, bizarele modele ale unei inspirații fără comparativ cu putință. Buruienile dumitale nu mai au însă niciun nume, și silința botanistului de a le aduna în clasificări judecate dă greș. *Cirsium lanceolatum* numără peste două sute de solzi în gulerul lui de subt floare. Dar sîrmele înalte, apărute subit în grădina dumitale ăst an, nu aparțin nici de *Onopordom*, nici de *Cirsium arvense*, nici de *Carduus nutans*... E o buruiană nouă, cum cresc în țarină cu miile, fără paternitate nici alianțe. Principiile dumitale sînt, de bună seamă, contrariate, neadmițînd strămutare bruscă, evoluție dementă și generație de la sine... Faci înaintea ! Cucoanele frumoase din Calea Victoriei vor avea miine, fiecare, o columbă răstignită la piept.

Într-o zi ai voit să asculți mai de departe ceva : distrat de o reverie, te-ai lăsat dus cu mintea și, vrînd să tai o dalie mai mare, ți-ai retezat degetele cu foarfeca mare : hîrț. Bună-ziua ! Dă mîna încoace cu trei degete rămase, murdare de pămînt : pămînt cîstit și mîna cîstită. Un pol bucata mi se pare mult, dar e dreptul dumitale.

De unde ai căpătat heliantele mici ? aș vrea nițică sămînță. Pe fire curbe nevăzute, de doi metri și trei, ele dau o singură floare într-un vîrf : steaua galbenă cu punctul din mijloc negru-castaniu. A venit și o viespe și s-a legănat în ea. O să stăm de vorbă odată și odată despre puterea firului elastic și rigid, care pornește liniar și corect din rădăcină pînă la floare, fără nicio frunză, nud, imens și echilibrat. La iarnă, cînd încă vor fi heliantele minuscule în picioare : botanica adevărată e lucru de bibliotecă și de gura sobei.

Desigur că ai supărat cu de-amănuntul cuiburile coropijniții, urmărit de găinile de vînătoare. Larva ei boantă și cocoșată e o delicatesă a Leghorn-ului alb ; ici lopata și întorci gunoiul : poți găsi o avere ! Bestie antipatică : Vezi *courtilière*.

Dar zveltele tuberoze, candido lumînări de ceară, una la sfeșnic, dau floarea lor de mărgean alb, otrăvită de un parfum sepulcral. Această puritate care se acordă cu tămîia și cu savoarea aerului închis din anticamera unei săli de disecții, se obține din cel mai ignobil excrement al familiei și al societății. Seria crinul, nenufarul...

Cel puțin sfecelele nu te-au amăgit. Sînt aproape de cules și nu te-au ostenit prea mult. Au ieșit din pămînt ca niște damigene și s-au așezat pe fund. Ia-le de păr, pur și simplu, și du-te cu ele :

dar vezi că atîrnă una cinci kilograme, și patru fac numai decît douăzeci. Ai mai văzut ceva așa ? Să semeni în brazdă o dudă chircită, și la întîi octombrie să iasă și să vrea să plece singur un urcier cît un porc ?

Cotețele le-ai mai vărut o dată, negreșit, — și le-ai înecat cu petrol. Ca să pricepi toată importanța păduchelului microscopic în viață, trebuie să ai găini și să le fi căutat noaptea, la becul electric. Infernul, Siberia și hardleburul englezesc sînt niște inofensive jucării, măsurate cu miliardul de furnici în masă tăbărite pe un cocoș. Anemiate de o tuberculoză exterioară, cloștile mor pe ouă, cu devotament.

Umple șura bine cu mătură și mei : socotește de cap de vită atîtea care cite picioare are, mai puțin unul : trei munți de fin pe patru roate, de vacă, pînă la martie. Podurile vor fi pline de nutreț, și laptele distilat din lăternă va fi împărțit gospodărește între vițel și copii, unora crescîndu-le coarnele, și celorlalți genele groase și lucii. Să nu răcească vițelii ! bagă de seamă.

Te-ai îngrijit de lemne ?

Nu uita albinele, care hibernează afară, ascuțind, îngrămădite mușuroi în stupi, ca să se încălzească, vîntul de șase luni neînterupt, de zi și de noapte, în colibe. Ridică acoperișurile, lasă miere pe toată iarna, îndeasă cu paie și astupă cu lut de jurîmprejur. Iarna, singur omul lucrează : albinele, aricii, șerpîi și rădăcinile dorm.

Vezi de ciini. Vezi de pisici.

Și, ca un bun grădinar, odihnește-te, căci ți-ai strîns și cartofii, fasolea, ceapa, usturoiul, și ți-ai făcut mălai și făină de grîu. Dumnezeu n-ai să mănînci carne tilhărită. Brînză ți-ai pus-o bine, lîntea e la sac, merele sînt așezate pe lăviți. Și

citește, bunule grădinar, pînă la primăvară, și, citeva cărți. Ca să-ți mai rămîie pînă la anul de implinit numai o ultimă datorie : să faci un copil, o fată ca o dalie sau ca o heliantă, ori un băiat cît un vițel. Sînt de trebuință...

JOACĂ DE CIINI

Laba lui Baci, în stare să răstoarne un vițel, puternică, suplă și desenată în catifeaua ei galbuie de o anatomie cum numai viața fără maeștri știe să întocmească, s-a așezat în poartă pe umărul meu. La sunetul clopotului e o hărmălaie de ciini, paznici viguroși, de zi și de noapte, ai gospodăriei, izolată într-un cîmp.

I-am apucat subsuoară capul frumos, cu niște urechi vibratile ca aripile unui fluture de noapte, ca să-i pot imobiliza impetuozitatea. A scăpat și mă asaltează. Îi prind grumazul și îl arunc, dar Baci nu știe de oboseală, mă atacă din față, din spate, din dreapta, din stînga, îndirjit și naiv. De sus pînă jos, sînt un noroi, și scuiț țărînă din mustață. Strig, protestez, îl fac de două parale, și el perseverează : știe că e de joacă și glumă și nu-l impresionează nimic. „Te aștept, zice el în sine — și de azi dimineată ; am dreptul acum să te terfelesc“, și nu mă mai lasă pînă ce nu-mi face loc și fug înăuntru. M-a dus agățat cu dinții de mineci, de pantaloni, însă cu știința exactă a rezistenței ștofelor, ca un croitor, mușcătura lui de jucărie e mare însă moale. Baci mai știe că dedesubt e carne de prieten și că doare.

Entuziasmul nu s-a săturat, mai rămîne de cheltuit o serie de energii în figuri neprevăzute. Dacă i-a ieșit înaintea un băț, îl duce și-i sare împrejur : caută pretexte și le găsește, sperie o bibilică, pune pe fugă un porumbiel, alb ca o batistă de olandă, și se uită la el cum zboară, amuzat, aproape rizînd. A ! splendida gură cu măsele de piatră ar putea să sfărîme fierul.

Ciinii ceilalți s-au luat după el : îi tăvălește. Ei s-au asociat să-l prăvale, îi înșfacă pulpa, coada, ca un panaș, arșicul — l-au încolțit. El face un salt peste toți și, păcăliți, aleargă să-l prindă și să-i arate lui ce pot ei laolaltă, căteaua neagră, flocoșul, corcitul bălțat și orbul, care vede cu nasul. Ager, Baciule ! nu te lăsa ! dă-i peste cap !

S-a făcut deodată pace pe un plocat de frunze roșcovane. Baciul e răsturnat pe spate, ca într-un fotoliu. Zdreanță-i roade dulce o labă. Fetita îl admiră ca pe un sultan, și el o caută de pureci.

Din cer cad una cîte una peste ei crîmpeiele și peticile de aur ale toamnei.

OCTOMBRIE

La zece octombrie, din perdelele diafane de ceață, lăsate unele după altele peste priveliști, zările se mai desfac pînă în linia unde se înneacă malurile pămîntului în cer. Toamnă lungă, toamnă frumoasă, soare cald : țara și tristețea primesc și de astădată sfintele daruri ale mîngîierii.

Oricît şi-ar face omul o patrie din cetate, oricît s-ar înmulţi cărţile în rafturi, oricît s-ar amăgi el cu o viaţă de apartament, de spectacole, de vitrine şi de trotuar, un singur fir de iarbă îl turbură şi-l răstoarnă. E pământ şi dedesubtul oraşului, clădit pe rinduri, suprapuse ca nişte lăzi şi coşciuge, dar acest pământ, poluat de scursori şi lătură, spurcă lutul şi-l jigneşte.

Consolările vin de unde începe cîmpia curată, şesul cu sălcii şi răchita. Un val de pădure coboară, altul se ridică şi, cît ai merge cu ochii, jur-împrejurul depărtărilor se face tot mai dulce şi mai liniştit. Care civilizaţie şi cărturărie pot să-ţi dea emoţia frunzei clătinate la o adiere, împăcarea cu sine, simţirea că nu trăieşti în deşert, că faci parte mai mult din lumină decît din ziduri şi categorii ?

Florile ultime ale gălbioarei se răresc, şovăie şi cad. Ce a mai rămas ? Din loc în loc mai biruie sfîrşecala risipită-n aer ca un venin subtil boancele de lînă vopsită ale cîrciumăresii. Dar petala din toate mai delicată, a trandafirilor, e cea mai puternică totuşi : la zece octombrie, după recolta de fiecă zi, ei de-abia reîmbobocesc, amăgiţi de o tinereţe secretă, şi către prînz se deschid şi dau parfum.

Poate că poezia şi cîntecul sînt singura compensaţie valabilă a cetăţii şi a sufletului silit să se zvîrcolească tîrîş prin viaţa convenţională. Întrucît nu povestesc păţaniile şi conflictele dintre oamenii metropolei, aflaţi în conflict neîntre-rupţ ; întrucît nu reproduc, ca să fie veridice şi reale (o estetică scăzută la model), viaţa falsificată în ipoteze, înşelăciune şi rapt, ele n-au coincidenţă cu vulgaritatea tristă a existenţei.

Indescifrabile după gramatica pieței și a interesului gros, motivele și le iau, ca să exprime o culoare, o mireasmă, un ecou, o turburare, o înviere, din întunericul virgin; ca floarea, ca pădurea, ca izvoarele și stelele înfiripate în mister. Restul e administrație; cod, regulament, ordonanță, contabilitate.

De-altfel, pe măsură ce se turtește vârful teafăr al moliftului, schimbat în scinduri, în mucava și scobitori de dinți, și se nivelează relieful speranței, crește și poezia; numărul poezilor sporind nestăvilit de păreți, de uliți și bulevarde. Din ce în ce mai mulți, tinerii, fetele, băieții, îmi trimit sau aduc manuscrisele încercării de a încrucișa coarda nevăzută cu un areuș nepipăit: poezia se găsește în punctul în care taie firul struna, în care încolțește griul, în care răsare tufănică.

Li-i dor de orizontul care nu se mai zărește de ziduri, de cerul ascuns, de iarbă, de pământ, — și evadează.

ZBORUL DE SEARĂ

Sînt lucruri care se repetă, și acum acelaș sentiment pe care ți-l provoacă de cîte ori se petrece îți pare inedit, și repetarea lor ți se pare nouă.

Iată cocorii... Au plecat de prin septembrie, și în fiecare an la plecarea lor, ceva din tine pleacă odată cu ei. Îți dai seama mai ales atunci, cînd îi asculți din scaunul tău de lucru, chemându-se în spațiu unii pe alții, cît ți-e destinul legat de pământ și de masa coatelor tale.

Se înginau mai deunăzi întunericul și lumina de amurg. Pasările din ogradă se culcaseră de-cu-vreme în nucul bătăturii, din care, ca niște aripi și ele, însă oboage, marile frunze cădeau cîteva sute la toată adierea. Dormeau și vrăbiile sub streșini, și porumbicii. Ce pasăre vede noaptea afară de bufiniță și cucuvaie? Pasărea cerului, aceea care călătorește.

E frig. Din văile de sus se aude un cîrd de voci ca dintr-o altă lume. Ascultă. Te întrebi. Te uiți. Într-adevăr, un șir de zburătoare ca un bici lung, cu noduri multe, șerpuie în nemărginire. Se desface ca un zăbranic imens, se încovoie, se strînge, atîrnă ca o flamură neagră, se netezește ca o linie dreaptă, se frînge în unghi, cînd ascuțit, cînd obtuz. Săracile!! două au rămas în urmă, dar au ajuns convoiul, care pîlpîie acuma sus. Încep să treacă, se fac mai mici, au trecut... Încolo, înspre miazăzi, e calea lungă. Lin într-acolo, zborul se duce săgeată, drept. Poate că încă de deasupra ta pasările au și zărit marea caldă.

Cucori întirziați, berze amăgite? Nu se poate. Ele dorm demult în miresmele de rodii, smochini și portocali, între orhidee și palmieri. Alte pasări mari au străbătut apusul de prin Deltă, de prin Bărăgan. Vislele erau mai scurte și bărcile lor mai boante, rînduiala lor era mai puțin geometrică și corectă. Unele se mai opreau să se uite în oite de stea, în cîte un glometoc de negură cu gingăniile de argint, mai făceau oite un ocol, minate de aceeași tîntă dar depărtîndu-se de drumul tras, pentru frumusețea unui înconjur neprevăzut.

— Pleacă și giștele! zise Glafira, întinzînd rufele albe pe frînghie...

MOTIVE CAPRINE

Poate că v-ar interesa să vă dau vești de la Vasilică.

Locuitorii cu patru picioare ai bătăturii, cîini și pisici, au sporit cu un strein, cel mai fantastic personaj și cel mai plin de vîrvă. Vasilică e numai de cîteva luni, dar are barbișon și coarnele de-o palmă, și a mai crescut... Vine, pleacă, își aduce nu știu ce aminte și se întoarce, și sare pe neașteptate peste curcan, peste masă, peste o găleată. Îl apucă oarece și, din serios, zvîcnește brusc într-o parte și lateral ; și iarăș dă în seriozitate. Apoi, îl interesează o mătură și se bate cu ea, o greblă.

Cînd s-a întîlnit întîia oară cu Baci, dulăul mare și copilăros, a fost pentru amîndoi o secundă de consternare... Iedul nu mai văzuse cîine și cîinele nu mai văzuse țap. S-au întîlnit în bot. Au clipit din ochi, ca și cum descifrau niște chirilice schimonosite. Și-au pierdut vocea amîndoi și s-au examinat cu o curiozitate adîncă și imobilă. „Cine naiba mai e și ăsta ?“ se gîdeau amîndoi. Țapul s-a eschivat și a dat buzna în porumbiei.

I-am explicat lui Baci :

— Mă Baciule, ăsta vine tocmai din mitologie, auzi ? Satirul Pan a dansat cu el, sculat în două picioare bisuecate, la sunetul naiului cu șapte țevi. El știe multe și a văzut multe. Fetele pădurilor, ieșite goale din apele agitate, i-au pus flori în coarne și au învărtit horele împrejurul lui. L-au tras de țacălie. E cam năuc de atunci și i se năzare. Ar vrea să alerge și să gîdile fetele frumoase de altădată — cu cornul. Zărindu-le într-un abur de amintire, dă cu ochii cînd de tine, cînd de curcă,

și cade pe gânduri. Ia înșfacă-mi-l nițel de după coarne, și să vezi cum se aruncă-n sus și de-andaratele, ca un diavol. Dar bagă de seamă să nu-l deteriorezi, că are rude în Olimp.

Baciu e cuviincios cu Vasilică românizat. Originile lui divine sînt evidente și în mărgelile aruncate prin ogradă : cîte un șir de metanii negre, rupte și risipite. Și, vezi, el nu face din gîtlej nici ca găinile, nici ca gîștele, nici nu latră.

Toată vorba lui, o vocală, un e repetat după virgulă și cîteva puncte, îl face pe Baciu să presupui, în incultura lui, că întrebuințează o limbă cu o singură silabă, că vorbește, poate, grecește, ca Anakreon. În orice caz, analizează Baciu, glasul lui întrerupt urmează estetica perlată a hapurilor din coadă. Ca observație de fiziologie generală, Baciu are dreptul să se mire cum a făcut Dumnezeu principiul ca toate făpturile să se exprime prin extremități opuse și ca între cele două puncte de manifestare, între nas și punctul al doilea, să încapă o rezonabilă distanță decentă. Regretatul meu dascăl de științele naturale, — *«naturalia non sunt turpia»*, — Fană Constantinescu, l-ar fi lămurit mai bine și i-ar fi închis gura cu maxima lui : „Minunile naturii, domnule !“

Vasilică era adineaori pe bancă. Pe urmă, numaidecît, făcea un salt strîmb peste butoiul cu varză. La jumătatea cercului descris s-a răzgîndit și s-a răsucit în aer, și oricum ar face, după geometria lui anapoda și alandala, Vasilică, ajunge tot în patru picioare pe pămînt, fără să-și scrîntească niciun mădular.

Acum a deschis ușa cu fruntea și e în mijlocul tipografiei, citind inscripțiile nemțești de pe mașini. Și nu mai vrea să iasă nici de coarne, nici

de cotorul din spate. Puneți mina pe el, că se interesează de motor !

Pe naiba ! Vasilică a plecat pe fereastră.

VORBE-N DOI

— Plăcerea durabilă a vieții e descoperirea lumii din nou. Cu adevărul sau cu eroarea ei ; nu interesează... Pentru mine nu există nici eroare nici adevăr : situația critică nu aparține descoperitorului direct, ci unuia care se intercalează mai târziu între tine și lume, și de care n-ai datoria să ții socoteală. Mie îmi trebuiește, în satelitismul universal, o planetă, și mi-o frământ și-o fac gogoloi, ca să-mi dau drumul călare pe această minge...

O declarație atât de clară a uimit pe Axinte... Când nu-i înțelege capul ceva, el și-l scarpină pe subț pălărie. Și pe urmă scuipă, ca să se scape parcă, din creier, de o mîzgă otrăvită. Mă apucă fără să vreau, plimbîndu-mă cu el pe cîmpul ud, cu cîinii după noi, o streche a expresiei și a împărtășirii, și, călcînd mocirlele sufletul meu limbut se face liric.

Important în atitudinea lui Axinte este că el tace și că nu are niciodată punct de vedere personal. Gîndul merge fără știrbire, rotund ca un cerc lăsat să circule, să se răstoarne, să se scoale singur și să cadă. Poate fi ceva mai neșuferit decît omul contra-discursiv, care crede onorabil să-ți opue argumente și să transforme o plimbare pe cîmp într-o sîcțială filosofică verbală ?

Ieri nu eram cu Axinte. Venise la mine o personalitate și mă plimbam cu purtătorul ei prin fosta porumbiște. Ca un automat în care de câte ori pui doi lei iese o pastilă, dacă aveam ceva de spus, el avea ceva de răspuns. La două mii cinci sute de chestiuni el a produs două mii cinci sute de opinii personale. Prea multe. Se vedea că am de-a face cu un om informat cel puțin în toate, și care, identificat cu onoarea obiectelor, ținea să nu cedeze asupra integrităților complete.

Sufletul îmi șoptea : „E un idiot“. Și-i răspundeam : „Să crezi că nu te înșeli. Dar e un idiot instruit, trebuie să-l suport.“ Sufletul zicea : „Nu vrei să-i cîrpești vreo două palme ? Împrumută-mi-le pe ale tale și-mi iau răspunderea eu.“ — „Nu e permis, îi răspundeam. Numai lui îi este permis să te exaspereze. Așa se petrec lucrurile în regim cultural. Rabdă.“

Însă l-am pedepsit pe autorul de idei și senzații, ținându-l nemîncat, la țară, și trecînd peste toate orele în care putea să fie prînzul servit. Pe la patru după-amiază el dîrdîia de frig și zise distrat :

— Mi se pare că a trecut de douăsprezece.

— Dumneata să fii sănătos, i-am răspuns. A trecut de douăsprezece de câte ore.

— Te-am întîrziat de la masă, zise el.

— Eu nu mănînc niciodată, i-am răspuns. Eu discut.

— Să-mi dai voie să nu fiu de părerea dumatăle, mi-a spus.

— Nici nu mă îndoiam, i-am răspuns.

— Discut și eu, a răspuns, dar mănînc...

Du tac au tac.

Am tăcut. A tăcut și el. Am tăcut amîndoi o jumătate de ceas. Dacă aş fi cunoscut mecanis-

mul, tăceam de la început, surdomut inflexibil. Stătui în loc : stătea și el. Inauguram atunci o metodă mimică, să văd dacă mai răspunde.

Întinsei iute mîna și i-o trecui pe dinaintea ochilor, ca și cum i-aș fi alungat o muscă de pe nas. El clipi și nu înțelese. Mă uitai în sus și în jos de cîteva ori. Mă apropiam de figura lui și scoasei limba ostenitiv... El clipi des de cîteva ori, ca și cum ar fi tras repede cu guma în două sensuri, ca să șteargă dintr-un caiet o injurie marcată cu creionul. Nu-i venea să creadă. I se părea că visează. Făcui odată : „Ham ! ham !“ a cîine. Credea că am înnebunit. Dar aveam nevoie de un preludiu, de atmosferă. Apoi făcui ca un curcan umflat și, în sfîrșit, ca pitpalacul. Uitase să vorbească, i se epuizase dicționarul.

„A venit momentul să-i trag și zisele vreo două palme“, răspunsei tirziu sufletului meu, — „Ți-am spus și nu m-ai ascultat.“

Ridicai tulumba de jos, întorsei robinetul, — și mă pusei cu apa pe el, ca să-l congelez.

În mai puțin de zece secunde, vizitatorul se salvă din zona pluvioasă și trecu prin grădină cu pas accelerat.

„De ce nu te-ai gîndit mai devreme ?“ întrebă sufletul.

— Axinte ! Dacă tinerețea sfîrșește odată cu pierderea curiozității spirituale și cu căpătarea sentimentului fals că nu ți-a rămas nimic de aflat, viața încetează exact la momentul cînd copilul din personagiul nostru a murit, căci întîi descompunerile și hoitul se rostesc în sufletul viitorului cadavru. Ce lungești gîtul așa ? Ce, tu n-ai un copil în tine ? Ba da ! îl văd în ochii tăi bătrîni

și albaștri. Stă în două coate, ca un înger în balcon, și se uită la câini.

A priceput bine ? I se pare că l-aș acuza că ar fi rămas borțos.

— Nu-mi vine să bănuie, zice Axinte.

— Ți-am mai spus, mi se pare, că ești un prost, însă ești un prost adevărat, care îmi covine și mă tonifică, întocmai ca o mare inteligență. Nici nu te gîndești cîte haruri zac în dovleacul tău. Nu dau pe căpățîna ta cinci tidve universitare. Tu ești omul și cîntea pămîntului. Cînd te vîd că scoți zăpada din ograda caprelor, lopata în miinile tale mă satisface : e plină și grea și mare cît un cozonac. Cînd măture, tîrnul merge apăsător și radical. Aduci apa în căldările mari, cu vîrf. Așa pui și tutunul în luleaua îndopată cu degetul tău, ăla grosu, gospodărește, și iese din tine un fum compact, pe care l-ai băut pînă în burtă : parcă scoți din gură părechi de ciorapi de lînă întregi și cioareci. Ți-e sete și sorbi ciutura pînă la fund, ca vaca : unde a intrat atîta lichid, cum zicem noi ăștia ? Dar frumos a intrat !

Mă uit la tine. Ce-i în mîna ta o pîine de un kilogram ? Nimic, Axinte ! Ai ciupit-o de miez dintrodată, și, dacă mai pui degetele de două ori, i-ai mîncat și scorbura. Îți place pîinea caldă, hoțule ! și rîzi că i se sfărîmă coaja lustruită. Te-ai gîndit cum a putut să o găsească omul, să puie grîu, să-l culeagă, să-l facă făină, să o frămînte și să coacă coca. Tu ai născocit pîinea, mă Axinte ! și numai pentru atît și tot aș avea de ce să te iubesc și să mă încred în tine, ca într-un zăvor. Dacă n-ai fi tu aici, pămîntul ăsta ar umbla pribeag și s-ar răzvrăti în buruienish. Hîrlețul și tîrnăcopul îl stăpînesc. Te știe pămîntul de frică, Axinte !

PAPAGALUL ȘI RÎNDUNICA

Din colivia lui, Cocò se uită pe fereastră la slobodele rîndunele. Lui, libertatea nu i-ar folosi nicidecum, și-i pare rău. Ca să se bucure de aer și zare, el ar trebui să fie în țara lui de rodii și banane, unde văzduhul, mai pictural decît în exilul european, și-n penele pasărilor pune culori de floare vie ; într-alte continente, întunecate.

Pămîntul lui, cu adevărat de aur și de rubin, în care pădurile cu ramuri și frunze sînt în întregime de cristal, se găsește la sfîrșitul cîmpiilor semănate cu floarea-soarelui și grîu, în apropierea basmelor și vecin cu parcurile fermecate, cu moșiile și proprietățile lui Dumnezeu. Ca să zboare atît de mult, aripa lui, adormită de umbra ceturilor și degerată în avînturi de lungile nopți mohorîte ale unui emisfēr pizmaș s-a dezvățat. Ațipirile fără sfîrșit și leac în colivia de fier, construită în colivia mare a lumii, i-au îngreuiat încheieturile și l-au îngărășat, — și pînă-n patria visurilor, care acolo nu se mai visează, ci se trăiesc obișnuit, ca pe aci, la noi, suferințele și amăgirile, vulpile și pisicile așteaptă căderea unui papagal luminos obosit, ca să-l desfacă repede ca un ciorap de catifea.

— Rămii, mai bine, Cocò, în colivia ta cu zăbrele, în care ți-am spinzurat de un cîrlig o jucărie și o minciună mobilă, făcută dintr-un colac de os, pentru a te consola legănat. Prins cu ghearele sau cu ciocul de încovrigarea lui, închide ochii, fă-ți vînt, încet, între semințe și apa din ulcică, și mulțumește-te să semeni cu o cheie galbenă atîrnată de o verigă sau cu o lampă de dormitor de prunci.

Rîndunelele s-au adunat pe șoseaua mare, din toate streășinile împrejurimii, din bisericile boltite, din turlle ascuțite, cu cruce sau cu stea, din clopotniți, din gospodării și pătule, din grajduri și din școli. Nu știu dacă sînt cîteva mii, cîteva zeci de mii, cîteva sute de mii, cîteva milioane, căci ochiul se deprinde să numere numai pilcurile, stolurile, roiurile. Sforile telegrafului, de-a lungul drumului, sînt ca niște metanii de negru chihlimbar, atîrnate între stilpi, și, rînduite treptat, par un gherghef de socotit cu mărgele și boabe, înșirate pe un grătar.

O cale încă nestrăbătută de copiii lor începe din cătun și duce dincolo de Cartagina și Piramide, ale cărora și întemeietori și prădători, amestecați de sute de veacuri cu pulberea umflată de crivățul fierbinte al pustietăților de nisip, le-au văzut venind și plecînd și tricotîndu-și, din lînă de lut, cuiburi, ca niște pungi, pe soldurii Sfinxului încremenit.

După cît se poate cunoaște, zburătorii au organizat rîndurile și au hotărît plecarea. Ascultătorii stau locului, întorși cu ciocul într-o singură parte. Apusul pune zăbranic de ploaie cernit, și numai cîteva ceasuri au rămas pînă ce fulgerele își vor arunca săbiile țandări din negura Tărilor în ripele trăznite. E o plecare nobilă, de îngeri, și tristă, de heruvimi săraci, fără merinde, fără bagaje, înveșmîntați în singura cămașă de fulgi. Totul e pregătit, și ora exodului trebuie să se fi rostit pînă la secundă. De cîteva ori, stolurile s-au ridicat, au voit să plece și s-au întors, prinse pe firele telegrafului șoselii, ca niște cravate și funți. O întîrziere, o îndoială...

Mirarea lui Cocò deveni atentă. Zburătorii erau agitați de o preocupare. Cîte un stol pleca din

rînduri și ocoalea de cîteva ori o streășină de șindrilă, în subsuoara căreia atîrna, ca un urcior, un cuib de pămînt, și, desfăcîndu-se din stoluri, cîte două-trei călătoare se opreau, grăbite, pe cuib, vorbeau din gura cuibului cu cineva dinlăuntru și se întorceau să comunice stolului știri. O gospodină mică a întîrziat să-și deretice, pesemne, odaia pentru anul viitor, și surorile o dojonesc și o ceartă, — și o mai așteaptă cinci minute, ca să puie totul la loc. A treia oară stolurile s-au ridicat și, prin lumină, trecură laolaltă, dese, ca o velință lungă, — și nu s-au mai întors. Pe acoperișuri se iviră, cenușii, vrăbioii, bucuroși să puie stăpînire pe chiliile goale.

Am luat o scară și am pus-o în dreptul cuibului de subt șindrile, la care s-au oprit rîndunelele nerăbdătoare. A rămas o rîndunică, singură, cu ochii închiși, în agonie...

— Șșșt ! dați-vă jos încet. A murit...

COCORII

Moină, vînt și frig în miezul nopții. Prevăzătoarele rîndunele și-au luat rămas-bun de la cuiburi demult. De patruzeci de zile, decînd au plecat, aripa lor de fluture a trecut peste Partenon, peste Fenicia și Cartagina, — clasice în zbor și în ideal și atașate culturilor mediterane, încă depecînd Pitagora zgîria pe treptele de piatră, cu nouă cifre, o sută de rezultate.

Plîng în cer cocorii, sau alte pasări drumețe ? A trecut de șase ori zvonul lor peste somnul copiilor, adormiți în cearșafuri, — și încă nu a

aintat cocoșul, supărat pe răscolirea frământată a vișinilor, care se zmuncesc din pământ, ca să ajungă cocorii. Îi ține rădăcina...

E bună casa noastră, pisică. Putem dormi la cald, într-o canapea de reps și în perini de mătase, și șoarecile mic, inteligent, ne poate trece pe la nas. Fabula ta rămîne încă o dată mincinoasă, iar gustul șoarecilor ți-a trecut, ca și mie gustul de citit. De ce nu cauți o excepție, ca să te văd sărind ageră de pe sofă și urmărindu-ți fostul adversar printre picioarele scaunelor clătinate. Uite-l la raftul cu cărți, oprit la cotorul roșu al lui Michel de Montaigne, care miroase a cocă de scrobeală și ar fi bun de mîncat. Pune gheara pe el ! Să te văd !

Mai bine întoarce-te așa, cu blana dulce a pîntecului în sus, încovoiată a lene neisprăvită : faci estetică aplicată, și oricum te-ai încolăci îți șade bine, cu ochii de-abia deschiși, subțiri, ca niște crăpături de aur lungi.

Au trecut toți cocorii, nu te supăra. Ți-a miunat în vis piuitul lor din negura mare. S-au dus către Egipt, unde doarme Pisoiul vostru cel de piatră, pe salteaua lui de nisip.

Ai auzit ce a spus adineauri Roma, cu vocea sensual guturală a fetei care a salutat Europa.

— *Buona notte a tutti.*

Bietule cocor, îmi vine urît să te plîng, după ce zeci de ani m-am uimit de tine. Te urmăream venind și plecînd cu ai tăi, departe de noi, prin văzduhul de mai sus, de două ori pe an, pe întuneric. Graiul cîrdului vostru mi-e cunoscut din copilărie, și nu pot să mă înșel cînd treceți peste

casa și livada mea. „Vin cocorii!“ am strigat, primăvara, înviorat. „Pleacă și cocorii“, mă întristam în lunile de umezeală și frig ale toamnei întârziate, după ce plecaseră, rînd pe rînd, speranțele, iluziile, florile, prieteniiile zadarnic așteptate.

Și nu era între mine și voi nicio legătură ca să fi zis că mă despărțesc de niște zburătoare cu care am trăit laolaltă, ca porumbieii rōtiți împrejurul meu, ca găinile moțate, ca pisicile și ciinii grămădiți pe lingă vorba desfătătoare, ca să ne mîngîiem împreună de viață și de suferința că sîntem. Noi ne-am întîlnit numai în fundul lumii, numai cum se întîlnesc pămîntul și cerul, și numai în scris. Neavînd aripi ca voi, rămîneam toamna la aceeaș masă de lucru, la care mă mai găseați, după șase luni, cu cîntecul meu, cu cirîitul meu încă neisprăvit, risipit pe hirtie. Zborul meu se ducea numai cu gîndul și cu închipuirea. Omul e un cocor care zboară pe dinlăuntru.

Socoteam că voi știți, frumoase cocoare, începuturile adevărate ale lucrurilor mari din lumea aceasta și poate că și de peste ea și de peste ceasloavele din rafturile mele, înghesuite între părăți; mai mult decît condeiul și cartea. De aceea am pizmuیت pasările cerului și crinii țărîinii, pentru că toate cîte cresc și rodesc, cîte dau rod și parfum, știu ceva pe care cărțile n-au de unde să-l afle. Socoteam că științele voastre nu pot să dea greș niciodată.

M-ați dezamăgit, iubiții mei cocori. Anul v-a înșelat. Ați plecat, în septembrie, spre țările calde, și în noiembrie v-ați întors acasă. „Uite că vin îndărăt“, spunea mirată stăpîna casei. Într-adevăr, voi veneați de către miazăzi, pe drumul pe care plecaserăți, cînd începea să tremure livada, drumul vostru de april.

Dacă se întorc așa devreme cocorii, e de crezut că iarna o să fie scurtă și dulce, ne-am zis. Dar, de Sfântul Nicolae, v-ați îmbulzit într-acolo și ați mai plecat o dată, fără rînduială. A plouat pe voi cîteva zile și nopți, și era frig. Cum ți-aș fi încălzit, cocorule, picioarele reci, în pătura mea, dacă binevoiai să scobori în chilia deslușitorului de presupuneri.

Dar am căpătat din greșeala voastră o știință : că voi sînteți ai noștri, nu ai Cartaginei. Patria e aceea în care te grăbești să ajungi în viscol și furtună, și cu icoana căreia îți place să te înșeli și să te minți.

CRIZANTEME

Cînd toate florile s-au trecut, frunza își dă silința de a se amăgi cu o reminiscență. Înainte de a se despărți de lumină, ea încearcă în vișin și cais paleta culorilor pierdute, și scuturîndu-se din ramuri vrea să risipească petale portocalii. Ideal de moarte și rîvnă de întinerire : poezie străină ; copacii groși vor să facă trandafiri diafani.

A fost de ajuns întîia noapte de brumă. Argintările lunii i-au trecut prin flacără înghețată și prin cenușe rece. Grădinarul adună cu tîrnul frumusețile de prisos. Iată, se vede drept în cer din cerdac, și grădina începe să fie ca o cameră goală și ca o casă mutată. Vrabia nu-și mai cunoaște locul, și țarca bălțată, care se ridică oblic în văzduh ca un zmeu, îl ocolește. Aricii s-au îngropat undeva, cu melcii, și nici broasca țestoasă nu se

mai vede pitită dedesubtul blidului răsturnat. Ai auzit semnalul : a fluierat vîntul pentru toată viața grădinii, și viața se ascunde. Dacă te-ai putea face mică detot cît o alică și te-ai strecura în pămînt, ai călători o iarnă întreagă prin împărățiile și chinovile necunoscute ale furnicii.

Te-am deșteptat într-o noapte de acum vreo zece zile, ca să asculți vocile din înălțime. Plecau cei din urmă cocori. Chemîndu-se cu sute de glasuri prin întuneric, i-am auzit cîtva timp dibuind cărarea care duce la sud. Noi rămînem aci, greoi și înrădăcinați, cu frunzele și cu vîntul. Dacă am fi mai buni toate vrăbiile ar veni să ne bată-n geamuri cu ciocul și să stea cu noi în casă pînă la vară — dar cum am fi mai buni ?

Ne despăgubește de amărăciunile pustietății crizantema. Ea își începe cîntecul după ce rozele și chiparoasele au trecut. A voit să fie dalia, și n-a izbutit : arătarea bujorului ei înflăcărat fusese încă ieri uriașe : un praf de sodă a opărit-o astă noapte, și i-am găsit frumusețile, niște gogoloaie de hîrtie de jurnal afumate, strînse-n virful nuiclelor goale. Gingășa crizantemă se hrănește tocmai cu otrăvurile care ard florile și le ucid. Căciulile ei de mătase flocoasă se leagănă de-a lungul drumului casei în lanuri albe. Ai crede că stoluri de porumbei au venit de pretutindeni și s-au lăsat la noi în grădină cu cîte un băț subsuoară. Să umblăm încet și să vorbim șoptit, că zboară.

În urciorul din casă a ieșit un snop de alte crizanteme, care au născocit pentru ele culoarea neașteptată a bronzului împărechiată cu cărămiziu. Un fir de aur face conturul petalei roșii și o margine roșie înconjoară petala de aur. Fața metalică e căptușită cu catifea violetă de odăjdii.

Vine din cer sau din pământ ? din apele soarelui, din lacrima stelelor, din pulberile minerale. această arătare ? Însăş mina lui Dumnezeu caută tulpina, negreşit, ca să întocmească miracolul fraged, răsturnînd obişnuinţele materiei, convertind singele şi arama, strămutînd unele într-altele stihiiile încremenite, făcînd lină însufleţită, zmalţuri trăitoare, cocă vie de jar fără dogoare şi flacăra de răcoare.

Ai cumpărat fire scumpe şi ai voit să ajungi făptura cu cîrligele, cu igliţa şi cu acul. Te-ai ţinut după florile grădinii cu foarfeca şi cu ştofele, ca să apuci din ele o închipuire. Ai umblat să le cuprinzi cu pensula pe un petec de pînză şi te-ai dus între buruienile frumoase cu vioara : tainele lor ar putea să fie ghicite mai bine cu mîrmurul decît cu o unealtă fără grai. Dar te-ai mai aşezat dinaintea toamnei cu pana şi cuvintele ei, şi tot nu le-ai putut zugrăvi gîndul şi tresărirea, toate sculele rămîind pe dinafară. Şi nici sita înţelesurilor tale n-are desime ca să le poată cerne printr-o pînză de ceaţă.

Şi pentru că n-ai putut nimic, ai închis ochii, şi te-ai rugat Celui care a făcut ţărîna, Tăriile şi erizantema...

FLORILE DIN URMA

Există o limbă moartă, a numelor de flori. Vocabularul botanic e, tot atît de plin ca şi cîmpul, dar între dicţionar şi cîmpie corespondenţele nu vor fi făcute niciodată. Silabe fără imagini şi flori anonime, fetele bastarde ale

luminii, logodite cu pământul. Cauți porecla petalelor delicate, croite din ștufa inexplicabilă, repede veștedă, urzită din materiale sufletești, cu adaosul fenomenal al unui parfum negăsit nicăieri afară de floare și cu luminile de candelă, în care doarme mireasma. Trebuie să colinzi hectarele și județele, ca bivoli care le pasc, și să răsfoiești paginile unei științe greoaie. Și toată această știință nu face cît un ochi galben, deschis rotund într-o roată de gene albe, pe marginea drumului, de mușetel. Pe firul tulpinii, cerul pune un mir impalpabil, și învățatul copita și potcoava. Pînă să le rostiești numele latine, fabricate la lampă, în arhivă, frunzele s-au scuturat și plantele au fugit din conținutul lor. Cine calcă asudat prin lanuri? Botanistul, herborizînd în tolbă, scrutînd anatomia cu o lentilă. Ca să înțeleagă florile, el le usucă.

Un snop de flori din sălbătecia țărînei bucură casa, așezat pe așternutul proaspăt al velinței de în, spălată de curînd. Gospodina s-a pieptănat cu o garoaafă. Fărfuriile albe împresoară masa cinei, paharele sticlesc, tacîmurile sînt înstelate, pîinea cu miezul mare s-a împărțit felii, sprijinită sub bărbie ca o vioară. Minuscula grădină e vie într-o oală cu apă.

Lunile din april încoace au adus belșugurile florilor fierbinți, coapte de arșiță, femei uriașe, cu șoldul puternic, cu gleznele fine, sprîncenate, spătoase și mari în sîni. Florile au venit în coșuri de papură, amestecate cu fructele dulci, vișine și cireși, caise, piersici; cu strugurii de chihlimbar și cu prunele grase, tăvălite în umbră și catifea. Au năvălit biruatorii, timp de cîteva luni, bujorii, trandafirii, și dragostele, ca și mormintele, au fost acoperite cu podoabele lor de amintire și de uitare.

Florile cele din urmă s-au cernut fărîme, de Sfîntul Dumitru. Singure vrăbiile și singuri copiii mărturisesc ivirea lor, după ce și cartofii au trecut în care și pe tîrgi. Cum le cheamă? Dar cine le cheamă? Se întîlnește cu ele pisica bălțată, cu capul mascat, negru și alb, ieșită să pipăie pămîntul cu laba, în vreme ce botanistul, acasă, scuturat de guturai, soarbe ceai de surcele. Iată florile fără nume, scăpate de starea civilă și de clasificări. Rădăcina lor puțină și ața verde, scrobîtă, care le-a legat-o cu stelele din vîrf, sosesc după bilanț și inventar. De culcare, ochii cîmpului s-au făcut mici și șovăielnici. Ilicul roșu și mărgeaua albastruie se sfiiesc să crească peste măsura gămăliilor de ac, despicate. Roșul atîrnă între două feluri de roșu, albul e palid. Desenul cu cinci petale îndoite se adună la strict. O floare violetă, ca un colț de batistă și ca un fluture strîns, aduce o reminiscență de liliac. O roțiță are cincizeci de spițe mărunte. O ramură de-o șchioapă, cu douăzeci de boboci și nasturi, e un policandru portativ la cheotoare. Frunza îngustă măsoară îngustimea zilei. Ziua sare ca o minge prin noapte, în zigzag, o dată mai sus, o dată pînă la streășini sau de-abia pînă la buchetul de pe masă...

MUZEUL

Pe nesimțite, în douăzeci de ani de căsnicie, s-au adunat în podul casei, resturile vieții, care a trepidat, ceas cu ceas, dedesubt, în apartament. De cîte ori s-a prîmenit mobilierul, vechile rămă-

șițe, paturi, scaune, câni fără urechi și știrbe, lămpi, cărți, reviste și ziare, s-au strămutat cu cincisprezece trepte mai sus, între tavan și acoperiș. Podul vast, cu zdrențele existenței, așezate în cufer, geamantane și lăzi, de-a lungul pereților, pare un teatru, în care s-a jucat odată, demult, o comedie tristă pentru cincizeci de spectatori, dintr-o elită dispărută.

Sublimele boarfe ale unui trecut, care crește zilnic, schelete ridicule, piese anatomice epuizate, organele obosite ale unui program, întocmit de oameni și dezorganizat de timpuri, n-au niciun preț pentru nimeni și împrumută totuș de la moartea încet neîncetată a timpului o valoare familială fără comparativ, ca monumentele, izbutite sau grosolane, ale unui popor cu defuncți mulți în ascendență.

Dintr-o bicicletă au mai rămas un ghidon și o roată. Fustele, mantalele, pălăriile purtate au lăsat câte ceva din croiala și din uzura lor, într-un sac, într-o cutie, într-o ladă, șuvițe de mătase, ferfenițe de dantelă, flori. A! florile de velur, de postav și bumbac, care au animat un corsaj la o festivitate în patru ochi a doi îndrăgostiți, căsătoriți ca să-și parcurgă durata împreună, împlinind-o cu sărbători și bucurii, recitificate de un sentiment de melancolie.

La trei camioane de mobilier valid, cei doi sfinți și patroni ai mutatului bianual, mină, dintr-un cartier într-altul, cinci cărucioare cu vechituri.

— De ce nu le mai vindeți? întreabă contrariată și ironică țața Tușa.

O amărăciune tragică vine pînă la buzele noastre. Și-a vîndut Piramidele Egiptul? Își toc-

mesc prăpăstiile munții? Își negociază codrul vulturii? Poți să-ți desfaci în piață osemintele?

Și-a vândut cineva bunica, pentru că a îmbătrînit? Cum să ne vindem noi lavaboul fără două picioare, ligheanul de porțelan crăpat— canapelele cu barbă, fotoliile flocăite și saltelele cu chica afară? Putem vinde umbrălele fără vîrf, bastoanele fără cap, valizele fără broască și curelele, nasturii, păturile, bucățelele de tinichea și de sîrmă, șuruburile ruginite, piulițele, cuiele, cleștele rămase cu o singură maxilară? E carne din carnea noastră, sînt oase din osul nostru — sînt Sfintele Sfintelor. Și la fiecă mutată, valoarea zdrențelor se încarcă suplimentar cu cîte patru sute de lei camionul: cheltuieli de tradiție și demnitate. E nevoie de o generație nouă, ca să arunce sacrele putregaiuri în foc, și probabil copii noștri vor ști să facă dreptate mai bună viitorului, care refuzînd să tencuiască proaspăt cărămizile cariate, va dărîma din temelie, ca să construiască din fier și beton.

De șapte ani încoace muzeul familiei s-a înnavuțit cu vechiturile fragede ale copilăriei, care învechește noul și sfărîmă recentul cu naivitatea taurului copilandru, intrat cu coarnele într-un bar cu oglinzi și artă modernă, nichelată, subț cristal. Copilăria, necuprinsă de adormirea suvenirului, mistuie cu izbucnirea și devastarea focului, și înnoiește la fiecă sută de ani, cel puțin o dată, horbota sufletească a bieților părinți. Elefantul de cauciuc, care se umflă pe la coadă, a entuziasmat copiii o jumătate de zi, și către seară, atacat cu foarfeca și cu furculița, și-a dat sufletul pe o gaură mare căpătată în burtă, odată cu crocodilul. Piese au fost transportate la muzeu.

Două jocuri de pietre în culori slujiseră, pecînd mai conțineau un material, la construirea prin suprapuneri indicate de un album, castelelor și cetăților pestrițe. Iată-le amestecate într-o paporniță cu organe de Arlechin, cu maimuțoi decapitați, mingi roase, pantofi cît un buric de deget.

Madam Șnaider e întinsă pe un talaz de tărițe cu lînă de lemn. Formele ei au fost de mûcava goală pe dinlăuntru, și creerul nu-i mai funcționează. Moașa familiei a călcat-o într-o seară cu încălțămîntea ei numărul patruzeci și nouă...

CHILIA

Dacă asta e viață modernă, cuvîntul e suportabil după miezul nopții, cînd și vocabularul, mîncat de întuneric, prezintă profiluri incerte și înțelesuri știrbe.

Odaie de „intelectual“ : scenă simplă, mobilier esențial : masă de lucru, pat alb, pregătit pentru odihnă tîrzie. Nasturii mari, de sidef gros, încheie plapuma cu cearșaful, de vreo douăzeci de ani, moșteniți din tată-n fiu și păstrînd intactă temperatura scoicilor din oceanul din care au fost pescuite de arabi ori de chinezi. Coapsa tînără a bunichii de acum o sută de ani i-a simțit reci, ca și genunchiul copiilor, veniți în fiecare dimineață să-și trezească din somn autorul cu o sărutare pe frunte. Autorul mai doarme, cu mustățile zbîrlite, și visează, neras de două zile și cu nasul pe saltea, la plecarea copiilor la școală, expansivi și zgomotoși.

Pînă mîine la şapte mai sînt şase ore, din care trebuiesc muncite patru cel puţin, lîngă patul alb deschis şi sub un bec electric de o sută cincizeci waţi şi nouăzeci şi cinci decalumeni. Dioptriile lentilei care permite cîteva zeci de ani de lucru după noaptea „intelectuală“ definitivă din vremea bunichii, sînt semnate „Zeiss“. Pana poartă marca unei fabrici din New York. Cafeaua din ceaşcă e opera oamenilor despuiaţi în arşiţa planetei : au muncit la boaba ei ovală, crăpată, două milioane de negri, încinşi la pîntece cu o năframă asudată. Zahărul nu mai e al trestiei de Jamaica : îl cristalizează sfecla, pe care o roade vaca din grajdul de lîngă casă. Mîine în zori, doniţa cu lapte toarnă în ceştile copiilor acest suav distilat, servit cu căldura ugerilor mulşi. Degetele Paraschivei, împletite cu degetele ţiţelor Joiţei, poartă un safir, pe care i l-a dăruit soţul ei acum douăzeci şi cinci de ani. Trunchiul ei e tot atît de bine desinat ca-n ziua de nuntă, braţele goale tot atît de albe în mînecele scurte de borangic, şoldul ridicat semeţ ca şi atunci, şi gleznele tot atît de sprintene. A trecut o viaţă ca o fărîmă de viaţă. I-a spus un papagal că o să trăiască o sută optzeci de ani, şi papagalii se pricep la veacuri, ca noi la tutun. Cutia cu muzică aduce în odaia de lucru un cor de urcători în munţi, cu gorgoane yodle. Adelsberg ? Zürich ?

Manuscrisul înaintează încet şi mărunţ, ca ploaia. O mie de perdele şi de păinjenişuri de fire fine lichide urzesc singurătatea cîmpului şi a casei de jurîmprejur, pe cîteva mii de hectare negre. Neamurile bătăturii sînt la bune adăposturi. Un ciorchine de opt pisici, găinile, cîinii, femeile şi oamenii casei dorm vrăjiţi de bombănitul şi farmecele strigoiului de întuneric cu ochii albi,

ascunși în camilavcă. Frumoșii păuni caută climatul cel mai prost în acest climat și locul unde bate vîntul mai tare și ploaia mai drept. Nobila pasăre proastă a trebuit să fie dată jos de pe turle cu prăjina, ca să fie împărtășită cu confortul din cotețe.

Numai Picuța a pierit alaltăieri, cea mai mică dintre găini. N-ai cunoscut-o pe Picuța : o personalitate stingheră, fidelă primului ei cocoș, care a murit acum un an, cu gîtul întors, o personalitate și el. I-au plăcut mai mult oamenii decît semenii ei, și la masă avea un loc între farfurii, ciugulind firimiturile de franzelă, sorbind un pic de vin dintr-un pahar și povestind monosilabice amănunte din biografia ei, nițel potîrniche, nițel columbă, nițel vrabie și foarte nițel găină. A venit în toate zilele la șase dimineața la ușa de afară, a fost poftită în casă și a dat fuga în patul copiilor— șovăind dacă întii face o vizită fetei sau băiatului, în așternut. Fata chema : „Picuțo, vino la mine“, și băiatul : „Vino la mine, Picuțo“ și Picuța căuta un pretext ca să se gîndească : o muscă. Dar iarna nu mai sînt muște, și Picuța se uita un moment la un fragment de covor. Și nu se mai îndura nimeni să o supere, după ce s-a instalat între pufuri, cu ciocul afară și ațipind.

A venit în toate zilele, și într-o dimineață nu a mai venit. Bătuse în ajun neobișnuit de zglobie din aripi toată ziua, s-a jucat cu mîțele, care o respectau, a necăjit pînă ce l-a silit să o latre pe Pitic, — numele derizoriu al unui cioban uriaș, cu blana neagră și cu ochii gălbui, — s-a ținut după vrăbii, a fost prin poduri și beciuri, și a doua zi nu a mai venit.

— Unde e Picuța ? au întrebat copiii.

— Nu e Picuța.

— Cum nu e Picuța ?

— Poate că e la grajd... Poate că e-n pățul...
Poate că e în magazie...

Picuța murise cu capul subsuoară, în cotețul lui Pitiț, care sta afară în ploaie și se uita cu ochii lui gălbui în coteț, întristat că prietena lui nu mai știa să se joace cu el.

Vezi tu, sufletule, ne împărechiem și ne despărechiem, — tu cu ploaia mărunță, eu cu slova înceată, cu așteptarea.

O imagine mă turbură, pe care nu ți-am spus-o. Cele două vaci slabe, care pășteau ieri rămășițele din cîmp, metalizate în chiciură albă. Ciorile se lăsau pe spinarea lor gîrbovă și mînceau de-acolo ceva. Și cîteodată vacilor le treceau ciocurile prin spinare și fugeau, și stolul ciorilor se ridica în ceață de pe vaci. Și iar se aduna pe vaci...

PICUȚE

Am avut un neam de „puici“, la care a trebuit să renunțăm. Sufletul le era lesne trist și puțin ca un oftat.

Copiii le-au numit „picuțe“, pentru că întîia din neamul lor, aproape artificial de pitic, și-a dat singură numele ce i s-a păstrat, iuțindu-și toate mișcările de murmurul silabei. Și ca să nu le zică găini acestor soiuri de porumbiei, mierle și țarci, exprimate într-o corcitură gingășă, părinții au trebuit să le cheme „picuțe“ și ei.

Cea dintîi, neagră, avea moțul negru, ciorapii, care o încălțau pînă la genunchi, negri, și toată era cît o mînușă despărechiată. Ne-a dat-o un

grădinar, odată cu un snop de dălii albe, aşezată între flori.

— Asta e tot o floare, l-am întrebat, de-i tot atât de blindă ?

— Luaţi-o pe deasupra, o dete grădinarul. De patruzeci de ani caut să fac o dalie neagră, şi am nimerit-o cu pene...

Picuţa ne-a venit în braţe cu florile odată. S-a scoborit din buchet pe mîna care îl ţinea, s-a urcat înapoi pînă la umăr, a făcut înconjurul grumazului gospodinei, i-a numărat mărgăritarele din şirag, s-a uitat la gura şi la ochii ei, şi trebuie să-i fi plăcut totul, şi capotul, că s-a culcat la încheietura cotului, în dantelă, ca într-un cuib.

Şi n-a mai lipsit Picuţa de lîngă noi un an, decît atunci cînd ştia că trebuie să se ceară. Ciugulea pe masa noastră la cină şi prînz, trecea de la unul la altul şi — pic-pic ! — ne ţinea de vorbă un ceas întreg la mîncare şi toată ziua prin toată casa şi ograda, pizmuită de mişte, certată de ciini. Noaptea, dormea în bibliotecă, pe o coadă de perie lungă, pûsă între două scaune, şi, dacă întîrzia suirea băţului la locul obişnuit, Picuţa ţipa la noi ca o gaiţă, ne urmărea prin odăi.

În ziua cînd n-a mai fost bună mătura şi i-a trebuit coada înlocuită, Picuţa a fost dusă la magazie şi, nemaiauzindu-ne în apropierea somnului trezit de vocile noastre, şi într-un decor urît, Picuţa a murit de inimă rea.

Am găsit o păreche roşie-pestrită şi am dăruit-o unor prieteni care aveau la munte un conac cu un balcon, potrivit cu două pasări ca nişte papagali. Ne-am despărţit de ele cu părere de rău. Uliul le-a furat pe amîndouă.

. Am făcut o altă păreche. Cocoşul, — alb cu o pană lungă, fluturată în coadă ca o banieră, —

declarase război gospodăriei întregi. Punea pe fugă cocoșii mari, sculă cu ciocul dulăii din băta-tură, învrăjbea motanii, ciupea picioarele goale ale oamenilor, și venea todeauna din față, onest, ager și hotărît. Cu o singură persoană știa să se facă disciplinat și curtenitor : cu gospodina. Se înfoia într-un rotogol și se pitea jos, ca să fie ridicat, pus în palmă ca un puf de pudră și purtat ca pe disc. Atunci puteau și copiii să se folosească de concesiile lui. Cînd se socotea satisfăcut, trebuia să se laude. Da o trîmbiță victorioasă.

Cuconița lui era galbenă-spălăcită, dar simți-toare și susceptibilă ca o domnișoară anemiată de cloroză. Ea vorbea ceasuri întregi numai cu Paraschiva și gătea cu ea în bucătărie toată mîncă-rea. Ca să-i arate cît o iubește, într-o zi a dat un strigăt entuziast, uitîndu-se la ea. A înconjurat-o de trei ori, bătîndu-și aripele vesele cu precipitare, și, cîntînd o cantilenă curioasă, s-a răsucit și a murit.

Moarte de sentiment și de bucurie,

SLOVELE

Tare-mi place în odaia ta, în care stai și-ți cheltuiești luminile ochilor la lumina lămpii. Ce faci tu ? Cînd mă culc și cînd mă scol, tu ții o surcea neagră în mîină și o duci pe o hîrtie albă. E tot ce-i mai negru în casa noastră și tot ce-i mai alb. Mă uit cum iei în ciocul condeiului o picătură de cerneală și cum mergi cu ea o bucată de vreme, pe foaia de hîrtie. Slove faci ? Așa mi-ai spus. De ce-i fi făcînd slove ? Și pentru

cine le faci ? Mai ai tu o fetiță pe care nu o știi, un băiat ?

Nu-i adevărat. Tu faci slove pentru tine, fiindcă ești, cu toate mustățile tale și cu toată vocea ta groasă, un copil bătrîn. Tu nu ești serios. Dacă ai fi mai serios, te-ai fi apucat de alt meșteșug și ai fi plecat de acasă cu ghiozdanul, la catedră sau la tribunal, sau măcar ai vizită în fiecare zi nîscaiva domni miniștri. Te-ai fi ales măcar deputat și ți-ai fi găsit și tu un stăpîn. Ai fi rîs cînd rîde el, te-ai fi supărat cînd se supără el, i-ai fi dus cucoanei lui cîte un buchet de flori, i-ai fi adus la nevoie o servitoare, un stacoj, un cantalup, și te făceai, Tătuțule, cum ziceți voi, indispensabil. Sînt și alții, Tătuțule, de teapa ta, care fac slove, dar slovele lor, mai bune ca ale tale, se dau cu chiric și se cumpără înainte de-a fi fost scrise, ca niște cărucioare mici, care duc vorba cu tilcuri de colocolo, cum ne aduce nouă lăptăreasa găleata ei dimineța, măsoară și face colaci și linii pe ușa cu tibișirul.

Peste druim de noi mai stă o fetiță, și Tătuțul ei face slove și el. Am auzit că nu le nimerește și nu le face frumoase ca tine, dar, vezi, el a cumpărat casele în care stă și încă vreo cîteva, și el călătorește prin minunatele țări streine, cu bani mulți și cu însărcinări pe care tu nu le ai. El e, Tătuțule, în zece comitete și cinci comisiuni, și ai văzut ce frumos stă cînd se întîlnește cu tine, după ce te-a înjurat pe nevăzute ? Cum te mai laudă, cum te mai iubește, dar te cam întunecă lauda lui : el stă ca Benoni, și pentru că nu are coadă, face codițe la ochi și la gură și dă din toate codițele lui.

Să te întreb ceva. Oridecîteori ai ieșit cu mine și te-ai întîlnit cu lume multă, de ce toată lumea asta te mîngîie și te face că ai talent ? Este ceva,

talentul, care se vede, că-l vede orișicine ? Și n-am înțeles nici altceva, Tătuțule ; de ce cînd ai tu nevoie de un lucru nu ți-l dă ție nimeni, cum îl dă altora, ci, bătîndu-te pe umăr, îți zice : „Lasă, scumpe maestre, dumneata ai talent“. Ce înseamnă asta, Tătuțule ? că ai dreptul să rabzi și să aștepti ? Ce va să zică toate astea, Tătuțule ? Tu n-ai nicio trecere nicăieri și la nimeni. Tu ești veșnic om de talent. Atîta tot ?

Mi-a spus Măicuța, Tătuțule, că ai cerut și tu cîte ceva, din cînd în cînd, și că todeauna ți s-a făcut jurămîntul că nu se poate. Ție ți se împotrivește, Tătuțule, todeauna, o lege, un ordin proaspăt, o circulară, o pricină, o ședință, o Academie, o adunare generală. Așa se întîmplă cînd ai talent ? Ba, ceva mai mult, dragă Tătuțule. Pe tine te și vorbesc de rău, într-adevăr, oamenii care sug toate grăsimile, și pe cele proaspete și pe cele rîncede, mînjiți de untură pînă la sprîncene, pe mustăți și bărbi, neputincioși, cum zice vecinul nostru dogarul, de o faptă de dragoste cuvenită, și mișei că te urăsc fără pricină dreaptă și că strică înaintea ta potecile curate.

Dragă Tătuțule, fetița ta nu înțelege nimic. Ia-mă nițeluș, încet, pe brațe și leagănă-mă, să adorm, și plimbă-te cu mine printre slove, și cîntă-mi cîntecul ochilor mei :

Foaie verde din pădure,
Are tata două mure ;
Umblă ursul să le fure,
Să le pape...
Mîrîie pe-aci, pe-aproape.

Ursul să nu fi simțit
C-are tata și cuțit ?

ZARE VINĂTĂ

Nemaiavînd substanțe și culori picturale, ca să improvizeze fructe și flori, copacii își sacrifică singele și înfloresc din frunză. În amintirea boabelor carmine, vișinii au pus un doliu de purpuri variate și, în dimineata orizontului, tărcat cu giulgiu de ceață, ei seamănă, fiecare pe piciorul lui, cu o colonie de fluturi cărămizii, în care s-au intercalat colonii de viespi gălbenușe.

În ramurile întortochiate și noduroase, cu vîrfuri entuziaste, pornite pe nuiua dreaptă, se mai află o viață de noapte. Găinile, care s-au urcat în pomi aseară, clocesc oul de sidef al lunii, răzimat în foi. Parcă cineva ne-a spus că și-a uitat puțul ciutura argintie, agățată-n cireși. Parcă un imblinzitor de albine povestea că din prisaca lui Dumnezeu căzînd un stup, știubeiul apucă pe drumul văzduhului, unde a înghețat în miere de aur sleită. Atuncea, stelele ce-s ? Albinele risipite, — nu înțelegi ?

Și trebuie să fie un adevăr pe undeva, căci de ce ar ieși strugurii dulci, care se știe din bătrîni că își sug dulceața numai noaptea, din lumina lunii, ziua fiind a poamelor acre și amare ?... N-ai văzut ochii pruncilor, albaștri ? Ei s-au pomenit în ceasul de azur al Căii Lactee, pecînd ochii căprii se ivesc la îngînarea luminii cu umbra, în amurgul acoperit.

Te strîng măgelele roșii la încheietura mîinii, încolăcită pînă la cot în coacăze de sticlă. Cînd te vei culca, diseară, pe blana de vulpe așternută-n cort, cineva și-a pus în gînd să-ți rupă măgelele cu dinții și să-ți rîme cu nasul sudoarea de chihlimbar, de la subsuori la coapsa samarintencii, purtătoare a unei donițe de lut.

Cui s-a hrănit cu mărgăritare, poate să-i mistuie rinza zece şiraguri de cleştar vopsit şi părul mărunţ din gaura braţului, unde se ascunde şarpele inimii şi zvicneşte...

GRAVURĂ

E o ceaţă, diafană ca o umbră albăstruie. Pomii din grădina de dincolo de cîmp, desfrunziţi şi subţiaţi, par nişte buchete scufundate în cite un vas transparent de cristal intenţionat obscur, semnat de un măracine, care seamănă scris cu numele Gallé. Asemenea glastre, ghivece şi urcioare sînt aşezate la rînd şi cuprind în amfora lor, mai zveltă sau mai pitică, toţi arborii pînă în zare, înmuiaţi în ele. Expoziţie de ceramică, de zmalţuri degradate, de găleţi opalescente, alternate cu tablouri galbene şi cărămizii, cu peizaje. Ursul, cel mare, vînat, e o claie de paie, zdrenţele palide, prinse de un băţ cu crăci, a fost un vişin tînăr, înflorit de moarte. O mirişte coclită usucă o bucată de ţarină aspră.

Ce-o fi ducînd omul acela cu căciulă prin brumă, în spinare? S-a mai oprit, a mai pus lucrul lui lung pe pămînt, a mai răsucit şi aprins o ţigare, a umblat cu mîinile prin lucrul acela, s-a mai uitat în sus, la nişte ciori care au fugit de el. A văzut un cîine cenuşiu croindu-şi drumul peste locuri. Şi n-a mai trecut nimeni afară de omul cu căciulă prin priveslăstă întreagă. E singuratec în toată ceaţa, în toată toamna, cu povara lui, mai mult volum în greutate puţină.

Țigarea e amară. Fumul ei nu se zărește în aburul rece, numai scînteia țigării cînd îmbucă din ea și o soarbe. A scuipat țîșnit în dreapta, în stînga, și iarăș a pornit cu lada lui în spate. Dar lada e îngustă, începe a se desluși ceva, și are o formă, de luntre. Se duce la Dunăre, cale de trei poște? Cum umblă și cum se oprește și cum bea mereu tutun și scuipă mereu printre dinți, o să ajungă la Oltenița peste o săptămînă.

M-am luat pe furiș, printre hățîșuri, după om, păstrînd necesara distanță. Să apuc să văd și mă întorc. Omul cu căciulă și cojoc și-a lăsat cutia jos cu un capăt, și a răzimat-o de el ca un contrabas : era tot atît de înaltă cît și el pînă la moțul căciulii — și avea tot golul dinlăuntrul ei captușit, am început să zăresc, cu hîrtie roză... Dacă știam nu mai veneam să știu.

Omul cu căciulă ducea acasă un coșciug.

GOLUL MIC

Din cînd în cînd se face un gol în ogradă. Și un gol în lume.

La inventariul ochiului și al mîngîierii lipsește o floare, care a murit. Rozele mor, ca oamenii înveliți cu catifelinele lor capsule. Cîinele negru, balaurul caricatural și cumplit al gospodăriei, dispăruse patru zile, dar s-a întors tîrînd un lanț de taur, lung, după el, în care puterile lui, îngemunciate hîngherește, fuseseră stăpînite. Blînd cu copiii și sentimental, ca toți uriașii, monstrul nostru, care poruncește infernului nopții și-l clatină cu vocea, caută de atunci, în vînt și ecouri,

adversarul. Adversarul lui umilitor și, de-acum înainte, de moarte, e omul care l-a furat cu jbilțul și l-a vîndut unui gospodar de porci și văcărie. Cînd mirîsul lui precis și documentar îl va descoperi, tîlharul ipocrit, în complicitate cu subtunitățile trădătoare de undiță ale sîrmei încovoiate, va fi atacat la înghițitoare, prăvălit și masacrat. Ochii lui, ridiculi în blana leonină a capului de fiară, fulgeră din gămlii o flacăra verde vastă. Ciinele e neîmpăcat. Stă o secundă cu laba pe ciolan și bea cu nasul, pentru o descifrare de sinteză, vîzduhul vînat circular din orizont. Măselele lui zdrobesc scheletul fosil, de monument, al fostului rasol, cu o simplitate anodină.

Sălbăteciunile docile graiului și aliate cu instinctul intact sînt armele de aristocrație istorică ale căsnicieii. Blazon orgolios : patru ciini flocoși, optzeci de măsele, o bufniță pe acoperiș, iar mai sus — o stea.

Cînd golul rămîne 'gol, el răspunde în suflet, adînc.

Cotoșmanii plecați în pețit s-au întors din lungi călătorii de nuntă, reduși la dimensiunea transparenței, bolnavi de epoca lascivă, ca să doarmă o lună de zile într-o bătaie de soare. Ultima mîță din seminția bărbătească era albă, plăpîndă și cocoșată... Am adoptat-o într-o seară de milostenie, cînd s-a ivit în grădină, ca un păianjen cu păr, lovindu-se cu botul de picioarele mesei și căutînd pe de lături. Doi ani de zile am ferit-o de strivirea cu talpa și ușa, de banditismul găinilor gata să puie ciocul pe friptură și să fugă. Ca să ne dea în schimb gingășiile ei stîngace, mîța ne-a

însoțit, pas cu pas, fără să ne vadă, după auz, pe poteci, două veri întregi, ca o gospodină interesată la crăparea bobocilor și la plivit. Știind-o prin științele lor particulare neputincioasă și făcînd deosebire între pisicile străine și ale „noastre”, ciinii i-au respectat ființa mută invalidă, și cel mai înfricoșat din ei a culcat-o cîteodată, părințește și iconografic, cu capul pe laba lui de fier.

Pisoiul orb a pierit... L-am zărit îndreptîndu-se pe înserate, pe margini de jgheaburi și de umbră, către luceafăr. Dintr-o dragoste a mai căpătat un betșug nelecuit : riia părechii care l-a răsfățat — o miță roșie pribeagă, leproasă pină la umeri. El a iubit-o și s-a împărtășit cu suferința ei, bărbătește, slăbănog în toate mădularele lui, și mistic.

Tăcerile gînditoare se înmulțesc la masă, pe ploaie și vînt, întrerupte :

— Ești bună să-mi pui puțin sifon ?...

— Nu vrei să-mi dai o linguriță ?...

S-a mai făcut un gol. Și cîte un gol rămîne neîmplinit...:

1 NOIEMBRIE

Acelaș peizaj din dreptul ferestrei trece prin cele patru acte ale anotimpurilor în cîte un alt fundal și decor. Alte covoare s-au așternut după al treilea act, alte cortine și draperii tremură pe ogivele depărtării, și printre ațiți pomi și copaci se ridică singuratec, din cînd în cînd, scheletul negru al unui arbore transfigurat : stafia.

Încă, valurile verzi, livezile și grădinile, care

figurau niște păduri, mai durau întirziate. Azi apar schema și schelăria după care se clădesc frumusețile de catifea și mătase provizorii, ale teatrului și plasticei pământului în colaborare cu Tăria. Pe la sfertul zilei, când plugarii îmbucau, altădată, pe brazdele noi merticul de odihnă, caierul de ceață se deslînează, mutat dintr-o salcie într-un plop stingher, rămas ca o furcă de torcătoare lângă o băbuță de casă.

Solemne, au ieșit la iveală coșurile de fabrici pînă deunăzi ascunse, și panașele lor de fum. Printre ele, cîrdul fără sfîrșit al ciorilor, prigonite de un viscol apropiat, de pe la Dunăre, de pe undeva, trece ca o funingine opacă.

Actul din urmă începe cu tablourile schimbate repede, într-o zi, într-o noapte, într-un sfert de oră. Atelierele meteorologice au pregătit toate panourile, toată recuzita, în magaziile invizibile ale marilor spectacole și cicluri, minuite instantaneu și automat. Fără sufleur, fără text, după fantezia secunde, piesa iese bine orișicum și corect. Aș striga „Autorul !” dar l-am strigat și altădată zadar-nic... El e de părerea lui Flaubert, că trebuie să lipsească din opera lui și să fie, — ghici ghicitoarea mea, — numai presupus.

Personajele au cam rămas în culise. Cîte un actor trece rareori, de-a fuga, zgribulit într-un cojoc. Piesa e mută și jucată numai din perspective, unghere și culori. Tabloul miercurei era hotărît să dezvolte aspectul prinzătorilor de scatii și sticleți. Doi băieți au așezat coliviile-capcane pe miriștea cărămizie. Nu s-a ivit nici o păsăruică, și copiii înghețați și-au strîns uneltele și au plecat dincolo de negura vînată a ținutului pustiu.

După un flăcău chipeș, merge o capră, albă fără coarne, chipeșă și ea, cu o dășagă de fin în spinare, ca un cal mărunț, cu țacălie. Desen de ămforă greacă. E Bița eleganta, dusă de căpăstru la țap.

DE TOAMNĂ

Dacă viața noastră se risipește în patru timpi ai anului aplecat pe zodii, de ce nu ne-am uita încă o dată și în fiecare an la toamna cenușie? De ce ne-ar fi rușine de toamnă, de floarea ei arămită, de petecele-i de mătase, de zdrențele-i de aur? Numai copiii au dreptul naiv să le adune cu ochii, din ferestre, și nouă, care trecem cu fiecare toamnă cîte puțin, copilăria ne este interzisă?

Sîntem siliți să fim adînci, gravi și încruntați, chemați de cifrele lucrurilor, de pe dinlăuntru, să rămînem nesimțitori la bătaia brumei, la rugina luminii, la cernerea ploii. Schimbînd limbajul plastic al vieții, al cîntecului, al fluierului și al poveștii, adaptate la contabilități și operații, să gîndim pe rubrici și în raporturi. Să nu băgăm de seamă că în geamul biuroului nostru se așterne ceața și că, fără patrie și fără sălaș, trec prin ea, ca niște năluci, ciorile negre. Contemplarea descumpănește și visul. Nu te uita pe fereastră, domnule profesor : strigă catalogul !

Fiecare pom îngălbeneste în felul lui și își lasă frunza la o vreme a lui. Salcîmii, dafinii, au rămas încă verzi. Stringeți-vă ca melcii, ascundeți-vă de negură, fugiți pe subț pămînt. Încuiați-vă temnițe, minăstiri, mușuroaie, cuiburi și stupi.

Mîtele au înțeles și dorm. Ce caută singur sticlele în marea pustietate și cui poate să cînte ghiersul lui de zimți loviți? Culiile de poștă ale columbarelor sînt încă deschise: zboară plicurile albe. Au trimis bilete greierii, șopîrlele, furnicile, pisicile de după sobă, și pachetul cu sfoara încinsă cruciș, s-a rupt în văzduhul pitit între gutui, în mijlocul grădinii. Ce de corespondență!

Oamenii sînt mai fericiți. Ei au strîns stele și foc de-cu-vara, și sacii cu merinde, adormiți de-a-n picioarele, răzimați unul de altul, sînt păziți cu lacăte grele. Și au strîns și cărți pentru toată iarna. Nu mai e lună, s-au dus și constelațiile odată cu cocorii. Mai trăiește noaptea cucuvaia, care ceartă întunericul, și mai e de față cîinele, care îl ocărăște. Așa s-au prăbușit cetățile mari, pe o noapte ca asta, fluierate de vînturi, lovite cu nisipuri de beznă, improșcate cu nepipăita leșie. Niște bivolițe fără copite și coarne și-au pornit cireada. Acoperă fereastra bine și închide oblonul: au ajuns cu boturile în geamuri și le ling...

Se mai face vreodată ziuă? Va mai răsări vreodată soarele peste sălcii? Va mai încolți luceafărul de seară? Muscă, te-am prigonit o viață întreagă: unde ești? Aș vrea să te văd și să te iert.

Bagă de seamă, veghează! Să nu te prindă moartea prin odaie. Că nu e loc uscat pentru mormîntul tău nicăieri... Oricine ai fi tu, ferește-te de tăcere și ține-te neadormit. Moartea poate să vie în somn și să te ia din viața ta visînd. Pune să sune vioara și cobza și aprinde o sută de făclii, să fie în casa ta cîntec tare și flacări — și ține-ți ușile zăvorîte de cîte două ori. Să nu se strecoare, să nu te afle cerșetoarea de vieți, pribeagă, din ceață și din ploaie mărunță.

Tăcere, copii, și numai muzica să se audă. Er
pe-aci pe-aproape. S-a uitat în sus. Puneți o horă
că a trecut...

Dar o să mai vie. Drumul ei trece pe-aci, p
lîngă noi...

DRAMA DE LÎNGĂ PUȚ

Decor anual și totuș parcă instalat în cîm
acum întîia oară. Știți cum e compus și cît
sînt elementele și culorile, bătînd în roșcovan
toți pictorii și-au frecat pensula de ceața lui ș
au strămutat-o pe un petic de pinză ; toți poeții
au suspinat că se scutură frunza și îngălbeneste
Îl cîntă viorile, îl geme pianul și-l zvonește harpa
A venit toamna, cum se zice fără literatură. Ursuză
și întunecată.

Patru zile și patru nopți s-a războit vîntul cu
codrul și cîmpia. Căteaua noastră neagră, încă
nu s-a învățat să-l cunoască, și timp de nopți
întregi l-a lătrat, ca pe o fiară nevăzută. Și otrava
ploii mărunte a intoxicat cu melancolii de lin
goare tot ce se vede, pămînt și varză, flori și
copaci. Ochii cățelei caută o mîngiere morală,
în ochii noștri, posomorîți de prezența în geamuri
a peizajului catastrofal, — și tot ce le putem
făgădui e un coteț mai bine închis decît cotețul
iernii precedente, cu paie mai multe și acoperit
cu carton asfaltat. O discuție argumentată ca
căteaua, pare, după toate autoritățile culturale,
exclusă, cîinii fiind lipsiți de cantitatea utilă su
fletească și de acel geniu caracteristic omului, care

i-a inspirat pluviometrul, călindarul și încălzirea centrală.

Mai nefericite decât ciinii, par găinile, jerpelile de umezeală, ca niște măhuri de pene, care ar fi adunat, mușuroaie, frunzele palide, ude, surcelele și rumegușurile din toată grădina. Constrânse cu toate acestea să creeze, și pe timp și pe netimp, ele își întârzie facerea oului, până în ultima secundă, când oul pleacă singur, fără să aleagă nici locul, nici distanța. Înțeleapta natură dă ciinilor să lingă, subț pățul, câte un gălbenuș. A! reconfortanta vrabie s-a întors de pe drumuri la vatră și, ca o subretă în absența stăpinei, plecată în streinătate, ea cochetează, pieptoasă și grasă, pe jgheaburile de unde se ridică rîndunica. Și iată și amicalele ciori, apropiindu-se de oameni, — și iată și binefăcătoarea momiie, cu pălărie de vară și cu barbă, mișcîndu-se retoric și parlamentar pe bățul unde a fost crucificată, ca să le alunge.

E singurul actor interpretativ al sezonului de mizerie și suferință, acest bărbat umplut cu paie și fîn și încheiat la toți nasturii redingotei. În latura grădinii, el ia toate atitudinile din teatrul lui Ibsen și se dovedește artist mai substanțial și mai divers decât actorii vii, celebri, ai cronicii dramatice și revistelor ilustrate. Dacă mimează hazul și satira, momiia dintre crizanteme e neîntrecută, și accentul ei de viață pasională e atît de exact și de veridic pe tiparul instinctului, încît animalele ogrăzii, în pauzele de ploaie, — curcile, puicile, adunate admirativ să o contempleze, ca un parter de spectatori de premieră, — izbucnesc în aplauze, marcate de hohotul de ris al rațelor hilare.

Un actor de asemenea talent se fabrică repede, din cîrpe și, vasăzică, din paie. Copiii caută hai-

nele nemaiumblate, de prin poduri, ca să organizeze, în vederea iernii, o trupă complectă de dramaturgi și comediani, pentru animarea cîmpului întristat. Jocul de scenă se ivește singur, în colaborarea diversă a vîntului și pe măsura perspectivei. Și piesa e sinceră și adevărată, pentru că se naște în raport cu momentul și paralel cu împrejurarea, spontană, nescrisă și necugetată.

Am pus în scenă deocamdată o păreche : Momîia și Momîiul. Ea evoluează din fuste umflate cu crețuri multe și ține în brațe un măturoi de nuiele. Un simț autocritic redus a făcut-o să fie încălțată la un singur picior, păstrîndu-și, în legănare, o labă într-un ciorap cu dungi violete și albe. Partenera excelează în rolul Ofeliei, înviată într-un temperament de polcă mazurcă.

Folosul rolului de momîie în natură consistă în indiferența vîrstei și a cheltuielilor de garderobă. Se suprimă salariul, recuzita, croitorul, peruchierul, directorul, — mai mult sau mai puțin general, — și chiria localului. O ! mai ales nu există regizor, regizor cu studii în streinătate și cu valoarea determinată. Orchestra, ca totul, este gratuită. Și efectele în public sînt aceleași, ba întrecute, cu o tendință permanentă, și în zeflema, ba mai ales în zeflema, către amărăciune.

La orele șase dimineța, spectacolul a început într-un lan roșiatic, de crăițe. A venit o miță și s-a suit pe împărat, pînă la barba lui, — și împăratul, care dormea de-a-n picioarele, înconjurat de adîncuri, s-a deșteptat și a început să joace, pe nemîncate, fără un ceai în stomac. Și lîngă el, din parul ei, s-a trezit și împărăteasa, care dormea cu brațele în jos. Din Australia, intervine, pe undele scurte ale aparatului nostru, o vijelie de dans de jazz. Și, găinile, momîile, ciîni,

participă, lângă movila de cartofi de la puț, la muzica din Melburn.

Dar soarele refuză și azi să-și facă loc prin durerile noastre vegetale...

UN ORIZONT

Cîteva dimburi treptate, pînă în marginea cea mai din fund a cîmpiilor din zare, întocmesc imensul peizaj, cu o biserică, undeva, cine știe unde, foarte departe, indicată ca o urmă de creion. Ai vrea să fii acolo, și dacă ai fii acolo, unde linia pămîntului primește cerul și melancolica lumină nedeslușită a unui început de ceață, ai vrea să fii aici. O turmă de porci caută în iarba rece merindea sărăcăcioasă, și porcarul fără fluier și fără frunză, stă jumătate jos și jumătate în băț.

Unul din porci e bălțat, negru pînă la cîngătarea ce-i înconjură abdomenul. E mare în dreptul sticlei. Pare un vlădică ieșit din cîmp în pantaloni și cămașe, umblind pe brînci cu barbă verde. Pace vouă !

Vîntul de gheață cutreieră pomii și-i risipește. Am măturat frunzele galbene de mai multe ori. Așternutul lor de coviltir mă dezolează ! Valul galben biruie și tîrnul și osteneala. Să le lăsăm în voie, să cadă, să fugă, să călătorească. A venit toamna, dragă ! De-acum decorurile se imputinează și dispar. Încă nu se vedeau satele din lunca mea : azi a căzut o parte din cortină. Soarele s-a făcut alb și lunatic. E zor în mușuroaiele de furnici, și albinele, din stupii cine știe a cărui sătean, nu mai călătoresc înapoi : se închid în mi-

năstirile lor, ca niște maici. Niște gălbioare au mai rămas legănate pe niște tulpini lungi.

Nu înțeleg de unde atîta ciorărime. Virteje negre viscolesc dinspre Dunăre deasupra grădinilor palide și rărite. Au trecut cîteva stoluri, pe urmă s-au desit, acum curg torente, la nesfîrșire, batalioane, armate de ciori, răzvrătite desigur de presimțire. Să vie atît de repede zăpada de care fug milioanele și miliardele de corbi în septembrie ? An funest, an deviat, an dezorganizat.

Mă uit la porci : pasc. Poate că instinctul lor, de pămînt, e mai exact decît al ciorilor, de văzduh. Pace vouă !

ÎMPĂRĂȚIILE ALBE

De astădată farmecul a izbutit și văzduhul s-a putut cerne întreg prin ciurul nopții, găurit cu stele. În zori, am găsit bordeiele acoperite cu măcinișul alb al morilor, pe care le mișcă luna și curelele vîntului de sus. Ca să știi ce este timpul și cît a durat secunda, ieși în cîmp, încins cu holdele de diamant la briu. De aseară, înainte ca bușteanul din vatră să se fi stins, cîmpia crescuse în sus cît se ridică popușoiul. Și coșurile bordeielor fumegă din pămînt. Și e duminică. Și din chivăra unei clopctniți, gătită cu horbote, cu bărbi și zulufi de bumbac, bate clopotul, — un clopoțel de sticlă și un clopoțel de hirtie, ca-ntr-un ceașornic.

Astă-noapte au bombănit pe dinaintea obloanelor noastre oamenii de zăpadă, care sînt oameni adevărați, mai groși decît noi și mai greoi și cu

singele rece. Ca să fugă, ei se lasă în patru labe, imblăniți în oaie de chiciură și în ciucuri de zibelină, și se apropie ca urșii. Moartea lor e asemenea morții gândurilor ivite în șesul sufletului cu zările tăcute : se ciocnesc câte doi și se sparg amândoi în funingine albă. Còlo, departe, o salcie, în văluri de Tanagra, s-a oprit încremenită, din dans, în ultima ei mișcare : e Saarah, aceea, știi, pe care a împietrit-o de vie Scriptura, pentru că și-a întors capul și s-a uitat îndărăt.

Ca să-ți zugrăvesc minunile de cleștar și argint, aș avea nevoie de scule necunoscute, mici, asemenea uneltelor de scris genele, pleoapele și unghiile, cu cristalul sădit în căpșuna degetului carminiu. Mi-ar trebui cuțitașe de lungimea unui ac, pentru săpat broderia fulgului și punerea fragilităților lui suave pe colțul unei batiste de păpuși, țesută din păinjenisuri fugare de mătase astrală. Mi-ar trebui crimpeiul țepos al unui țurture și un ghem de fir de lumină fină ca să-l prind peloc. Aș putea, innădind fulg la fulg, să ajung să fac o ștofă pentru hlamida ta, palidă fantomă a unui vis veșnic fragil. Dar mi-ar mai trebui și o foarfecă, pe care nu o pot purta degetele mele, mari și groase, pentru croit pînza vrăjită, și lingurițe, de un model uitat, din civilizația țințarilor, pentru luat sare albastră din cer, de strecurat printre cusături. O pensulă cît ața mustății pisicii și o paletă cît petala rozei, cu puncte de cîrmiz, de aur, de zmarald și mărgăritar, dizolvate și frecate în ulei de rășină tămîioasă. Substanțe din ce în ce mai divizate și scule tot mai inexistente vor permite, poate, înjghebarea unei imitații în stihia închipuirii, a iernii și a zăpezii. Iar după ce am isprăvit, am nevoie de un evantaliu frigorifer pentru păstrarea ciudatelor mele mici minuni.

Pasul iepurelui, în așternutul dintre bordeie și iaz, ca o foaie de trifoi, urcă dealul cu o înscăltură egală. Și au trecut pe lângă staulul nostru și lupii cu ochii lunateci : iată poteca lor. Și a trecut și țăpul negru cu copita despăcată, care înjunghie fiarele cu două cîrlige drepte, oprite-n creștetul lui împietrit. Și a mai trecut cineva, a căruia urmă nu se vede, dar se cunoaște, Hoțul cugetului meu, Fărul gingaș al tăcerilor mele. Neliniștitorul ; acela care se ivește fără sosire și pleacă fără să șadă.

MAMA

Pe șantierul pustiu, pregătit pentru o clădire de primăvară, a pus stăpînire un suflet mic din metempsihoză. Dintre scînduri, varnițe și betoniere, el a ieșit pe ploaie și a cerșit printre zăbrele. E o cățea flocoasă ciobănească, tăcută și tristă. Botul ei peștriț are nara fină, și capul, zmălțuit cu arabescuri și simboluri, prezintă un caninism heraldic, de blazon. A mai fost văzut pe scuturi domnești, pe steaguri și însoțind pe Diana în scînteia de lună a unei nopți de vînătoare. Frumusețea înfățișării poartă accentul aristocratic al ochilor, încheiați în cheitorile prelungi ale pleoapei, ca doi nasturi de sidef cu tonul de aur. Po-doaba de mătase a urechilor cu scîrlionțul negru, e pusă din creștetul frunții și strîmbată puțin, ca să-i stea mai bine, ca o funtă alsaciană, cu vîrfurile atîrnate. Gura ei puerilă păstrează nuanțe de suris a mîinilor unei ghitariste, care zîmbesc printre degete și din inele, la comisură. Laba, desinată cu detalii echilibrate, dă un sprijin just

pieptului curbat ca la berze, — iar coada, ca o pană de struț, cu ondulări de salcie adiată, pare să fi fost la o pălărie medievală un panaș.

Totul e ales și gândit, fir cu fir, mădular cu mădular, și exprimat în linia cea mai exactă, din cele douăzeci de conture în care se cuprinde un animal prins de pământ cu patru picioare mutate de umblet. Blana întreagă, vînătă și albă, pare să-i fi fost aruncată în spinare dintr-o căldare cu cocă de marmură topită, și cățeaua cerșetoare pare, în mersu-i cu ciucuri, învelită într-o broboadă spaniolă, tîrîtă peste grinzi.

Pe o zi de ger cumplit, străina ieși pe stîcla pămîntului împietrit, însoțită de șase perini de puf cu coadă, care se clătinau pe niște crîmpeie mobile. Fiind încă naiv depărtate unul de altul, ca picioarele scurte ale unui taburet, și necoincidente, căteii se răsturnau ca niște tampoane, pe-o singură parte, dintrodată, unul cu burta trandafirică-n sus, altul pe un șold, instabili ca niște mingi și greoi ca niște hipopotami. Înaintînd pe buși, grupul se dărîma întreg și se reconstitua cu greu.

Apariția senzațională a precizat starea de maternitate a blîndeii cățele, și cei dintîi vizitatori ai menajeriei fură copiii, care aplaudară familia ca un număr de circ. Fiecare fetiță și fiecare băiat avură cîteva zile taina lor fericită, dragostea lor ascunsă. În secret, bunătățile casei fură discret jefuite, învelite în hîrtii colorate, și duse cu nerăbdare la zăbrele și desfăcute. Mițu a furat o bucată de zahăr și oase. Am prins-o făcînd ca o persoană mare, surizînd și așezînd într-o batistă o tartină cu unt, două bomboane și un ou, pentru familia ei de pe șantier. Însă am păstrat cu strictețe marele secret. Baruțu, într-un colț al lui, mai

stîngaci și mai mic, se silea să adune într-un jurnal tot soiul de merinde, pe care le pierdea pe măsură ce le ridica de jos. Nu le mai era copiilor frig, și toată lumea își dete seama, după însuflețirea ochilor și șoaptele confidentiale, că se petrecea un lucru suspect. Într-un pachet era un săpun mic de toaletă și un ciorap. Descopeream fetița contemplînd tablourile și cărțile, preocupată de obiectele noi pe care trebuia să le mai ducă și să le dea căteilor ei.

Copiii din toată mahalaua procedaseră la fel. În momentul cînd am dovedit complotul, ne-am întîlnit în dreptul zăbrelelor vreo douăzeci de părinți, spionînd actele fiicelor și ale fiilor, absorbiți în opera lor de ajutoare. Mițu s-a gîndit să le aducă și o păpușă, iar Baruțu s-a lipsit de unealta lui cea mai activă, de biciul cu fluier.

Notabilități ale sectorului, ne-am salutat, ne-am prezentat, am făcut un schimb de intenții și am plecat acasă șase inși cu cîte un cătel în brațe, și unul din noi duse acasă și cățeaua, ca să nu rămîie singură și întristată.

CÎNTEC PE GHITARĂ

Vîntul ne-a bătut cu bolovani cetatea o noapte, muncindu-se să ne-o dărîme. Îl vedeam prin întuneric ca pe un om pornit să facă rău, înalt cît lumea, cu spinarea lată cît orizontul, cu un picior în mare și cu un picior pe munte. Îmbătat de valuri și de beznă, el ridica fundurile văzduhului și le împingea înaintea, scotea lespezile din adîncimile apelor încremenite, dezrădăcina obe-

liscuri și piramide și le arunca în noi răcnind.

Doamne ! ce are Omul ăsta cu noi, să ne sperie și să ne ostenească sufletele peste toate puterile de răbdare ? Pînă la ziuă el poate să ne piardă. Mîna lui a încercat de cîeva ori turnul, dacă se mișcă în gingia lui, și o aud scormonind în temelii. Mi s-a părut că zece mii de oșteni au descălecat ca să ne asalteze cu topoare și sulii. Ei nu țin socoteală și vor să intre de-a dreptul prin pereți.

Cuceritori viteji de ziduri fără apărare, stați puțin !

Vreți să plăcăm ? Copiii dorm, nu-i înfricoșați.

Un hohot de rîs deznădăjduit răspunse. Vîntului îi era frig, armatele lui furioase erau desculțe, săcurile și lăncile crăpau de ger.

Vino, vîntule, și te încălzește și fă-te pisica noastră lîngă vatră. Fă-te unchiașul căminului și povestește-ne viața ta neastîmpărată de răzbunări și răscoală, mutată din cuiburile tale din ceruri și din pămînturi.

Un miros de lavă și de pustietate trece prin geamurile și ușile mele încercate cu săbii pe dedesubt.

Tu trebuie să fii de departe și iute : încă nu s-au stins gemetele țărilor îngropate, din răsune-tul tău. Ai luat din gura oamenilor în agonie cu-vîntul și ultimul oftat și-l duci cu tine repetat și nemistuit. Vocea vîslașilor căroră le-ai rupt lopețile și barca, zbierătul zimbrilor fugăriți cu stînci, țipătul gazelor, amestecate cu glasul slă-bit al caravanei. Toate războaiele au rămas înti-părite în tropotul haosului tău.

Te-am mai auzit, te-am ascultat : ce vrei ?

Nu este de ajuns zilnica îndoială și spaimă ? Sînt prea puțin chinuit de zădărnicia cumplită a vieții, ca să mă chinuiești și tu ? Trebuie să fiu

mucenicul și al soarelui și al furtunii și al zilei albastre și al nopții negre și al fiecărei ore, trăită fără alt rost decât pentru că m-am pomenit făcând parte cu voi din timp ? Cum să te farmec și să te liniștesc ? Cuvîntul nu mi se zărește cu auzul, și cîntecul nu pot să-l înjgheb.

Unde s-au ascuns pasările ca să nu le ajungi, bufnița și cucuvaia, care-mi mîngîie de obicei singurătatea ? Vrăbiile din streșini au simțit scuturîndu-se birnele și căpriorii, și n-ar putea să iasă și să caute, bijbiind cu aripi, un adăpost mai bun.

Ce să fac atunci ? Mi-am deșteptat vînătorii și cîinii, am întins arcurile, am încărcat puștile și am pornit după tine, ca să te prindem înlăntuit sau să te ucidem. Și te-am urmărit, te-am îngheșuit în îngustimi și trecători, și, pe măsură ce te ajungeam cu focurile și cu săgețile, întunericul se făcea mai mare și fuga ta mai cutremurată. Am doborît peste tine codrii și stîncile și nu te-am strivit, sîngele tău n-a făcut cheag și mocirlă nicăieri. Uritule !

Stupii tac. Ce fac albinele mele îngrămădite pe fagurii închiși ? Am pus urechea și am ascultat păretele dacă mîrmură. Am înconjurat știubecile cu stoguri de papură și le-am legat ca să ție pînă la întoarcerea soarelui fierbinte. Cetățile lor nu se cunosc : moarte sînt, sau vii ?

DE PROFUNDIS

Sînt silit să întorc velința sentimentală și să-ți arăt, acum, povestea mea de mătase și catifea, pe dedesubt, în căptușeală. Îți amintești de mama

căteaua, cu puii frizați, pribegi, născuți în ulița noastră? Între lemnăriile schelei pentru o clădire viitoare sălășluise un trib de cîini, și copiii noștri le duceau de mîncare. Fiecare cățel fusese adoptat de cîte o familie vecină, și căteaua fusese luată de către un proprietar. A doua zi, i-am văzut din nou adunați între lemne. Nedepriși cu covoarele și parchetul, puii s-au purtat prost, iar muma își cînta în urlete dorul și deznădejdea. Tiptil, părinții adoptivi aduseră puii înapoi, cîte unul, și le deteră drumul pe sub poartă, și căteaua, scăpată supravegherii stăpînului de peste noapte, veni de-a fuga în mijlocul lor. Ei și-au povestit cu toții, într-un grai de chiote, bucuria reîntîlnirii, și muma își puse darurile pline dinaintea lăcomelor cîrțițe albe.

Au mai trecut cîteva zile peste bordeiul lor, și noaptea de ieri fu încremenită de îngheț. Ne-am gîndit pe tăcute la ei; pe tăcute, din pricina rușinii oamenilor mari de-a vorbi tare de niște căței, și ne-am auzit unii pe alții oftînd încet.

— Ce ai, Tătuțule? întrebă copiii. Mi se pare că te-ai gîndit la *ceva*, zise fetița.

Și Tătuțu, mincinos și grav, pentru că se simțea ghicit, răspunse Măicuții :

— Mi se pare că nu se mai face împrumutul.... E o criză !.... Dar mi se pare că voi ați oftat cu adevărat : vă e somn ?... adaose Tătuțu pentru copii.

Copiii se uitară în ochii Tătuțului, și tremure de lacrimi nestăpînite s-au ivit în luminile lor.

— Mergem mîine și-i luăm pe toți la noi, hotări Tătuțu, covîrșit. O să-i ținem întii în bucătărie...

Copiii săriră pe el și-l pupară cu poftă.

— Ai văzut ?... zise fetița. Tu te gîndeai la ei... Spune drept !

— Nu vream să știți că mă gîndesc și eu acolo... Sînt om cu mustăți, și oamenii cu mustăți nu se gîndesc la căței.... O să vedeți voi mai tîrziu, că ei se gîndesc la datoriile cetățeanului față de Stat....

— Spui prostii, zise Măicuța.

Copiii, ca și mine, fură de aceeaș părere cu Măicuța.

— Nu vrei să mergem acum ? întrebare viori și nerăbdători copiii.

— Viscolește : ascultați. Vîjiiie vîntul și troznește piatra. E întuneric și nu putem intra la ei. Poarta lor e încuiată.

— Sărim peste zăbrele, propuse băiatul, stropșind consunele tari.

— Nu se vede nimic.... Dar miine, dis-de-dimineață, mă duc și vi-i aduc pe toți.

— Te duci tu singur ? întrebă fetița.

— Nu-i totuna, dacă vi-i aduc vouă pe toți ? Îi așteptați în casă, la cald, și vă jucați cu ei lingă sobă.

O speranță atît de repede împlinită îi făcu să bată din palme, sfădindu-se cum au să-și împartă căței a doua zi. Le plăcuse ambilor copii cu deosebire cățelul cu o pată neagră la rădăcina frunții, care da iluzia că preferatul avea trei ochi, așezați la rînd.

M-am sculat, foarte de dimineață, ca să aduc căței și căteaua. M-am dus în dreptul zăbrelelor închise și am fluierat ca să vie muma, și nu a venit ; am fluierat de cîteva ori, și nu a venit. M-am aplecat și am chemat, cum se cheamă căței, bobocii de rață și porceii, prin imitații și onomatopee, și familia nevăzută nu a venit ! Și m-am

uitat mai bine. Căţelul cu trei ochi murise chiar lângă locul de unde-l chemam. Şi toţi fraţii lui căzuseră care încotro, în zăpadă. I-am numărat, împrăştiaţi, culcaţi pe o parte, scuturaţi, ca nişte miei cu bomboane înăuntru, dintr-un pom de Crăciun. Unde era căţeaua ? Am stat şi am cercetat un ceas.

Învăţă-mă ce să le povestesc copiilor noştri ; căci nu le pot spune că puii au murit. Şi nu pot nici chema profetic puterile vechi din cer, din soare şi din pustietăţi, ca să învieze căţei...

NEA ŞI PUZDERII

Zăpada, bineînţeles, e zăpada întinsă, cum e scris, ca un giulgiu, care acoperă, după starea sufletească a redactorilor de articole hibernale, sau ca un lînţoliu mortuar cîmpia, sau ca o blană de zibelină. Comparativul lînţoliului e oarecum exagerat, — natura în niciuna din lunile anului nu-i prea macabră, — iar asemuirea cu blana şi zibelinea e niţel cam bombastică. Cîţi strămutători în cuvinte ai fenomenului meteorologic au dezvelit corpul cu piele de lotus al adoratei, dintr-o mantie de hermină ? Ca să îmbraci o singură cucoană, trebuiesc măcar două sute de piei de ale şoarice-lui alb ca zăpada, cu sfircul cozii negru, — şi dacă n-ar fi existat bunul iepure-de-casă, darnic şi risipitor cu blana lui, mai pură în alb decît chiar a zibelinei, nici Curţile de Casaţie nu şi-ar putea completa detot aributele rangului şi prestigiului de solemnitate.

Dar mai e o zăpadă, mai sus de nămete și peste troian, zăpada dintre cer și pământ, fulgul nepipăit fără să piară, puful transparent de cristal, inspirat, în broderiile lui ridicule și splendide, de la păinjeniș. Aceeaș geometrie îl urzește, care cristalizează mineralele, înfloreste muștelul, circumscrie frunza, variază țesutul inferior al copacului și îngroașă laba cu trei lăbuțe a ramurii de brad. Și sînt mai multe zăpezi într-o singură zăpadă, dacă le analizează din geam ochiul de fulgere stăgnante al pisicii.

Mîța naibii se uită de un ceas întreg pe fereastră, simpatizînd cu ninsoarea. Și-a curățat unghiile, ca o mare prințesă, care nu știe să se spele, dar iubește contactul îndelungat cu persoana ei minusculă a cosmeticelor, destinate să-i catifeleze căutătura, să-i singere gura și să-i îndulcească grumazul, sînul și șoldul. Oglindită într-o peliculă reflexă de aer, pe care numai mîțele o zăresc, ea și-a spălat capul, de la urechi la bărbie, și-a picp-tănat toată coada și, proaspătă ca o fetișcană cu barișul portocaliu, se joacă prin sticla lucarnei cu muștele albe. Zăpadă microscopică, ninsoare de pilituri de marmură și pulberi, o ediție pentru pisicile de serai, amatoare de mătăsuri cu ciucuri, de șaluri moi, de bibelouri și cărți cartonate.

Ascultă. Nu e adevărat că zăpada vine din ceruri și nori. Nu se poate. N-ar avea nici vreme, nici putință să cadă de-atît de sus. Științele dumitale de pisică nu se vor putea împăca ușor cu meteorologia. Trebuie să fie altceva și-aci, o vrajă, o ameteală, o beție. Ia te uită cum vin cu miile, cu sutele de mii, cu milioanele, din toate părțile, încrucișate unele cu altele, unele încete și pluti-

toare, altele rapide scînteii înghețate, depănate din sute de mosoare, învîrtite, în parte fiecare, într-un sens. Rîjnește, vîntule, rîjnește ! Și tu, Marine, fă pîrtie cu lopata de lemn prin dantelă și zibelină.

DE CRĂCIUN

Vecinul meu, un căruțaș, are șapte copii, două vaci, trei cai și o căruță, cu care pleacă dimineața, goală, după mușterii. Seara, veselă, uneori căruța se întoarce plină : cîteva furci de fîn, o dășagă cu grăunțe, o ultimă ediție de pîini calde, un colcovan de carne și o sticlă cu vin, două.

Dar aproape în fiecare seară, căruțașul mai aduce pe cîte cineva. Vine vorbind cu el, făcîndu-i descrierea situației locului, prevenindu-l ce poate să-l aștepte și atrăgîndu-i de repetate ori luarea-aminte să fie cuminte, dacă vrea să trăiască aproape normal. Străinul din căruță e întodeauna un cîine, un cățel cules de pe stradă și învelit în fîn. Vecinul meu oprește căruța, vede cîinele, stă în fața lui, determină diagnosticul suferinței lui, se apropie încet și-i zice :

— Vino cu nenea.

Cîinele vine și căruțașul îl aduce acasă.

În majoritatea cazurilor cîinele este un cîine aruncat, cum se zice la mahala, „din cauză” de rîie. Ce-are a face ! rîia se vindecă, și un cîine mai mult la casa omului nu-i rău : cîinele poartă noroc. Vecinul nu are în ograda lui decît douăzeci și trei de cîini din toate neamurile, — corci-

turi, caricaturi, schițe și scheme de dulăi și cățelandri : un depou. Și proprietarul ciinilor îi dăruiește oricui cere, cu condiția bine stabilită să se poarte bine cu ei. Depoul se completează și se primește continuu.

Nevasta vecinului, în permanență grea și prezintînd o graviditate neobișnuit de voluminoasă, îl muștră de fiecă ciine nou, și a doua zi se obișnuiește. Consiliul de familie al copiilor face botezul, cu nume alese așa încît să nu se înșele auzul colecției și să nu dea loc la confuzii, cînd un copil vrea să strige un ciine anumit. Vecinul se împacă binevoitor cu muștrările soției și încheie dialogul, care se petrece și la venirea neîntreruptă a copiilor, cu vorbele : „Unde mănîncă cinci mai mănîncă unul“. Singurele cuvinte care îl supără, pentru ciini, este „jigodie“, și pentru prunci „broască“, — și supărarea lui e adîncă : vecinul se întoarce cu spatele și tace mîhnit, cu lingura în fasole.

S-a întîmplat însă că vecinul căruțaș are și copii și ciini deopotrivă de buni ; adică, să deosebim : copiii sînt buni pentru că sînt într-adevăr buni, iar ciinii sînt buni pentru că sînt răi... În satul nostru întreg, populat cu cîteva sute de ciini, niciunul nu se poate împotrivi cîinelui șchiop, o jivină neagră, cu unul din picioarele din față pe jumătate mai lung decît părechea lui. Îndrăzneț și rapid, el atacă, deodată cu toate răcnetele lui și, fugind în trei picioare ca altul în opt, el își duce piciorul înțepenit și lung ca o cîrjă luată subsuoară.

Vecinul nu mai dăduse pe la mine de multă vreme. Mă vedeam cu el în treacătul căruței, el salutînd cu pălăria, și eu întrebîndu-l : „Bine ?“

și el răspunzînd : „Mulțumesc lui Dumnezeu“. L-am găsit în ajunul Crăciunului la ușă, cu căciula în mînă, în mijlocul unei zăpezi de o frăgezime și frumusețe uimitoare.

— Ce vînt te aduce ? l-am întrebat.

— Ca omul ! mi-a răspuns.

— Întîi pune-ți căciula, i-am spus. Văd că-ncepi să chelești și nu-i bine să stai în frig cu căpățîna goală.

Vecinul zise :

— Așa e, și-și puse căciula. Nu știu de unde să încep, adaose vecinul, îngindurat.

— Fă și dumneata ca mine, cînd n-am ce scrie și scriu.

— Păi, cu dumneata este altceva ! răspunse căruțașul, confirmîndu-se cu un ris care ar fi reprezentat opinia unui al treilea.

— Tot un căruțaș, îi zisei. Numai că de alte măruri.

— Pe dracu ! Ce, parcă nu știu eu ? hotări vecinul.

— N-ei fi venit la mine să facem literatură, îi zisei. Hai spune !

El dete să-și scoată iarăș căciula, ca o introduce la subiect.

— Căciula ne-am hotărit să stea în cap, zisei. Zi !

— Să vedeți, zise el, apucat de o necesitate de plural... Am să vă spui ceva...

— Bunînteles, i-am răspuns. Că altfel nu veneai la mine.

— Ceva personal ! preciză vecinul căruțaș.

— Spune ceva personal ! îi răspunsei, și el se apropié mai mult de mine și nu spuse nimic.

Am înțeles că „personal“ însemna că nu putem vorbi în curte. Îl stingherea, pesemne, cîinele meu,

un ciobănesc măreț, irezistibil, în război cu ciinele lui, și care, printr-o mirosire insistentă împrejurul căruțașului, prevedea o izbucnire.

— Haidem în casă, îi zisei.

— Sînt cam murdar, zise căruțașul, cu cizmele de o puritate albă, înfășurate în zăpadă, ca și cum s-ar fi născut cu picioarele de porțelan.

— De la Dumnezeu, zisei. Nu-i nimic.

— Ei, ce e ? îi zisei în cămara scării.

— Ce să fie ? răspunse vecinul. Bine ?... Și se gîndea, făcînd, fără să vrea, stil : Vin de la nevastă.....

— Cum de la nevastă ?...

— Păi, nu-i acasă...

— Nu pricep !... zisei, speriat de un gînd.

— E la spital.

— La spital ? !... mă mirai consternat.

— Dar nu-i așa rău, cum ați crezutăvă, zise vecinul, încurcat într-un optativ de nuanțe..... Am să dau niște parale, și de ! acum, în preajma sărbătorilor... Aș vrea să fiu scutit...

— Cui să dai niște parale ?...

— Nu v-am spus ? Spitalului.

— Nu mi-ai spus..... Vrei să fii scutit de taxe ?

— Uite, nu știam să spui vorba asta. De tîxi.

— A fost operație ? am întrebat ezitînd.

— A fost...

Cuvîntul operație simții că nu era înțeles...

— A fost tăiată ?

— Păi, de ce să fie tăiată ? zise vecinul, uitîndu-se cercetător în ochii mei.

— Zic și eu așa... Mă omule, îl întreb hotărît, e la spital nevasta dumitale, ori nu e la spital ?

— Aș mai fi venit la dumneavoastră, dacă nu era la spital ? zise logic vecinul.

El tăcea. Nu știam cum să ocolesc întrebarea relativ la afecțiunea de care suferea femeia, ca să nu-l contrarez. Mă uitam la el. Figura lui fără expresie nu mă ajuta deloc. „Hai s-o iau de-a dreptul“, îmi zisei.

— Dar de ce suferă soția dumatăle ? îl întrebai.

Mă așteptam să-l văd izbucnind în lacrimi.

— Nu suferă de nimic, răspunse căruțașul.

Vecinul mi se păru nebun.

— Ziceai că vrei să-mi vorbești personal, zisei.

— Vă vorbește personal, zise vecinul.

— Ce fel de personal ? îl întrebai. Că nu-mi spui nimic.

El mă pironi cu ochii, nedumerit.

— V-am spus personal ! zise căruțașul.

— Ce mi-ai spus, omule ?

— V-am spus, să nu mișc din loc, personal, zise căruțașul, că a făcut doi copii... Un băiat și-o fată...

— Să-ți trăiască, vecine ! oftai, în sfârșit liberat.

— Și-ai dumneavoastră ! zise el, mulțumit deodată. Ziceam că dacă ați pune o vorbă la domn' doctor, că știu că vă e rudă... să nu mai plătesc... Diseară o iau acasă cu căruța... și-i aduc pe toți...

— Bine, dragă vecine. Mă-mbrac și mă duc la doctor numaidecât... Dar șapte cu doi face nouă, îi zisei.

— Sărut mîna, răspunse căruțașul, adresîndu-se scutirii de taxe. Ce mi-am zis ? zise el învîrtîndu-și căciula. Unde mîncă șapte mai mîncă doi...

FUM

Azi-noapte, păianjenii de gheață au tors ceața încet, la întuneric, și au țesut cu de-amănuntul de jurîmprejurul lucrurilor o îmbrăcăminte albă de bumbac. Nu știu cum s-a luminat de ziuă și cum a putut fi darul fără zăpadă, văzut fără lumină. E un secret al lui să presare zarea cu praf în negură și să dezvăluie priveliștea în dreptul cerului vinăt.

Cronicarul științific ne-a informat, ca nu cumva să ne înșelăm, că fenomenul chiciurii nu surprinde pe savant, obișnuit cu aspectele banale și de detaliu ale naturii. Analizată cu mintea lucidă, chiciura se descompune ca orice corp, în elemente constitutive. Nimeni nu are să rămîie mirat că e formată din apă : apa vulgară, cu care se fac spălăturile și sifonul. Transportată în bobite microscopice la distanțe și altitudini mari și trecînd prin filtrele Domnului, apa se preface în ceață, ceața se preface-n ace, și acele, cristalizate des, ca părul periilor de dinți, îmbracă pomii cu broboadă de horbotă groasă.

Trebuie să ne dezbărăm de tendința poetizării lucrurilor și să întoarcem costumele aparente pe cusătură. Să pipăim înseilările grosolane ascunse, neproștiți de imagini și nemînțiți de impresii. Omul cultivat e dator să fie obiectiv. Și natur, adică netăvălit în rumenul pesmet al fanteziei. Ce e distanța care înfășoară muntele și cîmpia în valurile fictive ale unui văzduh nețesut și fără consistență ? Fizica o suprimă sau o apropie de cîte douăzeci de ori, demonstrînd că poezii s-au înșelat, de multe ori cu intenție. Și, pe de altă parte, ce este materia, destrămată la un micros-

cop ? Omul cult trebuie să-și organizeze spiritul, ca omul-orchestra facultatea de a cînta cu șase instrumente deodată, manevrînd paralele din coate, din călcîie, din suflu și din chivăra cu clopoței. Noțiunile lui de randament vor funcționa ca un observator astronomic în cantiguitate cu un laborator.

Nu vă uitați la stele : ele nu există pentru omul informat. Respingeți sugestia cerului și azurului, cum ați lichidat și chestiunea platitudinii pămîntului, care-i o sferă. Rolul științei este să numere, să puie în serii și-n catalog : fii om de știință și în dragoste. Iubirea-i apelul sexului anatomic. Simplifică vagile psihologii complicate și sensibilitățile tragice ale existenței, pînă la un semn plus, care cere, și pînă la un minus, care se dă. Ce naiba ! Nu știți că Freud s-a răzbunat pe imbecili, amestecîndu-le supa, friptura, strugurii, la un loc cu vopseaua în ulei și cu cerneala ?

Cu toate acestea, chiciura și-a pus catifeaua pe toate vegetalele cu trunchi și tulpină, a înălbit fir cu fir iarba săracă a cîmpului, acordîndu-le o aristocrație, pe care barocul și firul tricotat pe cărări, n-au cutezat să o viseze. Buruienile neutre, rămase-n pămînt ca niște surcele, au fost corectate și stilizate în materialul spontaneităților nocturne, și peisagiul orizontal al fărîmăturii se înfățișează ca o grădină mortificată rece din ținuturile alumini ale lumii. În descreșterea depărțării plopilor au căpătat elasticitățile curbe ale penelor de păun, și conturile cu puf ale ciucurelor lor se desfac licăritoare pe sita cenușie-mată a orizontului, apropiat ca o perdea de pîslă pe marginile grădinii. Un artist al culorii inexpressive ar putea ridica din stampana japoneză a ținutului, cu pensula fină, zece nuanțe de cenușiu, între fum-

de-plumb și argint, ale luminii de fulg a` zării, de funingini frecate cu tibișir.

Sirmele ghimpate, ruginite și confundate în culoarea cursivă a vecinătăților risipite pe platou și deal, s-au desfăcut de mimetismul cîmpiei și aleargă, groase cît frînghiile, pe șase rînduri pitite pe stilpi minusculi. Telegraf pentru cîrtiți și pentru cine știe cîți pitici, locuitori neștiuți și văzuți numai de copii și de mîțe, aci, pe dedesubt, prin subteranele rădăcinilor adormite. Îi bănuiești în ateliere și căzărmi săpate-n lut, în adîncimi, culcați cîte o mie într-ûn dormitor, gîdilați la nas de vrejurile subpămîntene ale viei. O lume în felul lumii noastre începe subt brazde, cu deosebirea că oamenii de o șchioapă ai țărinei îngropate, sînt cu toții bărbați — sau, mai bine-zis, niște făpturi lipsite de fierbințelile satanice ale popoarelor suprapuse, — sălbatice, caste și naive.

Fără nicio îndoială, rîurile din fundul pămîntului, calde, cu prundișuri întinse și plajă, sînt străbătute de corăbiile lor, împinse pe nămoluri cu prăjina. Mii de bărci alăturate sînt prinse de țăr-muri, pentru prinderea crapilor albaștri. Și culegerea scoicilor miraculoase, care odată cu mărgăritarul dă purtătorului de bijuterii și miresei inelul întreg pe măsura degetului mic și brățara de picior, se face prin scufundiș.

Ca să ghicești mai bine viața din întuneric, uită-te în jarul de aur din zăcătoarea vetrei aprinse, căci dacă n-ar povesti nimic focul, n-ar avea două rosturi pe lumea asta de vetre și hornuri. După ce s-au mistuit buștenii și buturuga roșie s-a rupt ca un miez de seare, ascultă ce spune șoapta văpăii, scrutează ce se petrece în furnicarul de scînteii.

Cine înțelege, știe tot, nu cum se face bobîța ac și acul gheață, dar ce se petrece în eremene și dincolo de izvoare, în vâlătucii de stele, în nisipuri și-n nemărginiri. El citește-n flacăra și tăciune, ceea ce nu a vrut încă nimeni scri sau închipui. Cenușa se strecoară din jar, și jarul spălat se limpezește. Ia te uită cîte convoaie trec neatinse, prin focul vetrei tale, în giulгии și în mantale. Scena din cuptorul de majolică cuprinde teatrul întreg al vitejilor și se înghesuie în ea basmele în ficcare ceas. Tu, care ai scăpărat veciile în gura căminului tău, crezi că ai cumpărat combustibil, fără să ști cîte taine forfotesc în o mie de kilograme de lemne și într-o lulea de tutun. Dacă te mai uiți o dată, ai să vezi că gura sobei se desface cît lumea toată, și scrumul ce se despică, sunînd cu o voce de greiere ascunsă în spuză, îți dă pe față înțelesurile stricate de cărturari.

Venită de colea, din stînga, o mie de voinici, în glugi albăstrie cu lăncile pe umăr, și înghenunchiară dinaintea moaștelor cenușei, care închipuiau momîia gînditoare a Egiptului între mușuroaie de piatră, cu patru fețe și patru muchi întîlnite într-un vîrf. Și-au trecut, urmate de o mie de călugări roșii, în mantale pînă la pămînt, cu două găuri tăiate rotund pentru ochi. Și veni oastea de fier a marelui împărat, care se scufundă pe drum într-o minge de fum, mîncată de un cal cu coada de șarpe. Și toată noaptea curseră lumile, neamurile, gințile, vremurile, dărîmate și reînviolate de cîrligul de fier din tava sobei.

Și a doua zi, l-am scos din groapa de subt grătar pe un fărăș : Nu se mai citea în dumicăturile prafului nimic. Și am aruncat pe fereastră cenușa, în chiciura albă...

OEUFS À LA COQUE

Dacă te-am mincat cincizeci de ani cu lingu-rița din coaja ta scobită, nu însemnează, Oule, că ți-ai pierdut metafizicul și subiectivul.

Să facem o fărîmă de anatomie și să ne mirăm de gingașa ta învelitoare de hîrtie minerală, căp-țușită cu o foaie de trandafir. Niște găini proaste dau la lumină, fără fanfaronadă, capodopera co-tidiană, pe care nicio tehnică, niciun talent și nicio știință nu-l pot nici încerca. Dacă ar lipsi cotcodăcirea de la urmă, cu care strigă în uni-vers găina că a făcut un ou, miracolul s-ar petrece necunoscut.

Oul s-a făcut, ca și soarele și floarea, în igno-ranță și onestitate, departe de regulamente și puncte de vedere și fără să aibă nevoie să fie mă-car descoperit. Subt o stivă de birne, găina și-a pus ouăle cîte unul, și, într-o zi, Paraschiva scoate din groapă cincisprezece și le aduce în coșul aș-ternut cu o batistă albă. Avem tablouri, statuete și gravuri în culori, semnate cu nume ilustre, dar coșul cu ouă anonime, așezat pe velința mesei, e mai frumos. Desenul lui fără greș e mai pur decît al lui Ingres. Umblă-ncet, că se sparge !

Contimporan cu Babilonul, cu Fenicia și cu Pra-xitel, oul durează, cînd toate pietrele lor s-au în-vechit, tot atît de fragil, — și proaspăt...

Pe dulapurile noastre, în străchinile de pă-mînt, stau în lumină mere și ouă, — rumene me-rele, palide-n alb ouăle. Și încă nu ne-am deprins să gîndim și să credem ce zicem. Le ouă cu ade-vărat găina, proasta din hambar, fugărită pe băle-gare de un cocoș ca orișice cocoș ?

A venit și el să mă latre, zdrențuros și încilcit în paie. Caricatură corcită, din zece dulăi, aduși din zece părți, de miròs. În căpățîna lui de cretin clipesc ochii mici ai unui cîine cîrn. Labele din față, de patru ori mai groase ca finele picioare dindărăt, aparțin unui tată care n-a dat nimic din ființa lui cozii, tăiată de natură scurt. Pieptul lupului se cîntărește cu șoldul ogarului. Are și patru voci deosebite în lătratul lui împrumutat, și a cîncea șoptește : vocea inimii lui, adevărată, cu care mă recunoaște, după ce m-a lătrat.

Îi pare rău, oftează și se încurcă prin ciubotele mele, ca să mă întîrzieze și să se poată explica mai pe-ndelete. Era să-l calc : stîngaci și greoi, s-a răsturnat pe spate și era să rămîie așa, ca să-l mîngîi pe singura întîndere de piele curată din zeghea lui flocoasă. Dar a băgat de seamă că nu e vreme de glume și, cocoloșit ca o perină, s-a sculat de jos, șoldiu și diagonal, ca și cum ar porni cu două singure picioare.

M-a prins și mă ține cu dinții de geamantan. Și se uită la căciula mea. Îmi dă drumul și o latră. L-a păcălit căciula de oaie, cu care nu m-a mai văzut niciodată. Pe trecători îi latră întii după căciulă. Îl supără moțul. Înțeleg și turtesc căciula. E mulțumit.

Cine știe ce fel de cîine ai să ieși ! Te-am păstrat cînd îți era părul creț și făptura ca o tărtacă. Acum, te-ai lungit și te faci. Spinarea anapoda, grumazul strîmb, botul mic, încheieturile coto-noage, o ureche îndărăt, o ureche înnainte, ochii niște mărgele caraghioase. Fugi, monstrule, și ascunde-te în paie de unde ai venit !

Socotind că-i stă bine să cînte, el a scos a șasea voce din beregată și a dat un chiot nou ; Bursuc experimentează, ca un fabricant de trompete de mucava, sonoritățile gitlejului, contradictorii și hibride, cu o notă mai sus decît trebuiește.

Și după ce mi-am scăpat de el cum am putut, Bursuc își caută de lucru. Se gîndește la ceva și mușcă de jos. Și mănîncă zăpadă.

O să-i răcească toate coardele vocale și o să răgușească.

O ZI DE OPTIMISM

Tocmai soarele ce trebuie așternutului alb al zăpezii, pe care îl învelește, candid și fraged, cu altă velință de aur. Aznoapte secera lunii a strălucit lingă luccafăr, într-un cer de senină catifea albastră, și azi mă întîmpină lumina pomilor prin zăbrele. Ramurile se joacă de-a minge cu vrăbiile sure și cu sticleții. Niciodată haina acestor fluturi de iarnă, purtată cu o zvîcnire cochetă de coadă, nu a fost mai curată și ciripitul mai cristalin.

Se țin după mine de-a lungul drumului grădinii stoluri de păsăruici muzicale. Pogoară și fug, se strîng și se desfac și se întorc mai departe. Toate se reped să-mi spuie ceva, și pornește graiul lor odată, de nu mai înțeleg nimic.

— Ce vreți, fetele mele ?

Fug.

— Cînd o să viu la prînz, să mă așteptați. La unu și jumătate sînt acasă, negreșit, și o să vă dea tata mălai... Tu, miță albă, fină și elegantă

ca o lebădă, să nu-mi măninci vreo vrabie, că mă supăr și nu te mai las să dormi pe cărțile mele. Da, da, nu te uita așa la mine. Închide-ți ochii de aur, ca să plec liniștit.

Fetița din drum se grăbește să ajungă acasă cu o pîine mare în brațe, și ea albă ca mîța și ca zăpada și cu coaja de lustru. Puful de miez a ieșit ca dintr-o perină spartă, pe o gaură ruptă.

— Du-te mai iute acasă, că o măninci pe toată pe drum...

O femeie tinărară și frumoasă îmi iese înaintea cu două căldări grele de apă limpede, de argint, — și rîde că nu a vărsat din ele nicio picătură. Decum i-ar cădea pe ciorapi, stropul de apă i-ar ajunge pînă-n virful tîrligilor, înghețat într-o boabă de mărgăritar.

— Să trăiești, vecină, că mi-ai ieșit cu plin.

— Să-ți ajute Dumnezeu !

O cheamă Smaranda.

O PASĂRE NOUĂ

Fiecare grădină are pasările ei, și se cunosc, pasările cu pomii, cu sentimentul patriotismului de patrie mică. Monumente : stîlpul cablului de lumină, cotețul porumbieilor, unde pasările minuscule, vrăbiile limbute, sticleții și scatiile gălbiori se întîlnesc la orz și porumb, cafeneaua lor matinală. Intrarea : pe gaură, — și tot pe acolo ieșirea cu gușa plină.

Vara și iarna, rațele rîd în hohote mari. Au și de ce. Marțial, curcanul se desface pe dinaintea lor arătos, și, umflat peste măsură, cînd crede că atinge apogeul formei de tambur-major, face pasul

rigid și trece ritmic pe subț frînghia de rufe înfășurat în eghileți.

Ce caraghios ! trebuie să zică vrăbiile din vișinul degerat, în care au crescut mii de cartofi, mutate dintr-un vișin într-altul. „Dar e băiat bun !“ a răspuns găina pe lîngă el, confidenta lui. „Ceea ce-mi place la oamenii ăștia, vorbește ograda cu o aluzie la noi, este că nu ne mănîncă.“ Într-adevăr, noi ne hrănim, ca și ea, cu orz și porumb, și tovarășia s-a încheiat.

„Fetele mamei !“ strigă Paraschiva. Vrăbiile vin de pretutindeni, porumbieii, găinele, rațele, curcile, și ea nu se mai vede din ele. Paraschiva e pentru ele „cucoana cu capotul roșu“. Ea știe să vorbească păsărește, și-i sînt orăteniile atît de supuse, încît însuș curcanul clocește, primăvara, pentru ea, treizeci și cinci de ouă, numai ca să-i facă plăcere.

Grădina de zăpadă, giștele și gospodina sînt stupefiate. S-a ivit o pasăre nouă în pomi, o pasăre nemaivăzută, mare, corsetată elegant și prietenoasă. Se fudulește prin crăcile apropiate de casă, ca în oglindă. Își face unghiile, ciocul, își drege cravata, jartiera, își strînge fustele, joacă un pas de polcă și unul de vals.

— Mîncă-o-ar mama, e fată !

Nu te mănîncă nimeni, fii liniștită, pasăre din cer. Așa vine vorba inimii, pe la noi. Mama vrea să te pupe.

DĂRUL DE ZIUA TA

Te-ai obișnuit cu ziua ta, poete, repetată zeci de ani. Ea nu are măcar meritul să iasă singură în calendar și să pară că orînduiește săptămîna.

După ce s-au isprăvit toate sărbătorile iernii, iată-ovenind în coadă, ca un soldat îmbătrinit, ros la picioare de bocanci și cu spinarea jupuită de o ranită grea. Oaspeții s-au sculat de la toate mesele, scaunele sînt singuratece, paharele răsturnate și damigenele culcate. Tocmai cînd vine mătura să curețe, te ivești și tu, sfinte, de ziua lui. Nu mai e de mîncat și de băut nimic, după niciun tarif.

Ar fi putut sări să te întîmpine lăutarii, cu un hohot de unelte, și un țigan cu mustățile rase nemțește, pînă la nas, care stă frumos pe două virgule de păr; ți-ar fi cîntat, șoptite la urechea legănată, măscările boierești bîzuite pe cobză. Ah! lăutarii dormeau cu gura căscată pe scaunele din colțul sobei, alături de contrabasul monumental ca un catafalc. S-a isprăvit, s-a făcut și plata și s-au împărțit și toate bacșișurile.

Veneai, poate, de la bal, în costumul, cam decolorat de romantism, al naivului său predecesor, fardat cu pudră ieftină, sprîncenat și cu buzele boite. Mandolina spînzura de o panglică pe cămașa de mătase, largă, cu pufuri de ciucure, prinse de la roata gulerului de organtin, pe piept, pînă la ultimul bumb. Erai în pantaloni subțiri, de atlas, și în pantofi de piele de mînuși, — și fără umbrelă, Pierrot! ud learcă de ziua ta, și pribeag. Cu scripcarul și cu muscalagiul glasul coardelor s-ar fi înțeles, dacă nu dormeau, sătui și beți de splendorile zilelor celorlalte, care o luaseră sfîntului tău înnainte. Așa a fost așezată ziua ta, că în ceasul în care sosește, se pregătesc și oamenii să se întoarcă la muncă, pentru că toate sărbătorile s-au isprăvit. Urlă răgetul uzinei și toacă vioi ciocanul de fier. Stelele de beteală au căzut din pomul Crăciunului, jucăriile s-au stricat, sau veștejit sorcovele, și sărbătoriții zilelor petrecute s-au ales,

de la Craii veniți din Răsărit și aducători de cadouri, cu o cutie de buzunar cu bicarbonat.

Ai fi cîntat, de bună seamă, subț un balcon, chiar la vîrsta tîmplelor tale albe, deghizat în lunatic și în amoret. Tichia de catifea și sulimanul puteau să înșele ochii strecurați prin rețeaua perdelelor către cîntărețul de jos. Inima lui e spusă și harurile impetuoase ale tinereții i-au rămas credincioase.

Nu, poete ! Ai aflat, parcă în treacăt, și ai stat acasă. Poetul nu mai străbate oceanul în costum de carnaval, călare pe un catarg : s-a isprăvit și acest poet. El stă pe teren, înconjurat de familie, care-i zice „Tată“, ca pe uscat, lingă o nevestă care-i zice „Mă“, ca în agricultură, și se uită-n sus, de unde pogoară porumbicii luminii și presimțirile, printre șuri și glugi de coceni. Miile de ciori au trecut peste casa lui, fugărite de mîrșosul ghețarilor, porniți din pustietățile reci și împinși de vînturi. Dezolantul lor țipăt de primejdie și izgoană a durat toată ziua, și val-vîrtejul părea că nu mai sfîrșește niciodată. Ca și cum ardeau pădurile lumii și se răzvrătiseră vîrtejurile de zguri și cenușă, flocoștina funinginii se vărsa din zările de miazănoapte, în furtuni de petice negre. Deasupra zilei tale, poate, trecea întunericul sfișiat, către noaptea de apoi.

Tu te-ai primenit de ziua ta, ca un țăran care și-a pus de gînd să fie alb de ziua lui și proaspăt, ți-ai aprins luleaua și te-ai hotărît să-ți sărbătorești sfîntul în felul tău, pe cîmp, vorbind cu buruienile și vrăbiile, care știu mai multe decît privighetoarea, scormonind pămîntul cu bățul și întorcîndu-te la masa prînzului, ca să ospătezi cu ai tăi și să bei o ulcea de vin.

— Nimeni nu și-a adus aminte de mine ? ai întrebat, poete.

— Afară de noi, au zis copiii.

— Mai e nevoie de cineva ? a întrebat nevasta. Nu e nevoie de nimeni, te-ai gândit.

— Dar parcă era mai bine să împărțim piinea noastră de azi și cu alții, ai zis.

Ai pus zece bliduri, zece linguri și zece pahare, pe masa lungă, pentru cine o să poftască să vie și nu a venit.

— Să le lăsăm toată noaptea puse, ai zis : înspre ziua or să treacă și pe la noi Fecioarele cele fără undelemn în candelă. Să rămâie casa deschisă. Ele or să intre în virful picioarelor desculțe, să-și astîmpere foamea. Și lampa aprinsă.

Cînd te-ai ridicat de la masă, a zgîriat o labă la ușe, în miezul zilei.

— Au mîncat cîinii ? ai întrebat.

Cîinii mîncaseră mai devreme. Păruse laba mare, gospodărească, a lui Bursuc.

Ai dat ușa de părete și s-a arătat un cîine, dar un cîine străin. Roșu, cum nu era niciunul roșu în tot ținutul, și un neam nemaicunoscut : mare și zvelt, grumazul lui semăna cu 7 și cu 2, și spinarea, încovoiată la mijloc și ridicată neted pe solduri, amintea litera S răsturnată. Picioarele, înalte și subțiate după tipare alese, aveau un răspuns în prelungirea de tulpină moale a cozii, și cîinele era ca un șarpe devenit căprior. Uitătura lui, mai presus de frumusețea mărginirilor trupului, era mai ales ciudată, gălbuie și ațintită ca spre un țel și spre o săvîrșire, în ochii tăi. Cîinele veni de-a dreptul la tine, alăturîndu-și obrazul de mijlocul tău, unde îi ajungea capul, și ți se culcă la

picioare, uitindu-se numai în ochii tăi. Ai înțeles numaidecât că de unde, de neunde, el a venit pentru todeauna.

Ochii lui turburară cu deosebire, lumina lor nu-ți părea neștiută. O mai văzuseși, nu-ți aminteai unde, în mușetel, în steaua cerului sau, noaptea, în fulgerul iazului. Era totuș o căutătură pe vremea familiară. Ai căutat a cui era, judecând apropiind, împărechind. Ducându-l la pipă, ai rămas cu chibritul aprins în aer, pînă ce te-a fript și ți-a căzut din degete.

E de necrezut ! ți-ai zis.

Ai strîns din pleoape, voind să-ți fugă gîndul și ți le-ai deschis, voind parcă să chemi gîndul înapoi. Ochii tăi uimiți se închideau, se deschideau, ca mîna unui prunc în leagăn, care s-ar fi jucat cu un fulg de pădăie, încercînd să-l prindă și, fiind aproape prins, să-l scape. Ochii cîinelui erau ca ochii lui Iisus Hristos, în timpul minunii din Cana-Galileea și cînd a sculat pe fata lui Iair...

Se petrecuse unul din acele lucruri de presimțire și bănuială, de tresărire a pietrii, și de întoarcere a unei rădăcini, sucită într-un pămînt al simțirii, lucruri ivite de scăpărarea îndată stinsă a tainelor grele, pe neașteptate. Te simțiși de ziua ta obosit...

— E darul meu de ziua mea, ai zis, mîngiînd cîinele lin. Ia uitați-vă la giuvaerele astea. Ochii ăștia nu se poate să nu poarte sufletul cuiva de mai departe. Cîinele ăsta n-a venit singur, a fost trimis... Mi l-a trimis aici de-a dreptul, de ziua mea.

Și ți-ai zis că poate cu poeziile se petrece oarece de felul licăririlor, scrise cu pensula de aur pe icoane, din jurul capetelor evangheliștilor, care au luat vorbele din văzduh și le-au pus în carte. Și ți-ai chemat cîinele Ion Botezătorul.

TATA ȘI FATA

Cînd erai de-o șchioapă te alintam și ți-pai. Te legănam cu cîntece șoptite, te duceam în brațe prin odăi, și de cîte ori ochii tăi mici și iuți se întorceau negri spre mine și te uitai speriată, te gîndeai un moment și porneai într-o goană de răcnete vijelioase. Te jigneau mustața și mi-aș fi răsu-bucuros dacă nu m-aș fi temut că o să te sperii și de pierderea ei.

Erăm o familie noctambulă și balamucul nostru începea odată cu noaptea. Odată cu ațipirea apartamentelor pornea și zbierătul nostru. Măicuța îl arunca legănat pe fratele tău, cu spinarea-n jos o dată și-o dată cu spinarea-n sus. Măincă el, vezi bine, mămăligă cu pîine și se simte fericit, dar acû unsprezece ani se făcea roșu și vinăt de răget, și, disperată, măicuța îl mai trîntea cîte-odată și grămădit în perne. „Dacă nu taci te omor!“ urla și ea. Și tocmai atunci vecinii băteau cu pumnii în păriți și țineau discursuri injurioase dinaintea tencuielii.

Nu-ți mai aduci aminte și rîzi cînd îți povestesc. Ți se pare că te-ai născut mare și că todeauna ai fost bine la limba franceză și la geometrie. Tu nu ai știut nici triunghiul isoscel, pe onoarea mea ! și ignorați pînă și terminația plurală la persoana treia. Ziceai „apte“ și „ghiș“ ; nu știai românește nici cît ciinele Pitic. Strigam la tine „Taci“, și tu vociferai mai tare ; lui, cînd îi zici tu acum, „Astîmpără-te, Pitic“, el își ia labele mari din spinarea ta și dă din coadă. Ciinele se naște cîrturar, Puică, și nu dau cinci academicieni și zece culturali pe genera noastră Cioara, cu documente și opere com-

plete cu tot. Ai văzut cum știe ea să-ți învîrtească un om în curte și cum ți-l pune jos numaidecît, expertă-n box și în jiujițu.

Acum ai început să mă întrebi ce cred eu despre Dickens și aflu ce crede capul tău frumos cu două cozi împletite pe panglici cu funde, despre „Căutarea Absolutului“. Avem preferințe și gusturi, copila mea, și-ți surprind ochii uitîndu-se drept în simburile lumii cîteodată, cum stai și te gîndești. Asta e a gîndi : nu spui nimic și te uiți și nu vezi chemat la călătoria din nevăzutul lucrurilor văzute. Iar fratele tău cade și el pe gînduri, chibzuind o corabie care să ne ducă pe toți la Hawai.

Încolțește neghina. V-am ferit de ea cît am putut, dar mă biruie, mă farmecă și mă amărăște. Încolțește sămînța de otravă : gîndul. Cînd ai învățat voi să gîndiți proporțional și exact ? Între mine și voi s-a intercalat un învățător necunoscut care vă fură mintea și o meșteșugărește el, în voia lui, ca o scufie de lumină : un fir de lumină și un fir de întuneric. Umblu să-l prind și nu se poate : el vine în somn și vă desface visuri dinainte, cărți de joc lipite unele de altele cu catarămi. „Ce faci acolo ?“ — „Mă gîndesc !“ Nu mai e laptele, nu mai e grișul...

Așa, mîngîie-mă tu acum. Adu-ți mîinile înapoi și zi-mi mereu așa, că-mi place : „Băiatul mamei“. M-am făcut băiatul tău, fata mea : fii mama mea cea mititică. Un băiat bătrîn se simte bine cu o mămă ca tine, din clasa treia de liceu, cu șor negru și pelerină, și pe care mama ei cea mare o piaptănă dimineața cu o cărare dreaptă în mijlocul părului neted. Băiatul tău, măicuțică, a chelit de tot. Tu răspunzi : „Nu-i adevărat !“ Și-mi place și asta, că mă consolezi.

Da, da, e' bine de ochii mei în mîinile tale răco-rite, mamă... Lasă-le să stea puțin pe pleoape, furnică de lîngă un cărăbuș greoi, ghebos și trîndav. Dar să nu mă mai întreb de ce am oftat, că nu pot să-ți spui, mamă mică a unui asemenea băiat. Că dacă mă mai întreb o dată, mi-ar veni, mi se pare, să plîng...

HAIHUI

Dacă entomologistul Fabre nu era silit să trăiască la țară, învățător la Sérignan, astăzi am avea o știință mai puțin. Atîta pagubă ! ar putea să răspundă cititorul, nu fără oarecare dreptate, admitînd că omul perfect ignorant, cîstit ignorant, total și divin ignorant, e cel mai aproape de adevărul în sine. Dar decît imaginația ignoranței, fără care nu poate dura nici ignoranța, știința pare și mai autentică și mai frumoasă, viața întrecînd în fantastica ei varietate toate imaginațiile, și ge-ale, adunate laolaltă.

În multul timp liber de la mica lui catedră qintr-un sat catolic din Midî, în lipsa modelelor mari și exotice, care pe naturaliști, ca și pe pictori, îi fac să zugrăvească leul, pantera, elefantul, crocodilul, gazela, hiena în cușca zăbreliată, Fabre și-a mulțumit curiozitatea de om neliniștit cu ce avea la îndemînă peste drum de școala primară : un maidan cu tot soiul de lighioane minuscule, disprețuite de Academie, de dîctorii în multe și de către orice savant cu demnitatea integrală. Învățătorul s-a întins în țărîna patruzeci de ani. Au ieșit

din țărână zece cărți neasemuite, cu un singur cititor timp de mulți ani de zile, editorul, mi se pare Delagrave. Am uitat. Primul volum care e cunoscut acum patruzeci și șapte de ani un cititor și în România, mi-a fost furat. Editorul a ținut ani îndelungați depozitul celor zece volume în pod, cu o grijă religioasă, admirator fervent al întemeietorului Entomologiei, — vândute prin izbucnire subită într-o singură zi.

Fără Fabre nu s-ar fi știut nimic despre lumea insectelor, atât de asemănătoare subiectiv cu a oamenilor civilizați. O enormă cantitate de cunoștințe ne-ar fi rămas interzise. Cine și-ar fi închipuit cu imaginația că femela unor anumite gînganii își mănîncă masculul, după desfătarea nupțială? S-ar fi crezut cineva că furnicile se hrănesc cu lumină?...

De altfel, tot omul, cu sau fără publicitate, poartă în el un embrion de cite ceva științific în stare de poezie, botanist, mineralog sau naturalist, și îndată ce o apucă prin buruieni și mărăcini, lângă iaz, în zăvoi, în pădure, dezlegat de biurouri, de arhive, de clinici, de ateliere, de redacții, se trezesc în sursă la lui un observator pe viu și o mare părere de rău.

Un prieten îmi scrie, dintr-un cătun depărtat, că a descoperit un lucru nemaivăzut : pichera bibilica ! Surmenat de o inginerie meticuloasă, ostentat de mașini, de proiecte, de rapoarte, el nu știe că există în natură o pasăre așa de bizară, asemănătoare cu o broască-țestoasă întraripată. Pe un trup masiv și elegant stă agățată caricatura unui gitlea ca un cîrlig, terminat cu un cap grotesc : două barbete de carne trandafirie, spînzurate de gura ciocului, și un corn de os în creștet, copiat după rinocer. După fizionomie, pasărea pare sceptică și

scîrbită. Auzind-o cum protestează toată ziua împotriva forțelor cratoare de viață, cărora le displace invectiva bibilicii, un sătean i-ar fi spus că ea strigă : „Păcat ! păcat !“ ceea ce ar însemna parcă și la ea o părere de rău că viața nu i-a fost izbutită mai bine. Păcat că Dumnezeu a fost distrat. Păcat că nu e mălai. Păcat că nu e apă. Și n-ar fi chiar foarte grav, pentru că ce-i păcat poate să se mai schimbe.

Pichera spune cu totul altceva. Înțelepciunea ei injurioasă spurcă dintr-un cuvînt sintetic *omnia visibilia et invisibilia in saecula saeculorum*.

PRIMĂVARĂ

Din pasările văzduhului de peste livadă, plente în călătorie de iarnă, ni s-au arătat, patru ni, numai acelea care stau la vatră și rabdă răsărul intemperiiilor cu noi. Cioara, codobatura, ciocănitoea, casnica vrabie vioaie, cu zborul scurt, de bulgăre aruncat, nocturna cucuvaie și porumbiei. Domicilii : bătătura, streășina și podul.

Leneș, corbul a vislit în aerul ardeiat, în căutarea vre unei nuci, rămasă nescuturată. Uneori, nuca l-a păcălit, scăpată din plisc. El nu face acelaș lucru de două ori : cînd o pierde, o lasă pierdută, refuzînd să mai coboare după îmbucătura lui. Flămînd, însă mîndru, ca un trubadur, îngheață în mătura cu vîrful în sus a plopului celui mai cutreierat de crivăț și mai lung.

Graiul are adeseori o contracțiune intimă, de caracteristică sinteză. Pentru că ustură, el zice

usturoi. Zice unt-de-lemn. Numește codobatură țarca, verb împletit pe substantiv, pentru derivarea cuvîntului nou. Codobatura bălțată bate din coadă, zburînd ca un ciocan.

Ciocănitoea, onomatopeică și pestriță, cu căptușeala pelerinei arămie, s-a urcat toată iarna în pomi, ca un acrobat pe prăjină, verticală pe trunchi. Rămăseseră prin scorburi și-n scoarță coloniile de gize friguroase, ascunse, în care scormonea foarfeca ei închisă, ascuțită ca un stilet.

De vrăbiile cicălitoare, care și-au făcut odăi cu dormitor, cu saltele de fulgi și scamă furată, s-au îngrijit mai cu seamă curcanul și gîsca, două personalități singurate ale ogrăzii. Intangibile și sacre, prietene cu vrăbiile, cu cîinii, cu mițele, cu caprele și cu ai casei, ele deosibesc și poziția relativă a familiei ospitaliere. Mama e mama, tata e tata, fata e fiica, băiatul e fiul. Omagiile distribuite cu socoteală, jurîmprejurul lor, variază. Mama are de la gîscă oul cu coaje, iar celorlalți li se cuvin celelalte, cu colaborarea generoasă a tovarășului ei de văduvie, umflat în pene și dansator.

Dar odată cu vechile ramuri deșteptate în azur, naive și grăbite să apuce sărutarea de aur a căldurii, înmugurește și condeiu, tot un băț și el cu hașchie-n vîrf.

Bună-dimineața, cititorule ! Te-ai sculat ? Azi îți cîntă grădina melodiile lui april.

Nu s-a mai auzit atîta veselie. Mii de ciocuri repetă laolaltă și nesfîrșit vibrarea de unică vocală a clopoțelilor cînt mazărea de sticlă, în care bate o alică de diamant. Par legați ca în abecedarul ilustrat, la gîtul gospodinilor din streășinele de puf, cu un fuior de mătase. Și cîte to-

rente de firimituri de cristal ! Ce revărsări de mărgele ! Ce căderi neîntrerupte de zale, de țândări, de zimți !

Cip, cip ! cip, cip ! cip, cip !

Condeiu visează-n basm. I se pare că sună-n livadă strălucirile stelelor de azi-noapte, ațipite în horbota lunii, pe florile albe de cireși. S-au trezit în zori, la mugetul de orgă al uzinii.

Dar cine s-a ivit pe neașteptate să turbure sărbătoarea, de au tăcut ciripirile deodată ? Un gugustiuc pribeag, cu năravul ca și numele lui romanțios, de turturel, face pitulat pe cucul. Pentru originalitate, adaogă la stihul de cuc o guturală :

Gu, gu, gu ! Gu, gu, gu ! Gu, gu, gu !

Și-au adus și doi porumbiei geamătul de dragoste, adânc, prin apropiere :

Îngîn !... îngîn !...

Mai prudentă, furnica, din întunericul ei, din pământ, știe, poate, că 'mai mult decât mugurii, decât florile, decât vișinii și decât vrăbiile cu ochii de gămălie. Programul ei încă n-a început, după vacanță : paisprezece ore de muncă pe mușuroaie, transporturi, mărfuri, materiale. Și-a arătat nițeluș mustața la fereastră și s-a întors repede înapoi în apartamentele fermei G.S.F.

APRIL

O zi de primăvară face o cronică, notată pe-o foaie de calendar, dacă un urcior cu flori de Luchian face o monografie.

După străbaterea unui tunel de o sută optzeci de zile, e aci, la noi, întreagă, imobilă și albastră în fereastra spoită cu bidineaua de aur. Franca mente, fără niciun semn de reticență, Arhanghelu cu coiful de foc a trecut de partea noastră, a celor ce l-am așteptat la toate întâlnirile pierdute, și care, acum, când spintecă văzduhul, nu ne putem uita în ochii lui de fulger, fără să ne fugă lumina ochilor noștri.

Toate tablourile și pinacotecile din toată lumea ni s-au adunat la ferestre, pe toate zările terzite departe. M-aș scula pe niște picioare lungi și sint sigur că aș zări toate cerurile frământate de ape și talazele jucându-se cu ciucurii hlamidelor lui Dumnezeu, spinzurată în mare.

Mă găsesc obligat de o politețe idilică să-ți prezint, sire Păianjene din prapurul de pe geam, pe Domnii Pomii mei, care se plimbă cu mâinile la spate prin livadă. S-au oprit să asculte o șoaptă, o șoaptă cu o muzică mută, cîntată cu gura închisă, din pămînt, — și morții vor să se zmulgă din giulгии și nu mai pot, — cîntată și din tremurul aerului, bătut de aripi de porumbiei. A trecut și Duhul Sfînt pe deasupra casei și s-a rotit de două ori.

Pofțiți... Majestatea Sa Nucul, Voievozii Cireși, scutarii Vișini, Alțeța și Luminăția Sa Plopul, Si Domnițele mici. S-au pregătit să le poarte, Doamnelor încă nesoșite cu caleașca, mantalele tirite cu broderiile de iarbă nouă, Domnițele de liliac violet și alb. Bărbații au poposit aznoapte, descălecați din herghelia de armăsari, de-a fuga, venită cu vîntul în alai de nechezuri.

Dar Domnii Pomi s-au și schimbat. S-au ales, la o distanță de cîțiva pași, locul de liturghisire. La iarnă vor pleca din nou, nu știu pe unde, în

zdrențele sărăciei. Ca să-și puie toate vestmintele arhieresti, care se îmbracă pe rînd, cu cîte o rugăciune de fiecă strai și cu o sărutare pe stihare, pe zvite, pe omofoare, ei își încearcă mînicerele, cusute cu mărgеле de mărgăritar și strînse la călcîiul pămii cu șiret. Li se vād, în nuiielele de mărgеan, mărgăritarele, ieșite tiptil din țitini și muguri, crăpați ca boabele de porumb aruncate-n jur, cu o floare. În zece ore, au îmbobocit toate crăcile și s-au desfăcut.

Domnii Pomi și-au pierdut iute bărbăția, între două priviri pe fereastră. Acum sînt niște mirese... Cine știe ce se mai poate face și desface de-acu peste alte zece ore! Evoluțiile trec prin epoci cu o grabă dе o lună pe ceas. Iată, o clipă caișii au fost ca niște candelabre cu mii de lumini. Basmul transformărilor nentrupte a trăit, și se suprapun icoanele și se confundă.

Copilăria lui april, credulă și lesne de amăgit, se ivește pretutîndeni cu un scîrlionț pe sprînceană, cu un surîs și-n ghimpi. Au dat și sub-suorile spinilor o încoltire, într-un vîrf de pensulă miniaturală, verde. Și pintenii roșcovului sălbatec, îmbrăcat în țăpoaie, surid. Și rîd în hote și rațele, nevestele late, pornite la drum pe o linie strîmbă, de tot ce vād că se petrece într-un Paradis în desfășurare, la care ele nu sînt în stare să contribuie cu nimic. Ouăle și le leapdă în neștire, cu conștiința neroadă că le defecă, și de bobocii de mătase, pe care-i scoate pentru ele găina, sînt numai a treia parte răs-punzătoare.

Ai mai trăit un an, Cocò! Cui să-i mulțumești că fereastra ți se împodobește iarăș cu orizonturi inefabile și cu grădini?

MOARTE

Am de cîteva zile, în grădină, un mormînt. N-am avut încă un mormînt atît de mare în grădină. Aveam numai morminte mici, pui, mițe și căței, care au murit blajin lîngă noi.

Morminte multe aveam de jurîmprejur, mai departe, în cimitirele de toată legea din regiune, unde sălășluiesc. Unele din ele, multe din ele noaptea, s-au strecurat pînă la mine, ca un abur ca niște fantome lipite de pămînt, căutînd mîngîierea unei inimi care în ceasul morții definitive le-a lipsit. Multe dîre de sînge și adieri de suspin se deslușesc prin întunericul tăcut dintre inima mea și morminte.

Îmi aduc aminte cîți morți au tras de clopotul din poarta schitului meu, noaptea, împleticiți la zăbrele, fără să pot să le dau ajutor. Aș vrea să strig pînă la Dumnezeu. Glasul mi-e mut.

Grădina mea știe totuș ce-i moartea. Știu pomii, știu pasările din cuiburi. Acum doi ani, focul de sus, purtat prin cer, a căzut de cîteva ori peste noi, peste grădină. Înfloriseră caișii...

Din ramurile lor am descurcat șuvițele de păr, negre și bălaie, ale femeilor ucise, risipite și zburate bucăți peste grădina mea. Cîteva sute de sicrie de scîndură goală adunau, în ziua Paștilor, ghemotoacele însîngerate ale foștilor oameni, pulverizați de bombe în preajma mea. Din trei vecini, prinși de o explozie laolaltă, am strîns din grădină, pentru înmormîntare și slujbă, cu frații și copiii morților, din iarbă, în două zile, două kilograme de bucățele. Căutam în vie și în trifoi. Unde se zărea o muscă, mirosea o fărîmă de carne.

Un an întreg și o vară, grebla mai scotea, pe dinți, țândări de om din crăițe și crini.

Și mai erau miile și miile de morți din vastul cuprins al marelui război. Armata și populația cădeau în fiecare oră. Vaierul lor ajungea pînă în grădină, și auzeam lacrimile celor ce rămîneau să-i plîngă. Omul e rău în două feluri : cînd urăște și cînd ucide ca să ucidă.

Totuș grădina, care-și amintește atîta spaimă, atîta suferință și atîta jertfă de-a surda, zice în gîndul ei, laolaltă cu arborii, cu vrăbiile, cu florile și cu porumbieii, că atunci a fost o tragedie, o calamitate împărtășită de toți, și buni și ne-buni. Între oameni se iscă furtunile, ciclonul, uraganele oarbe, cutremurele și fatalitatea fenomenelor din natură. Din ocean, din glob și din junglă. A fost război, spun privighetorile din grădină, și nu mai e război, acum, la moartea cîinelui nostru.

Moartea e și ea îndoită, într-adevăr : moartea în luptă și moartea fără apărare și atac.

Cu capul lui frumos, ridicat în văzduhul ars, ciinele meu asculta cu urechile lui mari, ciulite, cum înnotau venind corăbiile zburătoare. Ochii lui interogau lumina. Puternic și viteaz, curajul lui se temea de primejdia nevăzută. Platoșa largă a pieptului nu știa să o înfrunte. Maxilarele lui de oțel, drugii labelor lui viguroase, bărbăția lui teafără, care nu da niciodată înapoi, își simțeau neputința.

Odată s-a întors acasă după zece zile, rănit de schije și tîrîndu-se, cine știe de unde, pînă-n grădina lui. „A venit Baci !“ au strigat copiii, dezolați de lipsa cîinelui iubit. Între bombardamente, încet-încet, vindecat cu leacuri, l-am făcut iarăș voinic. Războiul nu l-a ucis, ci pacea. Poate că

otrava unui scelerat al drepturilor omului, cu cartelă.

Mormîntul din grădină mă obsedează. Nu mă pot învăța cu acest mormînt și cu această moarte. Ea întrece trista mea filosofie. Ne gîndim în gospodărie numai la mormîntul din grădină, tăcuți în jurul mesei de cină, tresărind de cîte ori căutăturile noastre se întîlnesc. Eu rămîn cu creionul în gol. Paraschivei i se oprește acul în cîrpeală. Mișura stă cu pensula în aer. Baruțu oftează. Ne ascundem. Ne îndemnăm unii pe alții să nu ne mai gîndim la el, să-l uităm... Cîtim o carte : nu putem cîti. Povestim : povestirea tace. Punem muzică : nu ne place. Nu ne mai place nimic. Ne gîndim la mormînt.

Ni se pare că acest mormînt nu va fi uitat niciodată.

EMOȚII

O lună de zile a jucat în văzduh toată grădina, din mii de fluturi albi. Ca să ne păstrăm satisfacția că s-au ivit, ca orele, din nimic, ne prefacem a nu ști că fluturii de azi sînt omizile de ieri, care veneau prin aer, spînzurate de un fir de mătase purtat de adieri, și închidem ochii asupra seriilor de preschimbări ale ciudatului fenomen : viermele înger.

Aducerea aminte a felului cum tîrîtoarea se face zburător și zburătoarea decade, ne-ar dezgusta, ca descrierea fiziologică a maternității în timpul unei idile la lună, cu ecoul unui tremur de corzi de harpă sau un suspin de orgă, auzit

din depărtări. Vrem fluturi, și fluturii iată-i în hore, dansînd un balet în piersici și pruni.

Parcă ar fi înflorit aznoapte, fecundată de stele reci, livada, și parcă florile, desprinse din locul lor, ar pluti în ramuri, șovăind să plece sau să se întoarcă. Petalele pribegesc îmbătate de fericirea ridicării mai sus și peste destin, peste pămînt și crengi. Poezia e harul fiecărei gîze și al fiecărui fir de iarbă pitit, și o trăiește cu exuberanță toată grădina. Valurile de trandafiri înneacă potecile cu belșugul ramurilor revărsate în toate părțile și, scuturîndu-și bogatele recolte, de zăpadă parfumată, înfloresc neînterupt, scuturate neînterupt și neînterupt așternute în toată grădina. Niciun zgomot nu percepe auzul, la spectacolul ruperii delicate și al risipirii, în mișcarea rozelor și a fluturilor, ridicați ca din căderea impalpabilei desfoiri.

De coada măturii, răzimată-n părete, s-a lipit ceva, ca o bucată de hîrtie. Ne punem ochelarii. Copiii ne-au luat-o înaintea și au țipat : „Ce splendoare !“ Într-adevăr, prezența străinului e uimitoare. E un fluture mare, oprit acolo, pe mătura cu care s-au adunat virginalele petale în cîteva mușuroaie, pe cărări. Culoarea lui, nouă, pentru toată grădina, e o nuanță palidă, de ivory pe catifea transparentă. S-a strîns toată lumea să salute cîu o emoție mistică imobilitatea nobilului vizitator, croit din cele mai suave cîrpe astrale. Îl examinăm la ochelari și lupă, ca să-i descoperim caracteristicile misterioase. Ochii de argint și aur lipsesc. Cucuvaia mică are capul bont și nicio mustată detectoare, niciun fulg de sprînceană nu-i complică profilul, neted și scurt. O simplitate, redusă la triumghi, cum singur Dumnezeu se pricepe să dea, deosibeste perfecțiunea nemaipome-

nitei făpturi. Niciodată, niciunul din cei de față, de toate vîrstele și din toate tărîmurile cele mai opuse, n-a mai văzut un exemplar al acestui miracol. Un științific, care se găsește din întîmplare printre noi, ar vrea să-l străpungă cu acul și să-l păstreze în cutiile lui cu insecte. Cu o biciușcă l-am ars peste etichetele întinse către divină arătare.

Biblioteca gospodăriei avînd și cărți de fluturi, ne-am dus să le căutăm.

— Adu *Les Ravageurs* de Fabre...

Au venit șase cărți. Le răsfoim, fiecare cite una... Nimic !

— Adu *Die Wunder der Natur*.

Patru volume groase... Nimic ! Natura e mai tare, născocеște și face neconținut.

Cu nasul în fotografii, imagini și picturi, a trecut o jumătate de oră. Nu mai e fluture ! A plecat ! Mătura stă singură și proastă.

MAI

Primăvara cîntă...

Cîntă lumina, cîntă crîngul, cîntă preludiul vîntului de Mai. Trec pasările mari spre boltă, și cele mici, vrăbiile noastre casnice, coboară din streșini la fereastră. Gospodina le-a pregătit firimituri și mei. Poftă bună, copii ai scorburei neștiute.

Se aude grunguritul turturelei. Să așteptăm și cucul întîrziat care-și are calendarul lui...

S-au legănat în fereastră drăpelele verzi ale unui pom cu patru ramuri înalte, tremurîndu-le zilnic îmbrăcate mai bogat sau mai desfășurat. Ce voiau frunzele să-mi spuie îngînînd șoptit în-

tre ele ? Se apropiau de geam, aşteptau, se depărtau, apropiindu-se iarăş. Două luni s-au jucat de-a v-aţi ascuns. Ieşeau din desime, se speriau, se furişau iarăş unele într-altele în desime.

— Cu cine stăteai azi-noapte de vorbă ?

— Cu pomul din fereastră, surioară. Îl rugam să-mi spună ce şi-a pus de gînd, uitîndu-se în bătaia lunii la mine. Caut să-l înţeleg. Aş vrea să ştiu limba lui. Are graiuri fără cuvinte. Adesea cînd a vrabic, cînd a rîndunea, şi adineaori ofta suspinat ca privighetoarea. Să-l doară ceva ? Auzi-l că geme lin... Nu ştiu de ce se frămîntă, săracul !

Într-o dimineaţă pomul s-a rostit întreg. Prin foile negre atîrnau candelă de aur împărechiate cîte două, cîte patru, cîte trei, din loc în loc. Le-am numărat de jos în sus, pe ramura cea mai suită peste streăşină, drept. Cuiburi de caise...

Martor binecuvîntat al stăruinţelor mele din chilie, tu ţi-ai împlinit, fericitul, chemarea, destinul şi datoria.

Primăvara cîntă peste oraş, în inimile oamenilor, în flori şi în ape. Ea pregăteşte roadele anului, ale pămîntului şi ale oamenilor care au sădit. Ne pregăteşte fericire, bogăţie şi mulţumire.

FOAIE VERDE

Dac-am mai stat cu el de vorbă despre caise, Cocò e rugat să mă ierte, cum iartă şi livezii că i le aduce proaspete în fiecare an, — şi dacă sînt bune la gust şi nu dau boala monotoniei, mingile de carne curată pot fi primite şi de hîrtie.

Din punct de vedere al caracterului, pomul, e drept, o ia înaintea scriitorului, căci oricînd te-ai duce la el, cu traista sau pălăria, îl găsești neclintit din locul lui, și el știe să facă un singur fruct, însă dus la toate perfecțiunile, pe care și le impune cu o disciplină surizătoare și severă. Poetul face și caise și pere și moșmoane, unele după altele și pe toate grămadă, la timp și ne-timp.

Astăvară la Crăciun
Mincam pere dintr-un prun
Și gutui dintr-un alun.

Caișii nu ne-au înșelat niciodată, și în scurta lor viață, concentrată, de zece ani, au dat numai și numai caise, și nemulțumiți să le facă frumoase la arătare și cu suc, învelite fiecare în piele de catifea, ca bărbia plină, cu zbenghiul gropiței, a copilelor rumene și bălane, le face și multe și mari.

Crăcile li se frîng de belșugul de aur, și coșurile, pe creștetul femeilor care le-au cules dinlăuntrul frunzelor adînci, ca din horbotele unei cămăși, se întorc pline cu vîrf, cîte douăsprezece coșuri, cîte un rînd de oltence cu fota întoarsă la briu, pe subt bêtele tivite cu mărgelile albe.

O singură dată caișii n-au răspuns la chemările soarelui portocaliu : anul trecut, — și ei nu s-au putut ține de cuvînt, din pricina altor înrudiri, din timpul iernii, cu ghimpele de gheață și cu gerul, care le-au strivit miezurile ca să le stîrpească. Biruința de azi e grandioasă. Ia te uită : mii de pitici de-o șchioapă călăresc pe ramuri, jucîndu-se cu globurile purpurii, aruncate-n sus și prinse ritmic în mîini, cîte trei, și iarăș aruncate și prinse,

încît par că mai mult plutesc și sar decît ar sta să le vie rîndul...

Poetul ține la cîntecele lui, le adună, le apără și le păstrează, că sună dulce, că vin răgușite. E mîndru că a strigat în pădure ca mierla sau că pe o vioară minuscule, cu o singură coardă cît firul de păienjeniș de subțire, a țiuit peltic ca țințarul. Ah, Doamne, cîtă trufie pentru o fărîmă de pulbere de zvon, la bietul om ! A lucit nițeluș. Cîte bijuterii, într-o lacrimă de iarbă, nu scapără izlazul, și de cîte comori nu strălucește, mereu primenite în scînteiere și culoare, și mocirla, vărsată pe cîmpie ca o fiertură de mărgăritare și zmarald ! Ele trăiesc eternitatea într-o secundă. Nici nu trebuie mai mult, naivule, care îți amăgești nerozia cu principii de durată și posteritate.

Ai văzut caisul, cum își aruncă fructele cu viermi, cele mai grase ? Ai văzut cum și le leapădă și pe toate celelalte, cînd Zamfira nu și-a ridicat mîna goală pînă la ele, să le culeagă ?

A ! ți-a căzut mîneca înapoi, Zamfiră, și ți s-a dezvelit subsuoara palidă, gătită cu un puf de păpădie neagră, bagă de seamă ! Și ți-au căzut și două caise în sin : lasă-le acolo !

UN AN

Despletit de păienjenișul dimprejurul lui, condeiul dă trei sute șazeci de fire spirale, zi după zi, adunate pe lungime, ca pe fus, și, de Paști, îți cureți penița și tocul pentru o altă nouă depănare de caier.

A trecut un an fără să-l bagi în seamă. Iată din nou liliacul legănându-și, înflorit, panașele violete, și paharele galbene și roșii pe tulpina verticală a tulupei. Ne descintă zborul șovăitor al unei albine, nehotărîtă în care să intre.

Cele două ciocănitoare ale grădinii s-au făcut șase pestrice. Iată familia întreagă tăbărită cu ciocul ca un stilet pe coaja unui copac, țipînd de foame. Ele nu vor să mănînce de-a gata, printre găini, firimiturile gospodăriei, și refuză să se domesticească, dar gerul cumplit al iernii trecute a stîrpit furnicile și omizile cuibărite în subsuorile arborilor cocoșați.

Un ied alb necăjește capra roșie din drumul către casă. Îi sare pe dinainte, dansează, o zbughește, se întoarce. E personajul vesel, șoltic și naiv al peizajului dintre grădini.

— Putem sta nițel de vorbă pe șoptite ? că sîntem singuri. Ce-ai făcut un an de zile ? Ți-ai împlinit oare toată datoria între o Răstignire și alta ?

— Ce datorie ar putea să aibă un zîmghăitor de hîrtie ? Foaia e albă, cerneala e neagră, gîndul e cenușiu și de multe ori pana scrie cu țărînă.

— Ai scris în fiecare zi...

— E adevărat, cîte puțin.

— De cîte ori ai mințit în trei sute șaiszeci de zile ? De cîte ori te-ai prefăcut ?

— Eu ? Niciodată ! Aș admite că poate m-aș fi înșelat.

— N-ai avut invidie, dușmănie, lăcomie ?

— Nu cunosc. Le sufăr de la alții.

— Ai ajutat pe nevoiașul de suflet, rămas fără nădejde ?

— După puterile mele puțin. Încerc în toată ziua să scot din hîrtie un ghiocel, dar el nu încolțește întodeauna. Răsare și cîte o urzică...

- Îți cercetezi cugetul din timp în timp ?
— În fiecare seară, îngere, înainte de culcare, trebuie să mă împac cu mine, cu oamenii și cu steaua de deasupra casei. Ca să merit odihna și ziua de mine. Dacă am căzut fără voie în păcatul mândriei și al desfătărilor de sine, mă pedepsesc. Nu mai desfac așternutul o săptămână, și priveghez.

BASMUL

Citeodată, viața seamănă de-a binelea cu basmul. Dacă ar semăna todeauna cu el nu ne-ar mai fi grije de nimic și am trăi plutind ca pasărele cerului și ațipiți în lumină ca floarea de crin. Cuvințele evanghelistului ar fi adevărate și pentru oameni, nu numai pentru păsări și plante.

De la muncă m-am'întrebat : De ce m-aș osteni atît ; întii cu plugul, apoi cu brazda, sfărîmîndu-i cu călcîiul sapei bolovanii uscați ? Mă bate un gînd, le-am spus boilor mei : ia să ne mai odihnim și noi, că n-o fi foc. Uite, să-i tragem un pui de somn în rariștea asta, la umbră, și dacă ne-o apuca amurgul, bine ; dacă ne-o apuca noaptea, și mai bine, că dormim pînă mîine, o zi și-o noapte. Să o mai închinăm naibii de strădanie, că tot nu ne innavușim. Și dacă ne-om îmbogăți, ce folos ! Ne opintim mai mult și atîta tot.

Am dejugat vitele și le-am lăsat să pască fire de mătase și fire de soare și să bea apă albastră din izvorul dintre stejari. Și m-am apucat să cînt, și am cîntat din fluier pînă ce veni luceafărul colô

deasupra mea, spinzurat într-o frunză. Și am scos din sin tot felul de jucării, pietricele și scoici, care erau slovele mele de socotit și gândit, că de câte ori sare din plug câte o fărîmă de piatră frumoasă, — am roșii, albastre, galbene și verzui, — o iau, o spăl și-o bag în sin, unde mi se zbate inima și se sfiiește.

Și iată că pe înnoptate a ieșit venind încoa, din zare, fata mea cea zveltă, cu de-ale mîncării într-un coș petrecut pe cot și învelit cu ștergarul tărcat. Ea venea jucîndu-i mersul în fota lungă și mărgelele la grumaz, și cînta și ea. Dar de jurîmprejurul ei, ce de lume! Ce de lume de gize mișunate, care, în loc să zboare, o însoțeau umblînd ca porumbieii după mei, pe la picioare și pe de lături, ca niște cer de stele, pogorit pe cîmpie și mergînd cu fata mea odată, unde le-o duce ea.

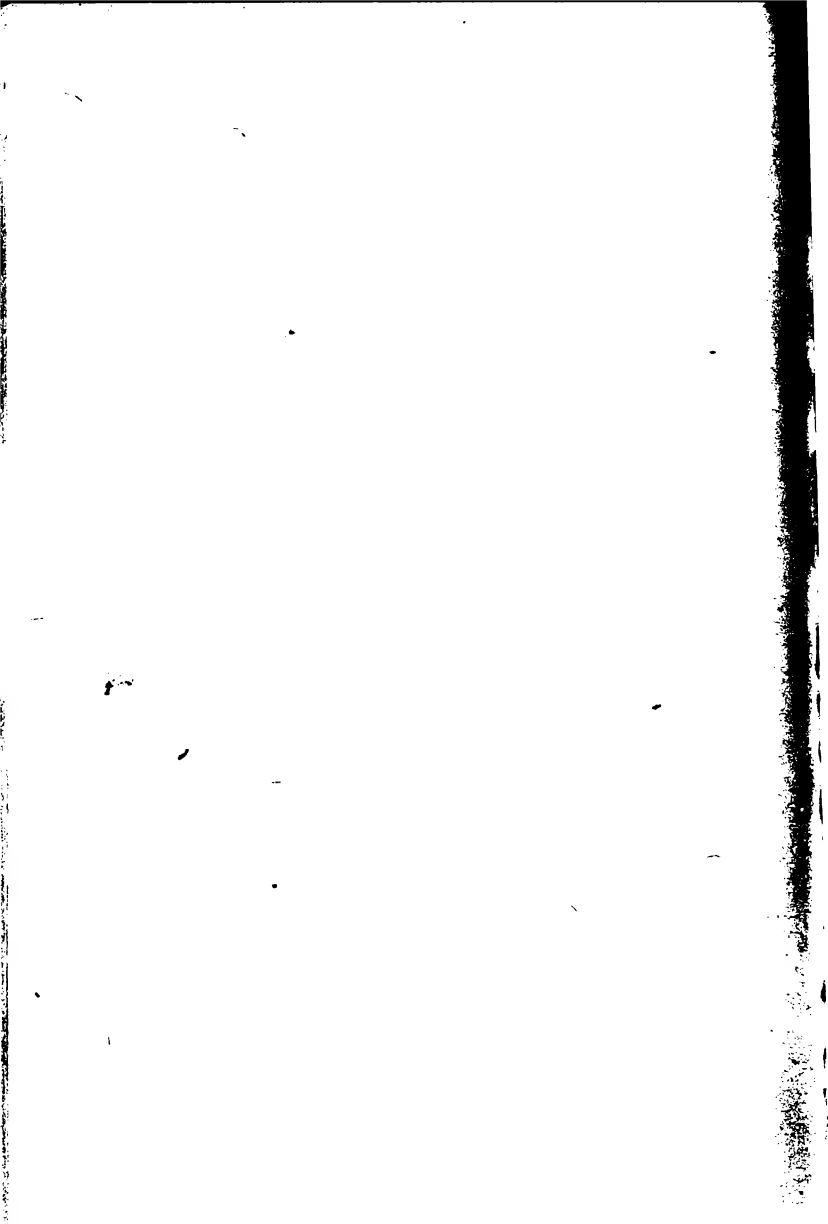
Erau cărăbuși dolofani, cu cîte unul și două coarne, stoluri de viespi încondeiate cu o dungă de praf de mușetel și cu alta neagră, fluturi de toate fețele și cu o față, fiecare aripă, albicioasă, și alta cărămizie sau castanie; ochii le erau de jar de argint. Ei singuri nu puteau să meargă, ca să nu li se înnoade mustățile cu spinii, și zburau jos, ca o ceață palidă de rotunjimi de păpădie. Erau și aripi, erau și șopîrle și șerpi încovoiați, zorindu-se să ajungă mai iute, ca niște piraie. Lipseau una din jivinile și zburătoarele grădinilor? Niciuna, nici helgea, nici vulturul, împăcate toate sălbăteciunile, de parcă ar fi sunat înfrățirea tuturor celor ce se gonesc unele pe altele și se sfișle. Greierii negri săreau cîte cinzeci deodată, izbucnind ca din cuiburi, și, pe viori nevăzute, murmurau din coarde dulce și țîntării, care nu

mai ciupeau. Am auzit dintr-un cird de pe undeva și cimpoaiele.

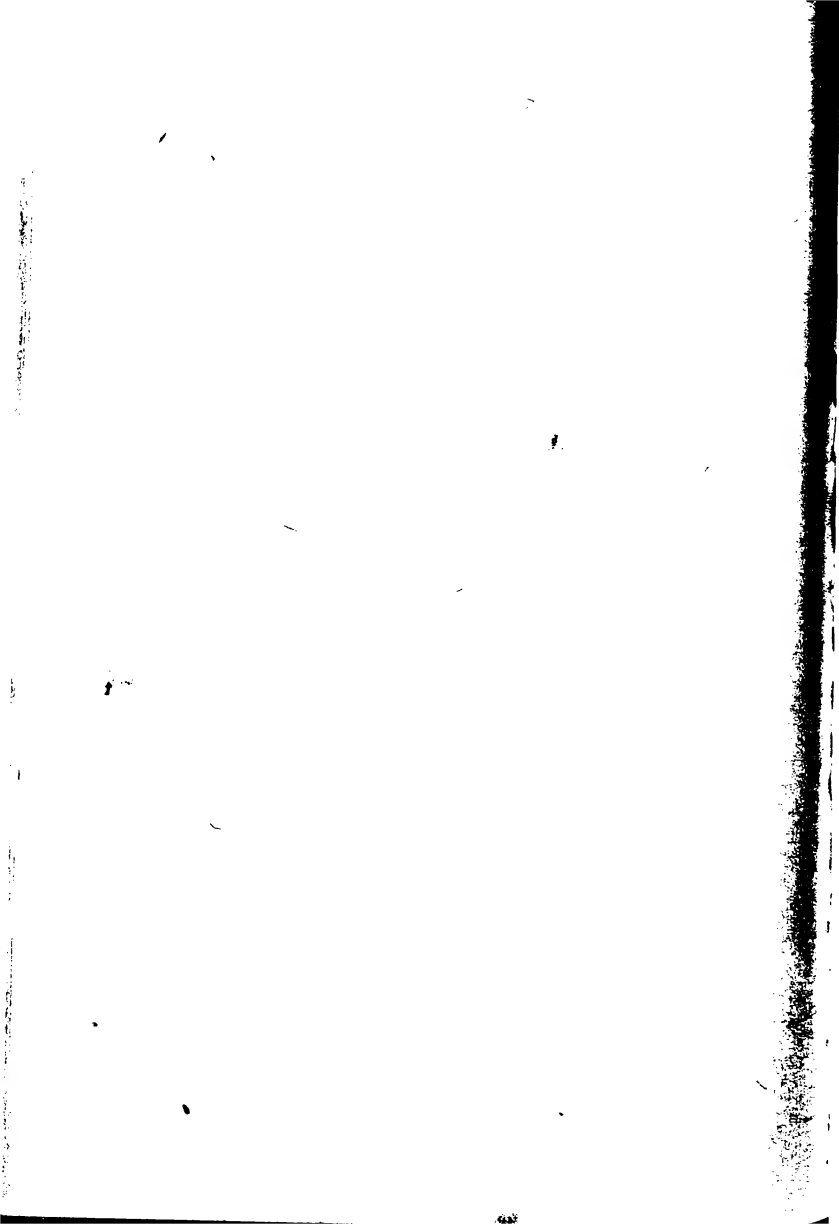
Cîinele mi s-a ascuns dedesubtul căruții, gloatele s-au apropiat de mine și i-am spus copilei mele :

— Nu știu : visez, ori povestesc un basm ?

— Nu e nici vis, nici basm. Au venit să-ți mulțumească și să te sărute, că vorbești de ele frumos...

CUPRINS

<i>Prefață</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	XXI

CE-AI CU MINE, VÎNTULE ?

Ce-ai cu mine, vîntule ?	3
Sîmburii din miezuri	5
Fata de demult	7
Hîrtia	10
Culegătorul de semne	12
Lumină de toamnă	14
Paravanul de azur	16
Semănătorul de scînteii	17
Grădina cu leacuri	20
Lumina	22
Robul	24
Un cîntec	26
Poveste	29
Timpu putred	32
Plînsul	35
Geneza și Apocalipsa	37
Nocturnă	38
Curtea Veche	40
Tinără	41
O întîlnire de necrezut	43
Ulcica de porțelan	50
Dansatorul	53

Mila	55
Rîpa cu stele	58
Rugul înalt	59
Cerșetorul	61
E adevărat...	63
Marginea	65
Zburătorul	68
Fîntîna Samaritencii	70
Un roman în deșert	71
Molitva păpușii	74
Ieși afară !	77
Îmi place...	79
Steaua lungă	81
Tîrla	83
Tocila	85
Cucuvaia	87
Omul de Aur	89
Domnița Pulheria	92
Omul sunător	96
Uriășii	99
Năvodul dragostei	104
Cîntarea cîntărilor	107
Bătrînii din insulă	110
Pastel	113
Psalm	116
Oștean jurat	118
Comorile	120

VINTULE, PAMINTULE

I Mă rog ție, Doamne, și nu știu cui mă rog...)	122
II (Rugăciunea mea e o risipire...)	123
III (Dă-mi, Doamne, știința să te înțeleg...)	124
IV (Pentru ce mi-ai dat minte, Doamne, și judecată ?)	124
V (Un nebun a înfipt lopata în adîncul cerurilor...)	125

VI (Cîntă, vioară, cîntă !)	125
VII (Pentru ce, Doamne, atîta cruzime...)	126
VIII (Tatăl nostru...)	127
IX (Ce folos că te numești, fratele meu, creștin?)	128
X (S-a ținut un ciine o zi întreagă după mine...)	130
XI (Dumnezeu, nu este departe...)	131
XII (Dumnezeu, îl auzi ?...)	131
XIII (Zgomotul încetinat și rar...)	132
XIV (Ascultă pasul Domnului din sin...)	132
XV (Tu porți pe Dumnezeu în tine...)	133
XVI (Doamne, tu trebuie să fii mai fraged...)	134
XVII (Aîm voit să nu mai știu de tine...)	134
XVIII (Rugăciunea mea nu este...)	136
XIX (Am făcut o nedreptate, Doamne...)	136
XX (Doamne !)	137
XXI (Casa mi-e lovită...)	138
XXII (M-aș răzvrăti, și nu mă lasă...)	139
XXIII (Căutînd pe Dumnezeu în văzduh...)	140
XXIV (S-au împuținat zilele...)	144
XXV (Viața mea trece către veac...)	145

PE O PALMĂ DE ȚĂRINĂ

Poveștile boabei și ale fărîmei

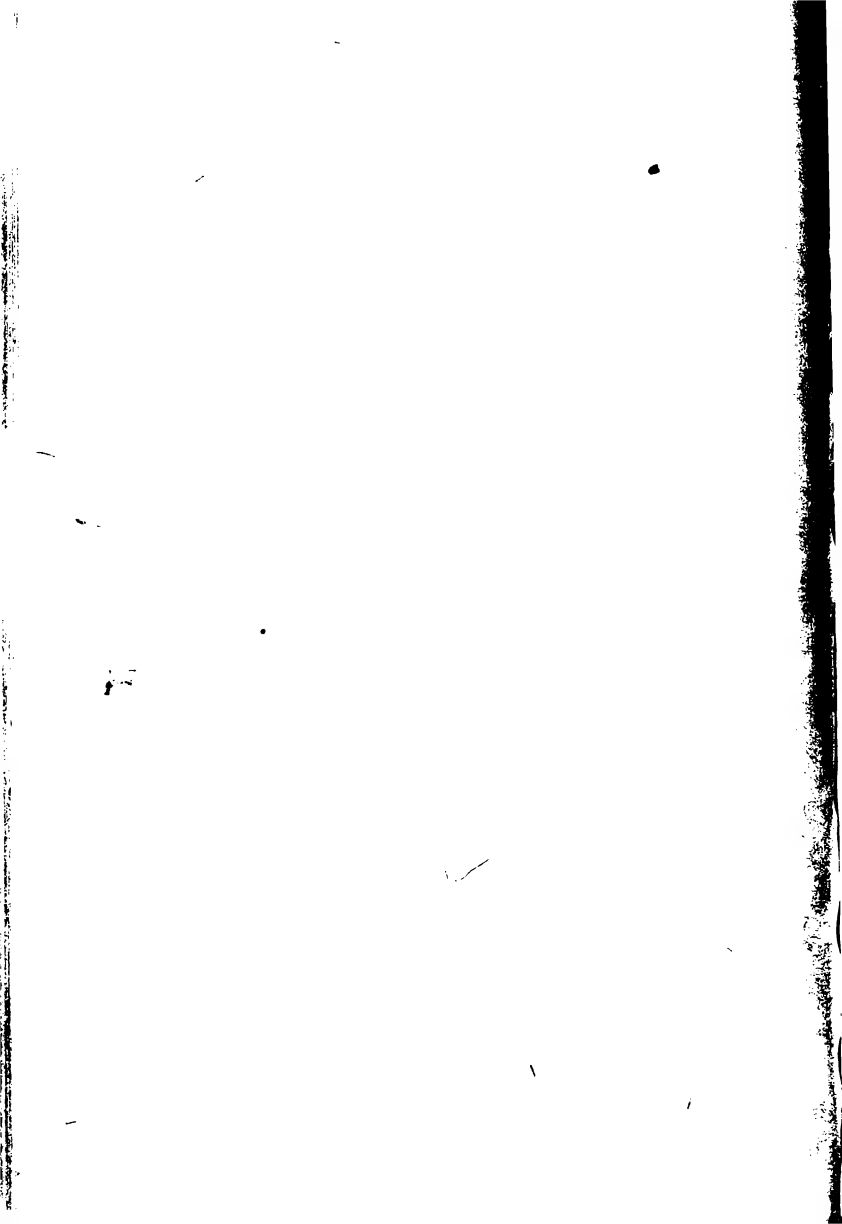
Pe o palmă de țărină	149
Trifoiul	151
Cîntare Bucovinei	152
Acasă, la noi	159
Porumbieii	161
Buna-Vestire	164
Cuibul	169
Zbor în sus	170
Um zmalț	172
Testoasa	173
Un ciob de primăvară	175
Lăstunii	177

Vișinii noștri	179
Un giuvaer	179
Sopîrla	180
Lăcusta	180
Ah ! fluturii ăștia...	180
Octava	181
Hașchia care cîntă	181
O văpaie	182
Oloaga	182
Cri-cri	183
Un basm de cinci minute	185
Furnicile	187
Lighioana	193
Musca	195
Groapa de mătase	199
Iepurii și aricii	200
Murgul	202
Prostul și vaca	204
Ireversibilitate	206
Cîmpie	208
/ Baia vrăbiilor	211
Subiectivul	213
Caniculară	214
Spectacolul	217
Scrisoare de prieten	219
Zdreanță	223
Haiduc	225
La moartea lui Cucu	227
Gioni	231
Bob	233
Șoaricele și mița	236
Madona neagră	238
Băbuța	241
Peștele roșu	243
Pussy	249
Cîinele	251

Pietrele	255
Hoțu	257
O despărțire	259
Papuc	265
Idila	267
Alba	269
Femeie în galben, cu berbec	271
Luna-Park	275
Lux perpetuum...	277
Picătura	278
Ouăle	280
Misiunea	283
Moartea suavă	285
Familiarități	287
Furii	292
Cocoșul	293
Decepții	294
Puii	296
Doi orfani	298
Paraliticii	300
Filologie	302
Ioniță'	304
Miracole ovale	306
Ceasul rău	308
Strategii	310
Cocoșul cottonog	312
O răzbunare istorică	313
O numărătoare	316
Greierişul	318
Pisica	320
Cutia cu vieți	322
Duminică	324
Anghelache	326
M-aș ruga...	330
Ștofele	332
Rîma	334

Voci	335
Lăptăruș	337
Șapte iezi	351
1 octombrie 19...	354
Calendar horticol	355
Joacă de cîini	359
Octombrie	360
Zborul de seară	362
Motive caprine	364
Vorbe- <i>n</i> doi	366
Papagalul și rîndunica	370
Cocorii	372
Crizanteme	375
Florile din urmă	377
Muzeul	379
Chilia	382
Picuțe	385
Slovele	387
Zare vinătă	390
Gravură	391
Golul mic	392
1 noiembrie	394
De toamnă	396
Drama de lîngă puț	398
Un orizont	401
Împărățiile albe	402
Mama	404
Cîntec pe ghitară	406
De profundis	408
Nea și puzderii	411
De Grăciun	413
Fum	418
Oeufs à la coque	442
Bursuc	423
O zi de optimism	424
O pasăre nouă	425

Darul de ziua ta	426
Tată și fată	431
Haihui	433
Primăvară	435
April	437
Moarte	440
Emoții	442
Mai	444
Foaie verde	445
Un an	447
Basmul	449

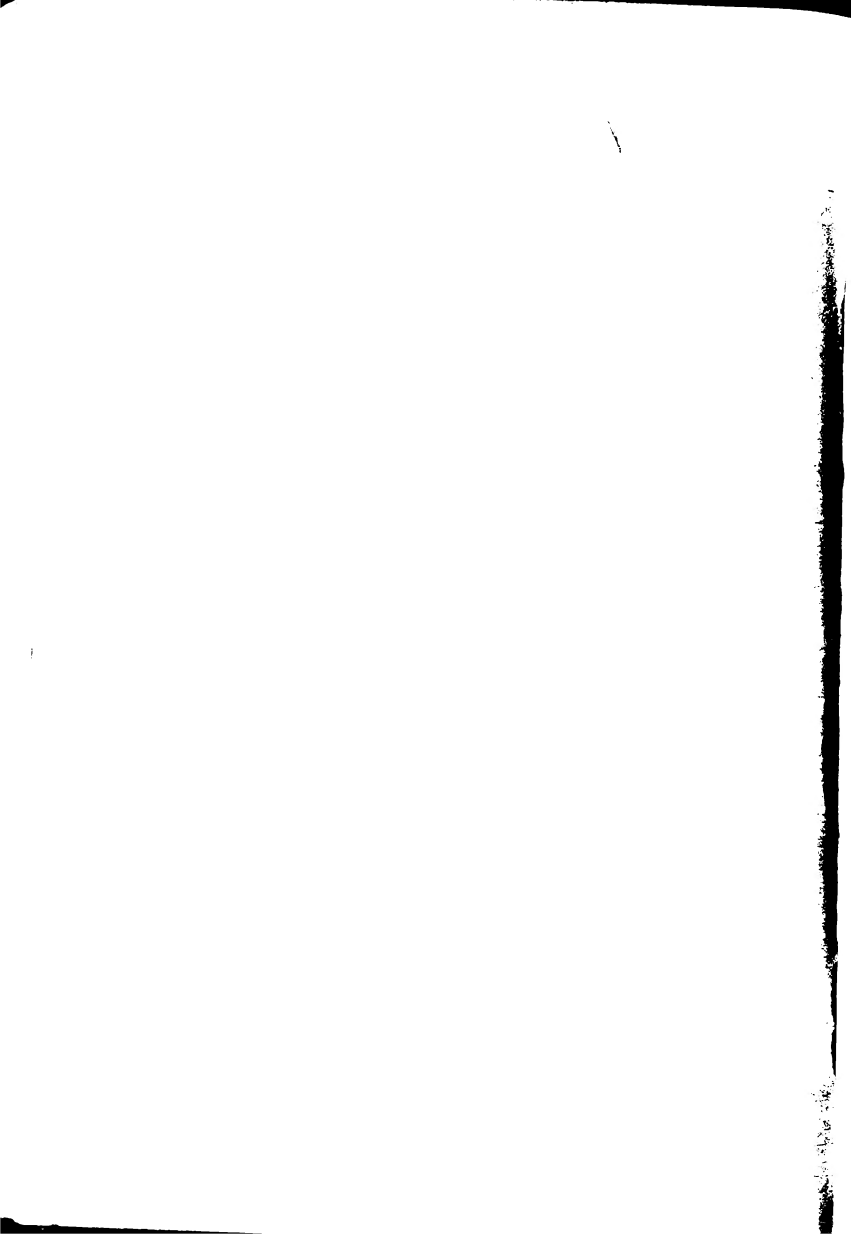

Redactor : NICOLAE TEICĂ
Tehnoredactor : ELENA CALUGARU

Apărut 1970. Hîrtie ziar de 50 g/m². Format
700×920/32. Coli ed. 22,30, coli tipar 17. A.
nr. 5844/1970. C.Z. pentru bibliotecile mari și
mici 859—32.

Tiparul executat sub comanda nr. 355
la Combinatul Poligrafic „Casa Scin-
teii,” Piața Scînteii nr. 1. București,
Republica Socialistă România

NOTA

în atenția cititorilor noștri

În textele volumului *Ce-ai cu mine, vîntule?* de Tudor Arghezi (B. P. T., nr. 582) s-au strecurat cîteva regretabile erori tipografice și anume :

Pag. 112 — rîndurile 11-12 de sus — în loc de *recunoscute* se va citi *necunoscute* ;

Pag. 190 — rîndul 14 de jos, în loc de *provizorii* se va citi *provizii* ;

Pag. 243 — în locul rîndului 15 de sus se va citi rîndul : „-*mea în cotetul cîinelui cel mare*”.

Îi rugăm pe cititorii noștri să facă îndreptarea cuvenită.

„Biblioteca pentru toți”

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

